

Accepit a RR. Valeriano
Kreczmer. ad usum
P. Benedicti Staniszewski
Erem. Camald.

Ex Bibliotheca

P. D. Cumald. Mant. Bu

SENTENTIÆ DOGMATICÆ
EX UNIVERSA
THEOLOGIA
Speculativa, & Dogmatica
REVERENDI PATRIS
PAULI GABRIELIS ANTOINE
SOCIETATIS JESU
Ad Usum Candidatorum Theologiæ cum facultate Superiorum
EXCERPTÆ

PARS PRIOR
CONTINENS TRACTATUS
DE FIDE DIVINA
DE SSma TRINITATE
ET DE ANGELIS
Adjiciuntur Canones Conciliorum, propositiones proscriptæ, Catalogus Conciliorum, Pontificum &c.

PREMISLIÆ,
Typis Adami Klein, S. R. M. & Illustrissimi, Excellentissimi & Reverendissimi Domini, Episcopi Premisliensis, Ordinarii Typographi.

THEOLOGIA eſt ſciencia qua fides ſaluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur. *S. Auguſtinus de Trinit. lib.* 14. *cap.* 1.

Non ignoro quantum Eccleſiæ profuerint Literati ſui, ſive ad refellend[um] eos, qui ex adverſo ſunt, ſive adſimplices inſtruendos; legi enim; Quia tu repuliſti ſcientiam, repellam & ego te; legi: Qui docti fuerint, fulgebunt ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates. *S. Bernardus Serm.* 36. *in Cant.*

ILLUSTRISSIMO
ac
REVERENDISSIMO
DOMINO DOMINO
ANDREÆ
IN PRUSSY
PRUSKI

Episcopo Tanensi, Suffraganeo, Præposito Cathedrali, Vicario in Spiritualibus, & Officiali Generali Premisliensi.

CUm omnibus aliis sanè præclaris animi dotibus, ac meritis, nunquam satis laudando *Illustrissimo Præsuli* Tuo adeo luculenter consones *Reverendissime Suffraganee*, ut humana electio in associando utrivis Vestrûm altero non absq; Divino consilio facta haudunquam me-

 lior

lior, optabiliorq́; eſſe videatur, tum in eo præſertim, quod uterq́; Veſtrûm præſefert, unanimi ſtudio plantandæ in hac ampliſſima Diæceſi Theologiæ. Intendebat Ille Te quoq́; à multo tempore deſiderante hujus Sacræ Facultatis iſthic figere fundamenta, quod cum feliciter perfcerit, Tu voti compos incredibili geſtiebas lætitiâ; utq́; glorioſiſſimo operi huic aliquid etiam de Tuo conferres, ſolertiſſimè egiſti mecum: qua ratione hæc novella Planta ad optatos ſcientiarum fructus creſcere deinceps poſſit, quove fa[illegible]ri modo Candidati Divinæ Scientiæ ſuam operam dare queant. Et quia ipſe olim cùm ei ſtuderes non calamo excipiens lectiones conſvetas, ſed ex libris Noſtri P. de Rodes addiſcens, Theologiam feliciſſimè poſſediſti, ad eandem quoq́; utilis Studii rationem me ſvaviter permoviſti, nulliſq́; ſumptibus te defuturum promiſiſti, ut alicujus ſelecti Authoris libri pro ſingulis nunc præſentibus, & poſtea futuris Tyronibus aliunde conducti ad manus præſtò eſſent per nos explicandi. Hos ego ſumptus propè infinitos fore contendebam, rati-

onesq́;

CAPUT IV.

De Conciliis Generalibus.

Concilia Generalia legitima.

Concilia generalia, partim legitima, partim illegitima.

CAPUT V.

De Sede Apostolica.

Cano-

EX TRACTATU
De SSma TRINITATE.
CAPUT I.
De existentia SSmæ Trinitatis

CAPUT II.
De Processionibus Divinis.

EX TRACTATU
De ANGELIS.

EX

AD LECTOREM.

NOn omnes & ſingulæ concluſiones dogmaticæ ex univerſa Theologia P. Antoine extractæ ponuntur, præſertim ad Tractatum de fide pertinentes; Cum enim recentiſſime in lucem protulerim Conciones dogmaticas vernaculo idiomate nuper Torunii ame ex ſuggeſtu dictas, & in eadem forma impreſſas facile ad manum futuras, prætermittenda hic duxi nonulla, uti: *de illegitima diſtinctione articulorum fidei in fundamentales, & adyaphoros; de notis veræ Eccleſiæ; deq; ejus viſibili capite &c.* ex iisdem Concionibus ſupplenda.

INDEX.

EX TRACTATU DE FIDE.

SECTIO I.

De evidentia Fidei Divinæ.

SECTIO II.

De Regulis Fidei.

CAPUT I.

De Scriptura.

Ar. 5.

CAPUT II.
De Traditione.

CAPUT III.
De Ecclesia.

Ar. 5.

onesq; exponebam, ob quas potius nostra dictando, quam aliena explicando in Scholis nostris docere consvevimus. Oblatæ nihilominus gratiæ non renuebam, sed eo pacto cum nostris legibus illam conjungendam putavi, ut quædam sub calamum porrigantur, in quibusdam verò Tyrones ad librum remittantur. Sunt nimirum non nullæ quæstiones Theologicæ, quæ inter Doctores Catholicos extra controversiam reponuntur communibus rationum momentis suffultæ; sunt etiam aliæ non exiguis contentionibus obnoxiæ probabilibus [illegible]iis explicandæ, & propugnandæ, q[illegible]apropter difficillimum profectò esset diversa Theologorum ingenia eidem determinatæ [illegible]dq; alienæ semitæ constanter adstringi. [illegible]t itaq; & majori in posterùm utilitati provideatur, & Tuæ Munificentiæ modus imponatur, in animum induxi eruendas esse ex aliquo probato Authore Dogmaticas sententias, ad quas Candidati sæpe remissi plura discant, quàm quod calamo perscribi possit. Ad id verò commodi maximè profuturum, judicavi copiosum simul ac succinctum

)2(Opus,

Opus, *Theologiam videlicet Universam Dogmaticam* & *Speculativam* Celeberrimi P. noſtri Pauli Gabrielis Antoine. Hoc Tu conſilium approbaſti, meq; huic labori non invitum deſtinaſti. Pareo igitur mandatis, atq; priorem partem jam in lucem profero, cui mox adjungam alteram. Quod vero nec dum completum opus ad Tuas manus perferam, effecit id ſingularis obſequii mei promptitudo, qua flagranti Tuo deſiderio ſatisfacere ſtudui, omniq; conatu ſatagebam, ut Te de optato rei exitu certum redderem. Admitte itaq; id, quod Tu ipſe tantopere expoſcebas, quodq; non minus mei erga Te obſequii ſpecimen, quam Tuæ profuſæ liberalitatis monumentum perpetuum fore confido.

Devinctiſſimus in Chriſto Servus.

P. Joannes Kowalſki. S. J.

EX TRACTATU
DE FIDE DIVINA
De Evidentia & regulis Fidei Divinæ.
SECTIO I.
De Evidentia Fidei Divinæ.

Utrùm Religio Christiana sit evidenter credibilis?

NOta. Esse credibile hic est esse dignum fide firmâ, sive est non posse nisi imprudenter negari, aut in dubium revocari. Unde esse evidenter credibile est evidenter apparere dignum assensu firmo, sive est evidenter apparere non posse nisi imprudenter negari, aut in dubium revocari. Porro credibilitas potest esse tanta, ut faciat rem evidentem, saltem per reflexionem & discursum.

§. I.

Dico. Doctrina Christiana seu Catholica, habet evidentiam credibilitatis maximam.

Prob. Illud habet evidentiam credibilitatis maximam, quod evidenter apparet non posse

nisi imprudentissimè & insanissimè negari, aut in dubium revocari. Atqui talis est veritas doctrinæ Christianæ seu Catholicæ. Ergo veritas doctrinæ Christianæ habet evidentiam credibilitatis maximam. *Prob. min.* Nam argumenta credibilitatis, quibus probatur veritas doctrinæ Christianæ, talia sunt ut evidenter appareat non posse nisi imprudentissimè & insanissimè negari aut in dubium revocari, quòd Deus sit Auctor doctrinæ Christianæ, omniaque ejus dogmata revelarit. Ergo doctrina Christiana evidenter apparet non posse nisi imprudentissimè & insanissimè negari aut in dubium vocari ut vera. *Prob. anteced.* Exponendo illa argumenta seu motiva credibilitatis, ex quibus apparet religionem Christianam habere Deum auctorem, ideoque veram esse. Hæc autem argumenta petuntur ex qualitate doctrinæ, ex modo quo religio illa initium ac incrementum accepit, ex conditione testium, qui eidem religioni tanquam à Deo profectæ, attestentur, denique ex miraculis eandem confirmantibus. Ex quibus omnibus patebit illud, Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*

Primum motivum seu argumentum credibilitatis veritatis doctrinæ Christianæ est ejus sanctitas & efficacia: sic exponitur. Evidens est evidentia credibilitatis maxima doctrinam illam esse à Deo auctore, non autem ab aliquo deceptore, quæ nullius falsitatis unquam convin-

convinci potuit, quæ nihil continet quod rationi adversetur, nihil præcipit quod rationi non consonet: quæ idæam Dei præstantissimam ac dignissimam, modumque eum colendi perfectissimum tradit, ejus attributa omnia mirabiliter commendat: quæ ex omni parte sancta est; quippe quæ omne malum, omne turpe ac inhonestum damnat, omnem vel levissimam inordinationem, & non solùm omnem actionem externam, sed etiam omnem volitionem, omne desiderium & omnem complacentiam mali vetat, omne honestum ac bonum necessarium ad vivendum conformiter rectæ rationi & naturæ rationali ut rationali præcipit, omne optimum ac perfectissimum consulit, omne vitium dehortatur, & ad continuum ac constans virtutum omnium exercitium adducit: vitium ac peccatum omne vitandi, pie sanctèque vivendi, & omne opus bonum agendi, virtutesque omnes exercendi motiva efficacissima, mediaque aptissima suggerit: quæ demum divinam prorsus vim conjunctam habet in hominibus ad integritatem & sanctitatem morum revocandis: quæ universum propè orbem ab idolorum ac dæmoniorum cultu ad unius Dei veri cultum convertit, innumeros homines à vitiis ad studium virtutis ac sanctitatis revocavit, hominibus luxuriæ deditis castitatem, superbis humilitatem, iracundis mansuetudinem, avaris liberalitatem in pauperes, injustis æquitatem,

&c. efficaciter perſuaſit: innumeros omnis ſexus, ætatis, conditionis homines omni virtutum genere claros, & Angelicæ planè vitæ ſectatores, rerum omnium creatarum & ſui ipſius contemptores fecit & facit; ad Dei cultum & amorem perfectiſſimum adduxit & adducit. Atqui talis eſt doctrina Chriſtiana. Ergo evidens eſt evidentia credibilitatis maxima doctrinam Chriſtianam eſſe à Deo Auctore, ideoque veriſſimam.

Præterea quod etiam valde mirum ac divinum eſt, omnes qui mores & affectus ſuos ad doctrinæ Chriſtianæ præcepta & conſilia, quantumvis naturæ corruptæ moleſta, ſenſibus ingrata, cupiditatibus omnibus contraria conformant, non ſolùm morum ſanctitatem aſſequuntur, ſed etiam pacatiſſima conſcientiæ ſecuritate perfruuntur, miraque perfunduntur animi voluptate; item qui terrenas omnes voluptates, & omnia hujus vitæ bona deſerunt ad ejus conſilia ſervanda, in ipſa rerum omnium abdicatione, in ſui contemptu, in ſenſuum, cupiditatum ac voluntatis propriæ continua mortificatione, atque in meditatione ac contemplatione dogmatum ejus percipiunt ſummas animi delicias, gaudium maximum. Quod ſane ſupernaturale ac divinum eſt, cùm ex nulla re naturali, ſed ex voluptatum ſenſuum fuga, & rerum humanarum ac naturalium abdicatione, & rerum ſpiritualium ac mentem humanam excedentium contemplatione oriatur. Se-

Secundum motivum credibilitatis petitur ex modo, quo doctrina Christiana in orbem terrarum inducta, & propagata est. Nam Religio Christiana quæ omnes alias Religiones multis sæculis stabilitas destruit, quæ dogmata per se incredibilia, humanæ menti impervia, & præcepta aspera servatu difficillima, sensibus ingrata, cupiditatibus omnibus naturalibus contraria continet: quæ nil humanum, sensibile, temporale pollicetur, nullum motivum naturale proponit, imò omne motivum cupiditatum rejicit, fuit ab universo orbe recepta ope paucorum piscatorum, natura timidorum, rudium, pauperum atque contemptibilium, absque ullo humano ac naturali medio, subsidio, auxilio, imò toto conatu obsistentibus omnibus hominibus & dæmonibus, Imperatoribus, Principibus, Magistratibus, Populis, Oratoribus, Philosophis, Ethnicis & Judæis, atque omni suppliciorum genere contra ejus sectatores adhibito. Tamen inter tot & tanta impedimenta, hanc doctrinam creditu & servatu difficillimam, à paucis piscatoribus prædicatam amplexi sunt non solùm rudes, pauperes, ignobiles, sed etiam homines sua ætate doctissimi, ingenio præstantissimi, viri & feminæ genere clari, locupletissimi, urbium Magistratus, Præfecti Provinciarum, Milites, Tribuni, Duces, & tandem ipsimet Reges & Imperatores. Certè *à Domino factum est illud, & est mirabile in oculis nostris.* Matth. c. 21.

Ex quo jam sic argumentor, Sanè est evidens evidentia credibilitatis maxima doctrinam illam habere Deum auctorem, quam evidens est evidentia maxima non posse nisi imprudentissimè negari in mundum introductam & propagatam esse virtute divina. Atqui evidens est evidentia maxima non nisi imprudentissimè negari posse doctrinam Christianam in mundum introductam & propagatam esse virtute divina. Ergo evidens est evidentia credibilitatis maxima doctrinam Christianam habere Deum auctorem, ideoque veram esse. *Prob. min.* Nam evidens est evidentia maxima doctrinam creditu & servatu difficillimam, imò naturaliter impossibilem, naturæ corruptæ inimicissimam, vitia ac peccata omnia vel levissima, atque affectus omnes inordinatos damnantem, imò ad horum fugam, ad sui odium ac contemptum adducentem, à paucis piscatoribus, pauperibus, rudibus, omni præsidio ac auxilio humano destitutis prædicatam, toto interea conatu obsistentibus Philosophis, Magistratibus, Præfectis Provinciarum, Regibus & Imperatoribus, atque sectatores hujus doctrinæ exilio, bonorum proscriptione, suppliciis & morte acerbissima mulctantibus, non potuisse nisi virtute divina recipi ab universo propè orbe, & ab ipsismet Philosophis, Principibus & Imperatoribus, repudiato Paganismo, quamvis plurimis sæculis vigente, & naturæ corruptæ

ruptæ ac cupiditaribus omnibus omnia concedente.

Tertium motivum ſeu argumentum petitur ex teſtibus, qui veritati Religionis Chriſtianæ atteſtantur. Teſtes illi ſunt Chriſtus, Apoſtoli, Mattyres, Doctores, & Prophetæ.

I. Quidem Chriſtus, Fidei Chriſtianæ auctor & conſumator, nec non ejuſdem teſtis maximè idoneus, qui ſcilicet fuit ea ſanctitate, ut non potuerit velle nos decipere. Quæ enim debuit eſſe ejus ſanctitas, qui auſus ſit etiam infenſiſſimis inimicis dicere: *quis ex vobis arguet me de peccato?* qua ſapientia præditus fuit? quam doctrinam tradidit? prorſus ſanè divinam. Nihil ea ſublimius, nihil præſtantius, nihil utilius hominibus: quæ quidem omnium quotquot extitere Philoſophorum ſapientiam ac doctrinam infinito intervallo ſuperat. Qua porro benignitate hanc doctrinam tradidit, qua fortitudine ac conſtantia defendit? pro ea graviſſimum crucis ſupplicium ſubire voluit.

II. Apoſtoli, anteà indocti, rudes, ſemper inermes, omni humana ope deſtituti contra totum orbem inſurgunt, ſpretiſque ſuppliciis fidem Chriſtianam ubique fortiter prædicant. An vero dici poſſunt ipſi decepti? at ea referunt quæ oculis viderunt, auribus audierunt, manibus contrectarunt: an alios decipere velle? at qua ſpe? non opum, non honorum, non voluptatum, cùm nihil niſi op-

probria, acerbissimos cruciatus, mortem ipsam viderent sibi esse præparata. An fortè desipuere? At sapientiam planè mirabilem eorum scripta exhibent.

III. Martyres multitudine innumerabiles ex omni statu, conditione, sexu, ætate, qui a primis Ecclesiæ temporibus ad hæc usque nostra tempora perpetuò non defuerunt, qui dirissima supplicia & mortem acerbissima eximia patientia, fortitudine, constantia, animi alacritate, charitate erga suos persecutores ac tortores perpessi sunt pro doctrina Christiana sensibus & cupiditatibus inimica, creditu ac servatu difficillima, nullo motivo humano ac naturali excitati & corroborati: quorum unicum crimen fuit illa ipsa Fidei nostræ confessio, a qua, nec minis, nec promissis avocari potuerunt: à quibus omnem fanatici furoris suspicionem removet probitas, modestia, humilitas, obedientia Ecclesiæ exhibita, & sapientia qua commendati fuere. Et quod maximè mirabile est, post tot ac tantas hominum Christianam Fidem profitentium strages, post immanissimas persecutiones tribus sæculis toto orbe continuatas, aut pluries iteratas, non modò non est extinctus vel imminutus Christianismus, sed econtra mirum in modum auctus & propagatus est, cum tamen unius aut paucarum gentium potentia potentissimis regnis & Rebus-publicis evertendis suffecerit. Unde illud Tertuliani, Apolog. c. ult.

c. ult. *Exquisitior quoque crudelitas vestra illecebra est magis sectæ. Plures efficimur quoties à vobis metimur: semen est sanguis Christianorum.* Certè evidens est evidentia crediilitatis maxima id fieri non potuisse sine magna Dei virtute, cujus doctrinam tuerentur.

Porro Martyrum multitudinis & constantiæ, imò & prodigiorum in illorum morte, vel post illam factorum ita evidens & constans est relatio, ut nemo sanæ mentis eam repudiare possit.

IV. Ecclesiæ Doctores, quorum auctoritas quanti sit ponderis facilè patet. Nam fuerunt tùm præstantissimo ingenio præditi, & omni doctrina eruditissimi, & mira sapientia ornati, quod ipsorum libri satis demonstrant: tùm studio præsertim & intelligentia rerum divinarum insignes, toti enim erant in iis meditandis tractandisque: tum numero multi, omnium ferè ætatum: quorum quidem sanctitas in tam publica luce posita est, tamque constantibus indiciis se prodidit, ut à nemine prudenti negari aut in dubium vocari queat. Tales fuere Justinus, Athenagoras, Irenæus, Cyprianus, Basilius, Athanasius, Gregorius Nazianzenus, Nyssenus, Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, Cyrillus, Leo magnus, &c.

V. Prophetæ, qui longè ante Christum uno velut concentu licet diversis ætatibus Christianæ Fidei mysteria tam claris oraculis præ-

nuntiavere, ut ferè magis historicos dicas quàm Prophetas. Quorum quidem oraculorum ea vis est, ut subtilia quæque incredulorum effugia facile eludant. De quibus oraculis dici nequit, quòd fuerint à Christianis conficta; cùm contineantur iis libris, qui ab infensissimis Christianismi hostibus verè ac certò divini habentur.

Certè Religio, cujus veritati attestantur testes cujusmodi sunt innumerati, non potest non evidenter apparere credibilis ut divina & vera.

Quartum motivum credibilitatis petitur ex miraculis in confirmationem doctrinæ Catholicæ patratis. Nam 1. Christus innumera miracula in confirmationem doctrinæ suæ fecit, ut testantur Apostoli & Evangelistæ oculati testes, aut oculatorum testium discipuli: omne quippe morborum genus sanavit, cæcis visum restituit, mortuos ad vitam revocavit. Quæ quidem miracula si vera & certa non fuissent, ea non credidissent Apostoli, nec aliis ea publicis scriptis narrassent. Si enim falsa fuissent, facilè convinci potuissent falsitatis in tam recenti memoria: ac proinde Apostoli sua illa narratione Evangelio non fecissent Fidem, sed detraxissent. Præterea si miracula non fecit Christus, quibus divinitatem suam probaret discipulis suis, quid discipulos habui adeò Fideles, ut honori ducerent pro ipso contumeliam pati, & mortem acerbissimamt liben-

libenter obirent? Quid tandem illos homini jam mortuo tam arcte devinciebat? Quid ab illo sperabant? Quid timebant? Profectò illis omninò persuasum erat Christum esse Deum, quod fieri non potuit nisi miraculis ipsius Christi 2. Apostoli ipsi innumera miracula in confirmationem doctrinæ Christianæ patrarunt, ut testatur Lucas, in actis Apostolorum; & Marcus c. ult. his verbis: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis.* Certè si miracula non fecissent Apostoli quomodo orbem terrarum sua prædicaione converterunt, & ita persuadere potuerunt doctrinam per se incredibilem & naturæ molestissimam, ut infinitus numerus discipulorum pro ea bonorum jacturam, exilium, dirissima supplicia, & mortem crudelissimam constanter alacriterque perpessus fuerit? Sanè conversio mundi ad Christianismum facta sine miraculis esset magnum ac maximum miraculum. Ergo Apostoli vel multa fecerunt miracula vel hoc unum fecerunt multis æquivalens aut etiam præstans, nempè quòd orbem ad fidem Christianam sine miraculis converterunt. Hinc illud S. Augustini, l. 22. de civ. t. c. 5. *Si .... ista miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quòd terrarum orbis sine miraculis credidit.* Etc. 8. sic rectè contra incredulos concludit: *Quisquis adhuc prodigia ut credat, inquirit magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit.* His

His adde innumera miracula, quæ à Sanctis Christianis per singulas ætates patrata sunt in confirmationem doctrinæ Christianæ, & quæ non nisi imprudentissimè, insanissimèque negari possunt.

Jam sic argumentor. Illa doctrina auctorem Deum habet, in cujus confirmationem facta sunt vera miracula. Nam cùm verum miraculum sit opus superans vires naturales omnium creaturarum, non potest esse nisi à Deo; & quod confirmatur miraculo, confirmatur testimonio Dei, qui falsum testari nequit. Atqui evidens est evidentia credibilitatis maxima facta esse miracula in confirmationem doctrinæ Christianæ. Ergo evidens est evidentia credibilitatis maxima Doctrinam Christianam habere Deum authorem, ideoque veram esse. *Prob. min.* Nam miracula Christi ab oculatis testibus vitæ sanctitate, veritatis amore, gloriæ divinæ studio, rerum humanarum ac vitæ contemptu, castitate, humilitate, charitate in proximum conspicuis scripta sunt stilo simplici, & ab omni falsitatis vel adulationis suspicione alieno, quibus nihil proderat, imò plurimùm tùm in hac tùm in altera vita nocuisset mentiri, & ab eis palam prædicata & evulgata coram infensissimis Judæis, qui ea miracula nunquam negare ausi sunt, atque hactenus ab innumeris hominibus, qui Christianismum amplexi sunt, & inter quos quàm plurimi præstanti ingenio,

eximia doctrina, sapientia, vitæ sanctitate floruerunt, firmissimè credita. Eam etiam habent evidentiam miracula ab Apostolis facta, cùm ea crediderit & nobis transmiserit orbis ab ipsis Apostolis conversus; qui sanè conversus non fuisset, nisi ea vera fuissent.

§ II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Non omnes Christiani sunt sancti. Ergo doctrina Christiana non est sancta.

Resp. Nego conseq. Nam ideo non omnes Christiani sunt sancti, quia non omnes fideliter servant doctrinam Christianam: quam si observarent omnes, sancti essent: nam qui omnia dogmata Religionis Christianæ credunt, & vitam doctrinæ Christianæ consentaneam agunt, ii profectò magnam vitæ sanctitatem assequuntur.

Obj. 2. Doctrina Christiana ulta continet, quæ videntur rationi repugnare ac plenè incredibilia esse, ut Mysteria Trinitatis, Incarnationis, &c.

Resp. Neg. Continet quidem multa, quæ captum humanæ mentis superant, nihil tamen quod rationi repugnet; nec unquam in ulla re falsitatis convinci potuit à subtilissimis & acerrimis suis hostibus, ut Porphyrio, Celso, Juliano Apostata, & hodiernis Antitrinitariis ac Socinianis, ut patet tùm ex apologiis Patrum pro Religione Christiana adversus prædictos

dictos Gentiles, Philoſophos, tum ex Theologorum ſolidis reſponſionibus ad objectiones, qui ex ratione humana impugnant Fidei noſtræ Myſteria. Imò ipſa ratio naturâlis evidenter docet Deum eſſe ens infinitum ideoque incomprehenſibile intellectui finito, & conſequenter modum eſſendi Dei eſſe etiam incomprehenſibilem, juxta illud axioma Philoſophicum: modus eſſendi ſequitur eſſe, id eſt, modus eſſendi eſt proportionatus ipſi eſſe: illum autem modum eſſendi Dei, quem ratio dictat debere eſſe incomprehenſibilem ſicut eſt ipſe Deus, fides docet eſſe Myſterium Trinitatis, quod proinde incomprehenſibile debet eſſe. Item ratio docet non eſſe de rebus divinis judicandum pro modo & conditone rerum creatarum, neque divina & humana iiſdem omnino ſubijci legibus, cum res divinæ infinitè res humanas & creatas ſuperent. Docet ergo ipſa ratio aliqua eſſe profunda Dei quæ humana ratio ſcrutari non valet, eſſe debere in Deo multa impervia menti humanæ, quæ in ſpeciem habeant repugnantiam quam nullus intellectus creatus clarè conciliare poſſit. Præterea ſi in rebus ſenſibilibus ac paſſim obviis tam multa occurrant, circa quæ explicanda ac concilianda deficit humani ingenii vis, ipſa ratio docet minime mirum eſſe debere, ſi id contingat circa res divinas, & myſteria Religionis, quæ in ſuperiori quodam ordine poſita ſunt.

Obj.

Obj. 3. Ex parvis initiis magna imperia venerunt, & Mahumetiſmus paucis annis propagatus eſt.

Reſp. Id factum eſt mediis ac viis naturalibus & humanis, nimirum armis, deprædationibus, &c. Sic Mahumetiſmus vi, armis, ſpe prædæ & rerum temporalium, Doctrina cupiditatibus ac naturæ corruptæ favente propagatus eſt. At Chriſtianiſmus introductus ac amplificatus eſt ſine ullo medio ac præſidio naturali & humano, imò repugnante natura corrupta, & omnium gentium opinione ac conſuetudine, átque toto conatu reluctante omni poteſtate humana & infernali.

Obj. 4. Intra breviſſimum tempus Lutheraniſmus & Calviniſmus multum propagatus eſt.

Reſp. Nihil mirum eſt: nam hominum cupiditatibus favent, Clericis uxores permittunt, Religioſos à votis abſolvunt, omnes à confeſſionis, jejuniorum, & aliarum rerum obligatione eximunt, Magiſtratibus & Principibus bona Eccleſiaſtica tradunt, & Juriſdictionem ſpiritualem concedunt, &c. Magnum econtra miraculum eſt, quòd hæ Sectæ totám Europam non invaſerint, & quòd longè maxima ejus pars in Fide catholica conſtanter ſteterit.

Obj. 5. Sunt hæreſes, quæ etiam Martyres habuere.

Reſp. Ingens eſt diſcrimen inter Martyres erro-

erroris, & Martyres Cátholicæ Fidei. Nam Martyres erroris paucissimi sunt, nec omnis ætatis, conditionis, aut sexus, nilque præferunt divinum. Et ea inflati erant superbia & arrogantia, vel ea pleni contumacia, vel ea morum pravitate detestabiles, ut ipsos malo aliquo spiritu agi, & eorum mortem, non ex prudenti persuasione, sed ex vesana ac superba pertinacia aut vanæ apud suos gloriæ studiò prodiisse, facilè appareret. At Martyres veræ Fidei innumeri sunt, & omnis ætatis, sexus, conditionis, & aliquid divinum præferunt sivè in modo patiendi, fortiter, alacriter, magna charitate, sapientia & humilitate, sive in mirabili pœnarum multitudine, acerbitate vel diuturnitate, sive in miraculis illorum supplicia comitantibus vel sequentibus. Et verò in Martyribus veritatis Christianæ aliquid omnino divinum ac supernaturale elucere necessariò debuit, quando quidem nullo alio motivo innumeri ad Fidem Christianam adducebantur quàm tali Mártyrum spectaculo, quorum sortem ambiebant.

Obj. 6. Sua etiam paganismo non defuere oracula futurorum prænuntiativa, quorum veritatem comprobavit eventus

Resp. Hujusmodi oracula nequaquam comparanda sunt cum oraculis Christi & Prophetarum. Nam 1. non sunt consignata monumentis æquè authenticis ac oracula Christianæ religionis. Nam referuntur plerumque ab

autho-

authoribus, quos constat in multis fabulas consectatos esse. 2. Celeberrima quæque paganorum oracula ad miram ambiguitatem fuere composita, ita ut quodcumque tandem eveniret, in illius significationem facilè trahi ac converti posset. 3. Multa ex illis oraculis, quæ feruntur eventu comprobata fuisse, non nisi distortis admodum interpretationibus post eventum rerum excogitatis verificata fuisse reperiuntur: unde hujusmodi oracula à sapientissimis quibusque inter Ethnicos deridebantur. 4. Si quæ non ambigua oracula in paganismo fuere, quæ eventu clarè comprobata sunt, ea in gratiam religionis Christianæ edita fuere, qualia sunt ea, quæ Sibyllarum dicuntur oracula; vel hujusmodi oracula, erant de rebus, quæ sunt in potestate dæmonum: vel quarum eventus ex quibusdam signis jam positis verisimiliter admodùm conjectari possent, & à Deo occultas ob causas permissus fuit; unde illa oracula non arguebant propheticum lumen, quod à solo Deo dari potuisset. 5. Gentilitatis oracula quæ erant dæmonum responsa, penitus obmutuere, Christiana religione in illis locis, in quibus edebantur prædicata.

Obj. 7. Miracula, quæ dicuntur facta in confirmationem Christianismi, sunt meræ præstigiæ, aut effectus magiæ, seu dæmonis.

Resp. Ea non nisi insanissimè virtuti dæmo-

nis aut præstigiis tribui possunt. Nam 1. eorum miraculorum effectus erant stabiles, permanentes, constantes, multis hominibus conspicui, non autem apparentes tantùm. Ergo non sunt præstigiæ & illusiones. 2. Multa superant dæmonum potestatem, ut cognitio secretorum cordis, certa prædictio rerum liberè futurarum, mortuorum suscitatio permanens ac stabilis, & obviis quibusque conspicua. 3. Multa fiunt in contumeliam dæmonis, ut ipsius expulsio à corporibus, eversio idolorum, silentium oraculis impositum. Non est autem credibile dæmonem sibi contumeliosum esse. 4. Modus faciendi ea miracula nullatenus sapit auctorem Diabolum: nam ea ferè facta sunt inter preces & invocationes Dei, aliave opera sancta. 5. Finis istorum miraculorum non potest esse finis Diaboli: ideo enim fiebant, ut confirmaretur doctrina, quæ cultum Dei unius excellentissimum ac perfectissimum præscribit, à cultu dæmonum avertit, & sanctitatem hominibus persuadet. 6. Denique illa miracula fiebant in iis circumstantiis, in quibus omnes prudentes fieri putabant à Deo in confirmationem Christianismi: unde eum, reluctante licèt natura corrupta, & omni opinione præjudicata ac motivo humano obsistente, amplectebantur. Ergo re-ipsa in eum finem facta sunt: alioqui fallacia, si qua subesset, Deo attribueretur.

Dices.

Dices. Apollonius Thianæus magus ſtupenda prodigia feciſſe narratur à Philoſtrato.

Reſp. Nullam meretur fidem Philoſtratus, qui centum poſt Apollonium annis vixit, quique ſibi ſæpiſſime adverſatur, & multa abſurda cum illis prætenſis miraculis narrat. Præterea portenta illa Apollonii meræ fuerunt artis magicæ incantationes, & dæmonis præſtigiæ, ut aſſerunt SS. Chryſoſtomus, Auguſtinus, & Hieronymus, nec dæmonum virtutem ſuperant.

Dices. Antichriſtus in fine mundi multa prodigia, quibus innumeros homines ſeducet, patrabit contra veritatem Chriſtianiſmi.

Reſp. Antichriſti prodigia erunt dæmonum præſtigiæ & artes: unde non ſuperabunt naturales vires angelicas; nec proinde erunt vera miracula, quæ ſunt opera omnes vires naturales tum humanas tum angelicas ſuperantia; neque illa prodigia ullatenus tum quoad ſubſtantiam, tum quoad circumſtantias comparari poſſunt cum miraculis, quibus fundata & propagata eſt Religio Chriſtiana; neque eſſe à Deo, facilè ex illorum fine patebit. Præterea hæc Antichriſti prodigia longè ante à Chriſto prædicta ſunt, ne homines vana illorum ſpecie decipiantur: unde talium prodigiorum eventus ſimul & veritas prædictionis Chriſti, & illorum prodigiorum vanitas ac illuſio confirmabitur. At

verò Christi miracula adimplevere Prophetias, quibus ipsius Christi ut veri Messiæ & Salvatoris adventus prænuntiatus est.

SECTIO II.

De regulis Fidei

REgula Fidei est id, quod continet, vel proponit infallibiliter veritates à Deo revelatas, ad Fidem Catholicam pertinentes.

Secundùm omnes Catholicos quatuor sunt ejusmodi regulæ, nimirum duæ inanimatæ, nempe Scriptura & Traditio. & duæ animatæ, nempe Ecclesia, & Concilium Generale quibus plerique addunt tertiam, nempe Sedem Apostolicam.

CAPUT I.

De Scriptura Sacra.

ARTICULUS I.

Utrum detur Scriptura Sacra seu Divina

DIco. Existit Scriptura Sacra, hoc est, Scriptura, quæ infallibiliter continet verbum Dei, seu res à Deo revelatas. Est de Fide.

Prob. 1. Quia omnia dogmata Religionis Christianæ sunt vera. Nam (ut suprà probatum est) certum & evidens est evidentia credibilitatis perfecta & absoluta, imò & evidentia

dentia simplici Religionem Christianam esse veram. Atqui unum è præcipuis dogmatibus Religionis Christianæ est, quòd extet Scriptura, quæ infallibiliter Dei verbum continet. Ergo revera extat talis Scriptura.

2. Id ostenditur tum ex sanctitate & sublimitate doctrinæ quam continet Scriptura sacra: tum ex divina planè efficacia, quam ad hominum animos ad amorem Dei & virtutum omnium studium convertendos habet cum auxilio supernaturali ei adjuncto; tum ex summa erga illam veneratione, & persuasione omnium quotquot à septemdecim sæculis sanctitate, doctrina, sapientia, & rerum divinarum scientia præstiterunt in toto terrarum orbe: tum ex eo quód in tanta multitudine rerum divinarum, humanarum, moralium, naturalium, quas continet, nunquam potuit ullius falsitatis convinci.

Sacra Scriptura dividitur tanquam totum in partes, in vetus & novum Testamentum. Vetus Testamentum complectitur Libros Sacros ante Adventum Christi in lege Mosaica à Deo inspiratos: Novum verò Libros Sacros post Ascensionem Christi in lege gratiæ scriptos ab auctoribus Spiritu divino afflatis.

ARTICULUS II.

Quinam libri Scripturæ sint canonici?

NOta 1. Vox *Canon* duo significat, nempè regu-

regulam, & catalogum seu numerum aliquarum rerum. Quamvis autem Scripturæ Sacræ regulam Fidei & morum contineant, ideoque possint in primo sensu dici libri Canonici, tamen vox *Canonici* sumitur in posteriori significatione. Nam quæritur quinam libri sint in catalogo Librorum Sacrorum, seu à Deo inspiratorum: sive quinam libri ab Ecclesia habeantur ut verè Divini, ut vera Scriptura quæ verbum Dei seu revelationes divinas contineat.

Nota 2. Libri Canonici dividuntur in Protocanonicos, & Deuterocanonicos. Protocanonici sunt ii, qui Fidelium omnium consensu in Ecclesia semper ab omnibus recepti sunt ut divina Scriptura. Deuterocanonici sunt Libri verè divini, qui tamen non semper ab omnibus Fidelibus & Ecclesiis particularibus recepti & habiti sunt ut verè Divini, seu ut verum Dei verbum continentes, sed tandem ab omnibus Fidelibus ut verè Divini recepti sunt, ita ut nunc eandem apud omnes Fideles auctoritatem obtineant, quam Libri Protocanonici.

Dico 1. Libri Protocanonici ex veteri Testamento sunt Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Liber Josue, Liber Judicum, Ruth, Regum Libri quatuor, Paralipomenon duo, Esdræ Libri duo primus & secundus, Job, Liber Psalmorum

150. Proverbia, Ecclesiastes, Canticum Canticorum, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel duodecim Prophetæ minores. Libri verò Protocanonici ex novo Testamento sunt Evangeliorum libri quatuor, Matthæi scilicet, Marci, Lucæ & Joannis; Acta Apostolorum; Epistolæ Pauli tredecim, ad Romanos una, ad Corinthios duæ, ad Galatas una, ad Ephesios una, ad Philippenses una, ad Colossenses una, ad Thessalonicenses duæ, ad Timotheum duæ, ad Titum una, ad Philemonem una; Epistolæ Canonicæ duæ, nempe prima Petri, & Prima Joannis.

Prob. Quia illi omnes Libri semper ab omnibus omninò Catholicis recepti sunt ut Divini, & verum Dei verbum continentes. Nam 1. qui divinitatem alicujus ex illis libris negarunt, aut in dubium revocarunt, semper in Ecclesia ut hæretici habiti sunt. 2. Omnes Patres, omnia Concilia, & Summi Pontifices omnes, qui Librorum Divinorum catalogum texuerunt, in eum Libros omnes modò recensitos retulerunt, nimirum Origenes apud Eusebium, l. 6. histor c. 18. S. Athanasius, in Synopsi, Gregorius Nazianz. carmine de Genuinis Scripturis; Cyrillus Hierosol. Catechesi 4. Concilium Laodicense, can. ult. Conc. Carthaginense III. c. 47. S. Augustinus, l. 2. de doctrina Christiana, c. 8. Innocentius I. Epist. ad Exu-

perium; & Gelasius in Concilio Romano; S. Isidorus Hispal. l. 6. Etimolog. c. 1. S. Damascenus, l. 4. de Fide, c. 18. Denique Concil. Tridentinum, sess. 4. in Decreto de Scripturis canonicis. 3. Omnes alii Patres Libros illos omnes passim citant ut Divinos.

Dico 2. Libri Deuterocanonici ex veteri Testamento sunt Esther; Baruc; Danielis capita continentia Hymnum trium Puerorum, Susannæ historiam, & historiam Draconis à Daniele occisi; Tobias; Judith; Sapientia; Ecclesiasticus; Libri Machabæorum duo, nempe primus & secundus. Libri verò Deuterocanonici ex novo Testamento sunt Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, secunda Patri, secunda & tertia Joannis, Epistola Judæ, & Apocalypsis: quibus adde Caput ultimum Marci, & historiam Sudoris sanguinis, & Apparitionis ac Consolationis Angelicæ in Evangelio Lucæ.

Prob. Quia aliqui ex Catholicis has Scripturas ante definitionem *Ecclesiæ* non receperunt ut divinas & verum Dei verbum continentes, nec tamen ideo habiti sunt hæretici, ut constat ex Eusebio, S. Hieronymo, & ex scriptis aliquorum Patrum. Sed tamen hæ omnes Scripturæ semper à majore parte Ecclesiæ Catholicæ, & præsertim ab Ecclesia particulari Romana, cæterarum omnium matre & magistra habitæ sunt ut divinæ; & tandem

dem à Concilio Tridentio ut tales declaratæ ac confirmatæ sunt.

Dico 3. Canon Scripturarum Sacrarum, quæ scilicet nunc ab Ecclesia tota receptæ & declaratæ sunt divinæ, complectitur omnes Scripturas tùm Protocanonicas, tùm Deuterocanonicas, supra recensitas, cum omnibus earum partibus quæ extant in editione seu versione latina vulgata.

Patet ex Conc. Trid. sess. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis, ubi ait: *Sacrorum verò Librorum indicem huic Decreto adscibendum* (Synodus,) *ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. Sunt verò infrà scripti: Testamenti veteris quinque Moysis, id est, Genesis; Exodus; Leviticus; Numeri; Deuteronomium; Josue; Judicum; Ruth; quatuor Regum; duo Paralipomenon; Esdræ primus & secundus, qui dicitur Nehemias; Tobias; Judith; Ester; Iob; Psalterium Davidicum* 150. *Psalmorum; Parabolæ; Ecclesiastes; Canticum Canticorum; Sapientia; Ecclesiasticus; Isaias; Hieremias cum Baruch; Ezechiel; Daniel; duodecim Prophetæ minores; id est. Osee, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas Nahum, Abacbuch, Sophonias; Aggæus, Zacharias, Malachias; duo Machabæorum, primus & secundus. Testamenti novi, quatuor Evngelia secundùm Matthæum, Marcum, Lucam & Ioannem; Actus Apostolorum à Luca Evangelista conscripti; qua-*

tuor-

tuordecim Epistolæ Pauli Apostoli; ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli duæ, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli una, Iudæ Apostoli una, & Apocalypsis Ioannis Apostoli. Si quis autem Libros ipsos integros cum omnibus suis partibus prout ab Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro Sacris & Canonicis non susceperit ... anathema sit.

ARTICULUS III.

Utrùm libri omnes in Canonem nostrum relati sint certò Canonici, seu Divini?

NOta. Ex nostro Canone rejiciuntur à Calvinistis Libri sex ex veteri Testamanto, nempe Tobias, Judith, Sapientia, Ecclesiasticus, & duo Libri Machabæorum: à Lutheranis verò iidem sex libri, & insuper quatuor ex novo Testamento, nimirum Epistola ad Hebræos, Epistola Jacobi, Epistola Judæ, & Apocalypsis.

Dico. Scripturæ omnes tùm Protocanonicæ, tùm Deuterocanonicæ, quæ in Canone Concilii Tridentini continentur, sunt certò Divinæ.

Prob. Et 1. quidem Libri Protocanonici in

in Canone nostro recensiti sunt certò Divini. Nam eos omnes esse Divinos est unum è præcipuis Christianismi dogmatibus, illudque ut tale à tempore Apostolorum hucusque ab omnibus Fidelibus receptum. Atqui evidens est evidentia credibilitatis maxima, imò & evidentia simplici Christianam Religionem veram esse, proindeque omnia ejus dogmata vera esse, ut suprà ostensum est. Ergo suprà dicti Libri sunt certò Divini.

2. Idem probatur de Libris Deuterocanonicis. Illæ Scripturæ sunt certò Divinæ, quas ut tales recipit & esse definit Ecclesia Catholica: nam hanc esse infallibilem in definitionibus Fidei, constat ex Libris Protocanonicis, ùt suo loco ostendetur. Atqui Ecclesia Catholica Scripturas, quæ dicuntur Deuterocanonicæ, esse Divinas definiit in Concilio Tridentino. Ergo Scripturæ illæ sunt certò Divinæ.

Item evidens est evidentia credibilitatis maxima, imò evidentia simplici veram Christi Ecclesiam habere Deum auctorem, ideoque omnia ejus dogmata vera esse, cùm Deus non possit esse auctor falsitatis. Atqui unum è præcipuis veræ Christi Ecclesiæ dogmatibus est, quòd Scripturæ non solùm Protocanonicæ, sed etiam Deuterocanonicæ sint Divinæ: nam hoc definit in Concilio Tridentino: Ecclesia Romana, quæ sola est vera Chri-

sti Ecclesia, ùt infrà ostendetur ex Libris Protocanonicis, & ex notis veræ Christi Ecclesiæ. Ergo.

Obj. 1. Scripturæ Divinæ non nobis certò innotescunt per definitionem Ecclesiæ Ergo.

Resp. Nego anteced. Nam judicium Ecclesiæ Catholicæ in rebus Fidei & morum esse infallibile, constat ex Libris Protocanonicis, quos ipsimet hæretici admittunt; & hoc aliunde ex motivis credibilitatis evidenter credibile est, imò & evidens evidentia simplici magna morali.

Inst. 1. Scripturæ Divinæ non habent suam certitudinem ab Ecclesia: Ergo non nobis certò innotescunt per judicium Ecclesiæ.

Resp. Disting. anteced. Non habent suam certitudinem absolutam & intrinsecam ab Ecclesia, *conc. antec.* Certitudinem extrinsecam & relativam seu relatè ad nos, *nego ant.* Scripturæ Divinæ hoc ipso quòd revelatæ sunt, habent summam infallibilitatem absolutam & intrinsecam, sed nobis non innotescunt, ut certò à Deo inspiratæ nisi per judicium Ecclesiæ, saltem si sumantur integrè, nempe quoad omnes libros & omnes eorum partes: ideoque non habent suam certitudinem relativam nisi ab Ecclesia, saltem si sumantur integrè, nempe quoad omnes libros & omnes singulorum librorum partes. *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commo-*

veret auctoritas, ait Sanctus Augustinus, I contra Epistolam Fundamenti, c. 8.

Inst. 2. Non pertinet ad Ecclesiam ferre judicium de Scripturis Divinis, nam Ecclesia non est superior illis. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Non pertinet ad Ecclesiam de Scripturis Divinis ferre judicium auctoritatis, quo Scripturæ verè Divinæ damnentur vel emendentur, *conc. ant.* Ferre judicium discretionis, *nego ant.* Duplex est judicium, unum scilicet discretionis, quo unum ab altero discernitur: & aliud auctoritatis, quo aliquis damnatur vel absolvitur, vel obligatur ad aliquid. Ad hoc judicium, non ad aliud, requiritur superioritas. Ecclesia autem cùm de Scripturis judicat, fert tantùm judicium discretionis circa illas, quo nempe cum assistentia speciali Spiritus-sancti discernit infallibiliter Scripturas Divinas à non Divinis; & circa solos Fideles fert judicium auctoritatis, illos obligando ad accipiendas Scripturas ut Divinas, quas tales esse judicat. Quod jure potest, cùm habeat superioritatem seu auctoritatem in omnes baptizatos.

Ecclesia autem ad has omnes alias controversias dirimendas & ad definiendum veritates à Deo revelatas, semper à Spiritu-sancto dirigitur & adjuvatur secundùm promissioné Christi: *docete Et ecce vobiscum sum omnibus diebus usque*

usque ad consumationem sæculi. Matth. c. ult. Unde Ecclesiæ definitiones in rebus Fidei & morum sunt semper infallibiles.

Inst. 3. Ecclesia non est regula Scripturæ divinæ; sed contra Scriptura est regula quam Ecclesia sequi debet. Ergo Ecclesia non potest ferre Iudicium discretionis circa Scripturam divinam.

Resp. Nego conseq. Nam ex eò quòd Ecclesia possit ferre judicium discretionis circa Scripturas divinas, sequitur tantùm quòd Ecclesia sit nobis regula ad certò cognoscendum Scripturam divinam, & verum ejus sensum. Sed nihilominus ipsa Scriptura divina, & verus sensus illius per infallibilem assistentiam Spiritus-sancti certò cognitus est, regula quam Ecclesia sequi debet in dirimendis Fidei controversiis. Nam Spiritus-sanctus, sine cujus assistentia non potest Ecclesia dirimere infallibiliter contraversias Fidei, docet Ecclesiam per Scripturas & Traditiones divinas.

Obj. 2. Ecclesia à tempore Apostolorum non accipit novas revelationes à *Deo*. Atqui non potest cognoscere Libros, qui dicuntur Deuterocanonici, esse divinos, nisi per aliquam novam revelationem factam. Ergo.

Resp. Nego min. Itaque Libros Deuterocanonicos cum omnibus suis partibus esse divinos seu à Deo inspiratos cognoscit certò

Eccle-

Ecclesia, non per novam revelationem, sed per Traditionem Apostolicam semper & integre servatam in Ecclesia Romana particulari, & nobis infallibiliter propositam per judicium Ecclesiæ. Ecclesiam autem Romanam semper ut divinos habuisse omnes Libros etiam Deuterocanonicos in Canone nostro contentos, vel ex eo patet, quòd eos omnes ut tales haberet tempore Innocenti i primi, qui eos omnes inter divinos recense:, Epist. ad Exuperium. Ergo antea semper ut tales habuerat Ecclesia Romana: alioqui ostendatur tempus, & auctor, & occasio mutationis seu novitatis.

Nota. Deus Ecclesiæ per Apostolos revelavit omnes Libros in Canone nostro contentos cum omnibus suis partibus esse divinos. Hæc divina revelatio primis Christianis ab Apostolis declarata est non scripto sed viva voce: unde dicitur Traditio Apostolica de libris Canonicis. Quæ quidem Traditio ad nos usque absque ulla inter Fideles controversia continuata est quoad Libros qui Protocanonici vocantur. Quoad aliquos verò paucos non est continuata sine aliqua de illis inter Fideles controversia, vel dubitatione. Nam successu temporis propter oblivionem irrepsit inter aliquos Fideles ignorantia & dubitatio circa aliquos ex Libris, quos divinos esse docuerant Apostoli: sic tamen ut

Eccle-

Ecclesia Romana omnium Ecclesiarum mater & magistra hanc Traditionem Apostolicam sicut omnes alias Traditiones semper integrè servaverit, & multò plures Episcopi eidem Traditioni consenserint.

Igitur Libros omnes in Canone nostro contentos cum omnibus suis partibus esse divinos seu continere verum Dei verbum, est dogma Fidei certò nobis propositum per Traditionem Apostolicam, nobis declaratam quoad Libros Protocanonicos per unanimem & constantem Fidelium omnium ætatum consensum, & per judicium Ecclesiæ infallibile: quoad Libros vero Deuterocanonicos per Ecclesiæ judicium, cujus infallibilitas in rebus Fidei & morum clarè exprimitur in Libris Protocanonicis.

Dices. Admittitur hic à nobis circulus vitiosus: nam juxta nos cognoscitur Scriptura divina per infallibile judicium Ecclesiæ, & infallibile judicium Ecclesiæ cognoscitur per Scripturam divinam.

Resp. Neg. Nam cùm probamus Scripturam Deuterocanonicam per judicium infallibile Ecclesiæ, probamus infallibilitatem judicii Ecclesiæ in rebus Fidei per Scripturam Protocanonicam ab adversariis admissam: unde non probamus idem per idem omnino, nec hæremus in vitioso circulo. Quando verò probamus Scripturam Protocanonicam per infalli-

fallibile judicium Ecclesiæ, tunc probamus infallibilitatem judicii Ecclesiæ per motiva credibilitatis, per quæ evidenter credibile imò simpliciter evidens est evidentia magna morali Ecclesiam esse opus divinum, seu habere Deum auctorem, & consequenter talem esse qualem se profitetur, proindeque infallibilem in discernendis Scripturis divinis à non divinis.

Observa. Motiva credibilitatis, per quæ credibiliter imò evidenter apparet Ecclesiam esse opus divinum seu habere Deum auctorem, ideoque ejus Doctrinam esse veram, sunt nobis ratio cognoscendi Scripturam ut divinam, quam Ecclesia nobis proponit ut divinam, & quæ nobis sic proposita, est nobis ratio distinctè cognoscendi de Ecclesia ea omnia, quæ re ipsa distinctè cognoscimus de illa per lectionem Scripturæ. Igitur multa distinctè cognoscimus de Ecclesia per Scripturam divinam cognitam ut divinam per Ecclesiam cognitam ut opus divinum per motiva credibilitatis: in quo nulla est vitiosa circulatio. Nam sicut sine vitioso circulo multa distinctè cognoscimus de legato principis & potestate illi a Principe concessa per diploma Principis ab ipso legato nobis oblatum, & ut principis diploma ab eodē legato probatū per ea signa, quibus se legatum principis sufficienter probavit: ita sine vitioso circulo multa distinctè cognoscere possumus de Ecclesia per Scripturam divinam ab ipsa Ecclesia nobis oblatam, & ut divinam

Spiritu - ſancto, qui ſibi adverſari non poteſt. Præterea ſi per internam perſuaſionem à Spiritu - ſancto profectam, divina Scriptura à non divina diſcernit, hanc potius habuerunt ſancti, Patres, Concil. Carthaginenſe, S. Innocentius I. S. Auguſtinus, & Eccleſia Catholica, à quibus recipiuntur ut divini Libri, quos rejiciunt novatores illi. *Eccleſiæ nolle primas dare vel ſummæ profectò impietatis eſt, vel præcipitis arrogantiæ*, inquit S. Auguſt. l. de utilitate credendi, c. 17.

Porro Eccleſia in condendo ſuo divinarum Scripturarum catalogo, non via inſpirationis procedit, ſed mera Spiritus - ſancti aſſiſtentia dirigitur in detegenda Traditione Apoſtolica, per quam veras Scripturas divinas à falſis diſcernit. Quæ aſſiſtentia infallibilis promiſſa eſt Eccleſiæ à Chriſto, ideoque ei nunquā deeſt.

Obj. 6. Libri Tobiæ, Judith, Sapientiæ, Eccleſiaſtici, & Machabæorum non fuerunt in Hebræorum Canone. Ergo illi Libri non ſunt divini.

Reſp. Nego conſeq. Quia habemus Traditionem Apoſtolicam ab Eccleſia nobis propoſitam, quæ nobis eſt certa regula diſcernendi Libros divinos à non divinis, quam quidem Tráditionem Apoſtolicam ſemper tenuit & ſervavit Eccleſia Romana ab Apoſtolorum Principe fundata, & cæterarum omnium Eccleſiarum mater ac magiſtra.

Porro ideò Libri prædicti in Hebræorum Cano-

Canone positi non fuerunt; quia unicus fuit Canon apud Hebræos ab Esdra confectus, & à magna Synagoga, seu Judæorum Concilio, quod Sanedrin vocatur, approbatus; & tempore quo confectus fuit, nondum extabant illi Libri, qui non fuerunt scripti nisi post mortem Artaxerxis. Postquam autem illi Libri conscripti sunt, statim magno in pretio fuerunt apud Hebræos: ab iis tamen in Librorum divinorum Canonem relati non fuerunt, quia apud eos incertum fuit utrùm post mortem Artaxerxis fuerint aliqui Prophetæ, hoc est, aliqui homines à Deo ad scribendum inspirati: ideoque non ita erat universaliter perspecta illorum Librorum inspiratio. *Ab Artaxerxe verò usque ad nostrum tempus singula quidem conscripta, non tamen priori simili Fide sunt habita, eò quòd non fuerit certa successio Prophetarum*, inquit Josephus, l. 1. contra Appionem, num. 29. Apostolis verò revelata fuit, & per Apostolos Ecclesiæ tradita est illorum Librorum inspiratio.

Inst. Libros prædictos inter Canonicos non recensent aliqui Patres, ut Origenes, Gregorius Nazianzen. Hilarius, Concilium Laodicenum; imò eos excludit Synopsis S. Athanasii. Ergo.

Resp. Nego conseq. Nam inde sequitur tantum illos Libros non esse Protocanonicos. Ideo autem Libri illi omissi sunt à Patribus citatis, vel rejecti ab aliquibus, quia tum temporis

nobis ſufficienter ab eadem Eccleſia probatam per motiva credibilitatis, quibus credibiliter imò evidenter apparet Eccleſiam eſſe opus divinum, ideoque ejus Doctrinam totam eſſe veram, cùm falſitas non poſſit eſſe à Deo authore.

Dices. Ergo multa illa, quæ diſtinctè cognoſcimus in Scriptura cognita ut divina per Eccleſiam munitam argumentis credibilitatis non poſſunt credi Fide divina.

Reſp. Neg. Nam multa illa de dotibus & prærogativis Eccleſiæ diſtinctè Scripta creduntur propter revelationem divinam in illis Libris expreſſam, quæ creditur propter ſe; præſuppoſito prudenti judicio de ejus credibilitate, elicito propter motiva credibilitatis Eccleſiæ.

Obj 3. Catalogus Scripturarum divinarum à Conc. Trid. conditus, eſt novus & Patres rejiciunt ut divinos aliquos Libros in eo contenros.

Reſp. Neg. Nam idem catalogus jam olim traditus fuit à Concilio Carthaginenſi III. anno 397. can. 47. ab Innocentio I. Epiſt. ad Exuper. à S. Auguſtino, l. 2. de Doctrina Chriſtiana, c. 8. à Gelaſio Papa, in Conc. Romano, & à S. Iſidoro Hiſpalenſi, l. 6. de Etimolog. c. 1. cum hoc ſolo diſcrimine, quòd pro more illorum temporum Innocentius, Patres Africani & Gelaſius Baruch à Jeremia non diſtinguant, & Gelaſius Libros duos Eſdræ, & duos

duos Machabæorum pro uno habeat. Item Libri in Canone Concil. Trident. contenti citantur à Patribus Græcis & Latinis saltem plerisque ut divini.

Obj. 4. Scriptura divina se ipsa proprio sapore discernitur. Ergo non discernitur per judicium Ecclesiæ.

Resp. Nego anteced. Nam si Scriptura divina se ipsa proprio sapore discerneretur, nunquam fuisset controversia inter Patres, nec nunc esset Catholicos inter & Hæreticos, imò nec inter Lutheranos & Calvinistas qui jactitant se habere saporem Scripturarum, & tamen inter se diffident de aliquibus Libris divinis: nam Lutherani rejiciunt Epistolam ad Hebræos, Epistolas Jacobi & Judæ, & Apocalypsim, quas Calvinistæ admittunt, ut Scripturas divinas.

Obj. 5. Per privatum spiritum seu per internam inspirationem singulis à Spiritu - sancto immissam discernitur Scriptura divina à non divina.

Resp. Neg. Nam illa interna persuasio, quam à Spiritu - sancto habere se jactitant Hæretici, est omnino fallax & vana; ii enim qui eam prætendunt, sibi invicem contradicunt. Nam Lutherani rejiciunt Libros ut apocryphos, quos Calvinistæ ut divinos recipiunt, quamvis utrique recurrant ad internam persuasionem à Spiritu - sancto profectam; ac proinde persuasio illa interna non potest esse à

poris Librorum illorum divinitas non erat explorata & certa apud omnes Fideles, eò quòd aliqui Traditionem Apostolicam circa illos ignorarent, & Ecclesia nondum hanc Apostolicam Traditionem omnibus credendam proposuisset. Alii verò Patres hos omnes Libros ut divinos admittunt.

Dices. S. Hieronymus, præfat. in Libros Salomonis ait: *sicut ergo Iudith, & Tobiæ, & Machabæorum Libros legit quidem Ecclesia, sed eos inter Canonicas Scripturas non recipit: sic & hæc duo volumina* (Sapientiam, & Ecclesiasticum) *legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.*

Resp. S. Doctor hæc scripsit, cùm adhuc de Librorum illorum inspiratione esset inter Fideles controversia: quæ quidem etiam multis sæculis ante Concilium Tridentinum sublata fuit per judicium Ecclesiæ Romanæ, ubi primum ubique innotuit. Ecclesia autem justas ob causas potuit definitionem circa Libros Canonicos suspendere & differre aliquandiu, v. g. dum Fideles omnes plenius de illis instruerentur.

Obj. 7. Liber Baruch non reperitur in Canone, quem texuerunt Patres aliqui.

Resp. Ideo non posuerunt Baruch nominatim in Canone, quia hunc Librum partem esse judicabant Vaticiniorum Jeremiæ, eò quòd Baruch notarius & discipulus fuerit Jeremiæ, ut constat ex Jerem. c. 36. At omnes

hunc

hunc Librum quoad res quas continet, habuerunt ut divinum ſeu à Deo inſpiratum, & ejus loca paſſim adducunt multi Patres nomine Jeremiæ, ut videre eſt apud Bellarminum, l. 1. de verbo Dei, c. 8.

Obj. 8. Contra Librum Eſther. 1. Septem poſtrema capita Libri Eſther non habentur apud Hebræos, licèt hic Liber Hebraico ſermone ſcriptus ſit. Ergo ſaltem illa ſeptem capita non ſunt Canonica.

Reſp. Nego conſeq. Quia vel illa capita aliquando in textu Hebraico fuerunt, ut docet Origenes, ſed poſtea caſu aliquo exciderunt; & verò Joſephus, l. 11. antiquit. c. 6. dum hiſtoriam Eſther narrat, duas Aſſueri Epiſtolas & Orationem Mardochæi refert, cum tamen iſta non deſint in Hebræorum Codicibus, & ipſe Joſephus, l. 10. c. 12. expreſsè teſtetur ſe Libros Hebraicos translaturum in ſermonem Græcum ſine ulla additione. Vel ſumma tantum hiſtoriæ Eſther primum ſcripta fuit Hebraicè: deinde alio tempore copioſius ab aliquo ſcripta fuit, & in Græcum à Lyſimacho translata, cujus quidem Libri translatio tantum ad nos pervenit.

2. Poſtrema iſta capita non cohærent cum prioribus. Nam, c. 2. duo Eunuchi dicuntur ſtruxiſſe inſidias Aſſuero regi anno regni ejus ſeptimo. Eædem verò inſidiæ narrantur, cap. 11. & 12. & dicuntur contigiſſe anno ſecundo Aſſueri, & Mardochæus narratur acce-

piſſe

piſſe mercedem pro eorum delatione, qui tamen, cap. 6. dicitur nihil accepiſſe mercedis.

Reſp. Nulla eſt in illo Libro contradictio; quia ſeptem illa capita, quæ ſunt poſtrema in vulgata noſtra editione, non ſunt reipſa poſtrema; ſed quædam eorum pertinent ad initium Libri, ut capita 11. & 12. quædam ad medium, ut capita 13. 14. 15. & 16. quædam ad finem, ut caput 10. quod patet ex Græcis codicibus. Sed Sanctus Hieronymus ſeptem illa capita ad finem lib i collocavit, quia illa non reperiit in Hebræo codice, ſed ex vulgata editione græca deprompſit, ut ipſe teſtatur in ſuis annotationibus. Eccleſia veró capita illa ſic permanere patitur, ut intelligamus quid hujus Libri ſit & quid non ſit in Codicibus Hebræorum.

Igitur inſidiæ quæ, c. 12. in latina editione narrantur, quod ad initium Libri pertinet, narrantur ibi per anticipationem, & poſteà ſuo loco narrantur, cap. 2. item per anticipationem, eodem cap. 12. dicitur Mardochæus mercedem pro delatione accepiſſe. Hæ autem voces capitis 11. (*Anno ſecundo regnante Artaxerxe maximo*) pertinent tantùm ad ſomnium Mardochæi quod ibi narratur, non veró ad ea quæ, cap. 12. referuntur.

3 Dici non poteſt quiſnam fuerit ille Aſſuerus Perſarum Rex, ſub quo dicitur contigiſſe hæc hiſtoria.

Reſp. Neg. Nam ex Joſepho, l. 11. Antiquit-

quit. Judaic. c. 6. ille Assuerus, qui à septuaginta Interpretibus Artaxerxes nominatur, fuit Artaxerxes cognomento longi-manus, qui Estherem septimo regni sui anno duxit uxorem.

4. Ex c. 2. Libri Esther Mardochæus à Nabuchodonosore magno Babylonem captivus abductus fuit cum Jechonia Rege. Ergo Mardochæus pervenire non potuit usque ad septimum regni Artaxerxis annum, alioqui 160. annos vixisset.

Resp. 1. Rectè dici potest Mardochæus cum Jechonia abductus fuisse, non in se, sed in parentibus; sicut, Genes. c. 46. dicuntur, in Ægyptum ingressæ esse septuaginta animæ cum Patriarcha Jacob, in quo numero comprehenduntur duo filii Joseph, qui tamen in Ægypto nati sunt, ac proinde cum Jacob Ægyptum non sunt ingressi in se, sed solùm in parente.

Resp. 2. Cum Bellarmino Nego conseq. Nam non est incredibile eo tempore Mardochæum superasse annum circiter 165. cum ex Historia Ecclesiastica constet aliquos Sanctos pervenisse ad annum 120. & 130.

Obj. 9. Contra Librum Danielis 1. cap. 13. Daniel dicitur fuisse puer, cum Susannam liberavit; &, cap. 1. dicitur Daniel puer cum Joachino Rege Babylonem abductus fuisse à Nabuchodosore.

Resp. Caput 13. pertinet ad initium Libri exceptis postremis verbis: *& Rex Astiages apposi-*

positus est ad Patres suos. &c. Ut patet ex Codicibus Græcis, in quibus servatur ordo; & initio Libri narratur Susannæ historia, quam tamen in fine libri collocavit Sanctus Hieronymus, qui eam non legit in Hebræo volumine, sed ex Theodotionis editione transtulit, ut constat ex ejus annotatione ad caput 13.

2. Cap. 6. Daniel dicitur solùm fuisse una nocte in Lacu Leonum, &, cap. 14. dicitur fuisse sex diebus. Ergo hæc capita inter se pugnant.

Resp. Nego conseq. Quia Daniel bis missus est in Lacum Leonum: prima vice Babylone eò quòd Idolum Bel destruxisset; & Draconē, quem ut Deū colebant Babylonii interfecisset; & hac vice in Lacu Leonum mansit sex dies, ut narratur, c. 14. idque contigit sub Evilmerodacho, filio Nabuchodonosoris magni Secunda verò vice sub Dario Medo, eò quòd Deum orasset pro more suo contra edictū Darii, & in Lacu Leonum una tantum nocte relictus est, quod refertur, c. 6. videSalianum.

Obj. 10. Contra librum Tobiæ, c. 3. Dicitur Sara, quam ducturus erat uxorem Tobias junior, habitasse in Rages Civitate Medorum, ubi etiam Gabelus fuisse dicitur, c. 4. & tamen, c. 9. cùm Tobias junior pervenisset ad locum ubi erat Sara, inde misit Angelum ad Gabelum in Rages.

Resp. Vel duæ fuerunt Rages in Media: vel

vel, c. 3. vocatur Rages, non ipſa Civitas, ſed Civitatis Ager: ſic aliquando dicitur eſſe Romæ, qui in Agro Romano verſatur.

Obj. 11. Contra librum Sapientiæ. Hic liber non habet auctorem Sacrum, ſed ſcriptus fuit à Philone Judæo.

Reſp. Sententiæ hujus libri ſunt Salomonis, ut conſtat tum ex omnibus Scriptoribus Eccleſiaſticis trium priorum ſæculorum, qui hunc librum Salomonis eſſe dixerunt: *hic ipſe* (Egeſippus) *& Iræneus, & omnis antiquorum Chorus, librum, qui attitulatur Sapientia; Salomonis eſſe dixerunt*, inquit Euſebius, l. 4. hiſtor. c. 22. Tum ex S. Hilario, Concilio Carthaginenſi III. Innocentio I. & aliis: tum ex hujus libri c. 9. *Tu me elegiſti Regem populo tuo, & Iudicem filiorum tuorum & filiarum: & dixiſti me ædificare Templum in monte Sancto tuo.* Sententiæ autem illæ Græco ſermone collectæ fuerunt ex inſpiratione divina ab aliquo, qui exiſtimatur eſſe Philo quidam longè antiquior illo alio Philone, qui poſt Chriſtum vixit.

Obj. 12. Contra librum 1. Machabæorum. Multa ſunt in libro illo falſa. Nam 1. c. 1. Alexander magnus dicitur primus regnaſſe in Græcia, cum tamen ante illum fuerint multi Reges in Græcia. 2. Ibidem dicitur Antiochus illuſtris regnaſſe anno 137. Regni Græcorum, & tamen regnavit anno 136. 3. c. 8. Romani dicuntur ſingulis annis

com-

committere uni homini Magistratum suum, & omnes uni obedire, cum tamen eo tempore duo Consules crearentur.

Resp. ad 1. Scriptura ibi loquitur, non de Regno quocunque, sed de Monarchia Græcorum, quam re vera primus obtinuit Alexander.

Resp. ad 2. Scriptura secuta Asianorum consuetudinem, non ab Alexandro, sed à Seleuco, qui primus regnavit in Syria, regni Græcorum initium ducit. Antiochus autem regnavit anno 137. à Seleuco, & anno 156. ab Alexandro.

Resp. ad 3. Sic loquitur Scriptura quia alternis mensibus, vel (ut volunt alii) diebus imperabant Consules, vel quia unus præcipua auctoritate potiebatur.

Obj. 13. Contra librum 2. Machabæorum, c. 1. dicitur Antiochus Epiphanes cecidisse in Templo Naneæ; & tamen, l. 1. c. 6. dicitur mortuus esse in lecto suo Item, eodem cap. 1. Judas dicitur scripsisse Epist. anno 188. & tamen, l. 1. c 9. dicitur occisus esse anno 152. Item, l. 2. c. 2. Jeremias occultasse dicitur Tabernaculum & Arcam fœderis in spelunca; & tamen Jeremias fuit in carcere toto tempore quo dirutum ac spoliatum est Templũ.

Resp. ad 1. Scriptura, l. 2. c. 1. loquitur de Antiocho, non Epiphane, sed Sotere, ut à Josepho cognominantur, qui re vera lapidibus obrutus est in fano Naneæ. At, l. 1. c. 6.

Scri-

Scriptura loquitur de Antiocho Epiphane, qui mortuus est, cum Babilonem, cæso à Persepolitanis ejus exercitu, reverteretur.

Resp. ad 2. Scriptura, l. 2. c. 1. loquitur de Juda, non Machabæo, sed alio, quem Josephus, l. 13. Antiquit. Judaic. c. 19. narrat fuisse prædictionibus celebrem, quippe cum magna apud Judæos auctoritate valeret, cum Senatu subscripsit epistolam, quam Judæi Hierosolymitani anno 188. scripserunt Judæis in Ægipto versantibus. At, l. 1. c. 19. Scriptura loquitur de Juda Machabæo duce fortissimo, qui anno 152. in Prælio cum Bacchide commisso occisus est.

Resp. ad 3. Jeremias futurorum præscius, Tabernaculum & Arcam fœderis occultavit tempore Joachimi, cui Sedecias successit: quo tempore Jeremias liber erat, & magna apud Joachimum auctoritate pollebat.

Obj. 14. Contra Epistolam ad Hebræos. Hæc Epistola non præfert nomen Pauli sicut aliæ omnes. Item stylus diversus est à stylo aliarum Epistolarum, quæ certò sunt Pauli.

Resp. ad 1. Ideo Paulus nomen suum non addidit Epistolæ ád Hebræos, quia sciebat nomen suum non esse gratum Hebræis, quamvis ad Fidem conversis, eò quòd ipse præ cæteris Apostolis legis veteris abrogationem prædicaret.

Resp. ad 2. Hæc styli diversitas oritur ex eo quòd Paulus hanc Epistolam Hebræo ser-

mone, quem apprimè callebat, ideoque eleganter ſcripſerit: alias verò Epiſtolas Græco ſermone, cujus non multum peritus erat, ideoque inelegantet ſcripſerit; & Epiſtolam ad Hebræos ſic eleganter à Paulo ſcriptam, alius in Græcum ſermonem eleganter converterit. Ita fere S. Hieronymus.

Obj. 15. Contra Epiſtolam Judæ. In illa Epiſtola citatur liber Enoch tanquam propheticus, qui tamen apocryphus eſt:

Reſp. Neg. Sed citatur tantum aliqua prophetia ab Enoch facta, quæ fortè fuerit inſerta multis fabuloſis in libro apocrypho nomine Enoch inſcripto. Et verò Paulus in ſuis Epiſtolis citat teſtimonia ex ipſis etiam gentilibus Poetis, non quidem ut à Deo revelata, ſed ut vera, quorum veritas Paulo à Spiritu-ſancto revelata eſt.

Quoad cæteras difficultates vide Bellarminum, & alios Controverſiſtas & Scripturæ interpretes.

Obſerva. Certum eſt certitudine Fidei libros omnes Canone noſtro contentos, conſcriptos fuiſſe ab auctoribus ſacris ſeu à Deo inſpiratis & edoctis: eoſdem verò libros eſſe eorum auctorum, quibus vulgò attribuuntur, certum eſt certitudine morali, tanta ſaltem, quanta certum eſt, v. g. Ariſtotelis, Ciceronis, Virgilii opera eſſe re vera illorum auctorum; idque ſaltem ſine maxima temeritate & imprudentia negari non poteſt.

ARTI-

ARTICULUS IV.

Utrùm omnes Libri ſacri à Deo inſpirati fuerint?

NOta. Tria ſunt in Libris ſacris diſtinguenda, nimirum verba, ſtylus ſeu verborum conſtructio, & ſenſus ſeu res verbis expreſſæ. Hæc tria fuiſſe à Deo inſpirata contendunt multi. Alii res & ſententias omnes verbis expreſſas inſpirationi divinæ, verba verò & ſtylum ingenio & induſtriæ Scriptoris attribuunt. Alii ſententias partim Deo afflanti, partim Scriptorum induſtriæ adſcribunt. Imò ſunt, qui docuere ne quidem res & ſententias fuiſſe à Deo inſpiratas; ſed hæc opinio eſt impia, & ſaltē temeraria ac erronea: nā apertè adverſatur Scripturæ, ex qua conſtat ſaltem aliquas res & ſententias fuiſſe à Deo inſpiratas.

§. I.

Dico Libri ſacri à Deo inſpirati fuerunt quoad omnes res & ſententias; ſive (quod idem eſt) res & ſententiæ omnes in Libris ſacris expreſſæ, à Deo Scriptoribus ſacris inſpiratæ fuerunt. Ita communiter Catholici Doctores.

Prob.. 1. ex Script. Heb. c. 1. *multifariam multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis.*

2. Petri, c. 1. *omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit; non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia; ſed Spiritu-*

ritu-sancto inspirati locuti sunt sancti Dei *homines.* In quibus textibus per Prophetas & sanctos Dei homines intelliguntur sacri Scriptores: nam apud Judæos, ad quos hæ Epistulæ Scriptæ sunt, Prophetæ vocabantur non solùm ii, qui futura prædicebant, sed etiam ii qui ex inspiratione divina præterita vel præsentia narrabant, vel sermonem de rebus divinis habebant. Unde per omnem Prophetiam Scripturæ ibi intelligitur omnis Scriptura sacra, & sensus est; nulla Scriptura sacra ingenio humano & voluntate humana facta est; sed omnis omnino scripta est Deo inspirante, illustrante, & impellente ad scribendum. Breviùs, Scriptores sacri vocantur Prophetæ; Propheta autem est is, qui loquitur ex inspiratione divina.

Præterea Libri sacri vocantur eloquia Dei, Rom. c. 3. *credita sunt illis* (Judæis) *eloquia Dei.* Atqui eloquium seu verbum Dei est res revelata seu inspirata à Deo. Ergo:

Item, 2. Tim. c. 3. *& quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem per fidem, quæ est in Christo Iesu: Omnis Scriptura divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei ad omne opus bonum instructus.* Ergo ex Apostolo sacræ literæ, quas Timotheus ab infantia legerat, possunt instruere ad salutem, quia omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est

ad

ad docendum, ad arguendum, ad erudiendum in justitia. Ergo omnes sacræ literæ, quas Timotheus ab infantia legerat, sunt divinitus inspiratæ, saltem quoad sensum. Atqui sacræ literæ, quas Timotheus ab infantia legerat, non sunt solùm illæ, quæ prædictiones futurorum, sed etiam & maximè eæ quæ histor as, præcepta morum, piaque consilia continent: nam harum lectio juventuti accommodatior est. Ergo. Jam verò si omnes Scripturæ veteris Testamenti à Deo inspiratæ fuerunt, certè & omnes Scripturæ novi Testamenti inspiratæ quoque fuerunt à Deo: nam in novo Testamento Apostoli, & alii Scriptores sacri non minùs à Deo inspirati fuerunt & adjuti in conscribendis libris novi Testamenti, quàm olim fuere Scriptores sacri in veteri Testamento: unde Scripturæ novi Testamenti non minùs sunt verbum Dei, nec minorem auctoritatem habent quàm Scripturæ veteris Testamenti.

Prob. 2. Ex traditione, cujus testes sunt Patres. Pro omnibus sint S. Irenæus, l. 2. adversus hæreses, c. 47. *Scripturæ quidem perfectæ sunt, quippe à verbo Dei & Spiritu ejus dictæ.* Tertullianus, l. de habitu muliebri, c. 3. *legimus omnem Scripturam ædificationi habilem, divinitus inspirari.* S. Athanasius, Epist. ad Marcellin. *Omnis quidem apud nos sive nova, sive vetus Scriptura, Numinis afflatu prodiit.* S. Basilius in Proemio in Psalmos. *Scriptura omnis divinitus inspi-*

rata & utilis, hac una ratione à Spiritu-ſancto conſcripta aſtruitur, ut ex ea haud ſecùs atque è communi quapiam curandarum animarum officina, medelam ſuo quiſque morbo ſalutarem & accommodam queat ſeligere. S. Chryſoſtomus, homil. 21. in cap. 5. Geneſ. *Nihil hic ſcriptum eſt, quod non multas habeat ſenſuum divitias; quandoquidem divino Spiritu afflati Prophetæ locuti ſunt, ideo uti à Spiritu-ſancto ſcripta, ingentem in ſe continent theſaurum.*

Hæc traditio conſtat etiam ex conſtanti perſuaſione, quæ circa id ſemper fuit, tum apud Judæos quoad Libros veteris Teſtamenti, ut patet ex Philone & Joſepho; tum apud Chriſtianos quoad omnes Libros ſacros, nam nomine Scripturæ ſacræ ſemper intellexerunt Libros divinitùs inſpiratos.

Prob. 3. ratione. Quia omnes Libri ſacræ Scripturæ ſunt propriè Dei verbum, ut conſtat ex ſenſu omnium Fidelium, & ex Apoſtolo qui eos vocat *eloquia Dei.* Atqui non ſunt verbum Dei, niſi quia Deus per illorum Scriptores locutus eſt; nec per illos Deus locutus eſt, niſi quia Deo inſpirante, illuſtrante, adjuvante hos Libros ſcripſerunt, ſive niſi quia Deus per illuſtrationem dictavit ea quæ habet in mente, ex intentione manifeſtandi mentem ſuam hominibus: nam loqui eſt communicare id quod habetur in mente. Ergo Deus Libros omnes ſacræ Scripturæ inſpiravit, ſeu per illuſtrationem dictavit, ſaltem quoad ſenſum ſeu res & ſententias.

Solvuntur

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Explicari non poteſt inſpiratio illa divina quoad res in Scripturis ſacris expreſſas. Ergo non debet aſſeri.

Reſp. 1. Nego conſeq.

Reſp. 2. Nego anteced. Itaque divina inſpiratio rerum atque ſententiarum in Scripturis ſacris expreſſarum conſiſtebat tum in ſpeciali quadam interiore & im̃ediata motione voluntatis, qua Scriptor ſacer impellebatur ad ſcribendum: tum in interna illuſtratione, qua Deus vel pia monita, præcepta, conſilia, piasque adhortationes Scriptori ſacro ſuggerebat; vel veritates antea ei ignotas manifeſtabat; vel res priùs cognitas in memoriam revocabat; vel quid ex multis quæ Scriptoris ſacri memoriæ occurrebant, ſcribendum eſſet, oſtendebat. & memoriam ejus ita regebat adjuvabatque, ut ne in leviſſimis quidem factorum circumſtantiis labi poſſet. Unde Deus ſic impellendo & illuſtrando Scriptores ſacros, per illos veluti per inſtrumenta quædam moralia ſcribebat res & ſententias in ſacris literis expreſſas. Iis tamen Deus libertatem & rationis uſum non adimebat; hic enim fuit Cataphrygarum ſeu Montaniſtarum error Prophetas inſanorum & amentium more propheta ſſe.

Obj. 2. Scriptores ſacri multa cognoſcebant ex Traditione certa, vel à teſtibus fide dignis acceperant, vel ipſi viderant. Ergo inutilis fuit illuſtratio divina, &c. D2 *Reſp.*

Resp. Nego conseq. Quia hæc illustratio interna specialis necessaria fuit ad conciliandā Historicorum sacrorum scriptis auctoritatem divinam, qua sane, caruissent, si in scribendo industriæ propriæ relicti fuissent. Item necessaria fuit, ut eorum scripta essent propriè ac formaliter verbum Dei: nam non essent verbum Dei, nisi Deus per Historicos sacros ea scribentes loqueretur, & Deus per illos non loqueretur, nisi ea, quæ habet in mente, iis per illustrationem dictaret ex intentione manifestandi mentem suam hominibus. Præterea hæc illustratio necessaria adhuc fuit tum ad recordationem eorum, quæ è memoria exciderant: tum ad delectum eorum, quæ Deus volebat ab iis scribi; neque enim Deus voluit omnia ab Historicis sacris referri, sed aliqua voluit scribi, alia omitti juxta fines à se intentos: tum ad directionem memoriæ, ut ne vel in levissima circumstantia laberetur & sic Historia sacra esset ex omni parte vera.

Inst. Aliqui Scriptores sacri, ut Lucas, auctoritatem suæ narrationi, non ab illustratione divina, sed à labore, cura, testibus oculatis, vel ab experientia sensuum, aurium scilicet & oculorum petunt. Ergo.

Resp. Nego conseq. Quia aliqui Scriptores sacri, cùm primum scriberent, ignorare potuerunt se ad scribendum specialiter illustrari à Deo. Postea tamen ex sensu totius Ecclesiæ, vel ex aliqua revelatione cognoverunt se scripsisse

psisse ex speciali inspiratione & illustratione divina, sicque Scripturam suam esse verè verbum Dei. Alii verò Scriptores sacri scribendo sibi conscii fuerunt inspirationis divinæ.

Porro quamvis Fideles Joannem ad scribendum Evangelium adduxerint, hæc postulatio non impedit motionem divinam in Joanne.

Obj. 3. Si omnia quod res & sententias in Scripturis sacris à Deo inspirata sunt, nullus fuit Scriptori sacro locus curæ, labori, diligentiæ in scribendo. Falsum conseq. ex Luca, & Scriptore l. 2. Machabæorum. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Quia non omnis, sed aliqua tantùm inspiratio divina excludit Scriptoris sacri laborem, curam, diligentiam, meditationem. Nam Deus non uno eodemque modo Scriptores sacros inspiravit; nempe aliquibus, Deo in illis operante, sese ultrò offerebant sententiæ, verba, & verborum compositio: unde illi nulla meditatione & conquisitione ad scribendum egebant. Aliquos verò Deus afflavit, eos ad omnem diligentiam ac curam adhibendam excitando, & simul res ignotas revelando, vel oblivione deletas in memoriam revocando, vel quænam scribenda aut omittenda essent, docendo; & intellectum ac memoriam eorum speciali illustratione regendo, ne in ulla re vel levissima errarent.

Obj. 4. Si Deus revelaret aliquem librum industria merè humana scriptum, nullam falsitatem continere, hoc ipso esset verbum Dei.

Ergo Libri sacri sunt verbum Dei sine ulla inspiratione divina.

Resp. Talis liber non esset propiè ac strictè verbum Dei, sicut sunt Scripturæ sacræ; sed ad summum esset verbum Dei latè & cum addito diminuente, per adoptionem: unde tantùm à Scripturis sacris, quæ sunt verbum Dei propriè, differret, quantum filii naturales legitimi à filiis adoptivis differunt; nec per se dignus esset ea veneratione, & fide quam per se merentur Libri à Deo inspirati.

Inst. Liber ille haberet auctoritatem divinam. Ergo esset propriè verbum Dei.

Resp. Ille liber per se non haberet summam & divinam auctoritatem, sed tantùm hanc haberet per & propter revelationem divinam, qua Deus illum ex omni parte verum esse revelasset credibiliter. Illud autem solum est propriè ac simpliciter verbum Dei, quod per se habet summam & divinam auctoritatem, sicque per se dignum est assensu super omnia firmo, ita ut veritas, quam exprimit, firmissimè credi possit propter ipsum, eodem actu Fidei per se immediatè creditum.

Obj. 5. Multa sunt in Scripturis sacris, quæ repugnant præceptis divinis, quales sunt diræ imprecationes, quæ in Psalmis continentur, & quale est illud convicium, quo Paulus Act. c. 23. Summum Sacerdotem vocat parietem dealbatum.

Resp. ad 1. Illæ imprecationes quæ in Scri-

ptura

ptura continentur, non sunt imprecationes propriè dictæ: nam non significant optationem & postulationem vindictæ, sed tantum prædictionem pœnarum justè à Deo infligendarum, ut docet S. Augustinus, in Psal. 78. ubi in hæc verba (*effunde iram in gentes, quæ te non noverunt*) sic ait: *etiam ista prophetatio est, non optatio. Non malevolentatiæ voto ista dicuntur, sed Spiritu prævisa prædicuntur.* Et inferius in hæc verba (*redde vicinis nostris septies tantùm in sinus eorum*) sic habet. *Non mala optat; sed justa prænuntiat, & futura prophetat.*

Resp. ad 2. Paulus cum summum Sacerdotem vocavit parietem dealbatum, non ex inspiratione divina, sed ex merè humana determinatione locutus est, ignorans quis esset: unde monitus quòd esset summus Pontifex, dictum excusat. At Lucas ex inspiratione divina scripsit ea quæ Paulus dixit.

Porro sacras Scripturas à Deo inspiratas fuisse dicimus, non eo sensu, quòd omnia quæ in illis narrantur, facta vel dicta, fuerint ex inspiratione divina, sed hoc sensu, quòd omnia quæ in Scripturis continentur, narrentur ex inspiratione divina, sive etiam facta vel dicta fuerint ex inspiratione divina sive non.

Obj. 6. Matth. c. 27. Jeremias ponitur. pro Zacharia apud quem solùm textus citatus reperitur.

Resp. Vel nomen Jeremiæ non fuit appositum à Matthæo, ut re ipsa deest in multis

codi-

codicibus: vel citatur Jeremiæ locus qui perierit: vel implicitè apud Jeremiam continentur quæ à Matthæo citantur.

Obj. 7. In Scripturis reperiuntur aliqua inutilia, ut quod refertur, 2. Tim. c. 4. *Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum.* Ergo non omnes inſpiratæ fuerunt à Deo.

Reſp. Nego anteced. Omnia quidem, quæ in ſacris Scripturis continentur, non æqualiter utilia ſunt; ſed tamen nihil eſt in illis inutile. Nam illa, quæ dicuntur inutilia, conducunt vel ad noſtram inſtructionem, vel ad Providentiæ divinæ; aut alterius perfectionis commendationem, vel ad integritatem, aut ornatum ſeu gratiam narrationis, vel ad narrationis ingenuitatem ac ſimplicitatem, qua veritas mirè elucet.

Illa autem Pauli verba conducunt ad noſtram inſtructionem, nempe ut intelligamus nos poſſe laudabiliter & meritoriè providere corporis neceſſitatibus, modò id cum debita moderatione & propter Dei gloriam fiat. Quare S. Hieronimus, proemio in Epiſt. ad Philemon. ait; *Quæcunque in Scripturis levia & parva videntur, non minùs eſſe à* Deo (inſpirante) *quàm creaturæ viliſſimæ ſint à Conditore Cæli & Terræ.*

Obj. 8. Aliqua in ſacris Scripturis narrantur incerta & dubia, ut quod narratur Joann. c. 2. *Hidriæ .... capientes ſingulæ metretas*

binas

binas vel ternas. Et Luc. c. 3. *ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.*

Resp. Nego. Itaque in Scriptura nulla est vel minima res aut circumstantia, quæ non sit ominò certa. Sunt tamen in illa circumstantiæ aliquæ minùs determinatæ, quia Spiritus-sanctus noluit aliqua per sacrum Scriptorem magis determinari, volens sese accommodare usitatæ apud homines narrandi rationi. At 1. sensus est: Hidriæ, quarum aliæ duas, aliæ tres metretas capiebant. Ad 2. sensus est, quòd Christus haberet tunc circiter 30. annos.

Porro. *Ibi si quid velut absurdum moverit, non licet dicere, auctor hujus libri non tenuit veritatem: sed aut codex mendosus, est, aut interpros erravit, aut tu non intelligis,* ait S. Augustinus, l. 11. contra Faustum, c. 5.

Obj. 9. Auctor Libri 2. Machabæorum, c. ult. petit veniam erratorum.

Resp. Nego. Sed petit duntaxat veninm orationis minùm politæ, seu stali minus ornati, sic enim ait: *& si quidem bene, & ut historiæ competit, hoc & ipse velim: sin autem minus dignè. concendendum est mihi.* Præterea ille auctor ignorare poterat se Deo inspirante & dirigente scribere, & ex humilitate non sibi attribuere opus ab omni omnino errore immune.

Obj. 10. Si res omnes in sacris literis expressæ, sunt à Deo inspirante, nullum fuit

quoad

quo ad inspirationem divinam discrimen inter Christum & Scriptores sacros. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Nego sequel. maj Nam Christus inspiratus fuit toto vitæ suæ curriculo, & ex jure proprio, ita ut Humanitas Christi propter unionem hypostaticam infrustrabiliter exigeret auxilia, quibus semper & in omnibus veritatem assequeretur. At Scriptores sacri non semper, nec propter ullam exigentiam inspirationis divinæ, sed ex mero & gratuito Dei beneplacito inspirati fuerunt, tunc solum cum Libros sacros scribereit, & tanquam Dei legati loquerentur hominibus.

Nota. Scriptura sacra tota divina est quoad scriptionem: nam nihil in Scriptura continetur, quod non fuerit Deo inspirante conscriptum; & in hoc sensu tota Scriptura. fuit a Deo inspirata. At non omnia, quæ in Scriptura narrantur dicta vel facta. fuerunt Deo inspirante dicta vel facta Nam in Scriptura leguntur multa scelera, multæ actiones merè humananæ multa ab hominibus instinctu merè humano dicta. Quæ tamen omnia à Deo inspirata fuerunt ni scriberentur, & re vera contigerunt sicut narranur. Item omnia quæ ab ipso Scriptore sacro dicuntur, sive monita, consilia, sive orationes ac laudes Dei, sive instructiones, hæc omnia sunt à Deo inspirante.

Dico

Dico 2. Scripturæ sacræ videntur non fuisse à Deo inspiratæ quoad omnes & singulas voces, sed tantum quoad aliquas, quibus Mysteria exprimuntur: sive (quod idem est) non omnia & singula verba Scripturæ sacræ à Deo inspirata sunt, sed tantum aliqua.

Prob. 1. Ex S. Hieronymo, qui variis locis clarè supponit non omnia verba à Deo inspirata fuisse sacris Scriptoribus, ut v. g. Epist. ad Algasiam, quæst. 10. ubi de Paulo Apostolo hæc ait: *Illud quod crebrò diximus: etsi imperitus sermone, non tamen scientia: nequaquam Paulum de humilitate, sed de conscientiæ veritate dixisse, etiam nunc approbamus. Profundos enim & reconditos sensus lingva non explicat; & cum ipse sentiat quid loquatur, in alienas aures puro non potest transferre sermone: quem cum in vernacula lingua habeat disertissimum .... Se ipsum interpretari cupiens involvitur.* Quibus verbis S. Hieronymus apertè significat Paulum Apostolum quoad verba & stilum propriæ industriæ relictum fuisse saltem in multis.

Prob. 2. Ex S. Augustino, l. 2. de consensu Evangelistarum, c. 12. ubi ait: *si ergo quæritur, quæ verba potiùs Ioannes Baptista dixerit, utrùm quæ Matthæus, an quæ Lucas eum dixisse commemorat, &c. nullo modo hinc laborandum esse iudicat, qui prudenter intelligit ipsas sententias esse necessarias cognoscendæ veritati, quibuslibet verbis fuerint explicata. Quod enim alius ali-*

um

um verborum ordinem tenet, non est utique contrarium. .... Ut enim quisque meminerat, & ut cuique cordi erat vel breviùs vel prolixiùs, eandem tamen explicare sententiam, ita eos explicasse manifestum est, &c. Ubi clarè indicat Evangelistas quoad verba suo cuiusque ingenio relictos esse. Quod etiam patet ex reliquo toto capite.

Prob. 3. Ex S. Agobardo Lugdunensi Episcopo, qui, in lib. contra Fredegisum, tom. 14. Bibl. Patrum edit. Lugdun. multis argumentis probat omnia & singula verba Scriptoribus sacris à Spiritu-sancto non fuisse dictata.

Prob. 4. Ex Patribus, scilicet Dionysio Alexandrino, Origene, Basilio, Gregorio Nazianz. & Hioronymo in Scriptura reperiuntur barbarismi & sollecismi. At barbarismi & solecismi non sunt certè à Deo inspirati, nec dici possunt habere Spiritum-sanctum auctorem. Ergo non omnia Scripturæ verba à Deo inspirata sunt.

Prob. 5. ratione. Tum quia nullum est sufficiens fundamentum asserendi omnia Scripturæ verba inspirata fuisse à Deo, ut objectionum solutione probabitur. Tum quia ut sacræ Scripturæ sint vere & propriè verbum Dei, non necesse est, ut omnia & singula verba fuerint à Deo inspirata: nam ad hoc sufficit, ut Deus res & sententias scribendas inspira-

verit & dictaverit per illstqrationem ex intentione mentem ſuam manifeſtandi hominibus: quamvis Deus Scriptoribus ſacris verborum delectum & conſtructionem reliquerit, ſpecialiter tamen invigilando, ut non niſi idoneis vocibus uterentur, atque cum opus erat, voces ipſas ſuggerendo. Enim vero vulgata noſtra editio Latina eſt verè ac propriè verbum Dei, præcisè quia continet ſenſus olim à Deo revelatos; nam ejus verba non fuerunt inſpirata.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Noſtra ſententia imminuit auctoritatem Scripturæ ſacræ. Ergo rejicienda eſt.

Reſp. Nego anteced. Nam hoc ipſo quòd Scriptura ſacra à Deo inſpirata eſt quoad ſenſum verborum, ſeu quoad res ac ſententias verbis expreſſas, illa eſt yerè divina, & habet ſummam ac divinam auctoritatem, qua proinde major eſſe nequit. Et verò vulgata noſtra editio Latina ſummam ac divinam auctoritatem habet, præcisè; quia continet ſenſus à Deo inſpiratos.

Obj. 2. Illud Pſal. 44. *lingua mea calamus ſcribæ velociter ſcribentis.* Ergo Spiritus-ſanctus uſus eſt Scriptoribus ſacris tanquam calamo & organo. Ergo, &c.

Reſp. Revera Scriptores ſacri fuerunt inſtrumenta & organa Spiritus-ſancti, ſed moralia, activa & libera, ſuo ingenio ac libertate

utentia,

utentia, non vero inanimata & necessaria. Item dici possunt amanuenses Spiritus-sancti, quales dici possunt amanuenses ii, qui loquentis sententias excipiunt, & proprio ingenio liberè exprimunt: non verò quales ipsa singula verba ex ore loquentis serviliter accipiunt & scribunt. Enim verò Evangelistæ eadem Christi dicta non iisdem planè verbis, sed ex parte diversis referunt; sic Matthæus & Marcus referunt Christi in Cœna dixisse: *Hic est sanguis meus novi Testamenti:* Lucas verò scribit tunc dixisse: *Hic est Calix novum Testamentum in sanguine meo.* Christus tamen non utroque modo locutus est.

Deus tamen aliquas voces mysteria exprimentes, & aliquas phrases ac figuras ad movendum aptiores inspiravit, & interdum verborum ubertatem subministravit. Sed ut plurimum verborum delectum & constructionem permisit ingenio ac libertati Scriptorum sacrorum, semper invigilando ne quid contra sensum à Deo insperatum exprimerent, & ut vocibus idoneis uterentur.

Obj. 3. Judæi omnes ante Christum senserunt omnes & singulas voces Scripturæ fuisse à Deo revelatas; & post Christum idem semper senserunt Judæi. Ergo.

Resp. Disting. anteced. Senserunt à Deo inspiratas fuisse Scripturæ voces omnes sumptas formaliter, seu quoad sensus per illas expressos, *conc. ant.* Sumptas materialiter, seu secundùm

dùm ſonum & ſyllabas, *nego ant.* Quòd ſi Judæi poſt Chriſtum ſentiant omnia verba Scripturæ, etiam quoad ſonum & ſyllabas fuiſſe à Deo inſpirata, eorum auctoritatem non invideo adverſariis.

Obj. 4. Multos Patres.

Reſp. Nobis non adverſantur. Et quamvis eorum textus magis viderentur favere adverſariis, tamen facile explicantur de vocibus, non materialiter nempe quoad ſonum & ſyllabas, ſed formaliter nempe quoad earum ſenſum ſumptis. Itaque ſingulos objici ſolitos expono.

1. S. Baſilius, in Proemio libri de Spiritu ſancto gratulatur Amphilochio, quòd ſentiret nullam vocem Scripturæ ſacræ *oportere indiſcuſſam relinquere.* Deinde hæc addit : *nam haud oſcitanter audire ſermonem de rebus divinis differentem, ſed conari quid in quaque dictione, quid in quaque ſyllaba reconditi ſenſus lateat perſcrutari, non eſt eorum qui ſegnes ſunt ad pietatem ; ſed qui intelligunt ſcopum noſtræ vacationis..... Si ex lege nec unum iota, nec apex unus præteribit, quomodo nobis tutum fuerit vel minutiſſima tranſiliiſſe.*

Reſp. Loquitur, non de omnibus vocibus Scripturæ, ſed de iis tantum, quibus aliquid de Deo myſteriiſve divinis exprimitur, quæ quidem à Deo inſpiratæ ſunt, ſed S. Doctor ne id quidem dicit; ſed ibi ſolum aſſerit omnia verba Scripturæ de rebus divinis ita expendenda eſſe, ad inveſtigandos ſenſus à Deo inſpiratos,

particulam. Solemus autem hac voce (aspirare) *uti, cum aliquid vehementer desideramus.*

Resp. Inde tantum sequitur S. Bernardum sensisse aliquas voces à Deo inspiratas fuisse, & nullam esse vocem, ne modicam quidem, quæ sit inutilis ad exprimendos sensus à Deo inspiratos, Deo dirigente Scriptores sacros, ne ullam vocem inutilem vel minus aptam ad sensus à Deo inspiratos exprimendum adhiberent: quod verum est.

ARTICULUS V.

Utrùm sensus literalis Scripturæ sit obscurus?

NOta 1. Sensus Scripturæ duplex est, nempe literalis, & mysticus seu spiritualis. Sensus literalis est ille, quem Spiritus-sancti intentione significant verba sive propriè sive metaphoricè accepta. Sensus mysticus est ille, qui immediatè significatur per rem verbis expressam: unde sensus mysticus semper præsupponit literalem. Sic illud quod, Exodi c. 12. de Agno Paschali dicitur (*nec os illius confringetis*) à Joanne, c. 19. sumitur in sensu mystico de Christo.

Sensus mysticus subdividitur in allegoricum, qui est de re aliqua ad mysteria Fidei vel Ecclesiam militantem pertinente: in anagogicum, qui est de re ad beatitudinem æternam seu Ecclesiam triumphantem pertinente: & in trophologicum seu moralem, qui

est de re ad mores pertinente. Igitur quatuor sunt Scripturæ sacræ sensus, scilicet literalis allegoricus, anagogicus, & tropologicus. Qui omnes sensus in hac voce *Hierusalem* reperiuntur: nam hæc vox in Scriptura significat literaliter Palestinæ urbem, allegoricè Ecclesiam militantem, anagogicè Ecclesiam triumphatem, & tropologicè animam hominis.

Porro ex sensu mystico nihil potest efficaciter elici ad confirmanda Fidei dogmata, nisi quatenus illum à Spiritu-sancto intentum fuisse aliunde constant, putà ex eo quòd in aliquo Libro Scripturæ sacræ traditus fuerit, vel ab Ecclesia, aut communi Patrum consensu expositus sit. Quare seclusa certitudine de vero sensu mystico, ex solo sensu literali firma depromi possunt argumenta ad confirmandam Fidei doctrinam.

Nota. 2. His quatuor sensibus additur alius, qui dicitur sensus accommodatitius, & est ille, qui Scripturæ verbis neque mediatè neque immediatè ex Spiritus-sancti intentione significatur; & tamen verbis Scripturæ attribuitur, ea ad aliquid præter auctoris sacri mentem propter quandam analogiam & similitudinem applicando, & accommodando. Sic Sanctis Confessoribus accommodatur id, quod Eccli. c. 44. de Noe dicitur: *inventus est justus, & in tempore iracundiæ factus est reconciliatio*, item illud, quod Christus, Luc 10. de Ma-

ſpiratos, ut nulla vox prætermittatur tanquã minuta, quæ tamen divinum aliquem ſenſum reconditum habeat.

2. Sanctus Chryſoſtomus, Homil. 18. in cap. 4. Geneſ. ait: *nihil enim temerè vel fortuitò loquitur divina Scriptura, ſed & ſyllaba & apiculus unicus reconditum habet theſaurum: nam in hunc modum ſe habent Spiritualia omnia.*

Reſp. Ut Scriptura ſacra nihil temerè & fortuitò loquatur, ſufficit quòd Deus omnes ſententias & res conſcribendas inſpiraverit, & Scriptores ſacros ſpecialiter direxerit, ut omnes accuratè verbis ſuis exprimerent. Cum autem addit S. Doctor unam ſyllabam, & apiculum unum habere theſaurum reconditum, ſolum vult unam ſyllabam, & unum apiculum poſſe habere, & quandoque habere divinum aliquem ſenſum reconditum, id eſt, ſignificare myſteriam aliquod divinum. Neque enim cum cabaliſtis cenſet myſteria recondita eſſe in omnibus Scripturæ vocibus, ſyllabis & apicibus. Et verò quis dicat myſterium aliquod reconditum eſſe in ſingulis vocibus, ſyllabis & apicibus hujus, v. g. textus Tobiæ, c. 11. *tunc præcurrit canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ caudæ gaudebat.*

3. S. Auguſtinus, tract. 120. in Joann. in hæc verba (*unus militum lancea latus ejus aperuit*) ſic ait: *vigilanti verbo Evangeliſtæ uſus eſt, ut non diceret, latus ejus percuſſit, aut vulneravit, aut quid aliud, ſed aperuit: ut illic quodam*

modo

modo vitæ oſtium panderetur, unde Sacramenta Eccleſiæ manaverunt, ſine quibus ad vitam, quæ vera vita eſt, non intratur.

Reſp. Ad ſummum cenſuit Sanctus Doctor hanc vocem (*aperuit*) à Deo inſpiratam fuiſſe Evangeliſtæ. Cui ſanè ultrò conſentimus, cum fateamur multa vocabula à Deo inſpirata fuiſſe, præſertim ea, quibus exprimuntur vel præfigurantur myſteria Religionis noſtræ. At nego omnia omnino verba ſacræ Scripturæ fuiſſe à Deo inſpirata: in quo S. Auguſtinum nobis conſentire, ſatis ipſe indicat, l. 2. de conſenſu Evangeliſtarum, c. 12. ubi ait: *ad doctrinam fidelem maximè pertinere, non tam verborum quàm rerum quærendam vel amplectendam eſſe veritatem, quando eos, qui non eadem locutione utuntur, cùm rebus ſententiiſque non diſcrepant; in eadem veritate conſtitiſſe approbamus..... Ita enim ſalubriter diſcimus nihil aliud eſſe quærendum, quàm quid velit ille qui loquitur.* Et c. 28. ubi de nimium ſcrupuloſis vocum obſervatoribus hæc ait: *neque miſeri aucupes vocum, apicibus quodam modo literarum putent ligandam eſſe veritatem; cùm utique non in verbis tantùm, ſed etiam in cæteris omnibus ſignis animorum, non ſit niſi ipſe animus inquirendus.*

4. S. Bernardus, ſerm. 72. in cantic. aſſerit in Scriptura non fortuitò ſed conſultò poſitum eſſe (*donec aſpiret dies*) & addit: *ego enim, ut verum fatear, jam olim mihi perſuaſi in ſacri pretioſique eloquii textu, nec modicam vacare*

ria sorore Marthæ dixit: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*: per accommodationem attribuitur Deiparæ Virgini. Sensus autem ille accommodatitius minimè valet ad quidquam probandum, cum nullatenus intentus fuerit à Spiritu-sancto:

Nota 3. Interdum unus idemque locus plures sensus literales admittit, ut docet S. Augustinus, l. 12. confess. c. 31. & patet in hoc textu, Psalm. 2. *Filius meus es tu: ego hodie genui te.* Nam de æterna Christi generatione intelligitur, Heb. c. 1. his verbis: *cui dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te*: & de resurrectione Christi Act. c. 13. his verbis: *hanc* (promissionem) *Deus adimplevit filiis nostris, resuscitans Iesum sicut & in Psalmo 2. scriptum est: filius meus es tu, ego hodie genui te.* Ratio est quia Deus potest unica phrasi multa significare, & ad ejus verbi fæcunditatem pertinet ut multa significet.

Dico. Scripturæ sacræ sensus etiam literalis sæpe obscurus est. Fide constat contra Lutheranos & alios Hæreticos.

Prob. 1. Ex Scriptura. Psal. 118. *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Luc. c. 18. *& ipsi nihil eorum intellexerunt.* Et c. ult. *tunc aperuit* (Christus) *illis sensus, ut intelligerent Scripturas.* Certè si Scriptura sacra esset intellectu facilis, Apostoli Christi eam intellexissent. Item, 2. Petri, c. 3. Petrus

de

de Epiſtolis Pauli Apoſtoli hæc ait: *in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras Scripturas, ad ſuam ipſorum perniciem.* Ut faciunt hæretici.

Prob. 2. Ex unanimi Patrum conſenſu apud Bellarmin. pro omnibus ſint S. Hieronymus, Epiſt. ad Algaſiam de veteri Scriptura ait: *quæ tantis obſcuritatibus obvoluta eſt.* Et S. Auguſtinus, Epiſt. 119. ad Januar. *Miror, quia hoc te latet, quòd non ſolùm in aliis innumerabilibus rebus multa me latent, ſed etiam in ipſis Sanctis Scripturis multò neſciam plura quàm ſciam.* Et Epiſt. 19. ad Hieron. *qui Scripturas edifferendo pertractant, quos neceſſe eſt, etiamſi rectæ atque unius Fidei fuerint, varias parere in multorum locorum obſcuritate ſententias.*

Prob. 3. Experientia & conſenſu unanimi Interpretum. Idem patet ex innumeris commentariis à tempore Apoſtolorum ad hæc uſque tempora factis. Item ex omnibus hæreticis, qui ſua erronea dogmata ex Scriptura confirmare conantur.

Refelluntur reſponſiones hæreticorum.

Dices 1. Scriptura quidem obſcura eſt impiis & incredulis: at clara eſt piis & Fidelibus.

Reſp. Nego. Nam SS. Patres ut Hieronymus & Auguſtinus fuerunt fideles & pii; & tamen Scriptura fuit illis obſcura, & intellectu difficilis; nec ſenſum ejus etiam cum auxilio gratiæ ſibi collato aſſecuti ſunt in omni-

bus: nam S. Augustinus fatetur se in Sacris Scripturis plura ignorare quàm scire. Item, Eunuchus Reginæ Æthiopum nec impius, nec incredulus, nec voluntariè cœcus erat, & tamen Philippo interroganti, utrum intelligeret Isaiam Prophetam quem legebat, respondit, Act. c. 8. *quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Ergo Scriptura non est omnibus clara: ac proinde per se solam non est clara, nec sufficit ad manifestationem rerum credendarum.

Denique Calvinistæ circa realem Christi in Eucharistia præsentiam dissident à Luthero, quem Calvinus laudat ut verum Christi Apostolum; & à Lutheranis, quos Calvinistæ in Synodo nationali ut fratres & fideles admisere. Ergo Calvinistæ non sunt fideles, cum non intelligant verum sensum hujus textus: *Hoc est Corpus meum.*

Dices 2. Si Scriptura sit alicubi obscura, alibi se ipsam clarè explicat.

Resp. Nego. Nam Patres & alii Interpretes doctissimi, quamvis omnes textus legerent & inter se conferrent; tamen non potuerunt verum Scripturæ sensum in omnibus assequi, ut dicunt ipsi hæretici, & S. Augustinus de se ipso fatetur. Præterea experientia quotidiana constat locorum variorum collationem non sufficere ad controversias de ipso sensu Scripturæ dirimendas, nempe propter obscuritatem locorum variorum, ad quam tollendam

non sufficit ejusmodi collatio. Denique sæpe controversia est de textu per se claro, an scilicet in sensu figurato, an proprio sumi debeat. Sic Calvinistæ locum istum (*hoc est Corpus meum*) intelligi figuratè volunt contra Lutheranos.

Dices. 3. Saltem omnia, quæ ad salutem necessaria sunt, continentur clarè in Scriptura.

Resp. Nego. Equidem Scriptura multis in locis clara est, at in aliis multis non ita clara est ut per se absque subsidio Traditionis & auctoritatis Ecclesiæ sufficiat ad controversias Fidei, quæ exoriri possunt dirimendas: nec per se solam cuivis certò manifestat omnia quæ necesse sit credere ad salutem: alioqui tot diversi generis hæretici, qui ab initio nascentis Ecclesiæ extiterunt, re ipsa credidissent quæ ad salutem sufficerent, ideoque potuissent in sua hæresi salvari.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud, Deut. c. 30. *Mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est.*

Resp. Ibi significatur possibilitas intelligendi & servandi mandata cum auxilio gratiæ. Sed quamvis multa loca Scripturæ & Decalogi præcepta sint clara, multa alia sunt per se obscura.

Obj. 2. Illud, Prov. c. 6. *Mandatum lucerna est, & lex lux.* Et Psalm. 18. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.*

Resp. Sensus est, quòd præcepta Dei benè intel-

intellecta mentem illuminent, & voluntatem in agendo dirigant: non autem quòd tota Scriptura clara sit.

Obj. 3. Illud, 2. Cor. c. 4. *Quòd si opertum est Evangelium nostrum, in iis qui pereunt, est opertum.*

Resp. Ibi per Evangelium intelligitur, non Scriptura universa, sed doctrina Incarnationis, Passionis, & Resurrectionis Christi, quam Paulus clarè prædicaverat & explicuerat.

Obj. 4. Illud, *Matth.* c. 5. *Vos estis lux mundi.*

Resp. Ideo Apostoli dicuntur lux mundi, quia illorum præclara virtutum exempla, & doctrina benè intellecta homines de rebus omnibus ad morum Sanctitatem & beatitudinem æternam assequendam necessariis erant erudiitura, & errorum omnium tenebras dispulsura.

Obj. 5. S. Chrysostomum, Hom. 3. de Lazaro.

Resp. Ibi loquitur de Libris Scripturæ secundum aliquas partes sumptis, & tribuit toti quod majori parti convenit; & solum intendit Scripturam in multis locis esse claram. Enim verò S. Doctor ibidem sic ait: *quæ obscura sunt, parumque manifesta* (in Scripturis) *frequenter percurre.* Ergo ex S. Chrysostomo aliqua sunt obscura in Scriptura: ideoque tota Scriptura clara non est.

Obj. 6. S. August. l. 2. de doctrina Christia-

ſtiana, c. 6. ait: *Magnificè igitur & ſalubriter Spiritus-ſanctus ita Scripturas ſacras modificavit, ut locis apertioribus fami occurreret, obſcuritatibus autem faſtidia detergeret. Nihil enim fere de illis obſcuritatibus eruitur, quod non planiſſimè dictum alibi reperiatur.*

Reſp. Doctoris verba cum aliqua reſtrictione intelligi debent, ut patet ex particula *fere*, & aliis locis. Cùm autem dicit nihil fere eſſe in Scripturis obſcurum, quod non planiſſimè dictum alibi reperiatur, hoc intelligit dependenter ab inſtructione & explicatione, quæ in Eccleſia Catholica traditur, & de dogmatibus Fidei, & præceptis morum, quæ quiſque Fidelis diſtinctè noſſe debet, & quæ omnes in Eccleſia docentur. Alioqui ſecum ipſe pugnaret, cùm, Epiſt. ad Januarium fateatur ſe in Scripturis ſacris multò plura neſcire quàm ſcire, & eodem cap. objecto aſſerat multas & multiplices, eſſe in Scripturis obſcuritates & ambiguitates, quibus decipiuntur qui temerè legunt, & quæ non ſemper explanari poſſunt per alios textus, ſaltem facilè; nam addit, *hoc totum divinitus praviſum eſſe ad edomandam labore ſuperbiam.* Certè ſi Scripturæ obſcuritates facilè per alios textus clarose diſpellerentur, non eſſet locus edomandi labore ſuperbiam humanam. *Multis*, inquit, *& multiplicibus* (Scripturarum) *obſcuritatibus & ambiguitatibus decipiuntur, qui temerè legunt, aliud pro alio ſentientes; quibuſdam autem locis quid vel falſò*

ſuſpicentur, non inveniunt, ita obſcurè quædam dicta denſiſſimam caliginem obducunt. Quod totum proviſum divinitus eſſe non dubito, ad edomandam labore ſuperbiam, & intellectum à faſtidio revocandū, cui facilè inveſtigata plerumque vileſcunt.

Inſt. S. Auguſtinus, Epiſt. ad Voluſian. aſſerit non eſſe difficile in Scripturis invenire neceſſaria ad ſalutem.

Reſp. Hoc intelligit dependenter ab inſtructione quæ in Eccleſia Catholica traditur, & loquitur de iis quæ neceſſe eſt agere ad ſalutem, non verò de iis omnibus quæ neceſſarium eſt credere. Nam re vera Scriptura in iis quæ morum doctrinam ſpectant, ſatis clara eſt, præſertim Catholicis, qui morum præcepta ſecundùm doctrinam Eccleſiæ à Paſtoribus docentur. At S. Doctor probè ſciebat plura eſſe Fidei dogmata, ab hæreticis impugnata quæ jubemur credere, & circa quæ de vero Scripturæ ſenſu cum hæreticis pugnetur, & conſequenter circa quæ Scriptura non habeat eam claritatem, qua per ſe ipſam & independenter ab Eccleſiæ explicatione & auctoritate unicuique pateat.

Obj. 7. Patres communiter ad Scripturæ lectionem hortantur homines etiam illiteratos. Ergo ſupponunt eam claram eſſe.

Reſp. Cùm Patres generatim hortantur Fideles ad legendam Scripturam ſacram, ſemper hoc intelligunt cum ſubordinatione ad Paſtores Eccleſiæ. Ut autem hæc lectio ſit Fide-

libus

libus utilis, sufficit quòd plurima clarè in Scriptura contineantur, quorum lectione possit quivis Fidelis instrui, & ad virtutis studium ac Dei amorem accendi, & quòd cætera loca obscura intelligi possint ex doctrina Ecclesiæ, & instructione Pastorum, Ecclesiæ, ad quos Patres volunt Fideles recurrere circa ea quæ in Scripturis obscura sunt.

Cùm autem aliqui Patres videntur asserere Scripturam esse claram, solùm volunt eam esse clarum in multis locis, & in aliis locis obscuris facilè intelligi posse ex doctrina Ecclesiæ, & instructione Pastorum, saltem quoad res omnes factu & creditu necessarias, & utiliores.

Obj. 8. Deus per Scripturam sacram nobis locutus est. Ergo non debuit sermonem suum ita obscurum reddere, ut ab iis ad quos dirigitur, intelligi non possit.

Resp. Sic Deus per Scripturam hominibus loqui, eosque instruere voluit, ut tamen illud Divinæ locutionis depositum immediatè ipsi Ecclesiæ commiserit, per quam homines in ejusdem notitiam & intelligentiam pervenirent. Item sic Deus per Scripturas hominibus locutus est, ut ab iisdem hominibus intelligi voluerit cum subordinatione ad primos Pastores Ecclesiæ, quos, ut ait Apostolus, Ephes. c. 4. *Dedit ad consummationem Sanctorum in opus Ministerii, in ædificatione Corporis Christi, ut jam non simus parvuli fluctuantes, & circumfe-*

cumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.

Equidem in novo Testamento omnia Mysteria ac dogmata Fidei explicitè credenda, clarè proponuntur omnibus Fidelibus, sed per Ecclesiæ Pastores, ita ut jam Fidelis quisque explicite ac distinctè noverit & intelligat, quæ populus Judaicus non nisi sub figurarum velo credebat.

Obj. 9. Non convenit ut Scriptura sacra sit obscura. Ergo talis non est.

Resp. Nego anteced. Itaque Deus convenientissime voluit, ut Scriptura in multis esset obscura tùm ad deprimendam mentis humanæ superbiam, & ut nemo de suo sensu præsumeret: tùm ad servandam inter Fideles communicationem & subordinationem, dum eorum alii essent Pastores & Doctores qui alios docerent, & alii docerentur; illi zelum & charitatem docendo, isti humilitatem & docilitatē discendo, exercerent. Item Scripturæ obscuritas valet ad commendandā ejus dignitatem, & excitandam Fidelium diligentiam & orationē.

Obj. 10. Dici non potest quænam sint causæ obscuritatis Scripturæ sacræ. Ergo illa non est obscura.

Resp. Nego anteced. Nam hujus obscuritatis causæ sunt tùm res, de quibus loquitur Scriptura, & quæ sæpè altissimæ sunt & humanæ mentis captum longè superant, nec ullam habent cum rebus humanis & creatis simi-

similitudinem: tùm etiam & sæpiùs modus loquendi per ænigmata, parabolas, tropos, ellypses metaphoras, allegorias, hebraismos. Quibus adde apparentes contraditiones, quas non facile est cuilibet conciliare.

ARTICULUS VI.

Quanam lingua Libri Scripturæ sacræ ab Auctoribus sacris conscripti fuerint, & an postea depravati fuerint?

DIco 1. Libri omnes Protocanonici veteteris Testamenti, nempe ii, qui in Canone Hebræorum continentur, hebraicè scripti fuerunt à suis auctoribus, præter Libros Esdræ & Danielis, qui lingua mixta ex Hebraica & Chaldaica scripti sunt, vel (ut docet S. Hieronymus) Hebraicis literis, sed Chaldaico sermone.

Eosdem autem Libros Protocanonicos veteris Testamenti in excidio Hierosolymæ dissipatos reparavit posteà Esdras, Libros illos variis in locis repertos colligendo, & in unum corpus redigendo, atque emendando ea, quæ Scribarum negligentia, vel imperitia depravata fuerant, ut docent Hilarius, Chrysostomus, & Theodoretus.

Dico 2. Editio Hebraica non fuit à Judæis studiosè depravata.

Prob. 1. Ex S. Hieronymo, qui in cap. 6. Isaiæ, sic ait: *Si aliquis dixerit, Hebræos Li-*

bros postea à Iudæis esse falsatos, audiat Origenem, quid in octavo volumine explanationum: Esaiæ huic respondeat quæstiunculæ: quòd nunquam Dominus & Apostoli, qui cætera crimina, agunt in Scribis & Pharisæis, de hoc crimine, quod erat maximum, reticuissent. Sin autem dixerint, post adventum Domini Salvatoris, & prædicationem Apostolorum, Libros Hebræos fuisse falsatos, cachinnum tenere non potero, ut Salvator, & Evangelistæ & Apostoli ita testimonia protulerint, ut Iudæi postea falsaturi erant.

Prob. 1. Ex S. Augustino, l. 15. de Civitate Dei, c. 13. Item ex Josepho, l. 1. contra Appion. nu. 29. & 30. & ex Philone, apud Eusebium, l. 8. de præparatione Evangel. c. 2. Qui duo Judæi expresse testantur Judæos pro sua summa in Scripturam sacram observantia ac religione nihil ei addere, vel ex ea detrahere, aut in ea immutare unquam præsumpsisse, imò pro ea servanda paratos fuisse vitam profundere. Judæi verò moderni non minori observantia ac religione Scripturam divinam prosequuntur.

Prob. 3. Quia Scripturarum sacrarum depravatio studiosè facta repugnat consilio divino, & speciali Providentiæ Dei circa veram Christi Ecclesiam. Nam (ut docet S. Augustinus, l. 18. de Civit. c. 46.) Deus voluit Judæos per totum terrarum orbem dispergi, ut illis per totum terrarum orbem Scripturas sacras circumferentibus, etiam ab ipsis infensissi-

tissimis inimicis veritas christiana testimonium acciperet, & prædictiones de Christo & Ecclesia in Scripturis sacris contentæ, dici non possent fuisse à Christianis confectæ. Audiamus S. Doctorem, loco cit. *Quando quidem ubique non desunt* (Judæi,) *per scripturas suas testimonio nobis sunt, Prophetias nos non finxisse de Christo.* Et infra: *Nobis quidem illæ sufficiunt* (Prophetiæ,) *quæ de nostrorum inimicorum codicibus proferuntur, quos agnoscimus, propter hoc testimonium, quod nobis inviti probibent, eosdem codices habendo atque servando, per omnes gentes etiam ipsos esse dispersos, quaquaversùm Christi Ecclesia dilatatur.* Addit ideò Psalmistam dixisse, *ne occiderit eos ... disperge illos.* Et revera hic est verus sensus Psalmistæ.

Prob. 4. Si Judæi textum Hebræum studiosè depravassent, certè hoc fecissent in odium Christianismi. Sed hoc dici non potest: nam in Hebræo textu præcipuæ prædictiones de Christo minimè depravatæ sunt; & ea in quibus textus Hebræus à Græco & Latino discrepat, sæpè nullius sunt momenti quantùm pertinet ad Fidei dogmata & Religionem: imò sæpè textus Hebræus magis urget quàm Græcus & Latinus, ut testantur Bellarminus & alii Hebraicæ linguæ periti. Denique nunquam à Judæis depravari potuerunt exemplaria, quæ extabant in manibus Judæorum ad Fidem conversorum.

Nota ex Bellarmino. Textus tamen Hebræus,

us, qualis nunc extat, non est omninò purus; sed aliquos continet errores, qui non sunt magni momenti: nam textus ille purus & integer est in iis, quæ ad Fidem & mores pertinent; ac plerumque tota discrepantia variarum lectionum, in quibusdam dictionibus, quæ aut parum aut nihil sensum mutant, consistit. Addit Bellarminus, errores, qui additione punctorum acciderunt sive ex inscitia, vel ex malitia Rabinorum, nihil omninò veritati officere, cùm extrinsecùs addita sint, & sic textum non mutent: unde detrahi facilè possunt, & aliter legi textus Hebræus. Hæc autem punctorum vocalium inventio posterior est tempore Christi & Apostolorum, ut monet S. Hieronymus.

Dico 3. Libri novi Testamenti ab Evangelistis vel Apostolis, quorum nomina præfecerunt, Græco sermone scripti sunt, excepto Evangelio Matthæi, quod Hebraicè seu Syriacè editum fuit, quodque vel à Jacobo Apostolo, qui frater Domini dictus fuit, ut docet synopsis Athanasiana, vel à Joanne Apostolo, ut volunt alii, in linguam Græcam translatum est. Excipitur etiam Epistola ad Hebræos quam Hebraicè scriptam fuisse non obscurè docet S. Hieronymus, sive Syriaco idiomate, in quod tunc temporis deflectebat vulgare idioma Hebraicum.

Dico 4. Editio Græca novi Testamenti non est omninò pura; sed aliqui errores in eam irre-

irrepſerunt, ſaltem Librariorum negligentiâ, vel inſcitia. Ita Bellarminus, l. 2. de verbo Dei, c. 7. qui addit in plurimis Græcis codicibus multas veræ Scripturæ partes deeſſe, & quædam eſſe in omnibus codicibus Græcis, quæ non ſunt partes veræ Scripturæ, ut illa verba: *Quia tuum eſt regnum, & potentia, & gloria in ſæcula*, quæ orationi Dominicæ adduntur, Matth. cap. 6.

ARTICULUS VII.

Utrùm vulgata noſtra editio Latina ſit authentica?

§. I.

Prænotanda.

1. Libri omnes veteris Teſtamenti Canone Hebræorum comprehenſi, in linguam Græcam primùm tranſlati ſunt à 70. ſeu potius à 72. Senioribus Judæis juſſu, ſeu poſtulatione Ptolomæi Philadelphi Regis Ægypti, ſed uſus obtinuit, ut numeri rotundioris gratia non dicerentur niſi ſeptuaginta. Hæc tranſlatio à 72. interpretibus Hebraicæ & Græcæ linguæ peritiſſimis, 72. diebus, mirabili inter ſe conſenſione confecta fuit in Pharo inſula. Addunt Juſtinus, Irenæus, Clemens Alexandrinus, & Cyrillus Hierosol. ſingulos in ſingulis cellulis incluſos fuiſſe, & ita ſingulos ſeorſum totam Scripturam iiſdem planè verbis

Græcè reddidiſſe. Sed hanc cellularum circunſtantiam ut fabulam rejicit S. Hieronymus præfat. in Pentateuchum; & aſſerit 72. Seniores in eadem Baſilica ſedentes, & inter ſe conferentes, Scripturam tranſtuliſſe. Cui conſentiunt Bellarminus, & recentiores plurimi.

Porro certum eſt 72. Seniores Scripturam optimè in Græcum ſermonem vertiſſe, & ad hoc ſpecialiter à Deo adjutos fuiſſe, nec inulla re ſaltem gravi erraſſe. Hac verſione utebantur Apoſtoli in citandis Scripturæ teſtimoniis, nec eorum tempore ulla alia erat Scripturarum Græca verſio. Quæ quidem juxtà Bellarminum & alios nunc adeò corrupta eſt & vitiata, ut omnino alia eſſe videatur. Neque eam Sixtus V. ut ſinceram approbavit; ſed ſolum vetuit, ne quis de nova Græca editione 70. Interpretum ſtudio Cardinalis Caraſæ Apoſtolici Bibliothecarii anno 1583. facta audeat quidquam immutare; atque ſancivit, ut illa ab omnibus reciperetur ac retineretur, ſcilicet præ aliis exemplaribus.

II. Præter hanc verſionem Græcam veteris Teſtamenti, octo aliæ numerantur. Prima poſt verſionem ſeptuaginta eſt Aquilæ ſub Adriano Imperatore: qui quidem Aquila fuit primum Gentilis, deinde Chriſtianus, demum Judæus. Secunda eſt Theodotionis imperante Commodo, qui Teodotio ex hæretico Marcionita factus eſt Judæus. Tertia eſt Symmachi imperante Severo, qui Symmachus ex Ebioni-

ita,

ta, vel Samaritano factus est Judæus. Quarta est anonymi, & inventa in urbe Palæstinæ sub Imperatore Antonino Caracalla. Quinta est etiam Auctoris innominati, & reperta Nicopoli sub Alexandro Severo. Sexta est Origenis. Septima est S. Luciani Presbyteri, & sub Diocletiano Martyris. Octava denique est Hesychii, qui 70. Interpretum versionem successu temporis depravatam emendavit.

III. S. Hieronymus bis vetus Testamentum in Latinum transtulit, primum ex versione Græca 70. Interpretum, & rursus ex Hebræo. Novum verò Testamentum de Græco in Latinum non convertit; sed solum errores multos, qui in eo irrepserant, emendavit. Vulgata autem nostra editio Latina quoad omnes novi Testamenti partes est ex antiqua versione Itala, quam emendavit S. Hieronymus: quoad vetus Testamentum est ex versione S. Hieronymi ex Hebræo facta, exceptis tum psaltario, quod S. Hieronymus emendavit translatum ab antiquo Interprete ex editione Græca S. Luciani: tum Libris Sapientiæ, Ecclesiastici, & Machabæorum, qui sunt ex antiqua versione Latina, cujus auctor ignoratur. Ita Bellarminus. Hanc vulgatam ex omnibus quæ tum circumferrentur Latinis versionibus optimam fuisse nemo negare potest. Porro editio hìc idem est, quod versio alicujus Scripturæ originalis.

IV. Versio authentica est ea, quæ auctori-

tatem habet, & meretur fidem. Sic dicitur à voce Græca *authentia*, quæ auctoritatem significat. Authentia autem versionis duplex est, nempe intrinseca & extrinseca. Authentia intrinseca est versionis conformitas cum Scriptura originali quoad res & sententias à Scriptore sacro expressas. Authentia extrinseca est legitima & infallibilis declaratio conformitatis versionis cum Scriptura originali. Intrinseca potest esse sine extrinseca, sed non vicissim. Nam conformitas versionis cum originali Scriptura potest esse, & tamen non declarari per infallibilem auctoritatem: at infallibilis declaratio talis conformitatis non potest esse sine tali conformitate. Hinc versio per authentiam intrinsecam est authentica quoad se, per extrinsecam est authentica quoad nos.

§. II.

Dico 1. Vulgata nostra editio Latina est authentica tum intrinsecè, tum extrinsecè.

Prob. 1. *Pars*, nempe quòd sit authentica intrinsecè, seu conformis cum originali Scriptura. Quia à mille annis & amplius Ecclesia Latina universa hac una editione usa est, ut constat ex Patrum & Doctorum, qui post Gregorium Magnum floruerunt, expositionibus, Epistolis, Homiliis, aliisve operibus, & ex omnibus Conciliis. Ergo vulgata nostra editio est conformis Scripturæ originali,

saltem

saltem, quoad Fidei dogmata, & mores. Nam fieri non potuit ut Ecclesia Latina universa, quæ apud se totius Ecclesiæ capitis & supremi Christi Vicarii sedem habet, & quæ saltem è multis sæculis longè majorem partem Ecclesiæ Catholicæ constituit, à totis mille annis careret vera Scriptura, ut ejus Pastores & Concionatores omnes adulterinam Scripturam proponerent & explanarent populis, ut Concilia omnia falsam Scripturam adhiberent ad confirmanda & declaranda Fidei dogmata, & ad Fidem ac mores explicandum. Alioquin enim Ecclesia Catholica non esset infallibilis in rebus Fidei & morum: nam major pars Ecclesiæ cum capite suo errasset in re gravissima ad Fidem, imò ad Fidei fundamentum pertinente, sumendo falsum Dei verbum pro vero ac sincero.

Prob. 2. *Pars*, nempe quòd sit authentica extrinsecè. Nam originali Scripturæ conformis declarata est per legitimam & infallibilem Ecclesiæ auctoritatem, ut patet ex Decreto Concilii Tridentini, sess. 4. *Insuper eadem sacro-sancta Synodus considerans, non parum utilitatis accidere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat; statuit & declarat, ut hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, prædicationibus, & expositionibus pro au-*

thentica habeatur ; & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat vel præsumat.

Ex hoc autem Decreto constat vulgatam nostram editionem non solum intrinsecè sed etiam extrinsecè authenticam esse saltem eo sensu, quòd Scripturæ originali quoad res & sententias expressas sit planè conformis in rebus omnibus quæ ad Fidem & bonos mores pertinent, & quæ non sunt levissimi momenti, ut communiter docent Catholici Doctores. Nam Concil. Trident. ibi statuit, ut vulgata nostra editio & quidem sola ex omnibus versionibus latinis habeat auctoritatem veri verbi Deì in publicis lectionibus, prœdicationibus & expositionibus, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu audeat. At sine magna imprudentia & errore perniciosissimo hæc statui non possunt de editione, quæ originali Scripturæ non esset planè conformis saltem quoad res quæ ad Fidei dogmata & mores pertinent, vel quæ sunt alicujus momenti.

Igitur vulgata nostra editio vel ubique Scripturæ originali consentit: vel si aliquando dissentit, hæc difformitas non est nisi in rebus levissimi momenti, & nullatenus ad Fidem & mores pertinentibus. Et verò talis esse debet editio, quæ sola ab universa Ecclesia Latina totis mille annis ante Conc. Trident. usurpata est, aliis omnibus latinis editionibus, quæ teste S. Hieronymo innumerabiles erant, rejectis aut neglectis. *Sol-*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Conc. Trident. non potuit declarare vulgatam editionem authenticam: nam nullam ſufficienter rationem habuit eam anteponendi aliis editionibus latinis. Ergo vulgata editio non eſt verè authentica.

Reſp. Nego anteced. Nam ſufficiens fundamentum id declarandi fuit Eccleſiæ uſus per totos mille annos, & approbatio per hunc uſum tandiu declarata. A tempore enim Gregorii Magni huc uſque tota Ecclefia Latina ſolam verſionem illam vulgatam adhibuit in lectionibus, expoſitionibus, & definionibus ſuis, ut conſtat ex Libris ab eo tempore editis, & ex actis Conciliorum. Præterea vulgata noſtra editio fuit à Doctore ſanctiſſimo, doctiſſimo, perſpicaciſſimo trium linguarum peritiſſimo, diligentiſſimo & fideliſſimo, nempe Hieronymo, partim facta & partim emendata, à S. Auguſtino laudata, & à Doctoribus Judæis teſte Auguſtino approbata, atque omnium aliarum editionum optima à Doctoribus omnibus Catholicis judicata.

Obj. 2. Vulgata noſtra editio plurimos errores continet.

Reſp. Nego. Nam nullius hactenus erroris convinci potuit ab hæreticis illam temerè calumniantibus, quos jam pridem confutarunt Doctores Catholici, Bellarminus, Gretzerus, & alii. Quòd ſi quædam errata Librariorum

fenfim irrepferint, juffu Concilii Tridentini & Summorum Pontificum cura, maxima ex parte correcta funt, ita ut pauca fuperfint & inrebus leviffimi momenti, ex quibus nullum Fidei & moribus periculum timandum eft. Imò illa pauca errata non confiftunt in fubftantia rerum, fed folùm in ambiguitate, vel obfcuritate aliquarum vocum. At nullum unquam fuit in vulgata noftra, qualis ab Hieronymo, partim edita, partim emendata fuit, erratum Interpretis, in eo pofitum quòd fermonis quem vertit fenfum malè reddat. Conc. Trident. autem approbavit editionem vulgatam præcisè ut eft in fe, & qualis prodiit è manibus Interpretis & emendatoris Hieronymi.

Inft. 1. Non potuerunt tempore Conc. Trident. emendari errata Librariorum.

Refp. Neg Nam non fuerunt omnia errata in omnibus exemplaribus, fed alia in aliis: ita ut potuerint omnia, exemplaribus diligenter inter fe collatis, & infpectis tum veterum Patrum fcriptis, tum fontibus Hebraicis & Græcis, tum etiam antecedentibus & confequentibus, eruditorum & piorum virorum cura corrigi. Unde ante Bibliorum emendationem faltem fpecies editionis vulgatæ erat pura & integra moraliter loquendo, quamvis ipfa editionis exemplaria aliqua menda habuerint. Nám propter bonum Ecclefiæ Providentia divina impedivit, ne eadem

dem exemplaria eosdem errores, habarent, ut notat Valentia. Præterea etiamsi menda fuissent eadem in omnibus exemplaribus potuerunt adhuc ex ante cedentibus & consequentibus, vel ex veterum Patrum scriptis, vel ex inspectione ipsorũ fontium hebræorũ & Græcorõ, vel ex his omnibus simul sumptis emendari.

Porro errata Librariorum in eo consistunt, quòd Interpretis autographum vel aliud exemplar purum non accuratè exscribant sed vel aliquas voces mutent vel omittant vel transponant, sive ex imperitia, sive ex negligentia, sive ex malitia, sive ex quavis alia causa.

Inst. 2. Concilium Trident. non potuit vulgatam editionem approbare, quin simul approbaret errata quæ extant in omnibus exemplaribus.

Resp. Neg. Nam Concilium non approbavit omnia exemplaria, qualia tunc erant, sed tantùm versionem vulgatam, quæ in se non erat vitiosa, nec habebat errata interpretis vel emendatoris. Quamvis autem vitiosa fuisset in exemplaribus etiam omnibus, qualia tunc erant, & illa habuissent errata Librariorum; tamen potuit approbari sine approbatione exemplarium vitiosorum. Nam errata illa potuerunt emendari, ut dixi, & sic potuit haberi versio pura ac integra ab omni errato interpretis aut emendatoris saltem in omnibus rebus alicujus momenti. Quod autem Conc. Tridcnt. vulgatam nostram appro-

bet

bet præcisè ut est in se & secundùm se, patet ex eo quòd eam declarando authenticam, simul jubeat, ut *quàm emendatissimè imprimatur*. Quare non affigit authentiam nisi exemplaribus expurgatis à mendis.

Obj. 3. Vulgata nostra editio in multis à textu originali Scripturæ discrepat. Ergo nullatenus est authentica.

Resp. Nego anteced. Nam 1. vulgata nostra editio cum fontibus Hebræis & Græcis quales nunc extant, consentit in omnibus, quæ ad Fidem & mores pertinent: imò & in aliis ferè ubique consentit quantum ad rerum expressarum substantiam. 2. In iis, in quibus nostra vulgata versio dissidet à fontibus Hæbraicis & Græcis, quales nunc extant, vel non dissidet nisi apparenter; vel si reipsa dissentit, aut error est Librariorum, non versoris seu interpretis, ideoque error non versioni, sed exemplaribus particularibus adscribendus est: aut in illis locis ipsa exemplaria Hebræa & Græca adulterata sunt; certum est enim ea in multis locis esse depravata.

Porro donec contrarium ostendatur, semper prœsumendum est pro nostra vulgata contra fontes Hebræos & Græcos quales nunc extant, tum quia versor & emendator vulgatæ habuit meliora & puriora exemplaria Hebræa & Græca, quàm ii qui post eum vixerunt: tum quia sæpiùs vulgatæ nostræ lectiones, quæ apertè dissident à fontibus Hebræis & Græcis quales

nunc

nunc extant in antiquissimis Patribus de verbo, ferè ad verbum reperiuntur.

Obj. 4. In vulgata nostra editione seu versione multa sunt obscura. Ergo non debuit declarari authentica.

Resp. Nego conseq. Equidem in versione illa quædam sunt obscura, sicut etiam aliqua, imò multa sunt obscura in ipsis fontibus Hebræis quales nunc extant; sed inde tantùm sequitur, quòd aliqua potuerint clariùs ac melius verti, proindeque quòd nostra versio vulgata possit esse clarior & perfectior. Nam ut versio sit & declaretur authentica, sufficit quòd sit bona, id est, quòd ubique Scripturæ originali consentiat quantum ad sensum, & rerum expressarum sententiam: imò sufficit, quòd Scripturæ originali consentiat in iis omnibus, quæ ad Fidei dogmata & mores pertinent; & in cæteris nullius dissonantiæ, falsitatis, & contradictionis convinci possit, quamvis aliunde non habeat omnem claritatem, omnem elegantiam, omnem vim, quam habet originalis Scriptura.

Obj. 5. Decretum Conc. Trid. iniquum est; nam editionem latinam, quæ mera est versio, ipsis fontibus Hebræis & Græcis anteponit.

Resp. Nego. Nam Concilium Tridentinum nullam mentionem facit fontium Hebræorum vel Græcorum: imò comparationem, quam facit ad solas alias latinas editiones expressè restrin-

restringit. Sic enim ait: *Sacro-sancta Synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quæ circumferuntur, Sacrorum Librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat, statuit & declarat, &c.* Ex quibus verbis patet, versionem vulgatam aliis solis latinis versionibus anteponi, & solam præ aliis omnibus authenticam declarari. Quare Conc. Trident. fontibus Hebræis & Græcis eamdem auctoritatem relinquit, quam ante ejus Decretum habebant.

Hinc fontes Hebræi & Græci adhuc utiles sunt ad investigandum sensum verborum ambiguorum, ad verborum aliorum vim & energiam melius perspiciendam, ad corrigendos errores librariorum, & ad indagandum quænam ex variis lectionibus variorum exemplarium latinorum sit germana vulgatæ editionis versio. Verum sicut fontes Hebrei & Græci utiles esse possunt ad emendados ærrores, qui librariorum inscitia vel incuria vel malitia irrepserunt in vulgatæ nostræ versionis exemplaria: ita vicissim vulgata nostra editio multum prodesse potest ad corrigenda menda, quæ ex librariorum imperitia aut incuria vel malitia irrepserunt in ipsos fontes Hebræos & Græcos.

Inst. Conc. Trident. prohibendo, ne quovis prætextu vulgata nostra rejiciatur, vulgatam nostram fontibus Hebræis & Græcis anteponit.

ponit. Nam nisi majorem auctoritatem habeat quàm ipsi fontes quales nunc extant, poterit aliquando prætextu aliquo rejici, nempe prætextu quòd nullatenus aut minùs bene assequatur Scripturam qualis est in fontibus.

Resp. Equidem Conc. Trident. vetando, ne quovis prætextu vulgata nostra rejiciatur, vulgatam nostram, ut est in se, anteponit, sed indirectè & consecutivè fontibus quatenus depravati sunt: seu potiùs vulgatam nostram anteponit non ipsis fontibus puris; sed mendis, quæ in fontes irrepserunt. Nihilominùs relinquit fontibus quales nunc extant, eandem auctoritatem quam ante ejus Decretum habebant. Nam ante Conc. Trident. jam constabat fontes illos esse corruptos, & vulgatam nostram editionem, ut pote Ecclesiæ usu approbatam, non posse in rebus ad Fidem & mores pertinentibus errare, nec proinde in illis rebus rejici posse prætextu quód minùs consentiret fontibus.

Nota. Si lectio aliqua vulgatæ nostræ sit obscura, & fontis lectio clarior, per fontem explicari debet, non rejici. Si utriusque lectionis sensus sit omninò diversus, nec fons sit ibi corruptus, tunc duplex est sensus litteralis à Spiritu-sancto intentus. Si verò utriusque lectiones secum pugnent, nec inter se conciliari possint, tunc fons ibi corruptus est, proindeque sola lectio vulgatæ retinenda. Et verò ipsimet hæretici, qui tantopere Hebraico

braico textui tribuunt, nonnunquam in suis versionibus ab eo discedunt, & lectionem nostræ vulgatæ amplectuntur.

§. III.

Dico 2. Vulgata nostra editio est authentica etiam in hoc sensu, quòd non solum in rebus omnibus ad Fidem & morem pertinentibus, & in iis quæ sunt alicujus momenti Scripturæ originali consentia, sed etiam quòd nullius falsitatis vel contradictionis in ullis aliis rebus vel levissimi momenti convinci possit. Ita Cardinalis Pallavicinus, qui docet vulgatam dici debere immunem ab omni errato pertinente ad præcipuam rei quæ significari intenditur, sententiam.

Prob. Tum quia hoc videtur requiri ad authentiam non limitatam nec restrictam, qualem habet vulgata nostra. Tum quia reipsa nullius falsitatis vel in levissima re aut circumstantia convinci hactenus potuit.

Dico 3. Probabilissimum est, vulgatam nostram editionem Scripturæ originali ubique & in omnibus rebus consentire: ita ut ne in una quidem levissima re aut circumstantia à Scriptura originali quoad sensum dissentiat. Sicque vulgata nostra versio habet authentiam intrinsecam perfectissimam. Ita multi Doctores, qui volunt illam in hoc sensu declaratam fuisse à Concilio Trident. authenticam.

Prob.

Prob. 1. Quia in S. Hieronymo, qui vulgatæ nostræ partim auctor partim emendator est, summa omnia fuerunt ad vitandum omnem omninò errorem vel levissimum necessaria. Nam & linguarum Hebraicæ, Græcæ ac Latinæ peritissimus, & ingenio præstantissimus, & in scientiis tum humanis tùm divinis versatissimus fuit, & exemplaria Hebraica ac Græca emendatissima habuit, & maxima in vertendo atque emendando tum diligentia cùm fidelitate usus est. Et verò (sicut omnes Catholici fatentur.) S. Hieronymus vulgatam nostram editionem Scripturæ originali conformem reddidit in rebus omnibus ad Fidem & mores pertinentibus, atque in rebus aliis quæ sint alicujus momenti, quidni etiam talem reddiderit in rebus omnibus vel levissimis? Nam si S. Hieronymus dicatur in rebus levissimis errasse ut homo, hæc ratio æquè valet pro gravioribus ac pro levioribus rebus: si à Spiritu-sancto specialiter adjutus fuisse dicatur ne erraret in gravioribus, quare Deus non specialiter adjuvisset etiam in omnibus aliis, cum æquè facere potuerit, & Ecclesiæ bono id quoquè expediret?

Prob. 2. Quia ad specialem Dei providentiam circa Ecclesiam pertinebat ut Deus qui prævidebat Scripturam originalem corruptum iri vel incuria aut imperitia librariorum, vel malitia aut præjudiciis falsis hæreticorum & aliorum Ecclesiæ hostium, vel injuria tempo-

rum

rum provideret Ecclesiæ Latinæ latinam versionem Scripturæ sacræ in omnibus rebus etiam levissimis conformem Scripturæ originali, saltem quoad res & sententias expressas, ne scilicet verbum olim ab ipso inspiratum excideret, sed integrum conservaretur in ea Ecclesia, quæ universalis Ecclesiæ pars præcipua & longè major est, & quæ apud se capitis sui visibilis & Christi Vicarii Sedem habet, & Fidem semper conservatura est.

Confirm. Quia vulgata nostra versio nullius erroris vel in levissimis rebus hactenus convinci potuit. Nihil enim contra illam objicitur, quod non facilè & sufficienter solvatur

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Auctor præfationis in Biblia jussu Clementis VIII. edita sic ait: *Accipe igitur, Christiane lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Tipographia veterem ac vulgatam Sacræ Scripturæ editionem, quanta potuit fieri diligentia castigatam. Quam quidem sicut omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile est, ita cæteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem purioremque esse minimè dubitandum... In hac pervulgata lectione, sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consultò immutata relicta sunt.* Ergo vulgata editio adhuc habet aliqua menda.

Resp. Disting. conseq. Habet aliqua menda libra-

ibrariorum, quæ non repugnant ſenſui originalis Scripturæ, ſed ſolùm conſiſtunt in ambiguitate aut obſcuritate vocum vel phraſis, *conc. conſeq.* Habet aliqua menda ſenſui Scripturæ originalis, contraria, & à S. Hieronymo admiſſa, *nego conſeq.* In noſtra vulgata editione latina ſuperſunt adhuc quidem aliqua menda librariorum; ſed illa non ſpectant ſubſtantiam rerum ac ſententiarum expreſſarum, nec repugnant ſenſui Scripturæ originalis; ſed ſolùm conſiſtunt in obſcuritate vel ambiguitate vocum aut phraſis: quare fieri poteſt verſio, quæ majorem claritatem & ſermonis puritatem habeat.

Obj. 2. Franciſcus Lucas Brugenſis, in ſuo libello de emendatione vulgatæ ad calcem Bibliorum Plantini edito aſſerit eſſe loca ad quatuor millia & ampliùs, in quibus vulgata noſtra emendanda eſt.

Reſp. Pleraque ex illis tot erratis ſunt tantum vel contra regulas grammaticæ, vel perſpicuitatem & elegantiam ſermonis, vel exactam correſpondentiam conſtructionis verborum interpretationis cum conſtructione verborum Scripturæ originalis; puaca verò loca ad ſenſum, ſeu res ac ſententias expreſſas pertinent; in quibus locis niſi demonſtretur revera vulgatam noſtram à librariis vel exſcriptoribus depravatam fuiſſe, retinenda eſt lectio vulgatæ noſtræ qualis nunc extat, non obſtantibus Lucæ Brugenſis annotationibus

& suspicionibus, quæ fallaces esse possunt, & reipsa falsæ sunt, si sint de vocibus ad sensum Scripturæ originalis spectantibus.

Obj. 3. S. Hieronymus in vertendis vel emendandis Scripturis Sacris non fuit infallibilis. Ergo erravit saltem in rebus levioribus.

Resp. Nego conseq. Nam sicut ex eo quòd non fuerit infallibilis, non sequitur eum erraſſe in rebus gravioris momenti, ita etiam inde non sequitur erraſſe in levioribus. Igitur quamvis S. Hieronymus non fuerit infallibilis, tamen nullum in opere suo reliquit errorem contra verum sensum Scripturæ originalis. Nam præter dotes naturales eximias, habuit speciale auxilium ad non errandum, ut sentit Ecclesia, quæ in oratione ejus Officii sic habet: *Deus, qui Ecclesiæ tuæ in exponendis Sacris Scripturis B. Hieronymum Confessorem tuum Doctorem maximum providere dignatus es.* Unde Correctores Romani, in præfatione ad Biblia, juſſu Clementis VIII. impreſſa, hæc ajunt: *Non immeritò Catholica Ecclesia S. Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas Sacras interpretandas divinitus excitatum, ita celebrat, ut jam difficile non sit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquiescunt, vel etiam meliora aut certè paria præstare se posse confidunt.*

Inst. 1. Gratis dicitur S. Hieronymum speciali

ciali auxilio adjutum fuiſſe in interpretandis Scripturis ſacris.

Reſp. Nego. Nam cùm Deus ſingulari erga Eccleſiam ſuam providentia voluerit ei ſanam ac integram Scripturarum à ſe inſpiratatarum interpretatnonem procurare, quæ una ei ſufficere poſſit pro ſacris Codicibus, quorum depravationem permiſſurus erat, & ad hanc interpretationem uſus ſit S. Hieronymo, is rectè creditur ad hoc divinum conſilium perficiendum fuiſſe ſpeciali auxilio adjutus, ne erraret. Quod etiam unanimis Eccleſiæ in ea verſione recipienda ſolemnique decreto approbanda conſenſus ſatis oſtendit.

Inſt. 2. S. Hieronymus cum illo ſpeciali auxilio poterat adhuc errare. Ergo hoc non probat eum revera non erraſſe.

Reſp. Diſting. anteced. Poterat errare potentia reducibili tantùm, *conc. ant.* Potentia reducenda ad actum, *nego ant.* Sic qui gratiam efficacem accipit ad non peccandum, habet ſpeciale auxilium, quocum non eſt impeccabilis, ſed poteſt adhuc peccare potentia ſcilicet reducibili tantùm, non reducenda ad actum, nam infallibiliter non peccat.

Porro S. Hieronymi verſio ac emendatio omni errore non caruit, niſi poſtquam extremam ei manum impoſuit, unde ſpeciale auxilium tam copioſum & efficax non accepit, ut ſtatim omnia bene verteret, ſed ei opus fuit diligentia ac labore, & debuit opus abſolu-

abſolutum recognoſcere & aliqua emendare.

Inſt. 3. Sanctus Auguſtinus, Epiſt. 10. ad S. Hieronymum non agnoſcit eum ſpecialiter à Deo adjutum fuiſſe ad Scrituram ex Hebræo in Latinum convertendam, imò aliquem errorem in translatione Libri Job agnoſcit. Ergo S. Hieronymus non habuit hoc ſpeciale auxilium.

Reſp. Nego conſeq. Quia S. Auguſtinus facilè potuit ignorare S. Hieronymum fuiſſe ſpeciallter à Deo excitatum & adjutum in interpretandis & emendandis Scripturis ſacris. Nam non viderat omnium Eccleſiarum particularium conſenſionem in illa interpretione recipienda nec auctoritatem,' quam illa interpretatio ex uſu totius Eccleſiæ Latinæ à mille annis obtinet, nec decretum Concilii Generalis illam verſionem præ omnibus aliis Latinis editionibus authenticam declarantis. Quæ ſi vidiſſet, nobis facilè conſentiret.

Præterea, S. Auguſtinus longè aliter ſenſit de interpreratione Hieronymiana, in l. 18. de civit. c. 43. ubi ait: *quamvit non defuerit temporibus noſtris Presbyter Hieronymus, homo doctiſſimus, & omnium trium linguarum peritus, qui non ex Græco, ſed ex in Hebræo in Latinum eloquium eaſdem Scripturas converterit. Sed ejus tam literatum laborem, quamvis Iudæi fateantur eſſe veracem, ſeptuaginta verò Interpretes in multis erraſſe contendant, &c.* Addit autem interpretationi ſeptuaginta Seniorum non eſſe

ante-

anteponendam Hieronymianam ex Hebræo interpretetionem, non quia negat hanc esse veracem, sed quia putat 70. Interpretes ex divina inspiratione interpretatos esse & addidisse vel mutasse quæ addiderunt vel mutarunt.

Inst. 4. Ipse Hieronymus judicavit aliqua loca suæ versionis esse mendosa, quæ adhuc supersunt in vulgara.

Resp. Ecclesia aliter judicavit, & ex ejus correctionibus aliquas admisit, aliquas non admisit, quia non necessarias esse judicavit.

Obj. 4. Ex nostra sententia sequitur nullum esse discrimen inter auctores qui Libros sacros scripserunt, & S. Hieronymum. Falsum conseq. Ergo.

Resp. Neg. maj. Nam Scriptores sacri scripserunt, Spiritu-sancto dictante omnia quæ erant scribenda, & sic infallibiles erant in scribendo; nam sicut Spiritus-sanctus errare non potest dictando, ita nec auctores sacri dictata excipiendo & scribendo. At Sanctus Hieronymus Libros sacros in Latinum convertit & emendavit, Spiritu-sancto non dictante translationem aut emendationem, sed solùm specialiter adjuvante ne malè interpretaretur & emendaret. Unde Hieronymus in sua versione & emendatione errare potuit; quamvis reipsa non erraverit.

Obj. 5. S. Hieronymus re ipsa erravit in vertendis aliquibus nominibus aliquarum rerum,

ut

ut animalium, arborum, plantarum, gemmarum. Nam 1. Eamdem vocem Hebraicam in diversis locis variè vertit: sic quam in uno loco cete, in alio vertit dracones, in alio sirenes. 2. Eamdem vocem aliter vertit atque Septuagita. Sic hanc vocem *Kikaion*, Jon. c. 4. quam Septuaginta verterunt *cucurbitam*, ipse vertit hederam. 3. Hanc vocem *Mikkedem*, Genes. c. 2. quam Interpretes verterunt *ab Oriente*, Hieronymus vertit *à principio*. Eamdem vocem Hebraicam cum aliis vocalibus legit quàm Septuaginta. Sic, Genes. c. 47. v. ult. legit *mitta*, quod lectum significat, & septuaginta legunt *matte*, quod virgam significat.

Resp. ad 1. Eamdem vocem in diversis locis variè quoque verterunt septuaginta, retento semper sensu à Spiritu-sancto intento. Nam (ut docet Bonfrerius) apud Hebræas animantium, arborum, plantarum & gemmarum nomina ut plurimum generica sunt & multas sub se species continentia, aut etiam æquicoca: pauca verò ejusmodi nomina habent, quæ ad unam speciem determinata sint. Sic hæc vox *tannin*, de qua hic agitur, & quam variè verterunt Septuaginta, & post eos Hieronymus, instituta fuit, non ad significandam aliquam speciem animantis tantum, sed ad significandum quidquid in omni genere monstrosum & mirum est, præsertim magnitudine. Unde in Scriptura modò significat

ficat belluam terreſtrem deſerta loca incolentem, modò belluam marinam, modò ſtruthionem: quod dignoſcitur ex adjunctis, vel materia ſubjecta. Item hæc vox *ela*, ſeu *elon* ſecundùm ſe præcisè & in genere ſignificat arborem glandiferam, vel quid glandibus aliquo modo ſimile proferentem. Unde S. Hieronymus cum Septuaginta illam modò quercum, modò terebinthum vertit, & tunc ponitur ſpecies pro genere.

Reſp. ad 2. Diverſitas non eſt in ſenſu à Spiritu-ſancto intento; quia quando eamdem vocem Septuaginta verterunt per vocem Græcam ſignificantem unam plantæ vel animalis ſpeciem, Hieronymus verò vertit per vocem Latinam ſignificantem aliam ſpeciem, non debet hæc vox verſa ſumi in ſignificatione omnino determinata & ſtricta, ſed ſumitur pro re affini ſeu ſimili, vel communem aliquam proprietatem habente: eò quòd arbor vel animal ſignificatum per vocem Hebræam non habeat nomen Græcum vel Latinum proprium. Sic hanc vocem *Schitta* vel *ſchittim*, quæ ſignificat arborem, quæ tantum in Arabiæ ſolitudine naſcitur, nec proinde nomen proprium in lingua Græca & Latina habebat, Septuginta verterunt *buxum* & *lentiſcum*, quia arbor illa buxi incorruptionem & lentiſci lævitatem imitatur, vel quandam aliam proprietatem cum illis communem habet: Hieronymus verò vertit *ſpinam*, quia arbor illa ſpi-

ſpinæ albæ colore & foliis ſimilis eſt. Item vocem *kikaim*, cujus ſignificatum neque hedera neque cucurbita eſt, ſed arbuſcula quædam quæ tantum in Syria & Paleſtina creſcit, ſicque Græco & Latino propriò nomine caret, Hieronymus vertit *hederam*, Septuaginta verò verterunt *cucurbitam*, eò quòd arbuſcula illa proprietatem aliquam hederæ & cucurbitæ communem habeat; & cum ſic verterunt, nihil aliud ſignificare voluerunt, quàm plantam aliquam hederæ vel cucurbitæ ſimilem ſeu affinem.

Reſp. ad 3. Vox *mikkedem* utramque in Hebræo ſignificationem habet, & utraque à Spiritu-ſancto intenta fuit: unde neutra verſio repugnat ſenſui Scripturæ originalis. Nam (ut notat Bonfrerius) in Hebraica lingua una & eadem vox varias habet ſignificationes; & ideo illa lingua à Spiritu-ſancto electa fuit, ut una eademque voce plura ſignificare poſſet. Unde fit, ut una verſione exhauriri nequeat vocis Hebrææ ſignificatio à Spiritu-ſancto intenta, & ejuſdem vocis Hebrææ verſiones diverſæ, ſint bonæ ac Scripturæ originali conformes. In hac autem unius & ejuſdem vocis ſignificationum à Spiritu-ſancto intentarum varietate conſiſtit magna ex parte profunditas Scripturæ ſacræ, quæ à nemine facilè exhauriri poteſt.

Reſp. ad 4. Hæc eſt linguæ Hebraicæ proprietas, & ad ejus fæcunditatem pertinet, ut

una

una dictio cum diversis vocalibus diversa legi possit, & diversè lecta diversas habeat significationes, quæ æquè intenduntur à Spiritu-sancto, ut notant Doctores.

CAPUT II.

De Traditione

ARTICULUS I.

Utrùm existant Traditiones divinæ, & quam auctoritatem habeant?

§. I.

Prænotanda.

I. TRaditio summi potest latè, vel strictè. Traditio latè sumpta, est omnis doctrina ab uno alteri communnicata sive scripto, sive voce, ut patet ex illo Apostoli, 2. Thess. c. 2. *tenete Traditiones, quas didicistis sive per sermonem sive epistolam nostram.*

Traditio strictè sumpta, & de qua agitur, est doctrina ad Religionem pertinens sola voce tradita ab ejus auctore, sive posteà scripto ab alio mandata fuerit, sive non. Per auctorem hìc intelligitur is, cui Deus primùm hanc doctrinam revelavit, vel qui primùm sua auctoritate aliquid statuit.

II. Traditiones dividuntur in divinas, & humanas. Traditiones divinæ, sunt eæ, qua-

rum Deus est auctor; humanæ, quarum homines sunt auctores. Traditiones divinæ ratione diversorum statuum dividuntur in Traditiones legis naturæ, legis Mosaicæ, & legis Evangelicæ. Traditiones legis naturæ sunt illæ, quas homines ante legem Mosaicam, à Deo accepterunt per Adamum, Noe, Abrahamum, aliosve Patriarchas. Traditiones legis Mosaicæ sunt illæ, quas Israelitæ à Deo per Moysem aliosve Prophetas acceperunt, nec inveniuntur in veteri Testamento scriptæ. Traditiones legis Evangelicæ sunt illæ quas Christi Ecclesia à Deo per Apostolos accepit, nec inveniuntur scriptæ in novo Testamento: ex his Traditionibus alias ex ipso ore Christi exceperunt Apostoli qualia sunt omnia, quæ spectant ad regimen Ecclesiæ & ad materiam & formam Sacramentorum, nec in Libro aliquo Canonico scripta sunt: alias verò Apostoli per revelationem Spiritus-Sancti acceperunt, & primis Fidelibus solum viva voce tradiderunt; Traditiones autem illæ divinæ dicuntur etiam Apostolicæ, quia eas per Apostolos accepit Christi Ecclesia.

III. Traditiones Apostolicæ duplicis sunt generis, nempe divinæ & humanæ. Traditiones Apostolicæ divinæ sunt eæ, quas Ecclesia à Deo per Apostolos accepit, & quæ sunt immediatè à Deo ut auctore. Traditiones Apostolicæ humanæ sunt ea omnia, quæ

Apo-

Apostoli immediatè propria auctoritate licèt à Deo accepta & Spiritu-Sancto dirigente constituerunt servanda: cujusmodi sunt mixtio aquæ cum vino in Calice, jejunium quadragesimale, observatio magnorum quorumdam Festorum, ut Paschatis, Pentecostes, &c.

Ex his autem Traditionibus Apostolicis humanis aliæ sunt perpetuæ, quæ nempe ab Apostolis institutæ sunt, utsemper & usque ad finem mundi servarentur, qualia sunt modò dicta. Aliæ temporales, quæ nempe ab Apostolis ad certum duntaxat tempus institutæ sunt, ut abstinentia à suffocato & sanguine servanda usque ad plenam Evangelii promulgationem; quod tamem non est strictè Traditio, nisi quoad durationem, nam hoc quoad substantiam scriptum est in actis Apolorum. Aliæ sunt universales, quæ nempe pro universa Ecclesia institutæ sunt, ut jejunium quadragesimale, &c. Et aliæ particulares, quæ nempe institutæ sunt pro una tantùm Ecclesia, vel aliquibus Ecclesiis particularibus: quale fuit etiam tempore S. Augustini jejunium sabbati à Petro Apostolo pro Ecclesia Romana particulari statutum, quod etiam ab aliquibus aliis Ecclesiis particularibus servabatur. Item aliæ sunt necessariæ seu obligatoriæ, quæ nempe institutæ sunt per modum præcepti & cum obligatione eas servandi, ut jejunium quadragesimale, mixtio aquæ in Calice, &c. Et aliæ liberæ, quæ nempe

nempe institutæ sunt per modum consilii, ut aspersio aquæ benedictæ respectu singulorum Fidelium, &c.

IV. Traditiones Ecclesiasticæ, quæ scilicet sunt ab Ecclesia directa à Spiritu-Sancto, dividuntur in speculativas & practicas. Speculativæ sunt eæ, quæ veritatem aliquam speculativam ab Ecclesia Fidelibus traditam continent; & nihil aliud sunt quàm veritatum speculativarum olim à Deo revelatarum applicationes, vel extensiones ad quædam particularia sub illis verè contenta, factæ ab Ecclesia directa à Spiritu-Sancto, ut quòd Concilium Nicænum fuerit œcumenicum, quòd Leo Magnus fuerit legitimum Ecclesiæ caput, & verus Christi Vicarius, &c.

Traditiones verò Ecclesiasticæ practicæ, sunt illæ, quæ continent veritatem aliquam practicam, Fidelibus traditam ab Ecclesia; & nihil aliud sunt quàm veritatum practicarum in Scriptura sacra vel Traditionibus Apostolicis contentarum applicationes vel extensiones factæ ab Ecclesia: ut quòd celebrandum sit Festum S. Laurentii Martyris, &c. Item sunt quælibet antiquæ consuetudines Ecclesiasticæ.

Porro Traditiones ab Apostolis propria auctoritate institutæ vocantur interdum Traditiones Ecclesiasticæ, quia auctoritate Ecclesiastica seu spiritali fuerunt institutæ.

V. Lutherani & Calvinistæ, Arianos, Macedo-

cedonium, Eutychianos, Pelagianos & Donatiſtas ſecuti, rejiciunt omnes Traditiones divinas, quæ parem cum Scriptura auctoritatem habeant; & in controverſiis dirimendis ad ſolam Scripturam provocant, qua impunè abuti ſe poſſe confidunt.

§. II.

Dico. In lege Evangelica præter Scripturas divinas exiſtunt divinæ Traditiones, quæ æqualem Scripturæ auctoritatem habent, Eſt de Fide contra Lutherũ & Calvinum.

Prob. prima pars, nempe quòd exiſtant Traditiones divinæ. 1. ex Scriptura, 2. Theſſ. c. 2. *Itaque, Fratres, ſtate, & tenete Traditiones, quas didiciſtis ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.* Ubi clarè Apoſtolus diſtinguit duplicem doctrinam à Deo revelatam, unam communicatam ſine ſcripto ſed ſolùm viva voce, & alteram ſcriptam; & Fideles hortatur ut utramque firmiter teneant.

2. Ex Concilio Trident. ſeſſ. 4. in Decreto de canonicis Scripturis.

3. Ex Patribus apud Bellarminum & alios. Hic ſufficiant S. Irenæus, l. 3. c. 3. *Hac ordinatione & ſucceſſione* (Pontificum) *ea quæ eſt ab Apoſtolis Traditio, & veritatis præconiatio pervenit uſque ad nos.* Et, cap. 4. *Quid autem ſi neque Apoſtoli quidem Scripturas reliquiſſent nobis, nonne oportebat ordinem ſequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Eccle-*

ſias?

ſias? Cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes barbarorum, quorum qui in Chriſtum credunt, ſine charta & atramento ſcriptam habentes per Spiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem Traditionem diligenter cuſtodientes.... Hanc fidem qui ſine literis crediderunt, quantùm ad ſermonem noſtrum barbari ſunt, quantùm autem ad ſententiam, & conſuetudinem, & converſationem, propter Fidem, perquam ſapientiſſimi ſunt, & placent Deo, converſantes in omni juſtitia, & caſtitate, & ſapientia. Rurſus Sanctus Baſilius de Spiritu-Sancto, cap. 27. *Dogmata, quæ in Eccleſia ſervantur ac prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolorum Traditione ad nos delata recipimus: quæ utraque eamdem ad pietatem vim habent. Et nemo his contradicit, qui vel mediocrem ſaltem eccleſiaſticorum jurium experientiam habet.* S. Epiphanius hæreſi 61. *Traditione quoque opus eſt, neque enim ex Scriptura peti poſſunt omnia; idcirco alia ſcripto, Traditione alia ſanctiſſimi Apoſtoli reliquerunt.* S. Chriſoſtomi, homil. 4. in ep. 2. ad Theſſal. *Patet quòd non omnia per epiſtolam tradiderunt* (Apoſtoli) *ſed multa etiam ſine ſcriptis: & ea quoque ſunt fide digna; eſt Traditio: nihil quæras ampliùs.* S. Auguſtinus, l. 5. de Baptiſmo, cap. 23. *Conſvetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab eorum* (Apoſtolorum) *Traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt: ſicut ſunt multa, quæ univerſa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtilis præcepta benè creduntur, quamquam ſcripta non reperiantur.*

4. Quia

4. Quia Tradiones divinæ ſunt revelatio nes divinæ non ſcriptæ ab ullo auctore Canonico, ſeu à Deo inſpirato, ſed ſolum Eccleſiæ ab Apoſtolis viva voce traditæ. Atqui multæ extant ejuſmodi revelatones: nam multa ſunt de fide, ideoque à Deo revelata, quæ tamen in ſacris Scripturis non reperiuntur, ut quòd Baptiſmus infantium ſit validus & efficax; quòd Baptiſmus ab hæreticis in materia & forma debitis collatus valeat; quòd Maria Dei Mater poſt partum Viergo perpetuò permanſerit; quòd ſint quatuor Evangelia, nec plura, nec pauciora, quæ verum Dei verbum cont-neant; quòd tales Epiſtolæ Pauli ſint verum Dei verbum, &c. quæ omnia credunt Lutherani & Calviniſtæ.

Item quòd omnes Libri Canone noſtro comprehenſi cum omnibus ſuis partibus & verſiculis ſint divini: quòd ſane nobis non innoteſcit niſi per Traditionem Apoſtolicam, nam nulla Scriptura dicit omnes illos Libros cum omnibus ſuis partibus eſſe divinos; nec dicit ſingulos pro ſe ſufficere, ut credi poſſint eſſe divini. Nam multi ſaltem Hiſtorici & multi ſingulorum Librorum verſiculi nil habent, ſecluſa Traditione, per quod certò conſtet eos Deo inſpirante ſcriptos eſſe.

Item evidenter neceſſaria eſt Traditio divina ad credendum hos in particulari Libros, qui in manibus ſunt, & leguntur in Eccleſia, re ipſa eſſe Libros illos divinos, quos Aucto-

res sacri Deo inspirante scripserunt. Nam nulla Scriptura id nobis potest certò certificare, sed sola Traditio divina his Libris in particulari per infallibilem Ecclesiæ auctoritatem applicata.

Prob. Secunda pars assertionis: nempe quòd Traditiones divinæ æqualem Scripturæ sacræ auctoritatem habeant, 1. Ex textu Apostoli citato, ubi Thessalonicenses adhortatur ut stent firmi in Fide, ideoque constanter & æqualiter adhæreant verbo Dei, quod acceperunt, sive scripto, sive non scripto.

2. Ex SS. Basilio & Chrisostomo modo laudatis.

3. Ex Concilio Trident. sess. 4. in Decreto de canonicis Scripturis, ubi ait: *Perspiciens* (Synodus) *hanc veritatem & disciplinam contineri in Libris scriptis, & sine scripto Traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu-Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, orthodoxorum Patrum exempla secuta, omnes Libros tam veteris quàm novi Testamenti, cùm utriusque unus* Deus *sit auctor, necnon Traditiones ipsus tum ad Fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Christo, vel à Spiritu-Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu ac reverentia suscipit, & veneratur.* Et inferius: *Si quis Traditiones prædictas sciens & prudens contempserit, anathema sit.*

4. Ra-

4. Ratione. Quia Traditiones divinæ tam ſunt verbum Dei, ſeu revelatio divina, quàm ſacra Scriptura, ut ex ejus notione liquet. Atqui verbum Dei non ſcriptum ab Auctore ſacro tantam habet auctoritatem & infallibilitatem, quantam verbum Dei ſcriptum: nam verbum Dei, hoc ipſo quòd eſt verbum Dei ſummam habet auctoritatem & infallibilitatem. Ergo Traditiones divinæ tantam habent auctoritatem quantam Scripturæ ſacræ, ideoque æqualem.

Ex dictis collige admitti debere Traditionem divinam tum ad dignoſcendos Libros canonicos à non canonicis, tum ad verum ſcripturæ ſenſum in locis ſaltē obſcuris intelligendum, tū denique ad aliquas veritates credendas præter eas quæ in Scriptura continentur.

§. III.
Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud, Deut. c. 4. *Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo.*

Reſp. Ibi ſolùm prohibetur falſa ac prava præceptorum explicatio, & præſcribitur integra eorum obſervatio, qualia imponuntur, nil addendo vel minuendo, ut patet ex altera parte verſiculi: *Cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis.* Præterea ibi Moyſes loquitur de ipſa Traditione: nam non dicit, quod vobis ſcribo, ſed, *quod vobis loquor*, id eſt, viva voce trado.

Obj. 2. Illud, Matth. c. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei propter Traditionem vestram.*

Resp. Ibi Christus damnat tantùm Traditiones merè humanas, quarum aliæ erant malæ, aliæ verò inutiles; ut patet ex his verbis, quæ paulo post addit: *Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum*: Et ex eodem capite, ubi hæ Pharisaicæ Traditiones exponuntur, scilicet quòd liberi non tenerentur parentibus in necessitate opitulari, modò aliqua munera Deo offerrent; & quòd manus ante cibi sumptionem lavandæ essent. At Christus non damnat Traditiones divinas, quæ erant in Lege Mosaica.

Obj. 3. Illnd, Gal. c. 1. *Licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis. præterquàm quod evangelizavimus, anathema sit.*

Resp. Hic Apostolus anathematizat quemcumque, qui aliquid contrarium doctrinæ à se Galatis prædicatæ docuerit: nam vox *præter* ibi significat contra. At Traditio divina, cùm sit verum Dei verbum, nunquam potest esse contraria doctrinæ Apostolicæ, imò in eo continetur.

Obj. 4. Illud, 2. Tim. c. 3. *Omnis Scriptura divinitùs inspirata utilis est ad docendum, ad erudiendum in justitia, &c.* Ergo Scriptura sufficit, nec proinde extant Traditiones divinæ.

Resp. Nego conseq. Nam ex eo quòd aliquid sit utile, non sequitur quòd sufficiat: sic potus utilis est ad nutritionem, non tamen

men sufficit. Nam sine Traditione divina non innotescunt multa Fidei dogmata, & quinam sint veræ Scripturæ Libri, vel versiculi omnes, nec quinam sit germanus eorum omnium sensus. Nihilominùs Scriptura benè intellecta sufficienter erudit & perficit hominem Dei ad omnem virtutem, quia multa in se continet, & alia quæ non continet, ostendit unde petenda sint, nempe Traditiones ut verbum Dei commendando.

Inst. Si Scriptura sufficienter nos erudit, ergo inutilis est Traditio divina.

Resp. Nego sequel. Tum quia Scriptura nos non erudit, nisi certò cognita ut verum Dei Verbum, & benè intellecta: at certò non cognoscitur esse verum Dei verbum nisi per Traditionem, nec ejus sensus saltem in multis intelligitur nisi per eamdem Traditionem. Tum quia Scriptura nos non erudit sufficienter, nisi quia commendat Traditiones divinas, quas firmissimè teneamus ut veras Dei revelationes.

Obj. 5. Illud, Apoc. cap. 22. *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in Libro isto.*

Resp. Sensus est: Si quis apposuerit aliquid ad Prophetias in illo Libro Apocalypsis contentas tanquam earum partem, cùm tamen non sit earum pars, punietur à Deo. Unde ibi solum prohibetur depravatio Prophetiarum in Apocalypsi contentarum per additio-

nem falsæ Prophetiæ tanquam Joanni Apostolo revelatæ.

Obj. 6. S. Irenæus, lib. 3. c. 1. ait: *Non enim per alios dispositionem salutis nostræ cognovimus, quàm per eos, per quos Evangelium pervenit ad nos: quod quidem tunc præconiaverunt, posteà verò per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt, fundamentum & columnam Fidei nostræ futurum.*

Resp. Ibi solùm dicit Apostolos Evangelium populis primum prædicasse, deinde scripto tradidisse; & Evangelium scriptum esse fundamentum & columnam Fidei nostræ. Quæ omnia non excludunt Traditiones divinas, quas ipse multis locis commendat. Sic cum Apostolus dicit Ecclesiam esse columnam & firmamentum veritatis, non excludit Scripturas, nec inde sequitur illas non esse etiam columnam & firmamentum veritatis.

Porro Irenæus non dicit Apostolos scripsisse omnia omninò quæ cuilibet homini prædicaverant.

Obj. 7. Cyprianus, Epist. ad Pompejum.

Resp. Ibi solum rejicit unam Traditionem Apostolicam de valore Baptismi ab hæreticis collati, & de non rebaptizandis hæreticis qui ad Ecclesiam redeunt. Sed in hoc erravit; nec hanc veram Traditionem rejiciebat quòd nullas Traditiones divinas agnosceret sed quia hanc fictitiam esse Putabat. Unde non mirum, si pro more malam causam male

defen-

defendentium, ipſe ad ſolam Scripturam, quàm in alienum ſenſum detorquet, provocat.

Obj. 8. S. Hieronymus, in Pſal. 86. ait: *Videte quid dicat, qui fuerunt, non, qui ſunt, ut exceptis Apoſtolis, quidquid poſtea aliud dicitur, abſcindatur, & non habeat auctoritatem.* Et, in cap. 1. Aggæi, *Quæ abſque auctoritate & teſtimoniis Scripturarum, quaſi Traditione Apoſtolica ſponte reperiunt, atque contingunt, percutit gladius Dei.*

Reſp. S. Doctor in primo loco rejicit ſolum falſas Scripturas & Apoſtolis ſuppoſitas: in ſecundo autem dicit à Deo puniendos, qui Traditiones confictas tanquam Apoſtolicas prædicant.

Obj. 9. S. Auguſtinus, l. 2. de Doctrina Chriſtiana, c. 9. ait: *In his, quæ apertè poſita ſunt in Scriptura, inveniuntur illa omnia, quæ continent Fidem moreſque vivendi.*

Reſp. Hic loquitur tantum de iis, quorum Fides explicita neceſſaria eſt neceſſitate medii ad ſalutem, cujuſmodi ſunt ea, quæ in Apoſtolorum Symbolo continentur, & de principiis ac præceptis generalibus morum. Sed multa alia ſunt, quorum explicita Fides non eſt omnibus ſic neceſſaria, quæ Apoſtoli viva voce Prælatis Eccleſiæ tradiderunt, putà de Sacramentorum natura & effectu, de ratione gubernandæ Eccleſiæ, de vero ſenſu Scripturarum, de ipſis veris Scripturis divinis.

Porro ad bonum Eccleſiæ expediebat, ut A-

postoli ista & similia, & verum sensum Scripturarum solis Prælatis viva voce commendarent, nec scripto mandarent, nimirum ut essent in Ecclesia, qui instruerent & instruerentur, atque ita arctior esset membrorum Ecclesiæ inter se colligatio: ut Fideles cogerentur de Scripturarum sensu & aliis rebus ad Fidem pertinentibus, Prælatos Ecclesiæ consulere ac audire; sicque Ecclesiæ Prælatorum auctoritas magis commendaretur, atque Fideles obedientiam ac humilitatem exercerent. Præterea etiam si omnia credenda & facienda clarè continerentur in Scripturis sacris, adhuc opus esset Traditione ad dignoscendas veras Scripturas divinas à nō divinis seu inspiratis à Deo.

Obj. 10. Aliqui Patres non semel provocant ad Scripturam sacram, ejusque solo testimonio standum esse volunt.

Resp. Loquuntur de aliquo casu particulari, in quo Scriptura clara est, & evidenter repugnat erroribus adversariorum, qui tunc Traditiones divinas pro se citare non possunt, quippe quæ Scripturis divinis contrariæ non sunt; ut Tertullianus, l. adversùs Hermogenem, c. 22. vel agitur de aliquo casu, in quo hinc inde Traditiones seu consuetudines particularium Ecclesiarum contrariæ afferuntur, ut in Epistola Basilii ad Eüstathium.

Obj. 11. Aliqui Patres docent Scripturas sacras sufficere Ergo inutiles sunt Traditiones proinde non extant.

Resp.

Resp. Nemo Patrũ dicit ſcripturas ſacras ſufficere toti Eccleſiæ, & quoad omnia, cæteris excluſis. Sed aliqui dicunt tantùm Scripturam ſufficere ad confirmanda quædam dogmata, de quibus diſputant, vel ad inſtructionem veritatis de qua agunt; vel ſufficere quoad præcepta generalia, aut remedia vitiorum generalia, aut virtutum incitamenta; & illi Patres in his locis loquuntur de Scriptu-ra intellecta ſecundùm expoſitionem Patrum & ſenſum Eccleſiæ, ſicque ſupponunt Traditionem veri ſenſus Scripturæ. Scripturæ ſacræ dici etiam poſſunt ſufficere in hoc ſenſu, quòd verbum Dei ſcriptum contineant, & non Scriptum commendent: ſicque omnes veritates revelatas contineant partim explicitè & ſpeciatim, partim implicitè & generatim, quatenus nempe Traditiones divinas ut verum Dei verbum commendant.

Nota. Patres rejiciunt tantùm Traditiones falsò ſuppoſitas ut Divinas ſeu Apoſtolicas, vel excogitatas à privatis hominibus, vel Fidei aut bonis moribus contrarias. Cæterum cætera loca, quæ ex Patribus objiciunt hæretici, vel ad rem nihil pertinent, vel depravata ſunt. Vide Bellarminum.

Obj. 12. Scriptura eſt regula Fidei. Ergo non extanr Traditiones.

Resp. Nego conſeq. Quia Scriptura eſt regula Fidei, non totalis; ſed partialis tantùm, etiam ut regula inanimata & ut verbum Dei. Nam totalis regula Fidei inanimata eſt

verbum

verbum Dei, quod duplex eſt, nempe ſcriptum, & non ſcriptum. Verbum Dei ſcriptum in Libris ſacris, non ſcriptum in Traditionibus Apoſtolicis continetur. Unde regula totalis inanimata & in ratione verbi Dei ſunt tum Scripturæ ſacræ, tum Traditiones divinæ.

Porro Fidei regula totalis & completa ſimpliciter eſt verbum Dei certò & infallibiliter cognitum ac intellectum per Eccleſiam: per Eccleſiam ab omnibus Catholicis intelligitur ſive Eccleſia diſperſa, ſeu Epiſcopi in ſua ſede docentes, ſive Eccleſia in Concilio generali congregata.

Obj. 13. Admittendo Traditiones aperitur via introducendi in Eccleſia falſa dogmata ſub nomiue Traditionis.

Reſp. Neg. Nam extat in Eccleſia regula certiſſima diſcernendi veras Traditiones ſicut & Scripturas à falſis, nempe infallibile judicium Eccleſiæ, quæ ſemper à Spiritu-Sancto ſpecialiter dirigitur & adjuvatur, ne in hac re ſicut & in alia qualibet ad Fidem & mores pertinente erret.

Obj. 14. Etiamſi aliquæ fuerint Traditiones divinæ, tamen eæ non potuerunt huc uſque puræ ac integræ conſervari.

Reſp. Neg. Nam Deus veras Traditiones ſuas in Eccleſia hactenus conſervavit, & uſque ad finem mundi conſervabit, ſicut Scripturas veras à ſe inſpiratas in Eccleſia, &

ipſam

ipſam Eccleſiam, non obſtantibus quibuslibet impedimentis, hactenus conſervavit, & uſque ad finem mundi conſervaturus eſt, Promiſit enim ſe fore cum primis Paſtoribus Eccleſiæ omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi eos docendo omnem veritatem, & impediendo ne in ulla re ad Fidem & mores pertinente errent. Et verò in lege naturæ per plura ſæcula Fides in Patriarchis & eorum familia conſervata fuit ſola Traditione oris Cur ergo non potuerit in lege nova ſic aliqua doctrinæ Fidei portio ad nos uſque propagari? Maximè cum in Eccleſia viguerit continuata Paſtorum ſucceſſio, qua mediante Traditionis doctrina potuit facilè ad nos uſque tranſmitti.

Porro Bellarminus, l. 4. de verbo Dei, c. 12. hæc quatuor recenſet media, quæ divina Providentia adhibuit ad conſervandas Traditiones Apoſtolicas. Primum ſunt ſcripta Patrum & Doctorum Eccleſiæ, in quibus continentur, Traditiones Apoſtolicæ. Secundum eſt uſus continuus; pleræque enim Traditiones Apoſtolicæ ſunt in continua obſervatione, ut celebratio Miſſæ, ritus Sacramentorum, dies Feſti, jejuniorum tempora, &c. Tertium ſunt monumenta quædam, quæ ad longiſſimum tempus durant, ut Templa, Altaria, ſacri Fontes, memoriæ Sanctorum, Cruces, Imagines, Libri Ecclèſiaſtici, & ſimilia. Quartum ſunt hæreſes, quibus mirabiliter

biliter usus est Deus ad conservandam Ecclesiæ doctrinam. Nam quia singulis ætatibus orti sunt novi Hæretici, qui diversa dogmata Ecclesiæ oppugnarunt; *Singulis ætatibus &c.* extiterunt viri docti, qui, ut hæreticos refellerent, doctrinam Ecclesiæ diligenter investigarunt, scriptis defenderunt, & posteritati cōmendarunt. Præterea Ecclesia in damnandis hæresibus semper confugit ad Traditiones Apostolicas, in quibus semper investigavit verum sensum Scripturæ, quæ sæpe obscura est:

His adde tum acta Conciliorum singulis ætatibus celebratorum, tum perpetuam ac continuam prædicationem, & explanationem oralem Symboli Apostolorum, mandatorum Dei, & Sacramentorum factam à Pastoribus & Concionatoribus: tum etiam & quidem maximè integram & continuam Romanorum Pontificum à Petro Apostolo, quæ hactenus perseveravit semperque perseveratura est in Ecclesia Romana, successionem.

Observa. Apostoli multa ad Sacramenta, ad alia mysteria, ad veram Scripturarum intelligentiam pertinenria, solum viva voce tradiderunt Episcopis, quos particularibus Ecclesiis præficiebant: & hi viris idoneis futuris suis successoribus eadem ore similiter tradebant, quæ posteà per successionem continuam posteris usque ad nos in Ecclesia Romana transmissa sunt; ut etiam constat ex illo, 2. Tim. c. 2. *Quæ audisti à me, per multos*

testes

testes hæc commenda fidelibus hominibus., qui idonei erunt & alios docere.

ARTICULUS II.

Quænam sunt regulæ, quibus veræ Traditiones à falsis discerni possunt?

DIco. Rectè à Bellarmino assignantur quinque.

Prima regula. Quod universa Ecclesia tanquam Fidei dogma tenet, nec tamen in sacra Scriptura invenitur, illud est ex Traditione Apostolica. Quia quidquid Ecclesia credit de Fide, re ipsa de F de est: nam universa Eccesia errare non potest in rebus Fidei. Nihil autem est de Fide, nisi sit aliquo modo revelatum à Deo; & quidquid est à Deo revelatum, quod non invenitur in ScrIptura, continetur in Traditionibus Apostolicis: Ecclesia enim à Spiritu-Sancto, non novis, sed antiquis per Prophetas & Apostolos factis revelationibus gubernatur. Hinc Ephes. c. 2. Ecclesia dicitur superædificata *super fundamentum Apostolorum & Prophetarum.* Hac regula ostenditur Libros omnes in Canone nostro contentos, divinos & à Deo inspiratos esse, & B. Virginem semper Fuisse Virginem.

Secunda regula. Quod à solo Deo institui & statui potest, & tamen universa Eccleisia servat, quamvis in nulla Scriptura canonica reperiatur, à Deo per Apostolos viva voce certò traditum est. Nam Ecclesia errare

non

non potest circa cultum divinum, & sacros ritus: cum hoc pertineat ad virtutem Religionis, proindeque ad mores. Ergo id quod Ecclesia observat, quod recte observare nequit, nisi à Deo fuerit institutum illud re ipsa à Deo institutum est, & cum in Scriptura nusquam reperiatur, necesse est ut ex Traditione Apostolica habeatur. Juxta hanc regulam, ex consuetudine baptizandi parvulos certò scimus baptismum infantium esse validum & ratum.

Tertia regula. Illud ab Apostolis certò traditum est, quod tale esse asserunt Patres omnes Ecclesiæ, qui seorsim scripserunt. Nam consensus Patrum exhibet doctrinam ac Fidem Ecclesiæ sui temporis, cujus quidem doctrinæ ac Fidei testes sunt sanè idonei, & quam minimè ignorare potuerunt. Doctrina autem Ecclesiæ cujusvis temporis est semper infallibilis: nam Ecclesia tota nunquam errare potest in doctrina Fidei & morum.

Imò creditur ab Apostolis traditum esse, quod tale esse expresse asserunt aliquot Doctores Ecclesiæ ex antiquioribus, modò qui posteà scripserunt,nõ contradicant,licèt de eadem re mentionem fecerint. Nam tunc isti meritò creduntur idem sentire quod priores illi; quando enim aliquis veterum Patrum in re gravi erravit; nunquam desunt multi alii qui contradicant.

Quarta regula à S. Irenæo, l. 3. cap. 3. tra-
dita.

dita. Traditio Apostolica certò innotescit ex testimonio Ecclesiæ particularis, in qua integra & continuata est successio Episcoporum ab aliquo Apostolo, hoc est, in qua ascendendo per Episcopos sibi succedentes pervenitur ad aliquem Apostolum, à quo illa Ecclesia immediatè fundata est; nec probari potest, quòd aliquis Episcoporum illorum novam doctrinam introduxerit. Ratio est, quia tunc sufficienter constat, Traditiones Apostolicas in tali Ecclesia puras ac integras conservari.

Quinta regula. Quod ab universa Ecclesia semper observatum fuit, illud ab Apostolis traditum esse meritò creditur, quamvis ab Ecclesia institui potuerit. Ita docet S. Augustinus, l. 2. de Baptismo, cap. 24. his verbis: *quod universa tenet Ecclesia, nec à Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur.* Juxta hanc regulam jejunium quadragesimale, observatio Festorum Nativitatis, Ascensionis Christi & Pentecostes, cæremoniæ in Baptismo adhiberi solitæ, Signum Crucis, & alia ejusmodi certò sunt ex Traditione Apostolica, sed humana.

ARTICULUS III.

Utrùm extiterint Traditiones divinæ in lege naturæ & in lege Mosaica?

DIco. 1. In lege naturæ extiterunt Traditiones divinæ absque Scriptura sacra. *Prob.*

Prob. In lege naturæ homines æternam salutem consequi poterant, & re ipsa multi in illa lege Sancti & Deo grati fuerunt. Ergo in illa lege fuit Fides divina ac supernaturalis: nam, ex Apostolo, Heb. c. 11. *sine Fide impossibile est placere Deo*, nec proinde salutem consequi. Ergo in lege naturæ fuerunt revelationes divinæ sine quibus non potest esse Fides divina, at illæ revelationes solum viva voce traditæ & conservatæ fuerunt, nec ab ullo auctore à Deo inspirato scriptæ: nam Moyses fuit primus omnium auctorum sacrorum seu à Deo inspiratorum.

Per Traditiones autem illas divinas homines horum temporum docebantur saltem existentiam Dei unius remuneratoris, immortalitatem animæ, pœnam æternam impiis & beatitudinem æternam justis in altera vita destinatam, peccatum originale & ejus remedium, venturum Messiam Redemptorem generis humani, ritus sacrificiorum Deo offerendorum, actus Fidei, Spei, Charitatis, contritionis perfectæ, & alia præcepta, &c. Hæc omnia & alia plura sibi à Deo revelata Adamus, non scripto, sed viva voce tradidit filiis ac nepotibus suis, qui ea similiter liberos ac nepotes suos viva voce docuerunt.

Dico 2. In lege Mosaica præter Scripturam sacram extiterunt variæ Traditiones divinæ. Nam Israelitæ Fide divina credebant Libros omnes in Canonem relatos esse à Deo inspiratos,

ratos, peccatum originale condonari per remedium aliquod à Deo institutum, quod pro masculis ante diem octavum morientibus, & pro fæminis omnibus non invenitur in Scriptura, &c.

CAPUT III.

De Ecclesia.

Ecclesia Græcè idem est, quod Latinè convocatio, seu cœtus convocatorum; Variè in Scriptura accipitur. Et 1. Quidem pro impiorum societate, ut, Psal. 25. *odivi Ecclesiam malignantium:* & pro Ethnicorum cœtu, ut, Act. cap. 19. ubi de populo Ephesino dicitur: *erat enim Ecclesia confusa.* 2. Pro cœtu fidelium, ut, Act. cap. 12. *oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo.* 3. Pro locis sacris & Templis, in quæ fideles conveniunt, ut, 1. Cor. c. 11. *convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos.* 4. Pro Prælatis Ecclesiæ, seu Episcopis, ut, Matth cap. 18. *dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.* 5. Pro cœtu aliquorum duntaxat fidelium, ut, 1. Cor. c. 1. *Paulus.... Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu.* 6. Pro cœtu fidelium omnium, ut, Matth. c. 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Ecclesia à Theologis dividitur in Ecclesi-

am triumphantem, patientem, & militantem. Ecclesia triumphans est cœtus beatorum. Ecclesia patiens est cœtus fidelium justorum defunctorum in Purgatorio degentium. Ecclesia militans est cœtus fidelium in terris sub Christi vexillo militantium: sive est societas fidelium Religionem à Christo institutam, seu potiùs ad perfectiorem statum perductam profitentium in terris. De hac sola hic agitur, & subviditur in universalem, de qua mox, & in particularem, quæ est cœtus hominum Christi Fidem profitentium sub Romano Pontifice & sub uno vel pluribus Episcopis, ut Ecclesia Tullensis, Ecclesia Gallicana.

Extra Ecclesiam militantem sunt. 1. Infideles non baptisati, nullam Religionem, vel diversam à Christiana Religione sectam profitentes, ut Pagani, Mahometani, Judæi: ut constat ex Apostolo 1. Corint. c. 5. *quid enim mihi de iis, qui foris sunt judicare.* 2. Catechumeni non sunt actu, & propriè de Ecclesia. Ut colligitur ex Act. c. 2. *qui ergo receperunt sermonem ejus baptisati sunt, & appositæ sunt die illa animæ circiter tria millia.* Ergo illi etiam postquam crediderunt non erant in Ecclesia, sed tantum in ea fuerunt postquam baptisati sunt. Et ex Concil. Florent. in decreto pro Armenis ubi Eugenius IV. sic loquitur. *Primum omnium Sacramentorum locum tenet Sanctum Baptisma, quod vitæ Spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi, ac de Corpore efficimur Ecclesiæ.*

clesiæ. 3. Publici & manifesti hæretici. Deducitur ex Epist. ad Titum c. 3. *Hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem devita: sciens quia subversus est, & delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.* Sed Pastor vitare non debet eos qui sunt de ovili suo, imò eos curare debet. Ibi autem agi de Hæretico manifesto probant ultima verba, quæ juxta S. Hieron. significant illum se ab Ecclesia ejecisse, Episcopi judicium præveniens. 1. Joan. c. 2. de hæreticis manifestis dicitur: *Ex nobis prodierant, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis; permansissent utiq; nobiscum.* Ergo Hæretici manifesti non permanserunt in Ecclesia; sed ex ea foras prodierunt, per manifestam hæresim. At eadem est ratio pro omnibus aliis Hæreticis manifestis. Porro horum verborum (*sed non erant ex nobis*) sensus non est quod antea non essent in Ecclesia, siquidem dicuntur ex ea prodisse: sed sensus est: quod non erant Ecclesiæ membra secundum Divinam electionem, ut exponit S. August. lib. de dono persever. c. 8. sive non erant solidi Christiani. 4. Schismatici sunt extra Ecclesiam etiamsi supponantur retinere veram fidem. Constat tum ex Pelagio Papa Canone: *pudenda* & Can. *Schisma* 24. q. 1. tum ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ die parasceves orat pro hæreticis & Schismaticis, ut eos Deus ad Ecclesiam Catholicam revocare dignetur, tum etiam ex S. August. lib. de Fide & Symbolo c. 10. dicen-

te: *hæretici de Deo falſa ſentiendo ipſam fidem violant: Schiſmatici autem diſciſſionibus iniquis à fraterna charitate diſſiliunt, quamvis ea credant quæ credimus. Quapropter nec hæretici pertinent ad Eccleſiam Catholicam .... nec Schiſmatici.* 5. Excommunicati non tolerati, ſeu nominatim publice denuntiati. Nam Matt. 18. Chriſtus dicit: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.* Id eſt propter contumaciam excommunicetur, nam Chriſtus ibi loquitur de poteſtate obligandi; puniendi & excommunicandi, ut patet ex his verbis immediatè ſequentibus: *Amen dico vobis quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo.* ergo excommunicati nominatim denuntiati ſunt in ordine ad Eccleſiam ut Ethnici. Sed Ethnici non ſunt de Eccleſia, ergo nec illi excommunicati. Conſtat quoque ex Patribus. S. Auguſt. lib. de vera Religione c. 6. ait: *alios invitat,* (Eccleſia) *alios excludit* (per excommunicationem) - - *excluſi autem aut pænitendo redeunt* (ad Eccleſiam) *aut in nequitiam malè liberi defluunt.* Et lib. de unit. Eccl. C. ult. *tunc quiſque præciditur* (à corpore Eccleſiæ) *cum viſibiliter excommunicatur.* Alii quoq; Patres quando ſignificare volunt aliquem excommunicari dicunt illum ab Eccleſia ejici, ſegregari, ſathanæ tradi, extra Eccleſiam propelli; ita Cyprianus, Euſebius, Epiphanius, Hilarius, Chriſoſtomus apud Bellarm. Ex canone: *canonica* 11. q. 3. ubi

conti-

continetur formula excommunicationis: *Canonica instituta & SS. PP. exempla sequentes, Ecclesiarum Dei violatores, Authoritate Dei & judicio S. spiritûs à gremio S. matris Ecclesiæ & consortio totius christianitatis eliminamus.* Deniq; ex formula absolutionis ab excommunicatione, quæ habetur in Rituali Romano: *Absolvo te à vinculo excommunicationis* &c. *& restituo te communioni, & unitati fidelium, & sanctis Sacramentis Ecclesiæ* &c. Sunt vero in Ecclesia non solum prædestinati, sed etiam reprobati. Colligitur ex scriptura. Matt. c. 3. *Permundabit aream suam: & congregabit triticum suum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Ubi per aream vera Christi Ecclesia, per triticum Electi, & per paleas igne æterno comburendas, reprobi significantur. Idem significatur per parabolam sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congregantis: quorum boni in vasa, mali autem foras mittuntur, per quos intelliguntur mali homines in caminum ignis mittendi. Matt. c. 13. constat quoq; ex Patribus: hic sufficiat Augustinus qui Tract: 45. in Joan. ait: *secundum præscientiam Dei & prædestinationem, quàm multæ oves foris, quàm multi lupi intûs*: ubi dicit multos prædestinatos esse extra Ecclesiam, qui postea Ecclesiæ membra futuri sunt, & reprobos multos esse intra Ecclesiam. Constat quoq; ex ratione. Nam si Ecclesia ex solis prædestinatis constaret; nemo posset cer-

tò cognoſcere veram Chriſti Eccleſiam; nam nemo poteſt in hac vita ſcire, qui nam ſint prædeſtrinati debet autem certo poſſe cognoſcere, nam nec cognoſceret quæ nam ſit vera ſcriptura, vera Sacramenta, vera fides. Iſta enim omni cognoſci nequeunt ſine teſtimonio veræ Chriſti Eccleſiæ certò cognitæ. Unde S. Auguſt. dicit ſe non crediturum Evangelio, niſi eum ad illud credendum commoveret authoritas Eccleſiæ catholicæ. Item Paſtores Eccleſiæ oves ſuas nec cognoſcerent nec cognoſcerentur ab illis: ac proinde Paſtores non poſſent oves ſuas paſcere, & nemo teneretur obedire Paſtoribus Eccleſiæ, quippe qui cognoſci non poſſent. Deniq; Concil. Conſtantienſe hunc errorem: quod ſoli prædeſtinati comprehendantur in Eccleſia, damnavit in Wicleffo. 2. De vera Chriſti Eccleſia ſunt non ſolum perfecti, ſed etiam imperfecti, id eſt qui venialiter peccant. Quia ſi non eſſent de Eccleſia niſi ii, qui omni culpa veniali, & imperfectone carent, nulla eſſet Eccleſia in terris. Nam nulli ſunt inhac vita quamvis ſanctiſſimi, qui in aliqua peccata venialia non labantur, juxta illud Jacobi c. 3. *in multis offendimus omnes.* & 1. Joan. 1. *ſi dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Idem etiam docent Patres & concilia. 3. De vera Chriſti Eccleſia ſunt etiam magni peccatores ſive occulti, ſive manifeſti: Conſtat ex ſcri-

ptura.

ptura. Matt. c. 18. *Si peccaverit frater in te tuus; vade & corripe eum inter te & ipsum solum ... si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos ... quodsi non audierit eos, dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.* Hic Christus loquitur de sua Ecclesia, in qua inveniuntur graves peccatores, & tales ut digni sint, ab Ecclesia expellantur, si se non emendaverint, & tamen in Ecclesia manent donec ab Ecclesiæ Prælatis ejiciantur. Idem constat ex variis Christi parabolis: ut ex parabola convivii, in quo inveniuntur non habentes vestem nuptialem, id est gratiam sanctificantem, Matt. c. 22. Et parabola Virginum, quarum quinq; erant fatuæ carentes oleo; hoc est; gratia sanctificante & charitate. Item ex 1. Corint. c. 5. *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem Patris sui aliquis habeat.* certe incestuosus ille Corinthius erat gravissimus peccator, & quidem manifestus, & tamen post crimen suum admissum, adhuc erat de Ecclesia, ut patet tum ex verbis immediate sequentibus: *& vos inflati estis & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio Vestrum, qui hoc opus fecit.*; tum ex eo quod Apostolus jubet incestuosum illum a Corpore Ecclesiæ abscindi per excommunicationem: *judicavi ut præsens* inquit, *eum qui sic operatus est in nomine Domini nostrj IESU Christi congregatis vobis,*

vobis, & meo spiritu cum virtute Domini nostri IESU tradere huiusmodi sathanæ, in interitum carnis. Constat quoq; ex Patribus qui tanquam dogma Catholicum contra Novatianos & Donatistas tuentur nostram assertionem. Hic sufficiat S. August: lib. 3. contra literas Petiliani, c. 12. ubi ait: *Homo sum de area Christi: palea si malus; granum, si bonus.* Et lib. 7. de Bapt. c. 51. nec non Tract: 6. in Joan. Liquet etiam ex ratione. Quia alio quin maxima ncommoda inde sequerentur si nempe peccatores non essent de Ecclesia. nam incertum esset, qui nam essent de Ecclesia, incertum est enim, qui revera sint justi. Item frustra esset Sacramentum pœnitentiæ, quod non potest administrari; nisi iis qui sunt de Ecclesia. Item Prælati Ecclesiæ per grave peccatum desinerent esse de Ecclesia; proindeq; desinerent esse Prælati Ecclesiæ, unde jam eis obtemperandum non esset: ex quo sane magna scandala & mala & graves perturbationes orirentur. Hinc conc. Constantiense sess. 15. damnavit hanc Joan. Hus propositionem: *Nullus est Dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali.* Et Clemens XI. Constitutione: *Unigenitus Dei Filius*: damnavit multas Quesnelli propositiones, quibus ab Ecclesia peccatores excluduntur. 4. Occulti, id est, ii, qui carent fide interna, proindeq; carent omni alia virtute Christiana & tamen

Chri-

Christianam Fidem exterius profitentur, & in communione Sacramentorum veris fidelibus commiscentur cum exteriori subjectione Pastoribus Ecclesiæ, sunt de Ecclesia, sed tantum quo ad partem visibilem & exteriorem, & ut membra mortua & arida. Constat ex script. 1. Joan. c. 2. *Et nunc antichristi multi facti sunt . . . ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis.* Hic Joannes per antichristos intelligit Hæreticos notorios, & dicit eos exivisse ab Ecclesia per publicam, scilicet hæresîs professionem. Ergo ante illam professionem publicam erant in Ecclesia: Nam repugnat aliquem exire e loco in quo non est. Ergo infideles occulti quamdiu eandem fidem exterius profitentur & communionem habent cum fidelibus nec abscinduntur, sunt de corpore Ecclesiæ. Nec obstant hæ voces (*non erant ex nobis*) quia solum significant eos non fuisse de Ecclesia animo & voluntate, neq; tanquam membra viva, vel secundum. Constat quoq; ex Patribus. Pro omnibus sit S. August. qui L. de gestis cum Emerito, sic ait: *quidem adhuc corde positi in parte Donati, præsentiam nobis exhibent corporalem, sive viri, sive fæminæ, carne intus, spiritu foris.* Ergo Donatista occultus, & proinde quilibet alius hæreticus occultus, est intra Ecclesiam, licet non animo nec voluntate. Et lect: 4. de baptis. c. 10. *Magna quidem quæstio est: utrum pejor fuerit Nicolaus exterior jam, quam simon adhuc*

adhuc interior, *quia ille hæreticus* (manifestus) *id est magus*, & infidel s occultus. Et ratio est, quia alioqui nemo scire posset suum Episcopum, & Pastorem esse de Ecclesia. nam certo scire non possumus eum in aliquam occultam hæresim lapsum non esse.

ARTICULUS I.

Quid sit Ecclesia?

DIco. Ecclesia Christi militans & universalis, est cœtus hominum inter se conjunctorum ejusdem Fidei Christianæ professione, & eorumdem Sacramentorum communione sub regimine legitimorum Pastorum, ac præcipuè unius in terris Christi Vicarii supremi Romani Pontificis. Ita Bellarminus.

Bonitas hujus notionis patet ex eo quòd conveniat omni & soli, qui est de Ecclesia Christi. Nam (ut modò probatum est) in hac definitione includuntur omnes qui sunt de Ecclesia Christi, etiamsi impii ac reprobi sint, & ab ea excluduntur omnes, qui sunt extra Ecclesiam Christi, ut Cathecumeni, Infideles manifesti, Schismatici, & excommunicati non tolerati.

Igitur ut quis sit de Ecclesia, tria requiruntur; nimirum 1. ejusdem Fidei Christianæ professio. Nam Infideles, qui hanc Fidem nunquam professi sunt, manifesti hæretici, & apostatæ, qui ejusmodi Fidei professionem abje-

abjecerunt, non ſunt de Eccleſia. 2. Eorumdem Sacramentorum communio. Nam Cathecumeni, qui nondum ad Sacramentorum participationem admiſſi ſunt, & excommunicati non tolerati, qui ab hac participatione repulſi ſunt, non ſunt in Eccleſia. 3. Subjectio legitimis Paſtoribus, ac præcipuè Romano Pontifici totius Eccleſiæ capiti viſibili. Nam Schiſmatici non ſunt de Eccleſia.

Hæ autem tres conditiones ſufficiunt, ut quis ſit de Eccleſia. Nam quicunque eamdem Fidem Chriſtianam profitetur, & eadem Sacramenta participat, ſub regimine legitimorum Paſtorum, & præcipuè Romani Pontificis, eſt verè de Eccleſia, quamvis ſit gravis peccator, reprobus, & hæreticus occultus, ut modò probatum eſt.

ARTICULUS II.

Utrùm Eccleſia ſit viſibilis?

NOta. Ex dictis conſtat Eccleſiam in ſuo eſſe Eccleſiæ conſtitui per hoc, quòd ſit cœtus hominum Fidem Chriſtianam totalem profitentium, & eadem Sacramenta participantium ſub regimine legitimorum Paſtorum, & præcipuè Romani Pontificis viſibilis capitis Eccleſiæ. Ex quo ſequitur Eccleſiam eſſe omninò viſibilem, ſicuti viſibile eſt Regnum Galliæ, Germanicum Imperium. Juvat tamen eandem veritatem adhuc probare

contra

contra Lutherum & Calvinum docentes veram Christi Ecclesiam esse invisibilem.

Dico. Vera Christi Ecclesia est visibilis. Est de Fide.

Prob. 1. Ex Script. Isai. c. 2. de Ecclesia Christi ait: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium: & elevabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes, &c* Matth. c. 18. *Dic Ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus.* Ergo in vera Christi Ecclesia homo debet fratrem peccantem corripere, & resipiscere nolentem, deferre prælatis Ecclesiæ, qui illum corripere & contumacem ab Ecclesia expellere debent: & consequenter ipse delinquens tenetur Prælatos Ecclesiæ audire, eisque parere. Hæc autem omnia fieri nequeunt, nisi vera Christi Ecclesia sit visibilis, ut per se patet. Item ait. c. 20. *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus-Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo.* Ergo in vera Christi Ecclesia Pastores debent gubernare subditos suos, eos docere, hortari, iis Sacramenta administrare: proindeque subditi debent observare Pastores suos, eos audire, eis obedire, juxta illud, Heb. c. 13. *obedite præpositis vestris, & subjacete eis.* Atqui hoc fieri evidenter nequit, si vera Christi Ecclesia, quæ nihil aliud, est quàm Pastores & Oves Christi, sit invisibilis. Ergo.

Item, 1. Tim. c. 3. *Hæc tibi scribo ... Ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi.* At Timotheus non poterat in Ecclesia Dei conversari, nisi sciret quænam esset. Ergo.

Paulò aliter. Ex Scriptura Ecclesia instituta est per modum montis, ad quem gentes omnes undequaque confluere debent juxta Isai. c. 2. citat. Ergo Ecclesia ex vi suæ constitutionis à Christo ordinatæ, visibilis est etiam ipsis extraneis. Item, Ecclesia Christi instituta est ut societas constans ex Pastoribus & Doctoribus qui alios docerent, juxta illud, Ephes. 4. *ipse dedit quosdam Apostolos, alios autem Pastores & Doctores, ad consumationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem Corporis Christi.* Quæ quidem societas necessariò exigit aliquod exterioris communionis vinculum inter Pastores docentes verbum Dei & administrantes Sacramenta, & cæteros Fideles, quibus prædicetur verbum Dei & administrentnr Secramenta. Item sic instituta est Ecclesia, ut haberet Tribunal publicum, ad quod deferri possent causæ privatorum, juxta illud Christi, Matth. c. 18. *si non audierit eos, dic Ecclesiæ, &c.* Quod Tribunal publicum non habet locum in invisibili societate.

Prob. 2. Ex unanimi Patrum consensu. Hic sufficiat S. Augustinus qui Epist. 166. sic ait: *Ipsa est Ecclesia in sole posita, hoc est,*

in

in manifestatione omnibus nota usque ad terminos terræ. Et, Tract: 1. in Epist. Joann. *nunquid digito ostendimus istum montem* (veram Christi Ecclesiam?) ... *Nonne aperta est* (Ecclesia) *nonne manifesta? Ecce civitas, de qua dictum est: non potest civitas abscondi super montem constituta* ... *Erit in novissimis diebus manifestus mons domus Domini, paratus in cacumine montium. Quid tam manifestum quàm mons?*

Prob. 3. Ratione multiplici. 1. Ecclesia Christi (ut ex dictis constat) est cœtus hominum inter se conjunctorum externa Fidei Christianæ professione, & eorumdem Sacramentorum perceptione, sub regimine legitimorùm Pastorum, & præcipuè summi Pontificis. Atqui talis cœtus est planè visibilis, cùm sit signis externis ac visibilibus colligatus. Ergo vera Christi Ecclesia est visibilis.

2. Vera Christi Ecclesia in terris existens (de qua hic agitur) est societas hominum, non Angelorum, aut solarum animarum, Sed omnis societas humana est visibilis: nam non est societas humana, nisi socii se invicem agnoscant, & idcircò nulla societas inter homines sine signis sensibilibus perficitur: ergo vera Christi Ecclesia est visibilis.

3. Si vera Christi Ecclesia sit invisibilis, nemo poterit scire quænam sit vera Ecclesia, & sic non poterit ei se adjungere; & in ea perseverare, ejus capiti & Prælatis obedire, & cæteris membris communicare. Quæ tamen

men omnia præstare tenentur omnes sub pœna mortis æternæ, ut docent Scripturæ & Patres. Item nemo poterit certo cognoscere quænam sit vera Fides, & verus Dei cultus, quænam sint veræ Scripturæ divinæ, vera Sacramenta, &c. Nam ista certò cognosci nequeunt nisi ex testimonio veræ Christi Ecclesiæ certò cognitæ.

4. Ecclesia Christi necessariò debet plurimos actus visibiles exercere, scilicet Evangelii prædicationem, Sacrificii oblationem, Sacramentorum administrationem, &c. Item essentialiter constat ex Pastoribus qui doceant, & ovibus quæ audiant, & sequantur.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud, Jerem. c. 31. *dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.*

Resp. Hic tantùm prædicitur copia gratiarum Christianis danda, & eximia eorum multorum sanctitas, qua Deo amabiles & chari erunt.

Obj. 2. Illud, 1. Petri, c. 2. *& ipsi tanquam lapides vivi superædificamini domus spiritualis .... Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens Sancta.*

Resp. Hi textus solùm significant Christi Ecclesiam, non ex lapidibus & lignis, sed ex hominibus Deo specialiter consecratis, & ad Spiritualem cultum Deo exhibendum, atque

ad sanctitatem assequendam destinatis esse constructam: sive significant Christianos professione, & vocatione sua esse sanctos, multosque re-ipsa tales esse.

Obj. 3. Illud, Luc. 17. *Regnum Dei intrà vos est.*

Resp. Per Regnum Dei ibi intelligitur gratia, vel ipse Christus auctor gratiæ & veri Regni Dei; & tunc sensus est: ipse Messias jam advenit & inter vos versatur.

Obj. 4. Illud, Joann. c. 4. *venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate*

Resp. Sensus est Christianos exhibituros esse Deo cultum non merè externum, ut faciebant Samaritani, & Judæi plerique, sed cum cultu externo conjuncturos cultum internum & verum affectum placendi Deo.

Obj. 5. Illud, Heb. c. 12. *Non enim accessistis ad tractabilem montem, & accensibilem ignem .... Sed accessistis ad Sion montem, Civitatem Dei viventis, Cælestem Ierusalem.*

Resp. Apostolus vocat Christi Ecclesiam montem Sion seu montem spiritualem, quia spiritualem cultum Deo exhibent, & ei à Christo proposita est merces spiritualis ac æterna, non terrena & temporalis, qualis proposita fuit Judæis. Item appellat Ecclesiam civitatem Dei viventis, quia, non ab homine, sed à Deo vivo & vero condita est, gubernatur, conservatur. Demùm Christi

Eccle-

Ecclesiam vocat Cæleſtem Jeruſalem, quia non ſolùm homines viatores, ſed etiam comprehenſores cum ſanctis Angelis complectitur, & quia Cœlum eſt Chriſtianorum patria & hæreditas.

Obj. 6. Illud Symboli, *credo Sanctam Eccleſiam*. Sed ſi Eccleſia eſſet viſibilis, non crederemus eam: ergo non eſt viſibilis.

Reſp. Nego min. Nam videmus & credimus. Videmus hanc hominum multitudinem, quæ eſt Sancta & vera Eccleſia, & hanc multitudinem eſſe Sanctam ac veram Chriſti Eccleſiam credimus Fide divina propter revelationem divinam credibiliter propoſitam per motiva credibilitatis. At oculis non videmus, nec ullo ſenſu percipimus eam hominum multitudinem eſſe veram Chriſti Eccleſiam. Præterea idem ſub diverſa ratione & ex diverſo motivo poteſt credi & evidenter cognoſci, ſic Dei exiſtentiam cognoſcimus evidenter per creaturas, & credimus Fide divina propter ejus revelationem evidenter credibilem per motiva credibilitatis.

ARTICULUS III.

Utrùm Eccleſia viſibilis ſit ſemper infallibilis in rebus Fidei?

DIco 1. Eccleſia viſibilis ſumpta pro univerſitate Fidelium unnquam errare poteſt in rebus Fidei, id eſt, in rebus quas Deus re-

us revelavit esse credendas, vel faciendas; vel omittendas: ita ut quidquid fideles omnes tenent de Fide, sit necessariò de Fide & revelatum à Deo. Est de Fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, 1. Tim. c. 3. *ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Ibi Apostolus loquitur de Ecclesia visibili; nam loquitur de Ecclesia, in qua Timotheus conversari poterat: non poterat autem in eâ conversari, nisi sciret quænam esset, nec sciret quænam esset, nisi esset visibilis & conspicua. Ergo ex Apostolo Ecclesia visibilis est columna & firmamentum veritatis: & consequenter nullum potest falsũ dogma pro vero, aut verum pro falso admittere. Et, Matth. c. 16. Christus de Ecclesia visibili ait: *portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.* Prævalerent autẽ, si unquã erraret in Fide.

Item ex Scriptura. Ecclesia gubernatur à Christo tanquam à capite & sponso suo, & à Spiritu-Sancto, juxta illud, Ephes. c. 1. *ipsum* (Christum) *dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius.* Et illud, c. 4. *unum corpus, & unus spiritus.* Ergo Christus & Spiritus-Sanctus permittere non possunt, ut Ecclesia erret in Fide; nam permittere non possunt ut Ecclesia Deum colat cultu falso, nec proinde falsa Fide, credendo aliquod falsum dogma: alioqui nec Christus officio capitis, nec Spiritus-Sanctus officio rectoris erga Ecclesiam fungeretur.

2. Ex

2. Ex Patribus. Hic sufficiat S. Augustinus, qui, l. 1. de Symbolo, c. 6. ait: *ipsa est Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hæreses pugnans: pugnare potest, expugnari non potest. Hæreses omnes de illa exierunt, tamquam sarmenta inutilia de vite præcisa: ipsa autem manet in radice sua, in vite sua, in charitate sua. Portæ inferorum non vincent eam.* De Ecclesia visibili loqui S. Doctorem, patet præsertim ex illis verbis: *hæreses omnes de illa exierunt.* Nam hæreses omnes non exeunt de Ecclesia invisibili, ut docent ipsimet hæretici. Item, l. contra epistolam Fundamenti, c. 6. ait: *ego verò Evangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ Catholicæ commoveret auctoritas.* Ergo credebat Ecclesiam visibilem & infallibilem in rebus Fidei; nam ibi loquitur de Ecclesia, cujus auctoritate commovebatur; nemo autem commoveri potest auctoritate Ecclesiæ quam non videt. Hinc, epist. 118. sic ait: *si quid tota per orbem frequentat* Ecclesia, *quin ita faciendum sit, disputare insolentissimæ insaniæ est.*

3. Ratione. Ex Scriptura & Symbolis Fide constat Ecclesiam esse sanctam. Ergo nihil nisi sanctum admittit & docet, hoc est, nihil nisi verum quoad doctrinam, & nihil nisi bonum quoad præcepta & consilia. Ergo Ecclesia nullum falsum dogma admittit. Quod est proprietas veræ Christi Ecclesiæ: nam ex omnibus omnino Sectis Philosopho-

rum, hæreticorum, infidelium, nulla eſt, quæ aliquod falſum dogma non teneat.

Prætèrea omnes homines ingredi debent Eccleſiam Chriſti, & habere cum ea unitatem Fidei. Ergo Eccleſia debet eſſe infallibilis: alioqui Fideles deberent ſequi errores ſi Eccleſia eos doceret.

Dico 2. Eccleſia ſumpta pro univerſitate etiam morali primorum Paſtorum, nunquam errare poteſt in rebus ad Fidem & mores pertinentibus. Eſt de Fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Matt. c. ult. *docete omnes gentes . . . docentes eos ſervare omnia quæcunque mandavi vobis.* *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi:* Chriſtus his verbis alloquitur Apoſtolos, & in eorum perſona Epiſcopos, qui eis in Eccleſia viſibili uſque ad finem mundi ſucceſſuri ſunt: nam Apoſtoli non erant permanſuri in terris uſque in finem mundi; & Epiſcopis ſeu corpori Epiſcoporum omnium temporum promittit ſpecialem & continuam ac perpetuam aſſiſtentiam, ne quid falſum doceant.

Eamdem infallibilitatem in rebus Fidei promittit etiam Chriſtus, Joann. c. 4. *alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis.* Et, c. 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Item, Epheſ. c. 4. dicitur de Paſtoribus Eccleſiæ, quòd dati ſint in ædificationem corporis Chriſti, ut non circumferamur omni vento do-

ctrinæ in nequitia hominum in aſtutia ad circumventionem erroris. Hoc autem falſum eſſet, ſi corpus primorum paſtorum poſſet nos errorem docere.

2. Univerſa Eccleſia ſumpta pro multitudine omnium Fidelium, Paſtorum ſcilicet & ovium, errare non poteſt in rebus Fidei & morum, ut conſtat ex 1. aſſertione. Sed univerſa Eccleſia poſſet errare in rebus Fidei, ſi univerſitas moralis Paſtorum poſſet errare. Nam oves tenentur ſequi doctrinam primorum Paſtorum, juxta illud Chriſti, Luc. 10. *qui vos audit, me audit: &c.* Item univerſa Eccleſia docet & decernit per primos Paſtores ſeu Epiſcopos, neque docet vel decernit quidquam in rebus Fidei & morum niſi per Paſtores. Neque hoc munus ullatenus pertinet ad oves. Ergo quod corpus primorum Paſtorum docet & decernit, cenſetur eſſe doctrina totius Eccleſiæ. Et conſequenter ſi corpus Paſtorum erret docendo, vel decernendo, cenſebitur univerſa Eccleſia errare, & ſic portæ inferi adversùs Eccleſiam prævalebunt, quod repugnat abſolutæ Chriſti promiſſioni.

Nec obſtat, quòd particularis Eccleſia non teneatur ſequi Epiſcopum ſuum errantem. Nam ideo non tenetur ſequi, quia omnes Eccleſiæ particulares tenentur adhærere corpori Paſtorum ſuo capiti ſubjectorum, à quo deviat Epiſcopus ille particularis: & ſic er-

rante Episcopo suo particulari, non ideo ipsa erravit. At si Episcoporum universitas erraret & falsum doceret, necesse esset omnes fideles errare. Nam præter corpus Pastorum seu Episcoporum suo Capiti Romano Pontifici unitorum, non sunt alii Pastores, quos audire & sequi possint fideles.

3. Si corpus primorum Pastorum nempe Episcoporum errare potest in rebus Fidei & morum, universa Ecclesia posset errare in aliquo dogmate, vel scindi in duas partes, ideoque dissolvi. Falsum conseq. Ergo. Minor constat; nam universalis Ecclesia non potest errare in Fide: neque etiam potest in duas partes scindi; nam vera Christi Ecclesia est collectio Pastorum & ovium inter se per ejusdem Christianæ Fidei professionem conjunctorum. *Prob. sequela maj.* Si corpus Episcoporum errare potest in Fide, possibilis est suppositio, in qua re ipsa erret in aliquo articulo seu dogmate: in hac autem suppositione universitas ovium vel sequetur corpus Episcoporum, ei consentiendo, & tunc errabit, cum illo in aliquo articulo Fidei, sicque universa Ecclesia errabit in Fide; vel non sequetur, ei dissentiendo, & tunc universa Ecclesia scindetur in duas partes, sicque jam nulla erit Ecclesia, quæ constat ex Pastoribus & ovibus per ejusdem Fidei professionem conjunctis.

Porro nomine morum, circa quos Ecclesia

errare

errare non poteſt, comprehenditur etiam diſciplina generalis. Unde Facultas Pariſienſis, anno 1644. declaravit: *eſſe hæreticum damnare diſciplinam & conſuetudinem ab omnibus Eccleſiis receptam, tanquam abuſivam, & inſtitutioni Chriſti, atque Evangelicæ doctrinæ contrariam.*

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Tota Eccleſia initio mundi conſiſtebat in Adamo & Eva. Sed uterque Fidem amiſit. Ergo tota Eccleſia amiſit, ideoque amittere poteſt Fidem. Ergo & errare in Fide.

Reſp. 1. Si primos parentes peccaſſe eſt Eccleſiam defeciſſe, tunc non ſolùm viſibilis, ſed etiam inviſibilis Eccleſia defecit: quod eſt contra adverſarios.

Reſp. 2. Nego majorem, quæ ſupponit falſum: nam tunc nondum erat Eccleſia: duo quippe homines non ſunt Eccleſia, ſed ſolùm initium Eccleſiæ. Porro Adam cùm poſtea fuit caput & rector Eccleſiæ Dei, tunc nunquam mali docuit.

Obj. 2. Synagoga Judæorum defecit à Fide, 1. Tempore Moſis, quando Aaron cum toto populo adoravit vitulum, & totus populus clamavit, Exod. c. 32. *hi ſunt Dii tui, Iſrael.* 2. Tempore Eliæ, quando Elias ſolus permanſit Fidelis, ut ipſe teſtatur, lib. 3. Regum, cap. 19. *derelictus ſum ego ſolus.* 3.

Tempore Isaiæ, juxta illud, Isai. cap. 1. *cognovit bos possessorem suum .... Israel autem me non cognovit.* Item tempore Jeremiæ, ex Jerem. cap. 2. Ergo etiam Christi Ecclesia visibilis deficere potest.

Resp. 1. Nego conseq. Nam magnum est discrimen inter Synagogam Judæorum, & visibilem Ecclesiam Christi. Nam Synagoga Judæorum non erat Ecclesia universalis, sed tantùm illius pars: unde ea errante & deficiente, non idcirco universa Ecclesia errasset & defecisset. At visibilis Ecclesia Christi est Ecclesia universalis, proindeque ea errante & deficiente erraret & deficeret universa Dei Ecclesia, & consequenter jam nulla esset Dei Ecclesia in terris, quod promissionibus divinis repugnat. Præterea visibilis Ecclesia Christi expressas habet de sua infallibilitate & indefectibilitate promissiones, quas nunquam habuit Synagoga nusquā enim de Synagoga dictū est: est *columna & firmamentū veritatis: portæ inferi non prævalebunt adversùs eā: ecce ego vobiscū sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Resp. 2. Nego anteced. Nam 1. Cum Aaron & populus Israeliticus in cultu vituli aurei peccavit, tunc neque caput, neque totum corpus Synagogæ defecit à Fide. Nam caput erat solus Moses; Aaron enim nondum ad summum Pontificatum evectus erat: neque Levitæ defecerunt, ut patet ex Exodi c. 32. ubi Moses ait: *si quis est Domini, jungatur mihi; congre-*

congregatique sunt ad eam omnes filii Levi. 2. Elias non loquitur de toto populo Israelitarum, sed solùm de illa parte, quæ subjecta erat Regi Samariæ, & dicebatur Israel, eò quòd decem Tribus complecteretur: non verò etiam de illa parte constante ex duabus Tribubus Juda & Benjamin, quæ Regi Jerusalem parebant, & vocabantur Juda, & quibus se adjunxit Tribus Levitarum. Nam Eliæ tempore repugnarunt in Hiere(alem Asa, & post eum Josaphat ambo religiosi Principes, sub quibus veram religionem stetisse certum est. 3. Id quod dicunt Isaias & Jeremias sumi debet moraliter, nempe pro magno numero, non pro toto populo. Nam, (ut notat S. Augustinus) Prophetæ interdum universum populum reprehendunt, quasi nemo sit bonus, cùm tamen multi sint boni; & interdum consolantur omnes, quasi omnes sint boni, cùm tamen multi sint mali: quod etiam concionatores faciunt.

Porro hæc verba, lib. 2. Paralip. c. 15. *transibunt autem multi dies in Israel absque* Deo *vero, absque Sacerdote & Doctore, & absque lege:* intelligi debent vel de regno Israel, non de regno Juda: vel de tempore post Messiæ adventum.

Dices. Tota Synagoga defecit à Fide in Passione Christi, judicando illum esse reum mortis, & clamando, *crucifige.*

Resp. Nego. Nam non omnes Judæi consense-

senserunt Sacerdotibus & Senioribus populi, qui Christum condemnarunt, nec omnes, sed solùm aliqui clamaverunt, *crucifige*. Multi enim extra urbem Hierusalem in tota Judæa, & per totum terrarum orbem erant Judæi plurimi dispersi, qui ignorabant mortem Christi: proindeque in vera Fide & Religione permanebant. Imò multi intra Hierusalem Sacerdotum & Magistratuum factum non approbabant.

Dices, Saltem Synagoga defecit tota post plenam Evangelii promulgationem. Ergo idem contingere potest toti Ecclesiæ.

Resp. Tota quidem Synagoga defecit, non quia tota recessit à Fide quam antea profitebatur; sed quia cum omnibus suis sacrificiis cæremoniis repudiata est ut ancilla, & in ejus locum successit Ecclesia Christiana ut sponsa nunquam dimittenda, juxta illud, Oseæ, c. 2. *sponsabo te mihi in sempiternum*. Et illud, Isai. c. 61. *fœdus perpetuum feriam eis*. Et illud Christi: *ecce vobiscum sum omnibus diebus*, *&c*. Præterea multi Judæi etiam ex Sacerdotibus Christi Fidem amplexi sunt.

Obj. 3. In Passione Christi Summus Sacerdos, & Sacerdotes omnes cum Senioribus populi defecerunt à Fide: eodem tempore Apostoli Fidem amiserunt. Ergo omnes Pastores Ecclesiæ tunc defecerunt à Fide. Ergo.

Resp. ad 1. In lege Mosaica Summus Sacerdos & alii Sacerdotes non habuerunt privile-

vilegium infallibilitatis circa Fidem nisi usque ad Christi prædicationem: nam præsente docente Christo, illorum errores parum obesse poterant veritatem sincerè quærentibus. At in lege gratiæ corpus primorum Pastorum accepit privilegium nunquam errandi in docendo, juxta illud Christi, Matth. c. ult. *docete .... & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Resp. ad 2. Tempore Passionis Christi Apostoli non erant Episcopi re, sed tantùm designatione; sive nondum erant Episcopi creati, sed solùm designati, proindeque tunc non erant primi Pastores Ecclesiæ, sed tantum ejus partes ut sunt alii qui errare possunt; neque soli Apostoli constituebant universam Ecclesiam, sed solùm erant pars illius exigua: unde etiamsi omnes à Fide defecissent, nihilominus permansisset vera Ecclesia. Tunc quippe vigebant adhuc lex naturæ & lex scripta, & viguerunt usque ad diem Pentecostes, quo, peractis omnibus redemptionis nostræ Mysteriis, cœperunt Apostoli in urbe Hierusalem Fidem Christi & Baptismi necessitatem publicè promulgere. Quare usque ad hanc diem universalis Ecclesia ex legis naturæ & legis Moisaicæ cultoribus constitit: die verò Pentecostes constare cœpit ex solis legis Evangelicæ cultoribus, qui simul legis naturæ præcepta & fidem veteris Testamenti conservabant. Deinde Apostoli tunc tempo-

ris nullum docuere errorem contra Fidem.

Denique probabile non est, Apostolos unquam Fidem amisisse. Nam Scriptura solùm dicit, eos non habuisse Fidem Passionis & Resurrectionis futuræ Christi, quia nempe putabant Christum figuratè loqui, quando de his mysteriis loquebatur. Unde non intelligebant verum sensum Christi verborum, ut patet ex his verbis, Luc. c. 18. *& ipsi nihil horum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis & non intelligebant quæ dicebantur*, à Christo de Passione & Resurrectione sua. Et, ex Joann. cap. 20. *nondum enim sciebant Scripturã, quia oportebat eum à mortuis resurgere.* Igitur Apostoli nunquam Fidẽ amiserunt, quam antea habuerunt. Imò Petrum Fidẽ in corde retinuisse, etiam tum cum Christũ ore negavit, constat ex his Christi verbis, Luc. cap. 22. *rogavi pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua.*

Dices. S. Marc. c. ult. Christus *exprobravit incredulitatem eorum.*

Resp. Juxta Bellarminum hæc verba significant tantum Apostolos tardos fuisse ad credendum quod nondum crediderant, ita ut incredulitas illa sit tarditas ad credendum: quod quidem aliquod peccatum fuit, sed non propriè infidelitatis. Juxta Maldonatum verò hæc verba de solo Thoma intelligi debent, ut colligitur ex verbis subsequentibus: *quia iis qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.* Et Evangelista plurali numero pro sin-

ſingulari utitur per ſynecdochen ſatis uſitatam in Scripiuris.

Obj. 4. Tota Chriſti Eccleſia viſibilis deficiet à Fide tempore anti-Chriſti, juxta illud Chriſti, Lucæ 18. *Filius hominis veniens, putas inveniet Fidem in terra.* Et illud, 2. Theſſal. c. 2. *niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati.* Ergo.

Reſp. Nego anteced. Multi quidem tempore anti Chriſti à vera Fide deficient, ſed non omnes, ita ut ſemper remanſuri ſint ſatis multi ad conflandam Eccleſiam viſibilem.

Ad 1. *Reſp.* Chriſtus ibi ſolum ſignificat paucos futuros fideles tempore anti-Chriſti, non tamen tam paucos, ut non faciant Eccleſiam. Vel Chriſtus ibi loquitur, non de Fide ſimpliciter, ſed de eximia quadam Fide, qualis in paucis reperitur, & in pauciſſimis reperietur tempore anti Chriſti.

Ad 2. *Reſp.* Diſceſſionis nomine intelligitur defectio populorum à ſuis Principibus, & ab Imperio Romano. Vel ſi intelligitur defectio à Fide, illa defectio erit multorum quidem, ſed non omnium; nec ita multorum, ut reliqui fideles non ſufficiant ad conſtituendam Eccleſiam viſibilem.

Porro hæc verba Daniel: cap. 9. *deficiet hoſtia, & ſacrificium: & erit in Templo abominatio deſolationis; & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.* Intelliguntur de ceſſatione ſacrificii Judæorum, & deſolatione Tem-

ne Templi Hierosalymitani, ut satis patet ex contextu, & exponunt Chrisoft. Hieron. Augustin. & alii Patres, qui meritò præferendi sunt Hilario & Hyppolito locum illum contra sensum litteralem explicantibus de tempore anti Christi.

Obj. 5. S. Chrysostomum, Homil. 49. in Matth. ubi dicit interdum nullum esse visibile signum, quo vera Ecclesia cognoscatur.

Resp. Homiliæ illæ in Matthæum ex opere imperfecto desumptæ, ab aliquo hæretico scriptæ, aut depravatæ sunt: nam, v. gr. Homil. 48. *Omousiani* vocantur hæretici.

Obj. 6. S. Basilium, epist. 69. & 70. & S. Gregorium Nazianz. orat. 21.

Resp. Basilius ibi loquitur tantum contra Episcopos Arianos. Gregorius verò Nazianz. loquitur tantum de Episcopis Orientalibus decem Provinciarum, qui tamen in Arianam hæresim minimè lapsi sunt.

Similiter S. Augustinus, epist. ad Vincentium loquitur de decem Provinciis Asiæ; & dicit firmissimos ac constantes viros in defendenda Fide paucos fuisse comparatione aliorum Catholicorum, qui non ita splendidè ac publicè Nicænam Fidem prædicabant.

Obj. 7. S. Bernardum, serm. 33. in Canticum.

Resp. Ibi reprehendit mores, non doctrinam Episcoporum. Potest autem major numerus Episcoporum malè vivere, non tamen

malè

malè docere Propter abſolutam Chriſti promiſſionem dandi ſemper corpori Paſtorum ſpeciale auxilium ad benè docendum fideles.

Obj. 8. Conc. Baſileenſe generale depoſuit Eugenium quartum tanquam hæreticum, qui tam ſoluto Concilio in ſedem iterum irrepſit ſine ulla canonica electione; & ab hoc nati ſunt quotquot fuerunt poſtea Papæ, Cardinales & Epiſcopi. Ergo ſaltem ab eo tempore Eccleſia Romana non fuit vera Chriſti Eccleſia: ac proinde cùm nulla alia fuerit viſibilis, ſaltem ab eo tempore deſiit vera Ec cleſia viſibilis. Ita Calvinus, in præfat. Inſtit.

Reſp. Eugenii IV. depoſitio à Concilio Baſileenſi facta, illegitima & nulla certò fuit. Nam Conc. Baſileenſe, cùm Eugenium depoſuit, non fuit Concilium generale, ſed ad ſummum particulare. Quia tunc nullus aderat Lagatus ſummi Pontificis, cùm Eugenius eſſet unicus ac legitimus Pontifex, & ut talis ab univerſa Eccleſia receptus; & aderant ſolum ſeptem Epiſcopi, quorum unus erat Cardinalis Ludovicus Arelatenſis Archiepiſcopus, cum plerique Epiſcopi Beſilea diſceſſiſſent. Legitimum autem ſummum Pontificem ab univerſa Eccleſia receptum deponi non potuiſſet à Synodo particulari, conſtat apud omnes. Præterea Baſileenſem Synodum non fuiſſe nec potuiſſe eſſe generale Concilium, tum, cum Eugenium depoſuit, vel ex eo conſtat, quòd eodem tempore celebrabatur

Floren-

Florentiæ Concilium, cui præſidebat ipſe ſummus Pontifex, & intererant ex Latinis Cardinales octo, Hieroſolymitanus Patriarcha Latinus, Gradenſis Patriarcha, Archiepiſcopi ſex cum aliis 50. ſaltem Epiſcopis: ex Græcis verò ſeptemdecim Metropolitæ, quorum duo duarum Sedium Patriarchalium, nimirum Alexandrinæ & Antiochenæ vices agebant, & Conſtantinopolitanus Patriarcha. Aderant etiam Imperator Græcorum, & Legatus Imperatoris Latinorum. Quod quidem Concilium ab univerſa Eccleſia ut legitimum & generale habitum & receptum eſt. Quomodo igitur ſynodus Baſileenſis ex ſeptem tantum Epiſcopis conſtans tunc poſſet eſſe Concilium generale; præſertim cum Eugenius de plurimorum Cardinalium conſilio, antequam Baſileenſes ipſius depoſitionem molirentur, Baſileenſem Conventum diſſoverit, & Concilium Baſilea Ferrariam tranſtulerit ob legitimas cauſas, inter quas erat Eccleſiæ Latinæ cum Græca unio procuranda. Quæ translatio approbata fuit à Concilio Ferrarienſi, quod ob peſtem *Ferrariæ* graſſantem translatum eſt Florentiam; & ibi continuatum & abſolutum, ideoque Florentinum appellatum.

His adde, quòd Synodus Baſileenſis Lauſannæ continuata, & Amadeus Sabaudiæ dux; quem Baſilenſes anti-Papam creaverant, ſe ſubjecere Nicolao V. Eugenii ſucceſſori, cui alii Pontifices ſucceſſerunt.

ARTICULUS IV.

Utrum Ecclesia sit infallibis in decidenda Orthodoxia & Heterodoxia textuum dogmaticorum?

§. I.

Quædam præsupponenda.

I. TExtus dogmaticus est ille, qui exprimit aliquod dogma, sive verum, sive falsum: seu qui exprimit aliquid revelationi divinæ consentaneum vel dissentaneum. Unde duplex est, nempe orthodoxus, & heterodoxus. Textus orthodoxus est ille, qui verum dogma exprimit, seu qui revelationi divinæ consentaneus est. Heterodoxus est ille, qui falsum dogma exprimit, seu qui revelationi divinæ dissentaneus est.

II. Inesse Ecclesiæ potestatem decidendi de orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum, constat 1. Ex praxi ipsius Ecclesiæ, quæ sæpissimè judicavit de ejusmodi textibus, alios scilicet approbando ut orthodoxos, alios damnando ut heterodoxos. 2. Quia hæc potestas maximè expedit, imò necessaria est bono Ecclesiæ. Nam alioqui à pravis vel indoctis hominibus & hæreticis libri orthodoxi tanquam heterodoxi traducerentur, heterodoxi verò tanquam orthodoxi spargerentur in vulgus cum certo periculo subversionis quamplurimorum. nec tantum malum impe-

diri

diri posset, sicque paulatim grassaretur lues per gregem, eumque inficeret. 3. Quia ad Pastores Ecclesiæ pertinet potestas indicandi ovibus pascua bona & mala, ut hæc fugiant, & illa sola frequentent. 4. Quia orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorũ est aliquid pertinens ad Fidem, cum sit aliquid divinæ revelationi consentaneum vel dissentaneum. Unde sequitur potestatem de utraque judicandi esse supremam in Ecclesia, cum Ecclesia in rebus ad Fidem & Religionem pertinentibus non habeat superiorem in terris.

III. Hæc suprema potestas decidendi orthodoxiam & heterodoxiam textuum dogmaticorum residet in corpore Pastorali: nam clarum est, primos Ecclesiæ Pastores habere potestatem docendi Fideles, ideoque eos instruendi de Orthodoxia & Heterodoxia textuum dogmaticorum. Et verò hæc potestas non residet in multitudine Fidelium ovium: nam Fidelium oviũ non est docere, sed doceri. Ergo residet in solis Pastoribus, quorũ est docere in Ecclesia, quæ nil unquam definivit nisi per Episcopos, vel Summum Pontificẽ.

§. II.

Dico. Ecclesia est infallibilis in decidenda & declaranda orthodoxia & heterodoxia quorumlibet textuum dogmaticorum.

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. c. ult. *docete*

omnes

omnes gentes .... Ec ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saculi. Quibus verbis secundùm omnes Catholicos, & satis per se patet, Christus continuam ac specialem assistentiam corpori Pastorum promittit, ut semper rectè doceat Fideles in rebus ad Fidem & mores pertinentibus: & consequenter corpus Pastorum non potest malè docere Fideles in re Fidem spectante. Sed si corpus, Pastorum non esset infallibile in decidenda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum, posset malè docere populum, & eum in errorem inducere. Ergo Ecclesia docens seu corpus Pastorum est infallibile in decidenda orthodoxia, &c. Minor patet. Nam corpus Pastorum malè judicando de textu dogmatico, malè doceret. Nam textum revelationi divinæ consentaneum proponeret ut repugnantem ipsi Revelationi, vel econtra textum Revelationi repugnantem proponeret ut ei consentaneum: & sic quantùm in se esset, Fideles in errorem induceret; Fideles enim Pastorum definitioni adhærentes, vel verum dogma repudiarent, vel falsum amplecterentur: nam Fideles rejiciendo textum, rejiciunt sensum per eum expressum, & approbando textum, ejus sensum approbant.

Paulò aliter Ecclesia docet Fideles tradendo vel approbando textus ut orthodoxos; rejiciendo seu damnando textus ut Heterodoxos: Ergo non benè docet, nisi tradendo aut ap-

probando textus orthodoxos qui re vera sunt orthodoxi, & rejiciendo vel damnando textus heterodoxos qui re vera sunt heterodoxi. Ergo si Ecclesia est infallibilis bene docendo, est quoque infallibilis in tradendis vel approbandis textibus ut orthodoxis, & in rejiciendis ac damnandis textibus ut heterodoxis.

Joann. c. 14. *Alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum Spiritum veritatis.* Et, cap. 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Quæ Christi verba significant specialem Sancti-Spiritus assistentiam semper Corpori Pastorum affuturam ad cognoscendam infallibiliter omnem veritatem ad Fidem & Religionem spectantem. Orthodoxia autē & heterodoxia textuum dogmaticorū est aliquid ad Fidem spectans; cum textus dogmaticus exprimat veritatem Fidei consentaneam, vel falsitatem Fidei repugnantem.

Item, 2. Tim. c. 1. *Formam habe sanorum verborum.* Et, 1. Tim. c. 6. *O Timothæe, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates.* Quæ Apostoli verba significant duo requiri, ut Pastores benè doceant alios, nimirum ut teneant formam sanorum verborum, & profanas vocum novitates vitent. Atqui tenere formam sanorum verborum est adhibere textus orthodoxos, & profanas vocum novitates vitare est textus heterodoxos rejicere. Ergo ex Apostolo ut Pastores benè doceant,

ceant, necesse est, ut & textus orthodoxos adhibeant, & heterodoxos rejiciant. Ergo ut corpus Pastorum sit infallibile in docendo, necesse est, ut sit infallibile in adhibendis textibus orthodoxis, & rejiciendis heterodoxiis. Atqui corpus Pastorum est infallibile in benè docendo, ut Fide constat. Ergo est etiam infallibile in adhibendis textibus orthodoxis, & rejiciendis Heterodoxis: & consequenter est infallibile in cognoscenda & declaranda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum.

Prob. 2. Ex Symbolis Fidei, quæ Ecclesia approbat, vel damnat. Ecclesia infallibilis est in declaranda Orthodoxia & Heterodoxia Symbolorum Fidei. Atqui Symbola Fidei sunt textus dogmatici; & quidem satis prolixi, ut per se patet. Ergò Ecclesia infallibilis est in declaranda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum, saltem aliquorum, & quidem longorum. Ergo & omnium: nam non est potior ratio pro aliquibus quàm pro omnibus; sed eadem est ratio pro omnibus.

Prob. maj. Si Ecclesia errare potest in declarada orthodoxia Symboli & heterodoxia Fidei, fieri potest, ut approbaet Symbolum hæreticum, illudque Fidelibus ut regulam Fidei credendam proponat; & contra damnet Catholicum Symbolum, illudque Fidelibus proponat rejiciendum: unde necessariò sequitur Fidelium

ſubverſio. Item Fideles non poſſent nec deberent Symbolo ab Eccleſia propoſito ut Catholico adhærere firmiſſimè tanquam regulæ Fidei; ſed ad ſummum tenerentur ad obſequioſum ſilentium circa illud. Nam Fideles non haberent, nec habere poſſent ſummam certitudinem de orthodoxia talis Symboli, ſi Eccleſia circa illam eſſet fallibilis. Idem dic de Canonibus Cociliorum Generalium.

Prob. 3. Ex Conciliis Generalibus. Ac 1. quidem ex Concilio Epheſino. Nam in hoc Concilio, ſeſſ. 1. lecto Symbolo Nicæno, lecta eſt Epiſtola S. Cyrilli ad Neſtorium longa; & hanc epiſtolam Epiſcopi omnes Symbolo Nicæno quoad omnia conſentire, ſeque illi conſentire declarant. Deinde lecta eſt epiſtola Neſtorii ad Cyrillum ſatis longa: & poſtquam multi epiſtolam hanc ſingillatim Symbolo nullatenus conſonam, & ab orthodoxa Fide alienam declararunt, omnes ſimul exclamant: *Omnes Neſtorii Epiſtolam & dogma anathematizamus. Omnes Neſtorium hæreticum anathematizamus. Totus terrarum orbis impiam Neſtorii Religionem anathematizat, &c.* Poſtea leguntur ſeptemdecim variorum Patrum teſtimonia pleraque longa, & poſt illa leguntur quoque plurimi textus Neſtorii; denique Neſtorii doctrina ſic cum Patrum doctrina collata, depoſitionis ſententia à Concilio contra Neſtorium pronuntiatur.

Ex quo ſic argumentor Concilium Generale

tale Fidei controversiam dirimit, præcisè declarando textum epistolæ Cyrilli orthodoxum, textum verò Nestorii heterodoxum esse. Ergo tanta infallibilitate declarat orthodoxiam textus Cyrilli & heterodoxiam textus Nestorii, quanta infallibilitate dirimit controversiam Fidei. Ergo si infallibiliter controversiam fidei dirimit, infallibiliter etiam declarat orthodoxiam textus Cyrilli & heterodoxiam textus Nestorii. Ergo Concilium Generale est infallibile in declaranda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum.

Item Concilium Generale, ut Fidei controversiam dirimat, textus dogmaticos Cyrilli & Nestorii confert cum Symbolo Nicæno, & in hac collatione fundat decisionem controversiæ, ut patet. Ergo sicut Concilium illud Generale est infallibile in decidenda Fidei controversia, debet quoque esse infallibile in conferendis textibus dogmaticis Cyrilli & Nestorii cum Symbolo Nicæno: & consequenter est infallibile in interpretatione illorum textuum, & in judicanda eorum conformitate vel difformitate cum regula Fidei.

Idem peti potest argumentum ex Concilio Chalcedonensi. Sed hic sufficiat addere Concilium quintum Generale Constantinopoli coactum. Hoc Concilium ab universa Ecclesia receptum ut œcumenicum, tres textus valde longos, qui tria capitula vocantur, ut hæreticos damnavit, nimirum scripta Theo-

dori Mopſueſteni Epiſcopi, ſcripta Theodoreti contra anathematiſmos S. Cyrilli ac Synodum Epheſinam, & epiſt. Ibæ Edeſſeni Epiſcopi ad Marim Perſam. Hæc, inquam, ſcripta ut hæretica damnavit, & eorum defenſores anathematizavit. Damnavit autem nixum promiſſionibus à Chriſto Eccleſiæ factis per hæc verba: *portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*: & per illa, Oſee c. 2. *ſponſabo te mihi in Fide.* Nam Concilium immediatè ante Canones, quibus & hæreſes à prioribus Conciliis damnatæ, & tria capitula damnantur, ſic loquitur: *in memoria tenentes promiſſiones de ſancta Eccleſia factas, & qui dixit, quòd portæ inferi non prævalebunt adversùs eam, id eſt, hæreticorum mortiferæ linguæ: recordantes autem & quæ per Oſeam de ea prophetata ſunt, in quibus dicit: & ſponſabo te mihi in Fide, & cognoſces dominum ... nos autem mandatum habentes per doctrinam rectam exhortari populum .... neceſſarium eſſe putavimus capitulis comprehendere & prædicationem veritatis, & hæreticorum nec non eorum impietatis condemnationem.* Deinde Canones ſtatuit, in quorum tribus damnat textus dogmaticos, & eorum defenſores anathematizat; nam ſic ait, can. 12. *ſi quis igitur defendit prædictum impium Theodorum* (Mopſueſtenum) *& impia ejus conſcripta .... & non anathematizat eum & impia ejus conſcripta, & omnes qui ſuſcipiunt vel defendunt eum, & dicunt orthodoxè eum expoſuiſſe, vel ſcribunt pro eo,*

vel impiis ejus conscriptis ... talis anathema sit. Can. 13. *si quis defendit impia Theodoreti conscripta, quæ contra rectam Fidem, & sanctum Cyrillum & duodecim ejus capitula exposuit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro, &c. Talis anathema sit.* Can. 14. *si quis defendit epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam hæreticum scripsisse .... si quis igitur memoratam impiam epistolam defendit, & non anathematizat eam, & defensores ejus, & eos qui dicunt eam rectam esse, vel partem ejus .... talis anathema sit.*

Itaque Concilium generale se profitetur infallibile in damnandis textibus longis ut heterodoxis, ut patet ex his verbis: *in memoria tenentes promissiones de sancta Ecclesia factas, &c.* Nam idem est, ac si diceret, probè scientes infallibilitatem Ecclesiæ promissam esse non solùm circa dogmata, sed etiam circa textus dogmaticos, & præceptum habentes docendi Fideles doctrinam rectam, necessarium esse putavimus aliquot capitulis & dogma Fidei exponere, & textus Fidei repugnantes damnare. Igitur Concilium generale judicavit per hæc verba Christi (*& portæ inferi non prævalebunt adversùs eam*) promissam esse infallibilitatem tum circa dogmata Fidei, tum circa textus dogmaticos.

Item Concilium generale confidens promissionibus à Christo factis de infallibilitate, damnat textus dogmaticos. Ergo Concilio

persuasum fuit se habere infallibilitatẽ in damnandis textibus dogmaticis etiam longis. Ergo revera illam habet. Denique Concilium hoc generale se gessit ut infallibile in decidendis factis dogmaticis: ergo tale est; alioqui erraret circa jus ipsum, cùm ejus infallibilitas ad dogma spectet.

Dices. Concilium illud Constantinopolitanum II. constabat ex solis Episcopis Orientalibus, nec ei præsidere voluit Vigilius Papa tunc Constantinopoli degens. Ergo non est Concilinm generale.

Resp. Hoc Concilium habet auctoritatem Concilii generalis, & revera est. Nam quamvis ex solis Episcopis Orientalibus constaret, & Vigilius Papa ei enixè ab illis Episcopis rogatus præsidere noluerit, tamen ipse Vigilius Concilii celebrationi consensit, & suam voluntatem ac assensum pollicitus est rebus omnibus, quæ sacro approbante Concilio legitimè definita forent, illudque confirmavit. Et post ejus confirmationem ab universa Ecclesia ut œcumenicum Concilium habitum ac receptum est.

Dices. Vigilius nunquam confirmavit quintæ Synodi sententiam adversùs tria capitula.

Resp. Neg. Nam hanc confirmasse testantur Evagrius, l. 4. Hist. c. 34. & Photius, l. de Septem Synodis. Et patet ex Vigilii epistola decretali ad Eutychium pro confirmatione quintæ Synodi œcumenicæ, quam Labbæus ex

us ex manuſcripto Codice Bibliothecæ Regiæ depromptam tomo 5. Conciliorum inſeruit.

Dices. Multi Epiſcopi hanc Synodum ut œcumenicam rejecerunt. Ergo talis non eſt.

Reſp. Nego conſeq. Nam illi Epiſcopi qui ex ignorantia facti illam Synodum rejecerunt, ſchiſmatici habiti ſunt. Hoc autem Concilium eſſe ab Eccleſia ut œcumenicum receptum, & habere auctoritatem Concilii generalis, conſtat. 1. Ex conſenſu omnium Theologorum Catholicorum. 2. Ex Summis Pontificibus, qui poſt Vigilium Eccleſiam rexerunt, præſertim ex S. Gregorio magno, qui, lib. 1. epiſt. 24. profitetur ſe quintum Concilium eâdem veneratione recipere, quâ quatuor priora Concilia recipiebat. 3. Ex aliisConciliis generalibus, nempe ſexto, ſeptimo, & reliquis. Sextum Concilium generale, actione 18. in profeſſione Fidei profitetur ſe adhærere *ſanctis & univerſalibus quinque Synodis*, inter quas hoc Concilium numerat, ſic enim ait: *hoc ſanctum noſtrum univerſale Concilium... ſanctis & univerſalibus quinque Synodis piè in omnibus conſonuit.* Deinde poſtquam quatuor priores Synodos generales recenſuit, ſic proſequitur: *ſuper has & ultimæ harum quintæ ſanctæ Synodo, quæ hic congregata eſt adverſus Theodorum Mopſueſtenum, Origenem, Didimum, & Evagrium, & ſcripta Theodoreti adverſùm duodecim capitula laudabilis Cyrilli, & epiſtolam, quæ dicitur Ibæ ad Marim Perſam ſcriptam.* 4. Ex formula profeſſionis Fidei

dei à Romano Pontifice mox eligendo facienda quæ à concilio Constantiensi edita est, sess. 39. ubi sic dicitur: *corde & ore profiteor, me firmiter credere & tenere sanctam Fidem Catholicam, secundùm Traditiones Apostolorum, generalium Conciliorum, & aliorum sanctorum Patrum, maxime autem sanctorum octo Conciliorum universalium, videlicet primi Nicæni, secundi Constantinopolitani, tertii Ephesini, quarti Chalcedonensis, quinti & sexti Constantinopolitanorum, septimi item Nicæni, &c.*

Prob. 4. Ecclesia infallibilis est in verificandis & declarandis Traditionibus Apostolicis per Symbola, Canones Conciliorum generalium, Decreta Summorum Pontificum, & Scripta Patrum, ut constat apud omnes Catholicos: alioqui enim Ecclesia non posset multas Fidei controversias infallibiliter dirimere. Nam multæ Fidei controversiæ, præsertim circa verum sensum Scripturæ, non possunt nisi per Traditionum Apostolicarum verificationem & declarationem dirimi. Ergo Ecclesia est infallibills in interpretando sensus Symbolorum, Canonum, Decretorum, & Scriptorum Patrum, ut per se patet: alioqui quomodo posset infallibiliter per ista omnia verificare Traditiones Apostolicas? Atqui Symbola, Canones, Decreta Summorum Pontificum, & Scripta Patrum sunt textus dogmatici, & quidem prolixi. Ergo Ecclesia est infallibilis in interpretando sensu tex-

tuum

tuum dogmaticorum, etiam prolixorum.

Confirm. Quia Ecclesia damnavit quinque famosas Jansenii Iprensis Episcopi propositiones in sensu libri ejusdem Jansenii, & jubet Clericos in Gallia ad gradus Theologicos & ad Beneficia promovendos, jurare se illas in sensu libri Jansenii sincero animo damnare; & declaravit huic præcepto Ecclesiæ, & damnationi factæ non satisfieri per obsequiosum silentium, sed requiri submissionem judicii internam de hæreticitate textuum dogmaticorum à se judicata; ut constat ex Bullis Alexandri VII. & Clementis XI. ab Ecclesia receptis. Quod sanè ostendit Ecclesiæ persuasum esse de sua circa textus dogmaticos infallibilitate.

Præterea Clerus Gallicanus, in epist. ad Sum. Pontificem, anno 1656. scripta testatur Ecclesiam declarasse hæreticitatem libri Jansenii eadem infallibilitate, qua judicat de dogmatibus Fidei, ideoque summa.

Confirmatur denique ex communi Traditionis sensu circa hanc infallibilitatem Ecclesiæ, quam quidem invictè demonstrat Illustriss. & Doctiss. de Fenelon Camerac. Archiepisc. in 3. parte instructionis Pastoralis, ubi longam seriem authorum Ecclesiasticorum per singulas ætates attestantium prædictæ infallibilitati exhibet.

§. III.

Solvuntur objectiones petitæ ab auctoritate.

Obj. 1. Conc. Antiochenum proſcripſit vocem *omouſios*, id eſt, conſubſtantialis; & tamen hanc poſtea approbavit Conc. Nicænum. I. Ergo Eccleſia erravit circa ſenſum hujus vocis. Ergo, &c.

Reſp. Nego conſeq. Quia 1. Conc. Antiochenum non fuit generale, ſed particulare Concilium: quod quidem ab univerſa Eccleſia approbatum fuit, ſed quoad damnationem errorum Pauli Samoſateni. 2. Conc. Antiochenum non reprobavit vocem illam in ſe & abſolutè ſumptam, ſeu ſumptam ſecundùm ſenſum proprium & receptum in Eccleſia, ſecundum quem ſolum approbata fuit à Concilio Nicæno, ſed duntaxat ſecundum ſenſum pravum & ab Eccleſiaſtico ſenſu alienum, ei à Paulo Samoſateno adſcriptum. Vide dicta in Tract: de Trinitate, art. 2.

Obj. 2. Conc. Sardicenſe, & Julius. I. errarunt circa ſenſum litteralem libri Marcelli Ancyrani, & ejuſdem profeſſionis Fidei. Nam hunc apud ſe erroris accuſatum abſolverunt ex errore, ut conſtat tum ex S. Baſilio, qui, epiſt. 52. ad S. Athanaſium conqueritur Marcellum ad Eccleſiæ communionem admiſſum fuiſſe ex veritatis ignoratione: tum ex S. Athanaſio, qui aliquantò pòſt, Marcellum à ſua communione ſeparavit. Ergo. *Reſp.*

Resp. Nego anteced. Nam Fidei professio, Julio à Marcello oblata, secundùm quam judicatus fuit, erat orthodoxa in sensu obvio & litterali, ut testantur S. Athanasius & Epiphanius: ejus verò liber ad Concilium Sardicense ab Eusebianis delatus, teste Hilario erat purus: & Concilium Sardicense in suâ ad omnes Episcopos epistola declarat errores, quibus Marcellus accusatus fuerat, propositos esse in ejus libro per modum quæstionum, non ut proprias ejus sententias, quas tueretur. Qui quidem liber non fuit positivè secundum se approbatus, sed solùm non fuit damnatus.

Inst. S. Basilius, epist. 52. ad S. Athanas. Conqueritur Marcellum ad Ecclesiæ communionē admissum fuisse ex veritatis ignoratione.

Resp. S. Basilius intelligit ignorantiam circa sensum personalem, non litteralem Nempe putavit Basilius, quòd si Concilium studiosius Marcellum interrogasset, & ejus mentem diligentius expendisset, fortasse ex ejus responsis deprehendisset venenum, quod in pectore fovebat & posteà prodidit. Vel etiam loquitur Basilius de alio libro Marcelli. Athanasius verò Marcellum postea à suâ communione semovit, quia Marcellus postquam absolutus est, doctrinam suam adulteravit, & quæ per modum quæstionum proposuerat, cœpit tamquam proprias sententias tueri. Unde sequitur Concilium Sardicense deceptum

fuisse

fuisse quoad sensum Marcelli personalem; non verò quoad litteralem & naturalem ejus libri sensum, de quo judicium non tulit.

Obj. 3. Concilium Ephesinum repudiavit vocem *Christotocos*, id est, Christi genitrix, quam prædicabat Nestorius, & tamen est Catholica.

Resp. Concilium hanc vocem non repudiavit absolutè & in sensu in Ecclesia usitato, sed sumptam in sensu exclusivo, ut usurpabat Nestorius, nempe ita ut excludatur vox *Theotocos*, seu Dei genitrix. Sicut Ecclesia vecem, *Omioousios*, id est, similis substantiæ, rejiciebat in sensu exclusivo, in quo eam sumebant Ariani, quamvis eam admitteret secundum se & in sensu non exclusivo.

Obj. 4. Hormisdas Papa damnavit hanc propositionem: *unus ex Trinitate passus est*: quam orthodoxam esse contendebant quidam Scythiæ Monachi, volebantque ab eo approbari.

Resp. Neg. Nam Hormisdas nunquam damnavit absolutè hanc propositionem; sed noluit eam positivè approbare, quia erat nova, nec in Ecclesia usitata, & poterat ab hæreticis in pravum sensum detorqueri. Præterea etiamsi eam damnasset, non eam damnasset absolutè & in se sumptam, tantum secundum sensum pravum ei ab hæreticis affictum.

Obj. 5. Conc. Chalcedonense epistolam Ibæ ad Marim Persam approbavit ut Catholicam, & tamen posteà à Concilio quinto damnata

est

est ut hæretica. Ergo alterutrum Concilium erravit circa heterodoxiam illius epistolæ. Ergo Ecclesia non est infallibilis in decidenda orthodoxia vel heterodoxia textuū dogmaticorū. *Nego 1. partem antecedentis. Probebis.* Actione 10. dicitur; *Paschasinus & Lacentius Reverendissimi Episcopi, & Bonifacius Presbyter, tenentes locum sedis Apostolicæ, per Paschasinum dixerunt : relectis chartis agnovimus ex sententia Reverendissimorum Episcoporum, Ibam Reverendissimum innoxium approbari. Relecta enim ejus epistola, agnovimus eum esse orthodoxun, & ob hoc decernimus & honorem Episcopatus, & Ecclesiam, &c. .... Anatholius Constantinopolitanus dixit : Episcoporum, qui causam judicaverant, fides & lectio omnium horum quæ sunt subsecuta demonstrant innoxium Ibam Reverendissimum ab accusationibus quæ illatæ sunt in eum; &c. ... Maximus Reverendissimus Episcopus Antiochenus dixit : ex iis, quæ modo relecta sunt, manifestum est, quia ab omnibus ei illatis Reverendissimus Ibas innocens est repertus, & ex relecto quoque rescripto epistolæ, quæ prolata est ab eo, qui adversarius ejus existit, orthodoxa ejus declarata est dictatio.* Ergo Conc. Chalcedonense approbavit epistolam Ibæ ut orthodoxam.

Resp. Nego conseq. Quia ex ducentis & ampliùs Episcopis, qui Concilio Chalcedonensi aderant, soli Legati Romani ex propria mente, non ex instructione Summi Pontificis, & duo alii Episcopi epistolam Ibæ ad summum

viden-

videntur approbare: cæteri verò in ferenda sententia sua, Ibam à se idcircò absolvi asserunt, quia epistolæ S. Leonis & definitioni Concilii consentiebat, & hæreticos anathematizabat, nulla ejus epistolæ mentione facta nisi à duobus, qui in hoc solum Ibam laudant, quòd ea ipse improbet, quæ in hac epistola contra S. Cyrillum malè scripserat. Nam Juvenalis Jerosolymorum Episcopus dixit: *qui convertuntur, hos divina Scriptura suscipi jubet. Quapropter & eos, qui ab hæreticis revertuntur, suscipimus. Unde æquum esse censeo Reverendissimũ Ibam impetrare clementiam, quia & senex est, ut habeat Episcopatus gradum, orthodoxus existens.* Eunomius verò Episcopus Nicomediæ dixit: *jam quidem ex iis quæ relecta sunt, innoxius approbatus est Reverendissimus Ibas. In quibus etenim dicendo malè, culpare visus est beatissimum Cyrillum, in postremis rectè confessus, illa in quibus culpaverat, refutavit. Unde & ego anathematizantem eum Nestorium & Eutichem, & impia eorum dogmata, & consentientem iis, quæ à sanctissimo Episcopo Leone scripta sunt, & huic universali Concilio, dignum esse Episcopatu decerno.* Legati autem Summi Pontificis, non ejus sententiam, sed solam suam propriam referentes, & alii qui pauci Episcopi non constituunt Concilium generale. *In Conciliis non unius aut alterius interlocutionem attendi debere, sed quæ ab omnibus vel à majori parte definiuntur*, ajunt Patres quinti Concilii, collat. 6.

Imò

Imò ne Legati quidem S. Leonis, illi alii duo Episcopi Ibæ epistolam absolutè & secundùm se ipsam approbarunt, sed ad summum comparatè ad ultimam partem epistolæ, in qua approbat pacem inter S. Cyrillum & Joannem Antiochenum initam, cujus causa ac fundamentum fuit veræ Fidei professio ab utroque approbata, & opposita hæresis damnata: item relatè ad orthodoxam Ibæ confessionem, qua ipse Ibas post lectam suam epistolam asseruit se post pacem Ecclesiarum Orientalium cum S. Cyrillo initam, habuisse S. Cyrillum orthodoxum, & qua Epistolæ S. Leonis ac Concilii Chalcedonensis definitioni consentiebat, ut ostendit Vigilius Papa, in suo constituto.

His adde, quòd hæc actio 10. sicut & aliæ præter sex priores non fuerunt à S. Leone approbatæ & confirmatæ. Imò Leo noluit, ut ea, quæ post actionem sextam gesta sunt auctoritatem haberent Concilii generalis.

Obj. 6. Vigilius Papa, aliquando tria capitula defendit: imò ne damnarentur, constitutum edidit, quod postea retractavit.

Resp. Vigilius nunquam etiam in suo constituto tria capitula quoad scripta in se ipsis spectata defendit. Imò plura Theodori Mopsuesteni loca anathematizat, & quidquid in tribus capitulis Nestorianæ hæresi favet, disertis verbis damnat. Tamen contendebat illa non esse damnanda unà cum auctorum no-

mine, ne ſcilicet Conciliii Chalcedonenſis auctoritas lædi aliquibus videretur, quod illa capitula expreſsè non damnarat, & quod abſolverat Theodoretum & Ibam.

Jam verò cùm tria illa capitula implicitè à Conciliis Epheſino & Chalcedonenſi damnata fuiſſent hoc ipſo, quòd Neſtorianam hæreſim damnarunt, ea explicitè damnare vel non damnare pertinebat ad diſciplinam quamdam ſeu prudentem œconomiam. Unde poſteà Vigilius, ut Orientalium ſchiſma averteret, tria capitula expreſsè damnavit, & Concilium quintum confirmavit, probè ſciens Concilii Chalcedonenſis auctoritatem hac damnatione minimè lædi, modò perſonæ Theodoreti & Ibæ non damnarentur.

Nota. Tria capitula complectuntur ſcripta Theodori Mopſueſteni, ſcripta Theodoreti contra S. Cyrillum ac Synodum Epheſinam, & epiſtolam Ibæ ad Marim Perſam, atque etiam damnationem perſonæ Theodori Mopſueſteni, qui jam diu è vivis exceſſerat, cum fama pertinaciæ in ſuis hæreſibus: non verò damnationem perſonarum Theodoreti & Ibæ. Porro antequam Vigilius quintum Concilium approbaret, non erat œcumenicum; nam conſtabat tantùm ex Epiſcopis Orientalibus.

Obj. 7. Pelagius Papa I. In epiſt. ad Regem Galliæ aſſerit tria capitula eſſe extra Fidem.

Reſp. Solùm intelligit trium capitulorum damna-

damnationem non esse decisionē novi dogmatis circa Incarnationem, quod prius jam definitum non esset: vel quæstionem de expressa trium capitulorum damnatione facienda, necne pertinere solum ad prudentem œconomiam Ecclesiæ & ad disciplinam.

Obj. 8. Pelagius II. in epist. ad Istriæ Episcopos ait: *specialis Synodalium Conciliorum causa est Fides. Quidquid ergo præter Fidem agitur, Leone docente ostenditur, quia nihil obstat si ad judicium revocetur.* Quare ibidem loquens de epistola Ibæ subjicit: *licenter tamen unusquisque eam reprehenderet, etiamsi Episcopi in eodem Concilio residentes suis illam subscriptionibus approbassent.*

Resp. Ibi per Fidem intelligit id omne quod ad Fidem pertinet, & cum dogmate vero vel falso connexum est, quales sunt textus dogmatici. Dicit autem cætera præter Fidem ad judicium revocari posse, quia ibidem asserit & supponit cætera omnia, quæ post actionem sextam in Concilio Chalcedonensi gesta sunt, non fuisse recepta & confirmata à S. Leone, imò ab eo expressè rejecta esse ut auctoritatem Concilii generalis habentia. Jam verò ideò ibidem addit unicuique licere reprehendere epistolam Ibæ, etiamsi ab Episcopis Concilii Chalcedonensis approbata fuisset, quia S. Leo id permittebat, qui omnia, quæ post actionem sextam gesta erant, non approbarat, & novo judicio subjiciebat: sic

enim immediatè poſt ultima verba objecta proſequitur: *quia poſtquam beato Leone ſcribente, ius retractandi & diiudicandi conceditur, etiamſi qua eſſe poterat eorum, qui interfuerant, in privatis negotiis auctoritas, vacuatur.* Per privata autem negotia hic Pelagius intelligit cauſas perſonales Ibæ & Theodoreti, an ſcilicet ipſi reſtituendi eſſent in ſuas ſedes non obſtantibus eorum ſcriptis, vel an damnanda eſſent expreſsè eorum Scripta ſub eorū nomine.

Inſt. Pelagius, in epiſt. 2. Epiſcopis Iſtriæ exprobrat, quòd in ſchiſmate remaneant propter ſuperfluas quæſtiones.

R*eſp.* Addit, & propter hæreticorum defenſionem capitulorum, nam ibi ſic ait: *facilè ſentietis, quantum ſit periculum pro ſuperfluis quæſtionibus, hæreticorum defenſione capitulorum, tandiu ab univerſa Eccleſia ſegregari.*

Porro cum illi Epiſcopi ſchiſmatici omnia dogmata ab Eccleſia damnata damnarent, & reciperent omnia Eccleſiæ dogmata, & ejus infallibilitatem circa textus dogmaticos agnoſcerent, ſanè ſuperfluum reſpectu illorum erat pro textibus lingua ſibi ignota ſcriptis diſputare, qui nunquam approbati fuerant à Concilio Chalcedonenſi, ut ipſi putabant. Unde cauſa ſchiſmatis erat imaginaria & ſuperflua: quam idcirco S. Gregorius Magnus vocat ſcrupulum, hoc eſt, cauſam inani & nullo fundamento nixam, magna tamen mala parientem.

Dices.

Dices. Idem Pelagius II. & S. Gregorius dicunt in trium capitulorum controversia, nō de Fide, sed de personis tantùm agi.

Resp. Solùm volunt in quæstione trium capitulorum non agi de novo dogmate circa Incarnationem, nec de Fide Chalcedonensis Concilii, ut loquitur Pelagius, sed de textibus aliquorum auctorum. Nam per personas intelligunt scripta personarum, quæ de suis scriptis spondent & tenentur. Igitur non loquuntur de personis absolutè sumptis, sed de personis sumptis relatè ad sua scripta.

Obj. 9. S. Gregorius Magnus approbavit factum Episcopi Mediolanensis, qui Theodelindæ Longobardorum Reginæ non reddiderat ejus epistolam, in qua mentionem quinti Concilii faciebat; & aliam misit, in qua quatuor duntaxat priora Concilia commemorat.

Resp. Ideò S. Gregorius hac indulgentia erga illam Reginam usus est, quia illa à Schismaticis decepta, putabat à Concilio Chalcedonensi approbata fuisse scripta, quæ quintum Concilium damnaverat: unde prius veritatem facti edocenda erat. Sed inde non sequitur S. Gregorium non judicasse omnes teneri obsequi quintæ Synodo: nam ipsemet palam confitetur se quintum Concilium eadem veneratione recipere, qua quator priora Concilia recipiebat, nempe summa, sic enim, lib. 1. epist. 24. ait: *Sicut sancti Evangelii quatuor Libros, sic quatuor Concilia suscipere*

& venerari me fateor, Nicænum, &c. Quintum quoque Concilium pariter veneror, in quo epistola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena reprobatur, in quo Theodorus ad impietatis perfidiã cecidisse convincitur, & in quo scripta quoq; Theodoreti refutantur. Cunctas verò, quas præfata venerãda Concilia personas respuunt, respuo .... Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.

Obj. 10. Multi Episcopi in variis locis diu quinto Cõcilio restiterunt, & damnationem trium capitulorum rejecerunt. Ergo illi Episcopi non senserunt Ecclesiam infallibilem esse in decidendis textibus dogmaticis.

Resp. 1. Ecclesia Episcopos illos tanquam Schismaticos habuit, nec eos in suam communionem restituit, nisi postquam Concilium illud quintum ut legitimum & generale susceperunt, & ei se subjecerunt, atque tria capitula damnarunt.

Resp. 2. Nego conseq. Imò verò idcircò illi Episcopi quinto Concilio restiterunt, & tria capitula defendebat, quia falsò putabant tria illa capitula seu scripta approbata fuisse à Concilio Chalcedonensi, cujus judicium de illorum orthodoxia rescindi non posse contendebant, eò quòd Concilium generale sit infallibile in declaranda orthodoxia textuum dogmaticorũ. Quare Concilium quintum non ut legitimu & generale habebant. Igitur errabant tantùm, putando tria capitula à Concilio Chalcedonensi approbata fuisse, & Concilium quintum, à quo damnantur, non esse Concilium generale.

Obj.

Obj. 11. Aliqui Cardinales, & Theologi, qui ante Janſenium ſcripſerunt, docent, vel ſupponunt Eccleſiam eſſe infallibilem circa textus dogmaticos. Ergo Eccleſia non eſt infallibilis circa illos.

Reſp. 1. Nego conſeq. Nam etiamſi aliqui Doctores Catholici infallibilitatem Eccleſiæ in declaranda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum negaſſent antequam hæc materia agitata & expenſa eſſet, id non officeret veritati Catholicæ ſufficientiſſimè à nobis oſtenſæ & ſtabilitæ: ſicut opinio S. Cypriani, Firmiliani & multorum tum Africæ tum Aſiæ Epiſcoporum de rebaptizatione hæreticorum nullatenùs unquam officere potuit veritati Catholicæ in oppoſitum, quæ tamen ante diſſidium & expreſſam Eccleſiæ definitionem jam ſubſiſtebat. Ratio eſt, quia infallibilitas in rebus Fidei & morum, non privatis hominibus quantumvis ſanctis & doctis, ſed corpori primorum Paſtorum & Sedi Apoſtolicæ promiſſa eſt.

Reſp. 2. Illi Theologi, qui objiciuntur, admiſerunt principium infallibilitatis Eccleſiæ circa textus dogmaticos, nempe infallibilitatem Eccleſiæ in condendis Symbolis & Canonibus, & in rectè docendis Fidelibus, eiſque in vera Fide continendis. Unde ſi ex inadvertentia quadam, vel ex occaſione alicujus alterius quæſtionis, quæ eorum mentem unicè detinebat, negaſſent infallibilitatem

tem Ecclesiæ circa textus dogmaticos, inconsequenter locuti sunt; & potiùs adhærendum est illorum principio certo, quàm propositioni inconsiderate assertæ contra illud principium ab illis & omnibus Catholicis admissum.

Resp. 3. Nego anteced. Nam nullibi dixerunt Ecclesiam esse fallibilem circa textus dogmaticos absolutè ac secundùm se, seu secundùm sensum literalem spectatos, de quo hic agitur, sed tantum circa textus relatè ad auctorem & secundum sensum personalem consideratos.

Nota. Aliqua Concilia aliquando judicarunt de textu dogmatico duntaxat relatè ad ejus auctorem & secundum sensum personalem, in quo decipi potuere ab ipsis auctoribus eos catholicè exponentibus, ut patet in Pelagio, qui absolutus fuit à Concilio Diospolitano. At nullum Concilium generale, nullus Summus Pontifex hactenus erravit in judicio textus dogmatici secundum suum sensum literalem spectati & decisi.

Obj. 12. Bellarminus, l. 4. de Roman. Pontifice, cap. 11. ait: *quòd si aliquis non possit adduci, ut credat corruptam esse sextam Synodum; is accipiat alteram solutionem, quæ est Joannis à Turrecremata, l. 2. de Ecclesia, cap. 93. qui docet Patres sextæ Synodi damnasse quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo judicio errasse. Quamvis enim generale Concilium legitimum non possit errare, ut neque erravit*

hoc sextum in dogmatibus Fidei definiendis, tamen errare potest in quæstionibus de facto. Itaque tutò dicere possumus, hos Patres deceptos ex falsis rumoribus, & non intellectis Honorii epistolis, immeritò cum hæreticis connumerasse Honorium. Ergo Bellarminus sensit Ecclesiam errasse posse circa textus dogmaticos.

Resp. Nego conseq. Non solum vult sextam Synodum errasse in judicio epistolæ Honorii intellectæ, non absolutè & secundum se, seu secundum sensum litteralem, sed secundum sensum personalem Honorii, vel secundum sensum ei tunc à Monothelitis attributum, ut patet ex his verbis: *damnasse quidem Honorium, sed ex falsa informatione, ac proinde in eo judicio errasse.* Ubi vox *proinde* significat falsam informationem fuisse causam erroris. Damnatio autem epistolæ Honorii facta ex falsa informatione est damnatio epistolæ secundum sensum personalem auctoris, non litteralem: nam judicium de sensu litterali textus, qui præ oculis habetur, non fit ex informatione, sed expensione & consideratione significationis vocum & propositionum. Idem etiam patet ex istis verbis, *hos Patres deceptos ex falsis rumoribus*, quibus scilicet Monothelitæ jactitabant Honorium sibi consentire. Absurdum enim est judicare secundum rumores, de sensu literali textus qui ob oculos versatur. Falsi autem rumores sunt falsa relatio & accusatio, qua pravus sensus tribuebatur

tribuebatur Honorii litteris secundum ejus mentem intellectis. Quare liquet Bellarminum velle Concilium sextum judicasse de epistolis Honorii non secundum se & sensum litteralem illarum, sed illas epistolas intellexisse & damnasse secundum sensum personalem Honorio falsis rumoribus & falsa informatione attributum; siquidem vult falsam informationem & falsos rumores fuisse causam judicii erronei sextæ Synodi.

Præterea etiamsi Bellarminus sensisset Honorii epistolas damnatas fuisse secundum sensum litteralem, non ideo negaret Ecclesiam esse infallibilem in cognoscenda & decidenda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum secundum se & sensum litteralem spectatorum. Quia ipse docet Conciliū generale separatim á Summo Pontifice posse errare in definiendis Fidei dogmatibus, eò quòd Concilium generale sine Summo Pontifice idem viva voce vel scripto definiente non repræsentet sufficienter Ecclesiam. In ordine ad definitonem infallibilem, & Concilium Episcoporum sine Summo Pontifice non sit perfectè œcumenicum. Hujus ratio est, quia Ecclesia universalis est corpus morale perfectum, & sine capite nullum est corpus perfectum.

Nec dic Bellarminum loco objecto docere Concilium generale errare non posse. Quia, cum hoc dicit, loquitur de Concilio generali-

li-

li vel definiente secundum sententiam seu definitionem Summi Pontificis, vel ab eo confirmato. Nam, l. 2. de Conciliorum auctoritate, cap. 11. ex professo probat, *Concilia generalia ante confirmationem Summi Pontificis errare posse, nisi Patres in definiendo sequantur Pontificis instructionem.*

Dices. Ibidem Bellarminus dicit Concilium generale errare posse in quæstionibus de facto.

Resp. Per quæstiones de facto intelligit quæstiones particulares facti personalis, quarum decisio pendet principaliter ab informatione & testimonio hominum, & seclusa speciali assistentia Spiritus sancti promissa, ut ipse loquitur. Et verò ipse docet Ecclesiam esse infallibilem in declarando quænam Concilia sint legitima, sic enim, lib. 2. de Sacramentis, cap. 25. ait: *omnium Conciliorum veterũ, & omnium dogmatum firmitas pendet ab auctoritate præsentis Ecclesiæ. Non enim habemus testimonium infallibile, quòd Concilia illa fuerint, & legitima fuerint, & hoc aut illud definierint, nisi quia Ecclesia quæ nunc est, & errare non potest, ita sentit & docet. Quod enim historici quidam meminerint eorum Conciliorum, non potest parere Fidem nisi humanam, cui potest subesse falsum.* Præterea idem Bellarminus, lib. 3. de Ecclesia militante, cap. 14. sic ait: *nostra igitur sententia est Ecclesiam absolutè non posse errare, neç in rebus absolutè necessariis, nec in aliis quæ credenda vel facienda nobis proponit, sive habeantur*

expressè in Scripturis, sive non. Deinde inter argumenta hoc quidem tertio loco affert. *Tertiò*, inquit, *obligamur sub anathematis pœna credere Ecclesiæ in omnibus, ut patet, Matth. cap.* 18. *quòd si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus & Concilia omnia dicunt anathema non assentientibus Ecclesiæ decretis. At iniquum esset sub tam gravi pœna obligari ad assentiendum rebus intentis, & interdum falsis.*

Nota. Quod spectat ad alios Theologos, qui opponuntur, eos omnes ab hoc errore solidè vindicat illustr. & doctissimus, atque de Ecclesia optimè meritus DD. de Fenelon Archiepiscopus Cameracensis, in sua eximia institutione Pastorali circa damnationem decisionis casus conscientiæ de obsequioso silentio; & ostendit eos locutos esse tantùm de sensu personali auctorum. Et revera Catholici, qui auctores ab Ecclesia damnatos defenderunt, eos defenderunt non secundũ textũ eorum dogmaticum absolutè ac in seispectatũ, sed duntaxat secundum sensum personalẽ.

Obj. 13. Epistolæ Honorii I. Ad Sergium à Concilio sexto, actione 13. damnatæ sunt ut heterodoxæ, & tamen illas Honorii epistolas ut orthodoxas defendunt omnes Theologi. Ergo omnes sentiunt Ecclesiam errare posse circa textus dogmaticos.

Resp. Esto anteced. neg. conseq. Nàm Theologi qui dicunt epist. Honorii esse orthodoxas, non obstante earum damnatione, quæ

dicitur

dicitur facta à sexto Concilio generali, simul asserunt vel damnationem illam esse supposititiam, & corrupta fuisse ab hæreticis acta: vel Concilium in hac damnatione non habere auctoritatem Concilii generalis infallibilem, eò quòd quoad hanc damnationem non fuerit confirmatum à Summo Pontifice: vel epistolas Honorii damnatas fuisse ut heterodoxas, non dogmate, sed favore & quoad œconomiam quæ in illis servanda præscribitur. Unde nullus Catholicus docet epistolas Honorii vere damnatas fuisse ut hæreticas dogmate à Concilio generali habente totam auctoritatem Ecclesiæ, & tamen esse orthodoxas dogmate.

Dixi, *esto antecedens*, quia epistolæ Honorii non fuerunt damnatæ ut heterodoxæ dogmate, quod in iis contineretur, sed tantum ut heterodoxæ favore, & quoad œconomiam in ea contentam circa silentium geminæ voluntatis perinde ac unius, ut in Tract. de Incarnat. probatum est.

§. IV.

Solvuntur Objectiones petitæ ex ratione.

Obj. 1. Nulla est certa regula judicii, quo Ecclesia judicet de librorum orthodoxia vel heterodoxia. Ergo tale judicium non est infallibile.

Resp. Nego anteced. Nam regula talis judicii

dicii eſt Scriptura & Traditio, ad quam ũtramque certò intelligendam & declarandam promiſſa eſt Eccleſiæ ſpecialis Spiritus-ſancti aſſiſtentia. Eccleſia quippe in Scriptura & Traditione reperit veritates certò tenendas: ac proinde ibidem reperit doctrinam iiſdem veritatibus conſentaneam eſſe orthodoxam, diſſentaneam verò eſſe heterodoxam.

Obj. 2. Si Eccleſia ſit infallibilis circa textus dogmaticos, illa infallibilitas vel eſt certa certitudine Fidei, vel non. Neutrum dici poteſt. Ergo.

Resp. Nego min. Et dico hanc infallibilitatem eſſe certam certitudine Fidei, tum quia implicite ſaltem & æquivalenter revelata eſt in Scripturæ locis ſuprà allatis, ut iſtis: *portæ inferi non prævalebunt adversùs eam. Docete ... & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Nam his aliis ſimilibus locis clarè promittitur Eccleſiæ infallibilitas omnis neceſſaria ad ſemper Fidei ſervandum uſque ad finem mundi: qualis eſt infallibilitas in interpretandis & decidendis textibus dogmaticis. Tùm quia Eccleſia in Conciliis Epheſino, Chalcedonenſi, & aliis ſibi exercitè ſeu praxi & uſu attribuit hanc infallibilitatem. Imò Eccleſia in Concilio generali quinto expreſsè ac diſertè ſe infallibilem circa textus dogmaticos profitetur, ut patet, ex dictis. Eccleſia autem non poteſt errare, malè explicando textum Scripturæ, &

in

in re ad Fidem pertinente sibi falsò attribuendo prærogativam aliquam quam certò non acceperit à Christo.

Nota. Infallibilitas illa Ecclesiæ circa textus dogmaticos fundatur in speciali assistentia Spiritus-sancti, media partim naturalia, partim supernaturalia suppeditantis Ecclesiæ quibus Ecclesiæ textus dogmaticos infallibiliter intelligit, & illorum orthodoxiā vel heterodoxiā decidit. Quare hæc infallibilitas est saltem virtualiter duplex, una scilicet in interpretandis textibus: & altera in qualificandis seu proponendis Textibus dogmaticis, quales esse novit Ecclesia: nam utraque necessaria est ad benè docendos Fideles.

Porro assistentia Spiritus-sancti conferenda est Ecclesiæ per viam directionis; & infallibilitas promissa complectitur in sua latitudine usum mediorum per quæ consecutio finis promissa fuit.

Inst. 1. Illud non est dē Fide, quod Ecclesia non definivit expresè ut Fide divina credendum. At Ecclesia non definivit expresè infallibilitatem circà textus dogmaticos: ergo hæc infallibilitas non est de Fide.

Resp. Nego maj. Nam ante Concilium Nicænum Verbi divinitas erat de Fide, & ante Ephesinum erat de Fide Christum esse Deum, & in ipso unicam esse personam, eamque divinam, quamvis hæ veritates ante illa Concilia definitæ non fuissent ab Ecclesia. Item

est

est de Fide Ecclesiam esse infallibilem circa Fidei dogmata, & tamen hæc infallibilitas nondum definita est ab Ecclesia. Ratio est, quia ut aliquid sit de Fide, sufficit quòd id ab Ecclesia sufficienter proponatur Fidelibus tanquam Fidei dogma; quod fieri potest absque definitione Concilii generalis, vel Summi Pontificis. Sicut ergo est de Fide Ecclesiam esse infallibilem circa Fidei dogmata, quamvis hæc infallibilitas nondum sit expresse definita ab Ecclesia: ita etiam est de Fide Ecclesiam esse infallibilem circa textus dogmaticos, quamvis hæc infallibilitas non fuerit expresse definita ab Ecclesia. Nam ut utrumque Fide constet, satis est, quòd Ecclesia utramque infallibilitatem usu ipso continuo demonstret anathematizando scilicet eos, qui suis decretis non adhærent. Quæ quidem agendi ratio constans est ac perpetuæ suæ infallibilitatis declaratio: alioquin enim iniquum esset Fideles sub anathemate obligare ad assentiendum firmiter decretis, quibus falsum subesse posset.

Porro Conciliorum vel Summorum Pontificum definitiones non eduntur solum ad proponendum Fidei veritates nondum sufficienter propositas sed etiam ad Fidei veritates jam sufficienter propositas sed impugnatas ab hæreticis, confirmandas magis, atque ad hæreticorũ temeritatem coërcendam.

Inst. 2. Infallibilitas Ecclesiæ circa textus do-

dogmaticos non poteſt eſſe ſufficienter propoſita ut dogma Fidei, ſine expreſſa definitione Eccleſiæ. Ergo.

Reſp. Nego antecéd. Nam Eccleſia ſuam circa textus dogmaticos infallibilitatem ſufficienter Fidelibus proponit ad credendum hoc ipſo, quod eis ſufficienter proponit ut divinas eas Scripturas, quibus claré continetur hæc infallibilitas: ſicut ſufficienter ſuam circa Fidei dogmata infallibilitatem ſemper Fidelibus ad credendum propoſuit, proponendo ut divinas eas Scripturas, quibus claré continetur hæc infallibilitas. In Scripturis autem, quas Eccleſia ſufficienter ut divinas Fidelibus proponit, claré & quidem eadem claritate continetur non ſolùm infallibilitas circa dogmata, ſed etiam infallibilitas circa textus dogmaticos, v. g. his Chriſti verbis, Matth. c. ult. *docete omnes gentes ... & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſumationem ſæculi.* Nam hoc textu claré continetur omnis infallibilitas ad ſemper benè docendum Fideles neceſſaria, qualis eſt infallibilitas non ſolùm circa dogmata, ſed etiam circa textus dogmaticos. Et Concilium quintum generale claré ſignificat utramque infallibilitatem, nempe tum circa Fidei dogmata tum circa texus dogmaticos iiſdem promiſſionibus niti, & iiſdem Scripturæ textibus contineri.

Præterea Eccleſia ſuam circa textus dogmaticos infallibilitatem Fidelibus ſufficienter pro-

posuit per continuum usum hujus infallibilitatis, videlicet textus dogmaticos in Canonibus anathematizando, & eos proponendo Fidelibus ut hæreticos, Symbola vel decret Fidei à privatis hominibus composita approbando, & ut Fidei regulam Fidelibus proponendo, epistolas vel libros seu scripta approbando ut orthodoxa, vel damnando ut heterodoxa. Sic in Concilio Nicæno I. Symbolū ab Oūo editum approbavit, & Fidelibus omnibus ut Fidei regulam proposuit: in Constantinopolitano I. Symbolū Nicænum confirmavit, & aliud ab aliquo privato compositum approbavit, & proposuit ut Fidei regulam; in Ephesino Nestorii hæresim proscripsit, epist. Cyrilli Nicæno Symbolo consentaneam, Nestorii verò epist. dissentaneam esse declarando: in Chalcedonensi Eutichetis hæresim profligavit, Fidei expositionem à paucis Episcopis editam recipiendo & subscribendo: in Constantinopolitano II. textus dogmaticos Theodori Mopsuesteni, Theodoreti & Ibæ longos cum eorum defensoribus anathemazavit, &c. Per quem usum Ecclesiam si non expresse & signatè, saltem virtualiter, æquivalenter, & exercitè declaravit se infallibilem esse circa textus dogmaticos. Unde constans illa Ecclesiæ circa textus dogmaticos praxis æquivalet definitioni expressæ: quæ proinde non requiritur ad hoc, ut infallibilitas Ecclesiæ circa textus

textus dogmaticos ſit Fidelibus ſufficienter propoſita tanquam Fidei dogma.

Inſt. 3. Infallibilitas Eccleſiæ circa textus dogmaticos à multis poſt Janſenii damnationem impugnatur. Ergo ſi eſſet revelata, Eccleſia eam expreſsè definiviſſet.

Reſp. Nego conſeq. Nam Eccleſiæ circa Fidei dogmata infallibilitas ab hæreticis impugnata fuit, & nunc etiam à Calviniſtis & Lutheranis impugnatur, & tamen Eccleſia hanc nondum expreſsè definivit, quia judicavit conſtantem hujus infallibilitatis uſum ſufficere & æquivalere expreſſæ definitioni. Similiter Eccleſia expreſsè non definit ſuam circa textus dogmaticos infallibilitatem, quia judicat conſtantem hujus infallibilitatis uſum ſufficere, & expreſſæ definitionis locum tenere. Igitur Eccleſia neutram infallibilitatem expreſsè definit, quia ſuum de utraque infallibilitate ſenſum exprimit per praxim ſuam circa dogmata Fidei & textus dogmaticos.

Quare infallibilitatem Eccleſiæ circa textus dogmaticos negando, contradicitur ſenſui Eccleſiæ ſufficientiſſimè ſignificato per ſuam circa textus dogmaticos praxim, & per quintum Concilium generale. Item contradicitur Scripturæ textibus ut divinis ab Eccleſia propoſitis, quibus hæc infallibilitas clarè continetur.

Obj. 3. Dici non poteſt quali actu judicari

debet orthodoxia & heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia decisa, v. g. heterodoxia epistolæ Nestorii ad Cyrillum, vel libri Jansenii qui inscribitur, *Augustinus*.

Resp. Nego, & Dico 1. orthodoxia vel heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia decisa potest firmissimè judicari saltem assensu theologico. Nam assensus theologicus est assensus datus conclusioni propter præmissas, quarum una est revelata, & altera planè certa. Atqui heterodoxia textus dogmatici, v. g. libri Jansenii ab Ecclesia decisa judicari potest propter præmissas, quarum una est revelata, nempe ista: Ecclesia est infallibilis in decidenda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum; & altera omninò certa, nempe ista: Ecclesia declaravit heterodoxiam talis textus, v. g. libri Jansenii.

Dico 2. Orthodoxia & heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia decisa debet saltem judicari firmissimè Fide Ecclesiastica. Triplex quippe distinguitur Fides, nempe divina, quæ immediatè nititur auctoritate divina; humana, quæ nititur auctoritate humana; & Ecclesiastica, quasi intermedia, quæ nititur auctoritate infallibili Ecclesiæ aliquid definientis cum speciali Spiritus sancti assistentia, quacum errare nequit: quæ quidem Fides est firmissima, utpote nixa auctoritate infallibili.

Itaque heterodoxiam textus dogmatici ab Ecclesia damnati ut heterodoxi firmissimè judicare

dicare debemus, saltem propter auctoritatem Ecclesiæ, quæ textum illum ut heterodoxum damnavit cum speciali Spiritus sancti assistentia, qua cum errare non potuit. Qui actus sic exprimitur: firmissimè credo talem textum seu librum esse heterodoxum, quia Ecclesia hoc infallibiliter declaravit. Estque Fides Ecclesiastica non mere humana, quia est assensus firmissimus datus propter infallibilem Ecclesiæ auctoritatem qua tanquam motivo intrinseco nititur & in qua sistit; qui autem ei contradiceret, esset protervus, temerarius, inobediens, superbus, & mortalis peccati reus.

Dices. Hic actus est simul Fides divina, & non merè Ecclesiastica.

Resp. Neg. Quia habet pro motivo immediato auctoritatem infallibilem Ecclesiæ: nam per hunc actum credo talem textum esse heterodoxum, quia Ecclesia, quæ heterodoxum esse declaravit, infallibilis est in declaranda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum. Quare hic actus infallibili Ecclesiæ declaratione tanquam motivo intrinseco nititur, & in ea sistit.

Quòd si crederem talem textum, quem Ecclesia ut hæreticum damnavit, reipsa hæreticum esse, quia Deus summè verax olim revelavit Ecclesiam esse infallibilem circa textus dogmaticos approbandos vel damnandos; tunc esset actus Fidei divinæ, quia habet pro objecto formali immediato auctoritatem Dei re-

velantis. Si verò utrumque motivum jungerem, credendo talem textum quem Ecclesia ut hæreticum damnavit, esse verè hæreticum, quia Ecclesia est infallibilis circa textus dogmaticos, & eodem actu credendo ulterius Ecclesiam esse sic infallibilem, quia Deus summè verax id revelavit, talis actus est simul Fides divina & Ecclesiastica.

Dico 3. Juxta Doctores non paucos hæterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia damnati credi potest, ideoque debet actu Fidei divinæ. Idem dic de orthodoxia textus dogmatici ab Ecclesia approbati. Sic probant. Illud credi potest Fide divina, quod à Deo revelatum saltem implicitè. Nam à Deo etsi implicitè revelatum est, credi potest propter revelationem divinam: revelatio enim est sufficiens motivum assentiendi objecto quovis modo revelato: ac proinde objectum etsi implicitè revelatum credi potest assensu firmissimo propter revelationem Dei summè veracis, qui assensus est actus Fidei divinæ. Atqui heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia damnati est revelata à Deo implicitè & quidem formaliter. Ergo heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia damnati credi potest actu Fidei divinæ. *Prob. min.* Heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia damnati continetur in propositione universali revelata, ergo est revelata implicitè etiam formaliter. *Prob. antecod.* Heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia

damnati

damnati continetur in hac propositione universali: omnis textus dogmaticus ab Ecclesia declaratus ut orthodoxus vel heterodoxus, revera talis est. Atqui hæc propositio universalis est revelata: nam æquivalenter & quoad sensum est eadem ac ista; Ecclesia est infallibilis in declaranda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum; quæ propositio est formaliter revelata, ut constat ex probationibus allatis.

Præterea num de Fide est textum Arii, Nestorii, Pelagii in suis scriptis contentum, esse hæreticum?

Actus autem ille Fidei divinæ sic exprimitur: credo hunc textum, v. g. librum Jansenii, quem Ecclesia ut hæreticum damnavit, revera hæreticum esse, quia Deus summè verax revelavit Ecclesiam semper infallibilem esse in qualificandis textibus dogmaticis, seu (quod idem est) quia Deus summè verax revelavit omnem textum dogmaticum, quem Ecclesia declaravit esse heterodoxum vel orthodoxum, revera talem esse.

Dices. Factum sæculi decimi septimi non est revelatum. At hæreticitas, v. g. libri Jansenii est factum sæculi decimi septimi: ergo non est revelata: ergo credi non potest Fide divina.

Respondet hæreticitatem libri Jansenii revelatam esse à Deo implicitè, nempe in hac propositione universali in qua continetur for-

maliter: omnis textus dogmaticus, qui ab Ecclesia damnabitur ut hæreticus, revera hæreticus est: quæ propositio est æquivalenter & quoad sensum ista, Ecclesia est infallibilis in declaranda orthodoxia & heterodoxia textuum dogmaticorum. Et verò num possum credere Fide divina, hunc infantem à me legitimè baptizatum esse in statu gratiæ? Et tamen quòd hic infans sit in statu gratiæ est factum decimi octavi sæculi, quod quidem non est revelatum expresse, sed implicite tantùm, nempe in ista propositione universali in qua continetur: omnis infans validè baptizatus est justificatus. Alii dicunt hujusmodi factum esse revelatum æquivalenter, quia post Ecclesiæ definitionem habet necessariam connexionem cum aliqua revelatione divina, propter quam Fide divina credi potest perinde ac si formaliter revelatum esset.

Dices. Hæreticitas libri Jansenii antequam ab Ecclesia damnaretur, non poterat credi Fide divina: ergo nec sic credi potest, postquam damnatus est.

Respondent 1. Credi poterat ab eo, qui omnia dogmata Fidei & doctrinam Ecclesiæ calleret.

Respondent 2. negando conseq. Disparitatis ratio est, quia hæreticitas libri Jansenii, antequàm ab Ecclesia declararetur, non erat declarata auctoritate infallibili. At postquam declarata est ab Ecclesia, jam continetur in

ista

ista propositione universali revelata: omnis textus dogmaticus declaratus ab Ecclesia heterodoxus vel orthodoxus, reipsa talis est, qualis declaratur ab Ecclesia vel saltem est revelata æquivalenter, quatenus necessariam connexionem habet cum revelatione infallibilitatis Ecclesiæ circa textus dogmaticos. Quare definitio Ecclesiæ se habet ut conditio, qua posita factum aliquod jam incipit habere necessariam connexionem cum revelatione olim facta.

Dices. Ergo. Postquam Ecclesia damnavit librum aliquem ut heterodoxum, heterodoxia illius libri est novus articulus Fidei.

Respondent esse articulum Fidei novum secundùm quid, sed non simpliciter; quia Ecclesia non condit articulos Fidei novos simpliciter, cùm Deus nihil de novo revelet simpliciter, & secundùm se per Ecclesiam, at Ecclesia condit articulos Fidei novos secundùm quid, quatenus Spiritus sanctus revelationes olim factas de novo applicat & extendit per Ecclesiam ad objecta particularia. Quæ applicatio & extensio infallibiliter facta per Ecclesiam, est veritas Fide divina credibilis propter revelationem olim à Deo factam, in qua jam continetur, posita declaratione Ecclesiæ.

Porro per articulum Fidei hìc solùm intelligitur dogma Fidei, seu veritas Fidei.

Dices.

Dices. Revelationis generalis olim factæ extensio seu applicatio ad objectum particulare ab Ecclesia facta, non sufficit, ut illud objectum credi possit Fide divina.

Resp. Neg. Nam, v. g. quòd Concilium Nicænum (idem dic de aliis Conciliis generalibus) sit legitimum Concilium Ecclesiæ est factum quarti sæculi, item quòd Conc. Trident. sit œcumenicum & legitimum Concilium est factum decimi sexti sæculi; & tamen quòd sint legitima & œcumenica Concilia credi potest & debet Fide divina: nam sunt regulæ Fidei nostræ, ac proinde credi debent assensu super omnia firmo, qualis est in statu viæ sola Fides divina. At credi non possunt Fide divina nisi propter aliquam propositionem olim factam, quæ ab Ecclesia extendatur & applicetur illis Conciliis. Prætereà revelatio generalis seu propositio generalis revelata continet omnes conclusiones particulares, ideoque omnes illæ conclusiones sunt revelatæ formaliter saltem implicitè in propositione generali revelata.

Dices. Qui negaret librum Jansenii, v. g. esse hæreticum, is non esset hæreticus. Ergo non est de Fide librum illum esse hæreticum.

Respondent, qui negaret hæreticitatem libri Jansenii ab Ecclesia declaratam, hoc ipso esset hæreticus, quia nollet se divinæ auctoritati sufficienter circa aliquod objectum propositæ submittere. Nam saltem virtualiter ne-

garet

garet Ecclesiæ infallibilitatem circa textus dogmaticos sufficienter propositam ut revelatam: & sic virtualiter saltem negaret divinam revelationem sufficienter ab Ecclesia propositam tum per usum continuum hujus infallibilitatis, tum per textus Scripturæ hanc infallibilitatem exprimentes. Prætereà ille est hæreticus, qui resistit Ecclesiæ sufficienter proponenti veritatem aliquam ut Fide credendam. At negans hæreticitatem libri Jansenii perinde ac negans hæreticitatem textus Nestorii à Concilio Ephesino damnati, resistit Ecclesiæ sufficienter proponenti hæreticitatem talis textus dogmatici ut Fide credendam: nam Ecclesia Fideles compellit ad rejiciendum ut hæreticum textum Jansenii, addito etiam juramento, & ad ejus hæreticitatem in Fidei formula credendam. Ergo negans hæreticitatem libri Jansenii perinde ac negans hæreticitatem textus Nestorii à Concilio Ephesino damnati est hæreticus. Quare Clerus Gallicanus anno 1660. vult hæreticum haberi quicumque renuit credere hæreticitatem textus Jansenii, ut testatur illustr. Fenelonius Cameracensis Archiep. denique ille est hæreticus, qui admittit doctrinam ab Ecclesia damnatam ut hæreticam. Sed qui admittit doctrinam libri Jansenii, admittit doctrinam ab Ecclesia damnatam ut hæreticam. Ergo qui admittit doctrinam in libro Jansenii contentam, is est hæreticus.

Nota. Quidquid ſit de actu, quo judicare debemus heterodoxiam textus dogmatici ab Eccleſia damnati, an ſcilicet dici debeat actus Fidei divinæ, an actus Fidei Eccleſiaſticæ, an aſſenſus Theologicus; hæc apud omnes Catholicos conſtant, vel ſaltem conſtare debent. 1. Actus, quo aſſentire debemus heterodoxiæ textus dogmatici ab Eccleſia damnati, vel orthodoxiæ textus dogmatici ab ea approbati, debet eſſe firmiſſimus. Quia judicio Eccleſiæ circa textus dogmaticos acquieſcere debemus actu proportionato infallibilitati Eccleſiæ circa Textus dogmaticos At talis actus eſt firmiſſimus & cum omni dubitatione ſaltem voluntaria incompoſſibilis: quia Eccleſia circa textus dogmaticos habet infallibilitatem à Deo promiſſam & divinam, vi cujus abſolutè repugnat eam errare circa textus dogmaticos, & tam repugnat quàm repugnat Deum non eſſe fidelem in promiſſis. Præterea debemus aſſentire firmiſſime objecto infallibiliter vero. At heterodoxia textus dogmatici ab Eccleſia damnati eſt objectum infallibiliter verum: nam tam repugnat textum illum eſſe orthodoxum, quàm repugnat Eccleſiam errare in qualificando textu dogmatico; & tam implicat Eccleſiam errare in qualificando textu dogmatico, quàm implicat Deum eſſe infidelem in promiſſis; ſiquidem Deus Eccleſiæ promiſit infallibilitatem circa textus domaticos, promittendo illi infallibi-

litatem

litatem omnem necessariam ad semper benè docendum Fideles.

2. Heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia damnati est saltem conclusio Theologica, cùm deduci possit ex duabus præmissis, quarum una revelata est, & altera planè certa. Conclusio autem Theologica secundùm omnes Catholicos digna est assensu firmissimo.

3. Propositio conclusioni Theologicæ contradictoria, cujus assensus ab Ecclesia exigitur, si non est hæresis, est saltem hæresi proxima. Is verò hæreticus est, qui illi adhæret, quia negat præmissam revelatam, ex qua conclusio Theologica deducitur, vel admittit doctrinam ab Ecclesia damnatam ut hæreticam.

4. Sub peccato mortali firmissimè tenenda est heterodoxia textus dogmatici ab Ecclesia damnati, & quælibet conclusio Theologica, quando Ecclesia assensum illius exigit; quia & assensum firmissimum meretur, & Ecclesia jus habet assensus illius à Fidelibus exigendi, quando id bono Ecclesiæ expedire judicat. Exigit autem expresse, dum disertè ac directè præcipit externam illius confessionem vel subscriptionem. Imò præscindendo ab omni infallibilitate Ecclesiæ (super ea re, cum Ecclesia de textibus dogmaticis pronuntiat, jus habet exigendi ab omnibus interiorem animi assensum circa veritatem rei de qua pronuntiat, propter scilicet eminentem Ecclesiæ

auctoritatem, quæ prævalere debet omni particulari evidentiæ, quæ in tali concursu meritò ac prudenter debet merè apparens censeri. Ideoque est peccatum mortale temeritatis, superbiæ & inobedientiæ præferre suum judicium judicio Ecclesiæ. *Ecclesiæ nolle primas dare vel summæ profectò impietatis est, vel præcipitis arrogantiæ*, ait S. Augustin. l. de util. cred. c. 17.

5. Qui librum, v. g. Jansenii, quem Ecclesia ut hæreticum damnavit per Bullas Summorum pontificum ab Ecclesia receptas, negat esse hæreticum, is mortaliter peccat peccato superbiæ & temeritatis, judicium suum præferendo judicio Ecclesiæ in re gravi, de qua Ecclesia jus habet judicandi, idque etiamsi non esset de Fide Ecclesiam infallibilem esse circa textus dogmaticos. Imò certum est, eum peccare mortaliter peccato inobedientiæ, qui non firmissimè judicat illum librum esse hæreticum, & continere quoad sensum quinque famosas hæreses; quia non obedit præcepto Ecclesiæ in re gravi; item esse etiam schismaticum, quia ex contumaci superbia renuit obedire Ecclesiæ: nam Clemens XI. in Bulla *Vineam Domini Sabaoth*, ab Ecclesia recepta decernit, *damnatum in quinque propositionibus Janseniani libri sensum, quem illarum verba præ se ferunt, ut præfertur, ab omnibus Christi Fidelibus ut hæreticum, non ore solùm, sed & corde rejici ac damnari debere.* Eum verò, qui exteriùs negat

gat illum librum Janſenii continere quinque famoſas hæreſes illi per Bullas Alexandri VII. & Clementis XI. attributas, incurrere excommunicationem etiam in Gallia, cùm Bullæ illæ promulgatæ fuerint in toto Galliarum regno.

Imò videtur eſſe hæreticus, qui in hac re non obedit Eccleſiæ. Quia agitur de quæſtione juris, in qua ſecundùm omnes Catholicos Eccleſia eſt infallibilis, nempe agitur an talis doctrina ſit conſentanea, vel diſſentanea revelationi divinæ.

Obj. 4. Si Eccleſia ſit infallibilis circa textus dogmaticos, eſt etiam infallibilis circa regulas Grammaticæ. Falſum conſeq. Ergo.

Reſp. Eccleſia eſt ſolum infallibilis circa regulas Grammaticæ quantum requiritur, ut textus dogmaticos benè interpretetur. Nam Eccleſia non eſt infallibilis circa regulas Grãmaticæ niſi quantum opus eſt ut Fideles benè doceat, & depoſitum Fidei ſervet. Unde poteſt barbariſmos, ſolleciſmos & alia hujuſmodi errata admittere.

Obj. 5. Dici non poteſt quænam ſit illa infallibilitas Eccleſiæ circa textus dogmaticos.

Reſp. Neg. Et dico illam infallibilitatem eſſe divinam & ſupernaturalem, fundatam in ſpeciali Spiritus ſancti aſſiſtentia, à Christo promiſſa, ideoque eſſe ſummam. Nam ſuppoſita promiſſione divina tam implicat Eccleſiam errare in interpretandis & qualificandis

textibus dogmaticis, quàm repugnat Deum esse infidelem in promissis, & Spiritum sanctum falli in ordinandis mediis, quibuscum Ecclesia infallibiliter interpretari & qualificare possit textus dogmaticos.

Itaque Ecclesia infallibilis est circa textus dogmaticos approbandos vel damnandos, quatenùs vi promissionis Christi nunquam ei desunt media tum naturalia tum supernaturalia, quibus ex speciali directione Spiritus sancti adhibitis, textus dogmaticos infallibiliter interpretatur & qualificatur.

Obj. 6. Ecclesià non est infallibilis circa sensum auctorum, qui Textus dogmaticos componunt: ergo nec circa sensum illorum textuum.

Resp. Disting. anteced. Ecclesia non est infallibilis circa sensum auctorum personalem, *conc. anteced.* Literalem, *nego anteced. & conseq.* Duplex est sensus auctorum, qui libros dogmaticos componunt, nempe personalis seu internus, & literalis seu externus. Sensus personalis est ille quem auctor habet in mente quando scribit. Sensus literalis est ille, qui exprimitur verbis libri seu textus scripti, secundum communem & in Ecclesia receptam significationem acceptis. Quamvis autem Ecclesia non possit infallibiliter cognoscere quem sensum auctor libri dogmatici habuerit in mente, tamen potest infallibiliter cognoscere sensum, quem auctor libri dogmatici verbis

suis

suis expressit, seu quem verba auctoris significant & præ se ferunt.

Porro Ecclesia quandoque ad utrumque sensum attendit, nempe cum & librum auctoris & ipsum auctorem anathematizat, ut fecit Concilium Ephesinum his verbis: *Omnes Nestorii Epistolam anathematizamus. Omnes hæreticum Nestorium anathematizamus.* Quandoque verò ad solum sensum literalem attendit, eumque solum damnat: sic librum Jansenii, non ipsum Jansenium, Ecclesia damnavit ut hæreticum.

Inst. 1. Sensus literalis & personalis non possunt esse diversi. Ergo nulla illa distinctio.

Resp. Nego anteced. Nam fieri potest, & interdum fit, ut quis habeat in mente sensum orthodoxum; & tamen adhibeat verba sensum heterodoxum exprimentia. Nam (ut ait S. Thomas, 1. p. q. 31. art. 2.) *Ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis.* At potest quis catholicè sentiens, verba inordinatè proferre.

Inst. 2. Si Ecclesia est fallibilis circa sensum personalem auctorum, debet quoque esse fallibilis circa literalem.

Resp. Nego sequel. Quia Ecclesia non habet infallibilitatem à Deo promissam nisi eam, quæ requiritur ad rectè docendum populos res Fidei, morum ac Religionis, ad Fideles in recta Fide ac Religione continendos, ad

certò ac finaliter dirimendas Fidei controversias, ad conservandas & declarandas revelationes ac Traditiones divinas: ad quod sufficit infallibilitas circa Fidei dogmata ac mores, & circa textus dogmaticos, seu circa sensum literalem auctorum, qui de rebus ad Fidem, Religionem, vel mores pertinentibus scribunt. Nam sensus personalis auctorum, cum lateat in mente, veram Fidem ac bonos mores nec adjuvare nec depravare potest in aliis, & pertinet ad cordis secreta, quorum cognitio ad solum Deum, utpote solum scrutatorem cordium, pertinet. Sensus verò literalis ad veram Fidem ac mores aliorum juvandum, instruendum, vel depravandū multum valet, cum ab omnibus legi ac percipi possit. Quare nulla est ratio attribuendi Ecclesiæ infallibilitatem circa sensum personalem auctorum: gravissima autem subest ei attribuendi infallibilitatem circa sensum literalem auctorum dogmaticorum.

Inst. 5. Ecclesia sæpe anathematizavit & textus dogmaticos, & eorum auctores. Ergo nō est magis infallibilis circa sensum literalem quàm circa personalem.

Resp. Nego conseq. Quia Ecclesia anathematizando textum dogmaticum, execratur & damnat illum ut heterodoxum: unde si esset fallibilis circa sensum literalem, posset textum orthodoxum execrari & damnare tanquam heterodoxum, illumque ut heterodo-

xum

xum Fidelibus proponere, ſicque poſſet malè docere fideles, eoſque in errorem inducere. Quod Chriſti promiſſionibus repugnat. Quare Eccleſia debet eſſe infallibilis circa ſenſum literalem textus dogmatici. At Eccleſia anathematizando auctorem textus dogmatici, execratur illum ut hominem hæreticum: in quo ſi quando erraret, hic error meri facti non noceret puritati doctrinæ, nec fideles ad falſum aliquod dogma ſuſcipiendum induceret.

Porro ut Eccleſia juſtè damnet aliquem auctorem ut hæreticum, requiritur ſolum, ut notorium ſit illum hominem eſſe auctorem textus dogmatici hæretici, illumque pertinaciter tueri, contra Eccleſiæ judicium. Quòd ſi auctor textus hæretici mortuus ſit, ut ab Eccleſia tanquam hæreticus meritò damnetur, ſufficit juſta præſumptio, quòd textum illum hæretico animo ſcripſerit, & in mente habuerit ſenſum verbis ſuis expeſſum, nec reſipuerit, aut ſcripta ſua judicio Eccleſiæ ſincerè ſubjecerit.

Inſt. 4. Eccleſia æqualiter decidit orthodoxiam ſenſus perſonalis, & ſenſus literalis. Ergo eſt æquè fallibilis circa utrumque ſenſum.

Reſp. Nego anteced. Nam Eccleſia anathematizando textum dogmaticum, pronuntiat ſenſum illius literalem eſſe heterodoxum: anathematizando verò auctorem textus do-

gmatici, solùm declarat se illum habere ut hæreticum, & ab omnibus Catholicis habendum ac vitandum esse ut hæreticum. Igitur Ecclesia textum aliquem damnando, damnat sensum illius literalem: nam non damnat præcisè verba, sed potissimum sensum per verba expressum. Anathematizando verò auctorem, damnat ipsam personam auctoris propter sensum personalem, qui ex sufficientibus indiciis cognoscitur esse conformis sensui literali heterodoxo. In quo Ecclesia potest absolutè errare, licèt prudenter judicet, & hic modus cognoscendi sufficiat ad damnandum & execrandum auctorem ut hæreticum.

Inst. 5. Aliquando Ecclesia & textum auctoris & ipsum auctorem indiscriminatim anathematizat sub nomine ipsius auctoris. Ergo tunc indiscriminatim decidit heterodoxiam sensus personalis, & literalis.

Resp. Nego conseq. Nam quando Ecclesia textum auctoris & ipsum auctorem indiscriminatim anathematizat sub nomine ipsius auctoris, tunc decidit heterodoxiam textus per nomen auctoris, & execratur ipsum auctorem ut hæreticum: & sic execrando, implicitè declarat se illum habere ut hominem hæreticum, & ut talem ab omnibus Fidelibus habendum esse: quia nempe sufficienter constat eum hæretico animo textum hæreticum scripsisse, & hæreticum animum retinere si vivit, vel si mortuus, est, usque ad mortem retinuisse.

Inst.

Inst. 6. Quinque famosæ Jansenii propositiones damnantur in sensu ab auctore intento. Ergo Ecclesia æque decidit heterodoxiam sensus personalis.

Resp. Nego conseq. Quia hæ voces (*in sensu ab auctore intento*) significant sensum ab auctore intentum per librum ejus, seu sensum ab auctore expressum; ita ut sensus sit; propositiones damnari in sensu doctrinæ libri Jansenii, seu in sensu expresso ab auctore in libro suo, ut explicat Clemens XI. in Bulla *vineam Domini Sabaoth*, dum dicit: *damnatum in quinque propositionibus Janseniani libri sensum ab omnibus Christi Fidelibus, non ore solùm, sed & corde rejici ac damnari debere.* Quare Ecclesia solum sensum literalem operis Jansenii attendit & damnavit.

Obj. 7. Ecclesia non est infallibilis circa facta. At orthodoxia & heterodoxia textus dogmatici sunt facta. Ergo Ecclesia non est circa illas infallibilis.

Resp. 1. Disting. maj. Ecclesia non est infallibilis circa facta personalia, ad Fidem, mores, cultum divinum nullatenus pertinentia, ut cùm agitur de aliquo homine accusato damnando vel absolvendo, de promovendo aliquo ad Episcopatum, &c. *conc. maj.* Nam infallibilitas circa hujusmodi facta non est necessaria ad doctrinam Fidei ac verum Dei cultum in Ecclesia conservandum, ad fideles benè res Fidei & morum docendos, & ad eorum

perversionem impediendam. Neque etiam illi ex Scriptura vel Traditione aut usu Ecclesiæ colligi potest. Ecclesia non est infallibilis circa facta dogmatica, facta ad Fidem, mores vel cultum divinum pertinentia, *nego maj.* Nam infallibilitas circa hujusmodi facta necessaria est Ecclesiæ Fidei & morum doctrinam servandam, ad fideles in recta Fide continendos aut instruendos, & ad cultum Ecclesiæ publicum verum ac Deo dignum exhibendum, certòque constat ex Scriptura & usu Ecclesiæ. Orthodoxia autem & heterodoxia textus dogmatici, si esset factum, esset factum dogmaticum, id est, cum dogmate conjunctum, esset factum ad Fidem pertinens: nam textus dogmaticus est ille, qui dogma verum vel falsum exprimit, cujus proinde affirmatio vel negatio est affirmatio vel negatio veri dogmatis Fidei.

Resp. 2. Nego min. Nam orthodoxia vel heterodoxia textus dogmatici non est factum, sed est jus seu aliquid spectans jus divinum, supponens aliquod factum, quod non est controversum, nempe talem textum extare, & tribui tali ut auctori. Nam illud spectat jus divinum, & est quæstio juris, quod deciditur per revelationem divinam, nempe per Scripturam vel Traditionem. Sed orthodoxia vel heterodoxia textus dogmatici sic deciditur, nempe expenditur an doctrina per illum textum expressa, sit consentanea vel dissen-

dissentanea revelationi divinæ seu dogmati Fidei. Judicium autem de doctrina Fidei consentanea vel dissentanea spectat jus divinum, & est verè judicium de doctrina consentanea vel dissentanea revelationi divinæ. Quare Clerus Gallicanus, ann 1655. dicit Innocentium X. declarando doctrinam Jansenii à se damnatam esse sua constitutione, restrinxisse authoritatem decisionis ad quæstionem juris.

Inst. 1. Quòd textus aliquis dogmaticus sit orthodoxus vel heterodoxus est factum.

Resp. Neg. Sed (ut dixi) est jus seu aliquid spectans jus divinum: nam hoc deciditur per revelationem divinam contentam in Scriptura & Traditione; & in hoc agitur de doctrina consentanea vel dissentanea revelationi divinæ.

Præterea, esto, sit factum. At est factum dogmaticum, cùm verum vel falsum dogma contineat. Non est merum factum: nam si est factum, est factum ita affine juri, ut ex ejus negatione sequatur negatio juris: si enim, v. g. falsum est epistolam Cyrilli ad Nestorium esse orthodoxam, hoc ipso falsum est Christum esse Deum: è contra si falsum est epistolam Nestorii ad Cyrillum esse hæreticam, hoc ipso falsum est Christi divinitatem esse & semper fuisse Fidei dogma.

Inst. 2. S. Thomas, & post eum omnes ferè Theologi docent Ecclesiam errare posse circa facta,

Resp. Loquuntur non de factis dogmaticis, sed de factis personalibus, de meris factis, quæ ad Fidem, mores, & cultum generalem non pertinent, ut patet ex istis S. Thomæ verbis, quæ objectionem fundant, nempe quodlib. 9. a 16. ubi ait: *certum est, quòd judicium Ecclesiæ universalis errare in his, quæ ad Fidem pertinent, impossibile sit ... in aliis verò sententiis, quæ ad particularia facta pertinent, ut cùm agitur de possessionibus, vel de criminibus, vel de hujusmodi, possibile est judicium Eccclesiæ errare propter falsos testes. Canonizatio verò sanctorum medium est inter hæc duo. Quia tamen honor, quem sanctis exhibemus, quædam professio Fidei est, qua sanctorum gloriam credimus, piè credendum est, quòd nec etiam in his judicium Ecclesiæ errare possit.* Et ad 2. loquens de canonizatione sanctorum sic ait: *divina Providentia præservat Ecclesiam, ne in talibus perfallibile testimonium hominum fallatur.* Ubi S. Doctor admittit infallibilitatem Ecclesiæ in canonizatione sanctorum, quia est factum aliquo modo pertinens ad cultum divinum publicum.

Inst. 3. Ecclesia non est infallibilis nisi circa facta revelata. At quòd textus aliquis dogmaticus, v. g. liber Jansenii sit hæreticus, non est res à Deo revelata. Ergo circa hoc Ecclesia non est infallibilis.

Resp. Disting. maj. Ecclesia non est infallibilis nisi circa facta revelata vel explicitè, vel implicitè, vel virtualiter, *esto maj.* Nisi circa

circa facta revelata explicitè, *neg. maj.* Et verò Janſeniſtæ fatentur Eccleſiam eſſe infallibilem circa aliqua, quæ negant eſſe revelata, ut circa orthodoxiam ſcriptorum S. Auguſtini contra Pelagianos: nempe ipſimet docent Eccleſiam errare non potuiſſe, approbando libros S. Auguſtini contra Pelagianos ſcriptos. Jam verò Eccleſiam eſſe infallibilem circa multa quæ non ſunt revelata expreſsè & ſecundùm ſe, omnino conſtat. Nam 1. Eccleſia eſt infallibilis, dum affirmat talia ſcripta talium Patrum, v. g. Ambroſii, Hieronymi, Auguſtini, &c. continere veram Traditionem illoſque Patres eſſe teſtes Traditionis Apoſtolicæ in talibus textibus: alioquin non eſſet infallibilis in colligendis Traditionibus divinis ex communi Patrum conſenſu, nec in diſcernendis ex illorum conſenſu veris Traditionibus à falſis. 2. Eccleſia eſt infallibilis, dum declarat vulgatam noſtram editionem cōtinere verum Dei verbum. 3. Quòd Concilia Nicænum, Epheſinum & alia ſint legitima & generalia, eſt factum ac Fidem ſpectans, cùm ſint regula Fidei; & tamen non eſt revelatum expreſsè ac ſecundùm ſe, & Eccleſia infallibiliter agnoſcit ac docet illa eſſe legitima & generalia Concilia, & talia dogmata definiviſſe. Igitur Eccleſia eſt infallibilis circa illa omnia, quæ neceſſaria ſunt ad Fidei & doctrinæ revelatæ conſervationem.

Obj.

Obj. 8. Orthodoxia vel heterodoxia propositionum dogmaticarum seorsim sumptarum, seu textuum dogmaticorum brevium, v. g. quinque famosarum propositionum est quidem quæstio juris, ideoque Ecclesia est infallibilis judicando de illis; at hoc falsum est de textibus prolixis, v. g. de libro Jansenii, quod pertinet ad quæstionem meri facti.

Resp. Strictè loquendo, cùm quæritur de aliquo textu dogmatico sive brevi sive longo, utrum sit orthodoxus, est quæstio juris. Nam cum de aliquo textu dogmatico quæritur utrum sit orthodoxus an heterodoxus, perinde est ac si quæratur, utrùm dogma quod illo textu exprimitur, sit orthodoxum an heterodoxum: manifestum est autem esse quæstionem juris, cum de dogmate, quod aliquo textu exprimitur, quæritur utrum sit orthodoxum an heterodoxum; præterea illud est quæstio juris, quod deciditur per Scripturam & Traditionem. At quæstio de textu dogmatico sive longo sive brevi an sit orthoxus, nec ne, deciditur per Scripturam & Traditionem, nempe expenditur an sit consentaneus vel dissentaneus verbo Dei, seu veritatibus à Deo revelatis: circa quam decisionem Ecclesia est sanè infallibilis: Ergo. Denique si quando quæritur an aliquæ propositiones, v. g. quinque famosæ Jansenii sint orthodoxæ vel heterodoxæ, est quæstio juris, debet quoque esse quæstio juris, quando idem quæritur de qui-

quibuscumque aliis textibus dogmaticis etiam longissimis. Nam non est potior ratio pro brevibus quàm pro longis. Ratio enim cur aliquæ propositiones pertineant ad quæstionem juris est, quia sunt textus dogmatici, seu quia exprimunt verum vel falsum dogma. Et verò cum quæritur utrum liber Jansenii sit orthodoxus, an heterodoxus, & cum quæritur utrum quinque famosæ propositiones Jansenii sint orthodoxæ, an heterodoxæ num clarum est has quæstiones esse ejusdem naturæ, & æquè posse decidi ex Scriptura & Traditione, ac proinde, in illis decidendis Ecclesiam esse æquè infallibilem?

Porro ne sit disputatio de voce, quæstio facti dogmatici (si quis velit ita vocari) est saltem inseparabilis à quæstione juris saltem relatè ad definitionem Ecclesiæ approbantis vel damnantis textum dogmaticum.

Obj. 9. Ecclesia non est saltē infallibilis circa textus dogmaticos longos, sed tantū circa breves.

Resp. Nego. Nam 1. promissio Christi de danda speciali assistentia Ecclesiæ ad semper benè docendum, est absoluta, indefinita, ideoque universalis, non limitata ad textus breves, ut patet ex his Christi verbis: *docete omnes gentes .... & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.... Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* 2. Concilium quintum generale intellexit verba Chri-

fti de infallibilitate circa quofcunque textus etiam longiffimos promiffa, & illa promiffione confidens damnavit textus longiffimos, nempe fcripta Theodori Mopfuefteni, fcripta aliqua Theodoreti, & Epiftolam Ibæ. 3. Abfurdum eft dicere Chriftum numerum verborum & periodorum definiviffe, ultra quem Ecclefia non fit amplius infallibilis in intelligendis textibus dogmoticis. 4. Concilia Ephefinum, Calcedonenfe, & quintum fe profitentur infallibilia circa textus longiffimos, quos approbarunt vel damnarunt. 5. Si Ecclefia fallibilis eft circa textus prolixos, errare potuit Concilium Ephefinum, epiftolam Neftorii ut hæreticam damnando, & epiftolam Cyrilli ad Neftorium ut orthodoxam approbando; errare quoque potuit Concilium V. damnando fcripta Theodori & epiftolam Ibæ, nam hi textus prolixi funt. Confequens repugnat Fidei, ut conftat ex dictis. Similiter Ecclefia potuit errare approbando libros S. Auguftini contra Pelagianos, quod tamen negant Janfeniftæ. 6. Ad benè docendos Fideles, eofque in recta Fide continendos, ad impediendam fubverfionem Fidelium, ad depofitum Fidei fervandum, tam, imò magis neceffaria eft Ecclefiæ infallibilitas circa textus longos quàm circa breves. Nam ficut Fideles ordinariè melius inftruuntur, magifque in Fide confirmantur per orthodoxum textum longiorem quàm per breviorem: ita ordina-

piè facilius pervertuntur & in errorem inducuntur per heterodoxum textum longiorem quàm per breviorem. Unde eadem imò potior est ratio pro infallibilitate circa textus dogmaticos longiores quàm circa breviores.

Obj. 10. Ecclesia damnavit aliquas propositiones, quæ reperiuntur in aliquibus Patribus. Ergo tunc erravit, ergo non est infallibilis, &c.

Resp. Ecclesia potest damnare, & interdum damnavit propositiones sumptas in se, absolutè & secundum sensum proprium ac obvium verborum quibus constant; quamvis eædem propositiones quoad ipsa verba reperiantur in aliquibus sanctis Patribus, sed quæ in eorum scriptis spectata relatè ad doctrinam in illis scriptis contentam, & ad antecedentia & consequentia ac scopum libri, habent sensum catholicum. Unde Ecclesia non damnat has propositiones secundum sensum Patrum, sed secundum sensum, quem habent ex usu nunc recepto in Ecclesia, quando seorsim & absolutè sumuntur, vel quem habent in scriptis aliorum auctorum præsertim suspectorum.

Obj. 11. Saltem Ecclesia non potest infallibiliter judicare de libris lingua extranea, v. g. Tartarica scriptis.

Resp. Neg. Nam si libri illi sint dogmatici, & in illa regione multi sint Christiani, quorum fidem corrumpere possint, tunc Ec-

clesia

clesia infallibiliter judicabit de illis in latinum sermonem conversis, & Deus vi suæ promissionis factæ Ecclesiæ providebit ut libri illi secundum suum verum sensum in latinum convertantur.

Nota. Divina assistentia ad rectè judicandum & pronuntiandum de textibus dogmaticis promissa confertur Ecclesiæ, non per viam inspirationis, seu novæ revelationis, sed per viam directionis moderantis diligentiam quamdam ab Ecclesia adhibendam in inquirenda veritate. Hinc sit, ut Ecclesia ad examen hujusmodi Textuum adhibeat consultationes & suffragia virorum doctorum, quorum diligentia textus illi sic præparantur ac disponuntur, ut ex propria deinde illorum inspectione qua oculis Episcoporum subjiciuntur, promptius illi ac facilius de illis textibus judicare possint. Unde in judicio de textibus dogmaticis semper Ecclesia judicat proximè ex propria rei de qua agitur secundum se inspectione, non autem merè ex alieno testimonio. Quare in judicio de textu dogmatico testimonium hominum non est proximū fundamentum, quo nititur hujusmodi judicium. Præterea potest aliquod judicium Ecclesiæ inniti hominum testimoniis de se fallibilibus, & tamen esse infallibile ex speciali divinæ assistentiæ directione, ut contingit in canonizatione Sanctorum.

AR-

ARTICULUS V.

Utrùm sit in Ecclesia Judex infallibilis controversiarum Fidei?

DIco. Extat in Ecclesia visibili infallibilis judex controversiarum in matera Fidei & Religionis.

Prob. Extat in Ecclesia quidquid necessarium est ad ejus conservationem usque ad finem mundi. Nam Christus vult Ecclesiam suam visibilem esse perpetuam, ut suprà probatum est: ideoque ei suppeditavit omnia ad hanc perpetuitatem necessaria. Atqui infallibilis judex controversiarum Fidei est necessarius ad conservationem Ecclesiæ Christi. Ergo extat in Ecclesia. *Prob. min.* Nam Fidei unitas, quæ omnino necessaria est Ecclesiæ, ut constat ex dicendis de notis veræ Ecclesiæ, conservari nequit sine infallibi judice controversiarum: cum enim sæpe etiam graves in materia Fidei oriantur & oriri possint controversiæ, vel propter obscuritatem rerum, vel propter oblivionem ac ignorantiam hominum, vel propter dæmonum aut hominum malitiam, si non sit in Ecclesia visibili infallibilis controversiarum judex, cujus sententiæ Fideles omnes teneantur acquiescere, Fideles sequentur vel judicium proprium, vel aliquorum privatorum Doctorum, & sic diversa sentient circa res Fidei, proindeque tolletur unitas Fidei. Dixi

Dixi *infallibilis*. Nam si judex est fallibilis, fieri potest ut ferat falsum judicium in materia Fidei, & sic fieri potest ut tota Ecclesia erret in Fide contra expressam Christi promissionem, cum Fideles omnes teneantur Judicis controversiarum judicio acquiescere. Præterea si non esset in Ecclesia infallibilis judex controversiarum, nunquam finirentur controversiæ in materia Fidei, numquam finaliter damnari possent prava hæreticorum dogmata, post latam sententiam adhuc essemus partes vuli fluctuantes, ignari quid credere Fide divina debeamus, &c. & sic Christus non providisset sufficienter bono Ecclesiæ, & unitati Fidei ad ejus conservationem necessariæ.

Obj. Ad credendum omnia, quæ Fide divina credenda sunt, sufficiunt revelationes divinæ per motiva credibilitatis propositæ. Ergo ad servandam unitatem Fidei non requiritur controversiarum judex.

Resp. Revelationes divinæ per motiva credibilitatis propositæ sufficiunt quidem ad credendum, quæ per eas clarè exprimuntur, nō autem ad credendum ea, quæ per eas confusè aut obscurè, seu non clarè exprimuntur; ita ut relinquatur locus dubitationi & controversiæ de germano earum sensu. Nam tunc requiritur sententia judicis controversiarum Fidei, qua infallibiliter dubitatio tollatur, & controversia dirimatur: alioqui privati revelationes divinas in diverso sensu intelligent,

gent, & ſic diverſa credent ut revelata: & conſequenter tolletur unitas Fidei.

ARTICULUS VI.

Utrùm Scriptura, vel ſenſus privatus, aut Laici ſint iudex controverſiarum Fidei?

NOta. Lutherani & Calviniſtæ docent Scripturam ſacram vel ſolam, vel privato cujuſque ſpiritu, ſeu Spiritum ſanctum privatis hominibus communicatum intellectam, eſſe judicem controverſiarum Fidei, ſecluſis Traditionibus & definitionibus Eccleſiæ. Hæretici Angli volunt Principes ſæculares eſſe ejuſmodi controverſiarum judices. Catholici verò docent Eccleſiam docentem, ſeu primos Paſtores, nempe Epiſcopos cum ſuo Capite eſſe judicem infallibilem harum controverſiarum: Dei autem verbum ſcriptum & non ſcriptum eſſe regulam ſecundùm quam ferri debet & fertur ſententia, adjuvante ſemper Spiritu ſancto Eccleſiæ Paſtoribus promiſſo.

§. I.

Dico 1. Scriptura ſacra non eſt judex controverſiarum Fidei.

Prob. 1. Quia ſcriptura non poteſt eſſe judex controverſiarum Fidei niſi ſecundùm verum ſenſum ſeu res per verba ſignificatas, non autem ſecundùm literam. Nam litera nihil eſt niſi propter ſenſum à Spiritu ſancto

intentum; & aliunde est hominibus propter eorum infirmitatem, ignorantiam & malitiam occasio errandi, ut patet exemplo omnium hæreticorum, qui falsa sua dogmata Scripturarum testimoniis probare conati sunt. *Non enim natæ sunt hæreses, nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non benè*, ait S. Augustinus, tract. 18. in Joann. Præterea solus sensus à Spiritu sancto intentus continet res à Deo revelatas; & verbum Dei nihil aliud est quàm res à Deo revelata. Atqui Scriptura sacra nequidem secundùm sensum spectata potest esse judex controversiarum Fidei. Ergo Scriptura nullatenùs est ejusmodi judex. *Prob. min.* Ad judicem controversiarum requiritur, ut semper possit pronuntiare clare & re ipsa pronuntiet clare sententiam, ita ut à litigantibus intelligatur: alioqui frustra pronuntiaret sententiam & nihil efficere posset. At Scriptura secundùm sensum spectata non potest semper pronuntiare clarè sententiam: nam legitimus Scripturæ sensus sæpe obscurus est, ut probatum est suo loco, & de eo plerumque controversia est.

Prob. 2. Judex controversiarum debet posse omnes Fidei controversias dirimere: nam de hoc judice agitur, alioqui insufficiens esset. Atqui Scriptura non potest omnes Fidei controversias dirimere. Nam 1. controversia de divinitate certorum librorum, v. g. Tobiæ, Judith, Apocalypsis, &c. non potest dirimi

rimi per Scripruram, cùm nullus in Scriptura extet Canon seu catalogus omnium Librorum divinorum. 2. Controversiæ de Sacramentorum numero, de validitate Baptismi infantium, de perpetua virginitate Matris Dei, & aliæ similes decidi non possunt à Scriptura, cum ista non inveniantur in Scriptura. 3. Omnibus Ecclesiæ ætatibus graves controversiæ exortæ sunt de vero ac legitimo sensu Scripturæ sive Catholicos inter & hæreticos, sive inter ipsos hæreticos. At Scriptura per se solam non potest has controversias dirimere, ut constat experientia ætatum omnium: vel quia Scriptura nullam potest ferre sententiam in ejusmodi controversiis: vel si quam potest ferre, non fert nisi obscuram, quam utraque pars litigantium ad suum sensum trahere potest: unde etiam hæretici perpetuò inter se de multis Scripturæ locis disputant.

§. II.

Dico 2. Spiritus privatus non est judex controversiarum in rebus Fidei.

Prob. Quia spiritus ille privatus, quem hæretici ut supremum judicem controversiarum Fidei agnoscunt, est interna Spiritus sancti persuasio, qua privatus quisque discernit veritatem in controversiis Fidei, ut docent hæretici. Et verò non possunt dicere Spiritum illum privatum esse cujusquè privati natura-

le judicium: nam tale judicium eſt errori obnoxium, juxta illud, Rom. c. 3. *Omnis homo mendax*; eſtque principium diviſionis, non unitatis; quot enim capita, tot ſenſus. At interna illa Spiritus Sancti perſuaſio ſeu illuſtratio, quam hæretici prætendunt, non poteſt eſſe judex controverſiarum Fidei. Ergo ſpiritùs privatus non eſt hujuſmodi judex. *Prob. min.* Verus judex controverſiarum debet pronuntiare clarè ſententiam inter duas partes litigantes, ita ut clarè appareat cui parti cauſa adjudicetur: alioqui non poterit dirimere controverſias inter partes litigantes: & ſic inutilis eſſet talis judex, nec per illum Chriſtus unitati Eccleſiæ providiſſet. Atqui interna Spiritus ſancti perſuaſio vel illuſtratio non pronuntiat ſic clarè ſententiam inter partes litigantes: nam nunquam clarè apparet, aut ſaltem infallibiliter cognoſcitur, quis ex duobus de aliquo Fidei dogmate alternantibus habeat internam illam perſuaſionem ſeu illuſtrationem veram; & ſemper utraque pars poterit impunè illa prætendere, & impunè contendere per illam ſibi adjudicari cauſam. Ideoque ſententia à ſpiritu privato lata, vana & inutilis erit: & conſequenter ſi talis ſpiritus privatus eſſet judex controverſiarum, nunquam controverſiæ dirimi poſſent, nec ſilentium litigantibus imponi, nec cœtus Fidelium poſſet manere in unitate Fidei, ſicqueChriſtus malè providiſſet Eccleſiæ.

Præ-

Præterea ſpiritus ille privatus eſt ſeminarium omnium hæreſum, ut patet in omnibus hæreticis, qui illum ſuis erroribus prætexunt. Et verò quiſque ſibi facile perſuadet ſenſum ſuum proprium eſſe à Spiritu ſancto; & dæmon ſæpe ſuggerit ſuas operationes eſſe Spiritus ſancti inſpirationes, ita ut ſæpe diſcerni non poſſint: *Ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* 2. Cor. cap. 11. Denique ſpiritus ille privatus ineptus eſt ad dirimendas Fidei controverſias: nam ſpiritus privatus unius partis litigantis non poteſt certò innoteſcere alteri parti litiganti. Idque experientia docet in hæreticis, qui illum ſpiritum prætendunt, & inter ſe de rebus Fidei altercandi finem non faciunt, & contraria docent. Sic Lutherani & Calviniſtæ in rebus Fidei contraria tenent; v. g. circa realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia; & Calviniſtæ admittunt ut divinos & à Deo inſpiratos Libros, putà Epiſtolam ad Hebræos, Apocalypſim, &c. quos rejiciunt Lutherani. Et tamen utrique jactitant ſe à Spiritu ſancto doceri. Quare licèt primi Calviniſtæ in confeſſione ſuæ fidei perſuaſionem illam internam pro regula Fidei ſtatuiſſent, poſteriores Miniſtri hanc repudiarunt ut abſurdam. Hinc fateri debent authores & Doctores ſuæ Sectæ graviter erraſſe, & caruiſſe vera Fide, ſiquidem caruerunt vera regula Fidei, ſine qua vera Fides eſſe nequit. Sed nihilominus hæretici in Spi-

ritum illum privatum recidunt, dum ad Scripturam lumine interno cuique dato intellectam recurrunt, & iisdem argumentis refelluntur.

§. III.

Dico 3. Principes sæculares non sunt judices controversiarum Fidei.

Prob. 1. Ex Script. Ephes. cap. 4. *& ipse* (Christus) *dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationē sanctorum, in opus Ministerii, in ædificationem Corporis Christi, donec occuramus omnes in unitatem Fidei...., ut non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris.* Ubi Apostolus loquitur de Ecclesiæ regimine usque ad finem mundi duraturo, & recensendo eos, quibus Ecclesiæ regimen à Christo commissum est ad fideles in Fide continendos, & contra nequitiam ac fraudes hæreticorum tuendos, nullam facit mentionem Principum sæcularium, sed post Apostolos solorum Pastorum, nempe Episcoporum.

2. Ex perpetua praxi Ecclesiæ, quæ nunquam in Fidei controversiis judicium detulit ad Principes sæculares; sed hoc judicium semper pertinuit ad Summum Pontificem & alios Episcopos, qui tunc Ecclesiam regebant, ut constat ex Historiis Ecclesiasticis, & actis Cōcilio-

ciliorum omnium. Item omnes Fidei controversiæ hactenus in Ecclesia exortæ, non Principum sæcularium, sed Romani Pontificis & aliorum Episcoporum judicio diremptæ sunt.

3. Ex Patribus. Pro omnibus sint S. Athanasius, qui, epist. ad solitariam vitam agentes sic ait de Constantio Imperatore: *quis videns eum in decernendo Principem se facere Episoporum, & præsidere judiciis Ecclesiasticis, non meritò dicat eum illam ipsam abominationem desolationis esse, quæ à Daniele prædicta est?* Et S. Ambrosius, qui epist. ad Valentinianum Imperatorem sic ait: *si conferendum de Fide, Sacerdotum debet esse ista collatio.*

4. Quia Principes sæculares sæpe errarunt in rebus Fidei, ut patet in Constantio & aliis.

Confirmatur ex sensu Principum religiosorum, ut Constantini Magni, teste Ambrosio, epist. cit. Joviniani, qui res Fidei ab Athanasio doceri voluit, ut traditur in hujus vita, Valentiniani Senioris apud Sozomenum, lib. 6. Hist. c. 7. Theodosii Junioris, qui in sua ad Conc. Ephesinum, epist. sic ait: *nefas est, qui sanctissimorum Episcoporum cathalogo adscriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus se se immiscere.* Et Basilii, in Concilio octavo generali.

Accedit praxis Principum religiosorum, qui Concilia Episcoporum, rogante vel saltem consentiente Romano Pontifice, convocarunt, ut Fidei controversiæ dirimerentur.

Obj. Aliqui Imperatores præsederunt Conciliis, ut Chalcedonensi Marcianus, sexto Constantinus Pogonatus, septimo Irene & ejus Filius, octavo Basilius.

Resp. Neg. ad 1. *resp.* Marcianus & Pulcheria non præsederunt ut Fidei judices, sed duntaxat ut Concilii protectores, & ordinis ac pacis defensores. Nam Patres Concilii Chalcedonensis, in sua ad S. Leonem epist. sic loquuntur: *quibus* (Synodi Episcopis) *tu quidem sicut membris caput praeras in his qui tuum tenebánt ordinem. Imperatores verò fideles ad ordinandum decentissimè præsidebant sicut Zorobabel Ecclesiæ.*

Ad 2. *resp.* Equidem in multis actionibus sexti Concilii dicitur: *præsidente piissimo Imperatore Constantino.* Sed hæc verba solùm significant Constantinum in loco honorificentissimo sedisse ut Ecclesiæ & Concilii defensorem, non verò ut controversiarum Fidei judicem. Nam 1. Constat Legatos Summi Pontificis Agathonis Concilio præsedisse: actione enim prima, primi nominantur ante omnes Patriarchas: & actione 18. primi ante omnes Patriarchas subscribunt, licèt non fuerint Episcopi. 2. Imperator post omnes Episcopos subscripsit, & quidem non ut definiens, sed ut consentiens, id est, suum judicium submittens definitioni Concilii; nam Episcopi subscripserunt his verbis: *N. Episcopus .... definiens] subscripsi:* Imperator verò hac formula:

Constantius

Constantius in Christo Deo Rex atque Imperator Romanorum legimus & consensimus. Igitur aliqui Imperatores præsederunt Conciliis; sed ut protectores & defensores Ecclesiæ, non ut judices, præsessione honoris, non authoritatis.

Ad 3. *resp.* Cùm in Concilio Nicæno II. de Irene Imperatrice dicitur: *præsidente ipsa cum simul regnante Filio, & universa Synodo, &c.* Ibi verbum *præsidere* significat tantùm sessionem honorariam: nam Apostolus mulierem in Ecclesia loqui vetat; & tota Synodus non præsidet, sed Legati Papæ.

Ad 4. *resp.* In Concilio octavo generali dicitur quidem, *præsidente Basilio Imperatore.* At præsedit, non auctoritate, sed solo sessionis honore, quem ipsi detulit Concilium ut Ecclesiæ protectori, & ejus Decretorum executori, non ut controversiarum Fidei aut causarum Ecclesiasticarum judici: nam ejusmodi judicium sibi ipsi, nec Laico cuivis convenire Imperator Basilius palàm professus est in allocutione Synodi. Et actione 10. cum duobus filiis subscribit tantùm post Legatos Pontificis, Ignatium Constantinopolitanum & Vicarios trium aliorum Patriarcharum, & quidem non ut judex, sed consentiens, & Decretorum executor.

§. IV.

Dico 4. Multitudo Fidelium, seu populus Christianus non est judex controversiarum Fidei.

Prob.

Prob. 1. Quia neque Scriptura, neque Traditio potestatem judicandi de rebus Fidei attribuunt populo, sed soli capiti Ecclesiæ & aliis Episcopis.

2. Nunquam in Ecclesia Christi controversiæ Fidei, quæ tot ac tantæ hactenus exortæ sunt, ad populum delatæ sunt aut ab eo decisæ, sed à solis Episcopis & Romano Pontifice.

3. Recta ratio dictat judicium de controversiis Fidei authenticum non debere pertinere ad populum, qui doceri debet à Pastoribus Ecclesiæ, & cujus maxima pars ignara est.

4. Alioqui idem esset officium Gregis & Pastoris, populus posset non audire imò posset spernere Pastores Ecclesiæ, contra illud Christi, Luc. 10. *qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit*; Et everteretur omnis ordo in Ecclesia. Unde S. Gregorius Nazianz. Orat. 9. populum Christianum ab hac præsumptione & insania, quam in eo excitare solent hæretici, avocat his verbis: *oves, Pastores ne pascite, nec supra fines vestros assurgite: satis enim vobis est si rectè pascamini. Judices ne judicate: nec legislatoribus leges præscribite. Non est enim dissensionis & confusionis Deus, sed pacis & ordinis. Ne quis igitur caput sit, qui vix aut manus, aut pes, aut vilius quoddam aliud membrum est, &c.*

Obj. Act. c. 17. de Beræensibus dicitur: *qui susceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie scru-*

scrutantes Scripturas, si hæc ita se haberent. Ergo populus potest judicare de doctrina à Pastoribus tradita Ergo, &c.

Resp. Nego conseq. Quia quamvis Paulus esset Apostolus Christi, & non posset falsam doctrinam prædicare; tamen hoc non constabat initio Beræensibus, nec tenebantur mox credere sine motivis credibilitatis. Quare cùm Paulus probaret illis Christum ex testimoniis Scripturæ, meritò illi scrutabantur Scripturas, an hæc ita se haberent. At Christiani, quibus constat corpus Pastorum non posse errare in rebus Fidei & morum, tenentur eorum doctrinam ac definitiones statim sine examine recipere, iisque firmissimè adhærere.

ARTICULUS VII.

Quisnam sit verus & infallibilis Judex controversiarum Fidei?

NOta. Nomine Fidei intelliguntur etiam mores, quæ sunt dogmata Fidei practica: nam Fidei nomine intelliguntur omnia dogmata tum speculativa tum practica; prætereа Ecclesia errare non potest in moribus per se bonis vel malis: nam alioqui non esset nec posset dici verè sancta, ut in Symbolo Apostolorum vocatur: nam (ut rectè notat Bellarmin.) sancta dicitur potissimùm ob sanctam professionem seu professionem doctrinæ sanctæ, quæ nempe nihil continet falsum,

nihil

nihil præscribit aut permittit malum. Denique Fides Catholica docet omnem virtutem esse bonam ac colendam, & omne vitium esse malum ac fugiendum.

§. I.

Dico 1. Corpus primorum Pastorum seu Episcoporum est infallibilis judex controversiarum in rebus Fidei & Religionis. Est de Fide.

Prob. 1. Ex Script. Matth. c. ult. *docete omnes gentes...... & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, ubi Christus præcipit Apostolis, & eorum successoribus Episcopis in eorum persona, ut doceant, *docete*, & iis ad hoc munus promittit specialem assistentiam, *ecce ego vobiscum sum*. Quæ promissio non solùm spectat Apostolos, sed etiam eorum successores in regimine Ecclesiæ, nempe Episcopos, *quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*, ut patet ex his verbis, *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*: quæ significant Christi assistentiam specialem ad rectè docendum duraturam usque ad finem mundi, proindeque hanc promissionem spectare non solum Apostolos qui docere non poterant usque ad finem mundi, sed etiam eorum successores usque in finem mundi extituros. Si autem Episcoporum est docere, ergo sunt judices doctrinæ: si cum Episcopis docentibus Christus futurus est omnibus

bus diebus, ergo ſunt judices doctrinæ infallibiles ex ſpeciali aſſiſtentia Chriſti; quis enim poſſit cum Chriſto falſum docere?

Item, Epheſ. cap. 4. dicitur Chriſtus Eccleſiæ dediſſe Apoſtolos, & Paſtores ac Doctores, id eſt, Epiſcopos Apoſtolorum ſucceſſores, qui dicuntur Paſtores & Doctores, quia eorum munus eſt paſcere & docere Gregem Chriſti, dediſſe, inquam, *ut non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.* Quæ verba ſignificant Chriſtum dediſſe Apoſtolis, & Epiſcopis eorum ſucceſſoribus munus & poteſtatem fideles in vera Fide ſtabiliendi & continendi, omnes dubitationes ac incertitudines in rebus Fidei penitus tollendi, & finaliter ac infallibiliter judicandi de controverſiis Fidei. Nam hæc poteſtas neceſſaria eſt, *ut non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ:* incerta enim & fallibilis deciſio ac doctrina tollere non poteſt dubitationes & incertitudines omnes, nec ſtabilire in Fide.

2. Ex Patribus apud Bellarminum & alios.

3. Ex Traditione poſita in conſtanti ac perpetuo uſu Eccleſiæ, in qua à tempore Apoſtolorum omnes Fidei controverſias judicio finali & irreformabili, fideles ad credendum obligante, ideoque infallibili deciderunt Sũmi Pontifices & Epiſcopi. Sic primo ſæculo controverſia de legalibus ab Apoſtolis & Epi-

ſcopis

ſcopis in Concilio Jeroſolymitano definita fuit. Sæculo ſecundo controverſia de Paſchatis celebratione à Victore in particulari Concilio Romano, & ab aliis particularibus Conciliis in variis orbis partibus coactis deciſa fuit. Tertio ſæculo Novatianorum hæreſis à Cornelio Papa in Concilio Romano damnata fuit. Quarto ſæculo Ariana hæreſis à Concilio Nicæno, Macedoniana à Conſtantinopolitano proſcripta eſt. Et ſic aliæ hæreſes ſæculis ſequentibus in Conciliis generalibus, vel extra ab Epiſcopis & Romano Pontifice eorum capite finaliter damnatæ ſunt.

4. Ratione. Judicium de controverſiis Fidei pertinet ad eos, quibus Eccleſiæ regimen commiſſum eſt; & quorum eſt docere in Eccleſia non ſolum Laicos ſed etiam Presbyteros, & paſcere gregem Chriſti, & bonum Fidei depoſitum ſervare. Nam hæc munera rectè obire non poſſunt ſine poteſtate dirimendi controverſias Fidei, & de illis ferendi judicium, cuï Fideles omnes acquieſcere teneantur, ideoque infallibile. At 1. Epiſcopis commiſſum eſt regimen Eccleſiæ, juxta illud, Act. cap. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Qui textus à Concilio Trident. ſeſs. 22. cap. 4. de ſolis Epiſcopis exponitur 2. Epiſcoporum eſt docere in Eccleſia, juxta illud, Matth. cap. ult. *Docete omnes gentes*, dictum Apoſtolis, & in eorum

perſona

persona etiam Episcopis Apostolorum successoribus; &, Ephes. cap. 4. dicitur Christus dedisse Ecclesiæ Apostolos, & Pastores ac Doctores, nempe Episcopos. 3. Episcorum est pascere gregem Christi, juxta illud, Joann. cap 21. *Pasce agnos meos, pasce oves meas*, dictum Petro, & ejus successoribus Romanis Pontificibus, & illud 1. Petri, cap. 5. dictum Episcopis omnibus, *Pascite qui in vobis est, gregem Dei.* 4. Episcoporum est Fidei depositum servare, juxta illud, 1. Tim. cap. 6. *Depositum custodi.*

Porro nomine Fidei intelligitur Fides & credendorum, & faciendorum & omittendorum.

§. II.

Dico 2. Corpus primorum Pastorum seu Episcoporum, cujus caput est Romanus Pontifex, est semper infallibilis judex controversiarum Fidei, etiam extra Concilium generale. Est de Fide. Unde sacra Facultas Parisiensis doctrinam oppositam in Libro gallicè inscripto *Le pacifique véritable*, contentam hac censura notavit: *Hæ propositiones, in quantum infallibilitatem Ecclesiæ universali in nullo alio statu quàm in Concilio œcumenico congregatæ tribuunt, & ipsam aliquo tempore legitimi usus pœnitentiæ cognitione caruisse supponunt, temerariæ sunt, ipsi Ecclesiæ injuriosæ, & hæreticæ.*

Prob. 1. Quia corpus Episcoporum suo capiti Romano Pontifici adhærentium, est infallibilis

libilis judex controversiarum Fidei, ut constat ex 1. assertione. At tale corpus semper existit, etiamsi Episcopi sint in sua sede dispersi extra Concilium generale. Ergo.

2. Christus Apostolis & eorum successoribus in regimine Ecclesiæ specialem assistentiam promisit *omnibus diebus* usque ad finem mundi ad rectè docendum veritates Fidei & morum: *Docete omnes gentes*, (inquit, Matth. cap. ult.) *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Si omnibus diebus, ergo semper, tum in Concilio, tum etiam extra Concilium, quod sæpe non potest celebrari, & rarò celebratur.

3. Quia debet esse in Ecclesia, & quidem omni tempore aliqua Fidei regula, semper subsistens & visibilis, quæ certò & infallibiliter Fidei controversias dirimat, & veritatem omnem doceat: alioqui Christus non providisset sufficienter bono Ecclesiæ suæ sponsæ. Dico, *omni tempore*, quia nullum est tempus, quo oriri non possint controversiæ in materia Fidei & morum, & re ipsa sæpissime oriuntur, ac proinde debet omni tempore subsistere Tribunal infallibile ac supremum, quod eas finaliter & infallibiliter dirimat, & veram doctrinam afferat. Alioqui Fideles essent sicut parvuli fluctuantes plurimis annis, vel etiam sæculo integro, neque quæ doctrina tenenda sit scirent, donec cogeretur Concilium, quod multis modis impediri potest; di-

laceraretur inteſtinis diſcordiis Eccleſia; errores ſic invaleſcerent, ut jam non poſſent ab animis hominum ſuperborum ac pertinacium iis diu præoccupatorum, qui ſemper plurimi ſunt, evelli per definitionem Concilii, &c.

4. Ex Traditione & uſu Eccleſiæ. Nam totis tribus prioribus ſæculis nullum extitit Concilium generale, & tamen toto illo tempore definitivè & irrevocabiliter damnatæ ſunt plurimæ hæreſes, Nicolaitarum ſcilicet, Ebionitarum, Marcionitarum, Baſilidis, Saturnini, Valentini, Novatianorum, Manichæorum, &c. Quæ hæreſes finaliter proſcriptæ ſunt Romanorum Pontificum judicio, cui adhærebant Epiſcopi in ſuis ſedibus, vel ab aliquibus Conciliis particularibus, aut judiciis aliquorum Epiſcoporum à Summo Pontifice confirmatis ſeu admiſſis.

5. Denique ſi Concilium generale eſt infallibilis judex, quia repræſentat corpus Paſtorum: à fortiori talis eſt judex ipſum corpus Paſtorum in ſua ſede docentium expreſsè vel tacitè.

Porro corpus Paſtorum licèt diſperſorum, ſeu in ſede ſua manentium, æque infallibiliter decidit ac ſi congregati eſſent, quia infallibilitas non fundatur in mutua doctrinæ Epiſcoporum communicatione, ſed in aſſiſtentia ſpeciali Spiritus Sancti ab omni tempore, omnibus diebus Eccleſiæ conferenda

ex promissione Christi. Aliud est de judicio aliorum Tribunalium, quorum æquitas pendet à mutua communicatione, & à cœtu judicum, secundùm institutionem hominum, quam Christus sequi noluit, eo quòd bonum Ecclesiæ exigeret ut Ecclesia dispersa esset infallibilis perinde ac congregata.

§. III.

Dico 3. Concilium perfectè œcumenicum est infallibilis judex controversiarum Fidei. Est de Fide.

Prob. 1. Ex sensu & praxi Ecclesiæ, quæ definitionem cujuslibet Concilii vere generalis semper habuit ut infallibilem regulam suæ Fidei. Ergo tam necesse est hujusmodi definitionem esse infallibilem, quam necesse est totam Ecclesiam errare non posse.

2. Quia Concilium perfectè œcumenicum est illud, quod repræsentat totum corpus primorum Pastorum, seu Corpus Episcopale cum suo capite, in ordine ad decernenda ea quæ ad Fidem vel mores pertinent. Quare Martinus V. in Concilio Constantiensi de hæresi suspectos interogari jubet, num credant Concilium generale universam Ecclesiam repræsentare. Ergo in Concilio perfectè œcumenico residet tota auctoritas corporis Pastorum in ordine ad decernenda ea quæ ad Fidem & mores pertinent, quæ quidem auctoritas est infallibilis in definiendis & decernen-
dis

dis] iis quæ ad Fidem & mores pertinent, ut constat ex 1. assertione. Et consequenter Concilium perfectè œcumenicum est infallibilis judex controversiarum Fidei.

§. IV.

Dico 4. Corpus seu universitas moralis Episcoporum suo capiti Romano Pontifici adhærentium est infallibilis judex controversiarum Fidei independenter à consensione Laicorum seu populi Christiani, & quidem in omni casu etiam in casu dissidii ex parte aliquorum Pastorum. Est de Fide contra auctorem libelli impii, qui inscribitur *Le temoignage de la Verité*, cujus multæ propositiones ut hæreticæ damnatæ sunt à Clero Gallicano in Comitiis generalibus ann. 1715.

Prob. Quia necessitas consensionis Laicorum seu populi ad definitionem Fidei, etiam in casu dissidii inter Episcopos, nullum habet fundamentum in Scriptura & Traditione, & hactenus inaudita est. Imò repugnat 1. Scripturæ docenti populum semper teneri se subjicere definitioni primorum Pastorum, qui succedunt Apostolis in regimine Ecclesiæ, juxta illud Christi, Luc. 10. *Qui vos audit me audit: qui vos spernit, me spernit.* Item asserenti Christum non omnes, sed quosdam tantùm, nempe Episcopos, constituisse Pastores & Doctores, *ut non simus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ*, ideoque

eoque ut certò ſciamus quid in rebus Fidei & morum tenendum ſit, ut patet ex Epheſ. cap. 4. Ergo definitio primorum Paſtorum aut univerſitatis moralis eorum ſuo capiti conjunctorum. Semper ſola ſufficit ad certitudinem Fidei, nec ad eam unquam requiritur conſenſus Fidelium. Item Chriſtus non dirigit promiſſionem infallibilitatis ad populum, ſed ad Apoſtolos & eorum ſucceſſores, quibus præcepit ut doceant alios: imò prædixit fore ſeductores multos, & multos ſeductum iri. *Scandalizabuntur multi* (ait, Matth. c. 24.) *& multi pſeudo-Prophetæ ſurgent, & ſeducent multos.*

2. Repugnat Traditioni. Nam à tempore Apoſtolorum uſque ad hoc tempus ſoli Epiſcopi independenter à conſenſu populi defiſcopi independenter à conſenſu populi definierunt controverſias Fidei, & ſemper univerſitatis moralis Epiſcoporum definitio, vel communis prædicatio habita eſt ut certa regula Fidei, quam omnes ſtatim tenerentur ſequi, & cui qui diſſenſerunt, hoc ipſo hæretici habiti ſunt. Item Concilia generalia in ſuis definitionibus, non expectato clamore & conſenſu Laicorum, anathematizant omnes, qui doctrinæ à ſe definitæ non acquieſcunt firmiſſimè. Ergo definitiones Epiſcoporum ſuo capiti unitorum ſunt certa regula Fidei obligans omnes ad ſtatim iis firmiſſimè adhærendum independenter à clamore & conſenſu populi.

3. Necessitas consensionis Laicorum ad definitionem Fidei repugnat rectæ rationi. Nam rectæ rationi repugnat infallibilitatem definitionis Fidei à Pastoribus & Doctoribus Ecclesiæ factæ pendere à consensu & approbatione populi, cujus maxima pars est rudium & imperitorum rerum quæ definiuntur, nec valentium veritatem per se cognoscere, & qui non habet promissionem divinam de veritate cognoscenda per se, sed solùm per suos Pastores.

Præterea recta ratio docet ad eos solos pertinere irrevocabiliter, ideoque infallibiliter definire res Fidei & morum, ad quos solos pertinet docere alios res Fidei & morum, quales sunt Episcopi.

Item absurdum est dicere, quod definitio, quæ non fit secundùm clamores vulgi ignari & non valentis per se cognoscere res Fidei, sit hoc ipso nulla & invalida. Alioqui enim populus tam doceret quàm doceretur, & posset non audire suos Pastores & Doctores: imò posset respuere ea, quæ sibi minùs arrident, & emendare doctrinam suorum Pastorum & Doctorum.

Denique quia populus facile seduci potest ab Hæreticis; & Christus solos Pastores & Doctores dedit Ecclesiæ ad impediendam seductionem Fidelium contra nequitiam & astutiam Hæreticorum, Ephes. cap. 4.

Confirm. Quia nulla fuit unquam hæresis

præ se ferens aliquam speciem veritatis, cui non faverit aliquis clamor populorum. Clamaverunt pro hæreticis contra definitionem Summorum Pontificum, & Conciliorum Generalium, vel Episcoporum in sedibus suis prædicantium Laici plurimi imperiti & nonnulli etiam eruditi, item Præsbyteri, Monachi, Episcopi aliquot, ipsi Imperatores. Imò nulla hæresis sine ejusmodi clamoribus propagari potest.

Nota. Quando Christus promisit corpus Pastorum semper traditurum veram doctrinam, simul implicitè promisit fore semper fideles, qui huic doctrinæ acquiescerent ut salvi fierent. Item cùm Christi Ecclesia sit perpetua, & hæc constet ex Pastoribus & ovibus, semper erunt in Ecclesia Pastores veritatem docentes, & populi eam sequentes.

§. V.

Dico 5. Soli Episcopi sunt judices infallibiles controversiarum Fidei cum exclusione non solùm Laicorum, sed etiam simplicium Presbyterorum & quorumvis Clericorum inferiorum.

Constat 1. Quia promissiones Christi de infallibilitate doctrinæ spectant solùm Episcopos; nam Christus solis Apostolis, & eorum successoribus in regimine Ecclesiæ, nempe Episcopis dixit, *docete. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, &c.*

2. Ex

2. Ex ſenſu & praxi perpetua Eccleſiæ, Enim verò ſi Presbyteri eſſent ex ſtatu ſuo & charactere judices rerum Fidei, vel neceſſarii teſtes Traditionis, nulla Concilia ſine illis ſaltem vocatis, eorumque ſubſcriptione fuiſſent legitimè celebrata. Et tamen ex ſexcentis ſeptuaginta quinque Concilis, quæ celebrata numerantur, duodecim tantùm ab Apologiſta Parochorum Pariſienſium hanc Presbyteraniſmi hæreſim tuente proferri potuerunt, in quibus Presbyteri aliquot ſubſcripſerint, & circiter viginti, quibus ex Epiſcorum licentia interfuerint. Conciliis autem illis ſubſcripſerunt Presbyteri, non ut judices vocem deciſivam habentes, ſed tantùm ut conſentientes, ſicut Monachi non Clerici, & Laici ſæculares aliquando ſubſcripſerunt Conciliis. Præterea ſoliti ſunt Epiſcopi mittere ſuo loco Presbyteros, ſed nullus unquam Presbyter quempiam ſuo loco miſit, qui ſuo loco intereſſet Concilio. At ſi Presbyteri eſſent jure ſuo judices rerum Fidei, vel teſtes Traditionis ad definitionem infallibilem Fidei neceſſarii, Concilia, ad quæ vocati non fuiſſent, non poſſent vocari nec eſſe generalia nec legitima, & eorum definitiones non obligaſſent ſtatim Fideles ad iis firmiſſimè adhærendum: nam tunc major pars judicum vel teſtium neceſſariorum abfuiſſet, nec convocata fuiſſet. Hinc in Concilio Chalcedonenſi Ægytii dixerunt: *Synodus Epiſcoporum*

rum eſt, non Clericorum; ſuperfluos foras mittite.

3. Ex Concilio generali octavo, can. 17. ubi ait: *illud autem tanquam peroſum quiddam ab auribus noſtris repulimus, quod à quibuſdam imperitis dicitur non poſſe Synodum abſque principali præſentia celebrari; cùm nuſquam ſacri Canones convenire ſæculares Principes in Conciliis ſanxerint, ſed ſolus Antiſtes.* Ergo ſoli Epiſcopi jus habent ut Concilio interſint, ideoque ut definiant ſine Presbyterorum opera ut neceſſaria. Ergo, &c. Hinc in Concilio Conſtantinopolitano, in quo damnatus eſt Eutiches, ſic Epiſcopi ſubſcripſerunt, *judicans ſubſcripſi.* Archimandritæ verò, qui ex licentia Epiſcoporum ſubſcripſerunt, in ſua ſubſcriptione omiſerunt vocem, *judicans*, ſic ſubſcribendo: *ſubſcripſi depoſitioni Eutichetis.* Hinc etiam Conc. Burdigalenſe, anno 1624. celebratum, ſic pronuntiat; *ſacro approbante Concilio, Decretis ultimi Concilii Burdigalenſis inhærentes, opinionem quorumdam, qui auſi ſunt aſſerere præter* Epiſcopos, *quoſdam etiam álios habere vocem deciſivam in Concilio Provinciali, ut erroneam judicamus.* Hinc etiam in Comitiis generalibus Cleri Gallicani, anno 1700. Archiepiſcopus Remenſis Præſes, ut principium certum aſſerit, annuentibus cœteris Epiſcopis, ſecundi ordinis deputatos nullam per ſe habere poteſtatem decidendi in materia Fidei & morum.

4. Gregorius XIII. de hac re conſultus à Concilio Rothomagenſi, ann. 1581. reſpondit:

dit: *Abbates commendatarios, capitulorum deputatos vocem duntaxat consultivam habere; Episcoporum procuratores posse si Concilio Privinciali placuerit, & decisivam habere.*

Equidem Presbyterorum officium est etiam docere plebem, sed ut discipulorum Episcoporum suo capiti unitorum, qui sequi & tradere debent doctrinam à corpore Episcoporum suo capiti adhærentium traditam; non autem ut judicum doctrinæ. Nam docere ut judices doctrinæ, solorum est Episcoporum, non Presbyterorum.

§ VI.

Dico 6. Universitas moralis Episcoporum Summo Pontifici consentientium est infallibilis judex controversiarum Fidei in omni circumstantia, sive intra, sive extra Concilium. Est de Fide.

Prob. 1. Quia Christus promisit infallibilitatem corpori primorum Pastorum circa res Fidei & morum pro omni tempore, ideoque tam extra Concilium, quod sæpè intra plures annos cogi nequit, quàm in Concilio, juxta illud, Matth. c. ult. *ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Et tamen nullibi promittit unanimitatem Episcoporum fore integram, ita ut nulli dissentiant aliis. Imò, Matth. c. 24. monet fore in decursu temporum falsos Prophetas, id est, Pastores seductores: *multi pseudo Prophetæ,* inquit,

inquit, *ſurgent, & ſeducent multos.* Idem prædicit Paulus, act. c. 20. ubi alloquens Epiſcopos Aſiæ minoris ſic ait: *attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi: & ex vobis ipſis exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.* Itaque cum conſtet Chriſtum abſolutè promiſiſſe primis Eccleſiæ Paſtoribus infallibilitatem pro omni tempore; & ſimul tum ex Scriptura tum experientia conſtet eſſe aliquando Epiſcopos qui errorem docent & ſequuntur, manifeſtum eſt infallibilitatem in rebus Fidei & morum non pendere ab unanimitate omnimoda Epiſcoporum, ſed ad eam ſufficere pro omni tempore unanimitatem moralem in univerſitate morali Epiſcoporum eidem doctrinæ cum ſuo capite conſentientium.

2. Ex Traditione Patrum, qui tanquam principium certum ſupponunt diſſenſum aliquot Epiſcorum nunquam obſtare veritati & infallibilitati definitionis & doctrinæ univerſitatis moralis Epiſcoporum. Hic ſufficiant S. Athanaſius, in epiſt. ad Jovinianum Imperatorem ex Alexandrino Concilio ſcripta, ubi ait: *horum omnium quos commemoravimus ſententiam experimento ipſo cognovimus, & litteras ſcriptas habemus. Ac licèt pauci quidem huic Fidei* (Nicænæ) *contradicant, ſcimus tamen eos orbi ter-*

rarum

rarum præjudicare non posse. S. Basilius, epist. 72. *ipsum orbem circumspicite, & videte quàm modica sit ea portio, quæ hoc morbo* (Arianismi) *laborat. Reliqua verò universa Ecclesia, quæ ab orbis finibus ad fines usque recipit Evangelium, sanam hanc & incorruptam doctrinam sectatur*. S. Augustinus, l. 3. contra Cresconium, c. 3. *si omnino jam credendum sit quinquaginta Episcopis Orientalium contra tot millia Episcoporum quibus hic error in toto orbe displicuit, &c.* Concilium Ephesinum generale, in epist. ad Theodosium Imper. sic ait: *perabsurdum enim est ducentorum & decem Episcoporum Synodo quibus & universa Occidentalium Episcoporum multitudo, & per ipsos reliquus totus terrarum orbis consentit, triginta tantùm numero se se opponere.*

3. Ex sensu & usu perpetuo Ecclesiæ, quæ semper sive in Concilio sive extra Concilium ut infallibilem habuit definitionem & sententiam plurium Episcoporum Romano Pontifici consentientium, quamvis eis dissentirent aliqui Episcopi etiam multi sed numero pauciores. Sic definitio Concilii Ephesini contra Nestorium statim habita est infallibilis regula Fidei, non obstante oppositione triginta Episcoporum & Patriarchæ Antiocheni. Sic extra Concilium generale, doctrinæ Pelagianæ damnatio facta ab Episcopis Africanis, & confirmata à Summo Pontifice habita est infallibilis, quamvis octodecim Episcopi restiterint, qui ideo statim ut hæretici depositi & exilio

exilio mulctati ſunt, non obſtante eorum appellatione ad Concilium Generale; & Concilium Epheſinum paulò poſt coactum eorum cauſam non retractavit, ſed ſine novo examine eorum damnationem confirmavit. Item Novatiani, Sabelliani, & alii multi Hæretici finaliter ac irretractabiliter damnati ſunt extra Concilium generale, quamvis haberent Epiſcopos ſibi aſſentientes. Item Donatiſtæ, quamvis haberent ſupra trecentos Epiſcopos, ut Schiſmatici & Hæretici habiti ſunt. Igitur ob eamdem rationem ſicut in Concilio, ita extra Concilium, ad infallibilitatem doctrinæ ſufficit Epiſcoporum Romano Pontifici conſentientium pluralitas.

4. Denique Fide conſtat corpus Paſtorum ſuo capiti unitorum definiens ſive intra ſive extra Concilium, eſſe infallibile pro omnibus diebus ſeu omni tempore, propter aſſiſtentiam continuam & ſpecialem à Chriſto promiſſam. At in caſu diſſenſionis pluralitas Paſtorum ſuo capiti conſentientium cenſetur eſſe corpus Paſtorale, ut patet in omni corpore morali & politico: alioqui in caſu diſſentionis Epiſcoporum, hoc ipſo deſineret eſſe corpus Paſtorale in Eccleſia, nam minor numerus Epiſcoporum ſuo capiti diſſentientium non poteſt conſtituere corpus Paſtorale. Quid ergo eſſet tunc Eccleſia Chriſti, ſublato corpore primorum Paſtorum? Præterea in Concilio generali judicium majoris partis Epiſco-

Epiſcoporum Summo Pontifici ſuo capiti conſentientium eſt judicium Concilii & corporis Paſtorum, & verè infallibile, ut conſtat ex ſenſu Eccleſiæ. Ergo idem judicium extra Concilium, eſt judicium corporis Paſtorum verè infallibile: nam auctoritas Eccleſiæ docentis eſt ubique & ſemper eadem & infallibilis, nec pendet à loco.

Hinc conſenſus majoris partis Epiſcoporum ſuo capiti conſentientium dicitur ſimpliciter univerſalis à Patribus. Præter jam citatos ſufficiant S. Auguſtinus, qui damnationem hæreſis Pelagianæ factam ab Epiſcopis Africanis ſolis & ſine Concilio generali, ſed à Romano Pontifice confirmatam, vocat judicium Eccleſiæ Catholicæ, quamvis ei reſiſterent octodecim Epiſcopi; nam l.3. contra Julianum, c.1. ſic Pelagianos alloquitur: *quamvis dederit vobis Eccleſia Catholica judicium quale debuit, ubi cauſa veſtra finita eſt.* Et S. Gregorius M. l. 1. epiſt. 25. ubi poſtquam aſſeruit ſe quintum Concilium venerari ſicut quatuor priora, & damnare perſonas ab eis damnatas, hanc addit rationem: *quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos religant, aut ligare quos ſolvunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit:* & tamen multi Epiſcopi Concilium quintum & damnationem ab eo factam rejiciebant.

Porro vox Eccleſiæ per ſuos Paſtores loquentis & definientis, ſemper ſecundum promiſſiones

missiones Christi erit satis superior, ut cu[illegible] vis alteri societati Christianæ prævaleat; [illegible] hac superioritate ac pluralitate vera Eccles[illegible] manifestetur, & sic veritas omnibus innote[illegible] scere possit. Hinc Cardinalis de Cusa, l. [illegible] Concord. Cathol. c. 14. ait: *qui se in Christi[illegible] na Fide esse putant, de illis est regula Cypria[illegible] infallibilis, quòd major pars semper in Fide & v[illegible] ritate legis persistit.*

COROLLARIUM.

Constitutio in materia Fidei & morum Summo Pontifice edita, & ab universitate m[illegible] rali Episcoporum acceptata, vel doctrina F[illegible] dei & morum ab universitate morali Episc[illegible] porum tradita & Summo Pontifice confirm[illegible] ta, est infallibilis, & ei fideles omnes firmi[illegible] mè adhærere tenentur. Sequitur eviden[illegible] ex modo dictis: nam tunc est judicium u[illegible] versitatis moralis Episcoporum suo capiti co[illegible] sentientium. Universitas autem moralis E[illegible] scoporum suo capiti consentientium est i[illegible] fallibilis judex in rebus Fidei & morum, constat ex assertione 6. & consequenter e[illegible] judicium est infallibile, ideoque omnes [illegible] bligans ad ei firmissimè adhærendum.

§. VII.

Dico 7. Definitio in materia Fidei & m[illegible] rum edita vel suscepta ab universitate mo[illegible] li Episcoporum & à Summo Pontifice, est i[illegible]

fallibilis.

CAPUT IV.

De Conciliis generalibus.

COncilium, quod græcè Synodus dicitur, congregationem Episcoporum propriè significat. Dividitur in generale seu œcumenicum, nationale, & provinciale. Concilium generale est illud, ad quod convocantur Episcopi totius orbis Christiani, & cui interesse debent nisi legitimè impediantur: unde dicitur œcumenicum, id est, orbis terræ Concilium. Nationale est illud, cui intersunt Archiepiscopi & Episcopi unius regni vel nationis: Ejusmodi Concilia aliquando generalia seu Plenaria, & Provincialia appellantur, quamvis ab utrisque propriè loquendo differant. Provinciale est illud, cui intersunt Episcopi unius Provinciæ. Concilio nationali præest Patriarcha vel Primas, Provinciali Archiepiscopus, nisi Summus Pontifex vel ejus Legatus præsideat. Præterea Synodus sed impropriè dici solet Presbyterorum unius Episcopatus Conventus, cui præest Episcopus. *Concilia aliqua sive generalia sive particularia sint, omnino necessaria esse ad bonam Ecclesiæ gubernationem, vix in quæstionem revocari posse non dubito,* inquit Bellarminus, & probat, quia Concilium magnum aut parvum unum aut multiplex est medium ordinarium à Christo ad unionem membrorum Ecclesiæ, ad Fidei ac morum pu-

ritatem, & unitatem servandam institutum; ut constat tum ex facto Apostolorum, qui controversiam de Legalibus Antiochiæ exortam non nisi in Concilio definire voluerunt, act. c. 15. tum ex perpetua consuetudine Ecclesiæ, quæ ad extinguenda schismata, profligandas hæreses, abusus corrigendos, mores emendandos, Episcoporum Concilia semper adhibuit: tum ex praxi perpetua Summorum Pontificum, qui nullam fere hæresim sine Concilio saltem particulari damnarunt.

ARTICULUS I.

Cujus sit convocare Concilia Generalia.

NOta. Consentiunt omnes, etiam hæretici, Concilium Nationale à Patriarcha vel Primate, Provinciale ab Archiepiscopo, & Synodum Diœcesanum ab Episcopo convocari debere. At de Concilio Generali controversia est: nam hæretici illud convocandi munus Imperatori attribunt, Catholici verò omnes contendunt hanc auctoritatem ad Romanum Pontificem pertinere, sic tamen ut possit etiam alius de Pontificis mandato vel consensu Concilium indicere; imò sufficiat, si indictionem factam ab alio ipse postea approbet vel confirmet.

Dico. Munus convocandi Concilium generale pertinet ad Romanum Pontificem. Ita omnes Catholici.

Prob.

Prob. 1. Ex Concilio Chalcedonensi, act. 1. ubi Dioscorus Alexandrinus jubetur non sedere inter Episcopos, id postulante Lucentio Legato S. Leonis, *quia* (inquit) *præsumpsit & Synodum generalem ausus est facere sine auctoritate Sedis Apostolicæ, quod nunquam licuit, nunquam factum est.* Nemo Episcoporum contradixit, & Dioscorus non cum Episcopis, sed in medio sedere jussus est à Magistratibus, qui nomine Imperatoris aderant, ut Concilium defenderent, & ordinem tuerentur.

Prob. 2. Ex Concilio Romano III. in causa Symmachi Papæ congregato, in qua Episcopis à Theodorico congregatis, dicentibus Synodum à Symmacho ipso convocari debuisse propter Petri Principatum, Theodoricus *ipsum quoque Papam in colligenda Synodo voluntatem suam litteris demonstrasse significavit.* Episcopi verò non acquieverunt, nisi postquam Rex litteras Pontificis protulit.

Prob. 3. Ex Pelagio II. in epist. ad Orientales Episcopos, ubi sic ait: *relatum est ad Apostolicam Sedem, Joannem Constantinopolitanum Episcopum universalem se subscribere, vosque ex hac sua præsumptione ad Synodum convocare generalem, cùm generalium Synodorum convocandi auctoritas Apostolicæ Sedi Beati Petri singulari privilegio sit tradita, & nulla unquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta, quapropter quidquid in prædicto vestro conventiculo . . . statuistis, ex auctoritate S. Petri Apostolorum Prin-*

cipis . . . præcipio omnia quæ ibi statuistis, & vana & cassata esse.

Prob. 4. Ratione theologica. Ad illum pertinet munus convocandi Concilia generalia, qui à Christo constitutus est supremus totius Ecclesiæ Pastor & Rector. Atqui Romanus Pontifex à Christo constitutus est supremus totius Ecclesiæ Pastor & Rector, juxta illud Christi, Joann. c. 21. *pasce Agnos meos, pasce oves meas*: & constat etiam ex Traditione. Ergo ad Romanum Pontificem pertinet munus convocandi Concilia generalia. Major patet, nam illius est convocare Concilia generalia, cujus est communi totius Ecclesiæ bono providere, quique supremam in toto Ecclesia auctoritatem habet. Siquidem Concilia generalia convocantur ad providendum communi totius Ecclesiæ bono; & ad ea convocantur Episcopi totius orbis Christiani sic, ut eis interesse debeant, secluso legitimo impedimento: At supremi totius Ecclesiæ Pastoris & Rectoris est providere communi totius Ecclesiæ bono. Ergo illius est convocare Concilia generalia, qui à Christo constitutus est supremus totius Ecclesiæ Pastor & Rector.

Obj. 1. Priora Concilia generalia, non à Romanis Pontificibus, sed ab Imperatoribus convocata fuere. Nam Nicænum I. à Constantino Magno, Constantinopolitanum I. à Theodosio Magno, Ephesinum à Theodosio Juniore, Chalcedonense à Marciano convocatum est.

Ergo

Ergo munus convocandi Concilia generalia, non ad Romanum Pontificem, ſed ad Imperatorem pertinet.

Reſp. Equidem Concilia quædam generalia ab Imperatoribus convocata fuerunt, ſed Romanis Pontificibus convocationi conſentientibus, aut ſaltem convocationem poſtea ratam habentibus & confirmantibus, & per hunc ſolum conſenſum illa Concilia legitime convocata fuere. Imperatores autem Concilia convocabant ut protectores Eccleſiæ, & ex aſſenſu ſaltem tacito & prudenter præſumpto Summi Pontificis.

Ad 1. *reſp.* Sylveſter Papa ſi Concilium Nicænum non convocavit, at certè ejus convocationi conſenſit, eamque ratam habuit & confirmavit, ut patet ex eo quòd duos Legatos Vitum & Vincentium Roma Nicæam miſerit, qui unà cum Oſio Cordubenſi ejus nomine Concilio præſiderent. Unde Concilium generale ſextum, actione 18. in ſermone acclamatorio ait: *Conſtantinus ſemper Auguſtus, & Sylveſter laudabilis magnam atque inſignem in Nicæa Synodum congregabant.* Sed diverſo modo congregabant, Conſtantinus ut protector Eccleſiæ, & ſuppeditans ſumptus neceſſarios: Sylveſter verò ut ſupremus Eccleſiæ Paſtor ac Rector, reddens Synodum legitimam.

Ad 2. *reſp.* Concilium Conſtantinopolitanum à Theodoſio convocatum, non fuit per ſe Concilium œcumenicum, ſeu totius orbis, ſed ſo-

lius Orientis Synodus, cui intererant tantùm 150. Episcopi Orientales. Neque Concilii generalis auctoritatem obtinuit, nisi cùm Damasus Papa cum Occidentis Concilio Romæ celebrato eadem circa Fidem sancivit, quæ anno superiore ab Orientali illo Concilio sancita fuerant: atque ita Concilium Constantinopolitanum, quod primùm fuit Concilium solius Orientis, postmodum accedente Damaso cum Concilio Occidentis, totius Orbis Christiani seu œcumenicum Concilium factum est.

Ad 3. *resp.* Convocationem Concilii Ephesini à Theodosio Juniore factam approbavit & confirmavit Cælestinus I. ut patet tum ex ejus ad Theodosium epistola: tum ex eo quòd tres Legatos, qui cum Cyrillo Alexandrino, nomine ipsius, Concilio præsiderent, miserit: tum etiam ex ipso Concilio Ephesino, relatione ad Imperatorem missa, act. 3. ubi ait: *antequam hæc sanctissima Synodus conveniret, Cælestinus sanctissimus magnæ Romæ Episcopus per litteras suas indicaverat, Cyrilloque sanctissimo, ut suas vices subiret, commiserat.*

Ad 4. *resp.* Marcianus quidem Concilium Chalcedonense convocavit, sed expetito prius consensu Romani Pontificis, ut patet ex litteris ipsius Marciani & Pulcheriæ Augustæ ad S. Leonem. Et S. Leo, quamvis Concilium in Occidente celebrari præoptaret, convocationi tamen à Marciano factæ consentit, ut patet ex ejus epist. 43. & 50. ad Marcianum:

num: & Legatos, qui ſuo nomine Concilio præſiderent, miſit, ut patet ex actis Concilii, & ex epiſt. 49. ipſius Leonis ad Marcianum, ubi ait: *prædictum fratrem* (Paſchaſinum) *vice mea Synodo convenit præſidere.*

Porro Julius I. conſenſit convocationi Sardicenſis Concilii à Conſtante & Conſtantio factæ: nam ad illud Legatos miſit: ut conſtat ex apologia 2. S. Athanaſii.

Obj. 2. Romani Pontifices aliquando rogarunt Imperatores, ut Concilia convocarent. Ergo jus convocandi Concilia ad Imperatores pertinet.

Reſp. Nego conſeq. Quamvis igitur munus convocandi Concilia generalia ad Romanum Pontificem jure divino pertineat; tamen aliquando Pontifices rogarunt ipſos Imperatores, ut Concilia indicerent. Idque varias ob cauſas, nimirum quia adhuc vigebat lex Imperialis antiqua, ne intra ditionem Imperii Romani fierent ulli Conventus abſque auctoritate Imperatoris, quia Concilium generale tunc fieri non poterat niſi in aliqua urbe Imperatori ſubjecta, in quam ſine ejus licentia tot Epiſcopos convenire æquum non fuiſſet; quia cogi non poterant illa Concilia niſi Imperatore ſubminiſtrante vehicula, cæteroſque ſumptus, quibus erogandis plerique Epiſcopi eſſent impares.

Nota. Etiamſi Imperatores aliqui ex Ignorantia vel ob legem Imperialem vetantem fre-

quentes hominum Conventus, quales sunt Synodi generales, jus convocandi Concilia generalia sibi attribuissent; tamen Romani Pontifices jus suum à Christo concessum non opponere prudenter potuissent: nam sciebant ad legitimam convocationem sufficere suum consensum aut ratihabitionem.

ARTICULUS II.

Quinam ad Concilium convocandi sint.

NOta. In Conciliis etiam generalibus aliqui variis de causis interesse possunt. Nam alii intersunt ut judices qui habent suffragium decisivum: alii ut Consultores ad discutiendas controversias antequam decidantur, qui habent suffragium consultivum: alii ut Ministri, quales sunt Notarii & Custodes: alii ut Concilii defensores, qui debent turbas compescere, vim omnem avertere, & Patres Concilii tueri.

Quæstio est tantùm de iis, qui vocandi sunt ut judices. Lutherus docet ex omni hominum genere interesse debere eos, qui eruditi sunt, & hos omnes debere esse judices & habere judicium decisivum. At Catholici omnes sentiunt solos Episcopos in quibuslibet Conciliis habere jus suffragii decisivi ordinariè: ex privilegio tamen & consuetudine illud habere etiam Abbates, & Generales Ordinum, quamvis Episcopi non sint; Cardi-

nales

nales vero interſunt etia Conciliis ut Summo Pontifici collaterales & ejus Conſiliari. Ex Presbyteris autem & aliis Clericis tantùm vocantur aliqui viri docti, qui juvent ad difficultates expendendas, & diſcutiendas controverſias.

Dico. Soli Epiſcopi jure divino jus habent ſuffragii deciſivi in Conciliis tum generalibus, tum particularibus; ac proinde ſoli Epiſcopi Conciliis interſunt ut judices ordinarii, ideoque neceſſariò convocandi.

Prob. 1. Ex Traditione Patrum, qui unanimi conſenſu docent Concilia Epiſcoporum eſſe, & Epiſcoporum eſſe in Conciliis decernere. Ita Cyprianus, epiſt. ad Jubajanum; Oſius apud Athanaſium, epiſt. ad Solitar. Hilarius de Synodis; Ambroſius, epiſt. 32. Hieronymus, Apolog. 2. contra Ruffinum; Auguſtinus, epiſt. 119. Leo Magnus, epiſt. 16 & alii.

Prob. 2. Ex Conciliis generalibus hactenus celebratis. Nam Conciliorum ferè omnium decreta ab Epiſcopis ſolis, & Epiſcoporum locum tenentibus facta ſunt, ut patet ex ſubſcriptionibus: ubique enim ſoli Epiſcopi, & Epiſcoporum locum tenentes, inveniuntur ſubſcripſiſſe, exceptis paucis, quibus Imperatores, non definiendo & judicando ut Epiſcopi, ſed præcisè conſentiendo ſubſcripſerunt, & paucis etiam aliis ut Florentino, Lateranenſi & Tridentino, quibus ex privilegio ſubſcripſe-

ſcripſerunt Abbates & Ordinum Generales. Cæteri verò nempe ſimplices Presbyteri, & alii Clerici minores, quamvis ſancti & docti eſſent, nunquam admiſſi ſunt niſi ad conſultandum; excepta Synodo Baſilienſi, ubi deficientibus Epiſcopis, Presbyteri ad ſuffragium deciſivum admiſſi ſunt contra morem totius antiquitatis, cui derogare non potuit hæc Synodus, quæ tunc legitima non erat, & auctoritate carebat.

Prob. 3. Ratione theologica. Illorum eſt in Conciliis definire ea, quæ credenda & agenda ſunt, ad quos pertinet munus paſcendi & regendi Eccleſiam. Nam paſcere & regere eſt præcipuè docere cum auctoritate quæ credenda ſunt, & præſcribere quæ agenda ſunt, juxta illud, Jerem. c. 3. *dabo vobis Paſtores juxta cor meum, & paſcent vos ſcientia & doctrina.* Et illud, Epheſ. c. 4. *alios autem Paſtores & Doctores*, quæ duo conjuncta eſſe obſervant Hieronymus, in hunc locum, & Auguſtinus, epiſt. 59. quia nempe proprium eſt Paſtorum docere. Atqui ad Epiſcopos pertinet munus paſcendi & regendi Eccleſiam Dei, juxta illud 1. Petri c. 5. *paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei*; & illud, act. c. 20. *attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei.* Ergo Epiſcoporum eſt in Conciliis definere ea quæ credenda & agenda ſunt.

Obj.

Obj. 1. Act. c. 15. Lucas loquens de Concilio Apostolorum ait: *convenerunt Apostoli & Seniores videre de verbo hoc.* Et infrà: *tunc placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia.*

Resp. Per vocem *Seniores* intelliguntur Episcopi, aliqui scilicet ex 70 Discipulis Christi ab Apostolis in Episcopos consecrati. Præterea etiamsi per hanc vocem simplices Sacerdotes significarentur, sensus esset Apostolos convenisse ut judices ad definiendum, Presbyteros verò ex concessione Apostolorum ut consultores ad discutiendam controversiam. Item placuit Apostolis ut judicibus definientibus, Presbyteris ut consentientibus, & plebi acquiescenti.

Obj. 2. Concilium generale universam Ecclesiam repræsentat. Ergo ad illud convenire debent omnia membra Ecclesiæ.

Resp. Concilium generale repræsentat universam Ecclesiam docentem, quæ est universitas seu corpus primorum Pastorum, nempe Episcoporum. Ac proinde ad Concilium generale convenire debet ea multitudo Episcoporum, quæ in æstimatione morali sufficiat ad repræsentandam Episcoporum universitatem: & consequenter Concilium generale necessariò constare debet ex Episcopis. Præterea cùm universitas Pastorum repræsentet universitatem ovium, quia unusquisque Episcopus repræsentat suam particularem Ecclesiam, sicut Princeps populum suum; hoc ip-

ſo quòd univerſitas Paſtorum repræſentatur, ſimul & indiviſibiliter repræſentatur etiam univerſitas ovium. Ac proinde hoc ipſo quòd aliqua multitudo Epiſcoporum ſufficit ad repræſentandam univerſitatem Paſtorum ſufficit quoque ad repræſentandam univerſitatem ovium.

Obj. 3. Communis cauſa communiter tractanda eſt. At cauſa Fidei eſt communis omnibus Fidelibus: ergo ab omnibus Fidelibus tractanda eſt.

Reſp. Diſting. maj. Communis cauſa ab omnibus communiter tractanda eſt, quando eodem modo pertinet ad omnes, quibus communis eſt, *conc. maj.* Quando non eodem modo pertinet ad omnes, *nego maj.* Cauſa autem Fidei ad omnes quidem, ſed diverſo modo pertinet; nam pertinet ad Epiſcopos ut Doctores, & ad cæteros Fideles ut Diſcipulos, qui proinde debent Epiſcopos docentes & definientes audire, & res ab iis definitas credere. Sicut in bello cauſa victoriæ & prælii communis eſt toti exercitui, & tamen ſolorum ducum eſt præcipere & ducere exercitum, cæterorum obedire.

Quæres, quot Epiſcopi requirantur ad Concilium generale?

Reſp. Ex conſuetudine Eccleſiæ colligitur quatuor tantùm conditiones abſolutè requiri ad concilium generale. 1. Eſt, ut convocatio ſit generalis, ita ut omnibus majoribus

ſibus Eccleſiæ Provinciis innoteſcat. 2. Ut nullus Epiſcopus excludatur, niſi ſit excommunicatus, vel dubitetur utrùm ſit Epiſcopus. 3. Ut ſaltem ex majori parte Provinciarum Eccleſiæ adſint aliqui Epiſcopi. Tamen cùm Concilium in Oriente celebratur, ſemper viſum eſt ſufficere, ſi ex Provinciis omnibus Orientis conveniant Epiſcopi multi cum aliquibus, licet paucis ex Occidente à Summo Pontifice miſſis, qui cæteros repræſentarent. Similiter ſi Concilium fiat in Occidente, ſufficit ſi ex omnibus magnis Provinciis Occidentis multi adſint Epiſcopi cùm paucis aliis ex Oriente qui Eccleſias Orientales repræſentent. Imò ſufficit ſi convocati fuerint. 4. Ut Summus Pontifex per ſe vel per ſuos Legatos Concilio præſideat. Additur adhuc alia conditio, quæ tantùm ad bene eſſe, non verò abſolutè neceſſaria eſt; nempe ut præter Summum Pontificem per ſe vel Legatos ſuos præſentem, adſint per ſe vel per Vicarios Orientis Patriarchæ, modò Hæretici vel Schiſmatici non ſint.

ARTICULUS III.

Cujus ſit præſidere Concilio generali?

NOta. Hæretici ſæculi præteritì docent ordinarium Præſidem Conciliorum debere eſſe Imperatorem, vel aliquem ab eo

miſſum

missum: si nullum ipse mittat, debere ab ipsa Synodo constitui. Catholici verò omnes tenent præsidentiam in Conciliis generalibu ad solum Romanum Pontificem pertinere: ita ut Concilium generale non possit legitimè celebrari, nisi ei vel per se vel per Legatos suos præsideat, omniaque moderetur.

§. I.

Dico. Ad Romanum Pontificem pertinet jus præsidendi Concilio generali vel per se, vel per suos Legatos.

Prob. 1. Ratione ex Scriptura & Traditione petita. Romanus Pontifex jure divino est Pastor, Doctor, & Pater universæ Ecclesiæ, ita ut Principes & Episcopi omnes respectu illius sint oves, juxta illud Christi, Joann. c. ult. *pasce oves meas;* & Episcopi etiam congreti sint Filii, & re ipsa tales se profidentur Patres Concilii Chalcedonensis, in sua Synodica ad S. Leonem epistolâ; & Patres Ephesini Cælestinum Patrem suum appellant. Item Romanus Pontifex est supremus Rector & caput totius Ecclesiæ. At quis non videt Pastorem ovibus, Patrem Filiis, caput membris præsidere debere?

Prob. 2. Ex perpetuo usu Conciliorum. Nam 1. In Concilio Apostolorum, act. c. 15. Petrus præsedit: primus enim surgit, primus loquitur, primus definit, & omnes ejus senten-

ſententiam ſequuntur, ut obſervat S. Hieronymus: in ſua ad Auguſtinum epiſtola, in qua inter alia aſſerit Petrum decreti in hoc Concilio editi Principem fuiſſe.

2. Omnibus Generalibus Synodis Romanus Pontifex perſe aut per ſuos legatos præſidebat, ut conſtat ex adjecto earum catologo locum, tempus, Patres, & acta referente.

CONCILIA GENERALIA
Poſt Apoſtolos Celebrata
LEGITIMA.

Concilium Nicænum I.

CElebratum Nicææ non in Tracia ſed in Bythinia Anno 325. Papa Sylveſtrô, Conſtantino Magno Imperatore. Patres in eo numerabantur 318. præſidentibus Oſio, Vito, & Vincentio legatis Papæ, quorum primus Epiſcopus, cæteri duo Presbyteri tantum, ut liquet ex eorum ſubſcriptonibus ante omnes Patriarchas & ex teſtimoniis veterum ut Euſebii lib. 3. Vitæ Conſtantini c. 7. in antiquis verioribus exmplaribus; & ex aliis infra nominandis.

Tribus potiſſimum de cauſis congregatum fuit hoc concilium. 1. Ad reſtituendam contra Arium VERBI Divinitatem. Definivit

Syno-

Synodus Filium esse *consubstantialem* Patri. 2. addeterminandam Festi Paschatis diem contra quartodecimanos. Decretumq; est Pascha ab omnibus Ecclesiis Dominicâ proximè sequente lunam decimam quartam Martii celebrandum 3. ad extingvendum Schisma Meletii; statutumq; ut Meletius nudô Episcopi nomine retentô in sua Licopolitana civitate maneret, ab illo autem sacris initiati Alexandrino Episcopo subiacerent aliis Ecclesiarum ministris postpositi. Constant hæc omnia ex S. Athanasio socrate Sozom & Theod. a Labbeo in Tom. 2. Concil. citatis.

Concilii Nicæni veluti appendix censetur Synodus Sarciensis seu Sardicensis non sardensis ut quidam imperitè vocant. Congregata est hæc Synodus anno 347. temporibus Constantini & Constantis Imperatorum, & Julii Romani Pontificis. Præfuerunt huic concilio nomine Pontificis Osius Cordubensis, Archidamus, & Philoxenus Presbyteri. Causæ convocationis istius fuerunt hæ. 1. Calumniæ Eusebianorum in S. Athanasium, Marcellum Ancyranum & Asclepam Gasensem repellendæ. 2. Lata in ipsos ab Eusebianis judicia rejicienda. 3. querimoniæ extingvendæ Eusebianorum contra absolutionem & restitutionem S. Athanasii a Julio Pontifice Maximo facta. Synodus Sardicenis spectari non solet ut Synodus Oecumonica a Concilio Nicæno verè distincta, sedveluti ipsius appendix & comple-

complementum; atq; ob eam rationem Canones Sardicenses laudati fuerunt à summis Pontificibus Zozimo, Bonifacio, Cælestino, & Leone sub nomine Nicænorum canonum.

Concilium Constantinopolitanum I.

SEcundum ex Oecumenicis celebratum anno 381. temporibus Damasi Papæ Imperatore Theodosio seniore. In eo asserta est 1: Divinitas Spiritus Sancti adversus Macedonianos. 2. Conditum symbolum illud quod intra missam recitatur vel decantatur, quo Nicæna fides magis exposita fuit, & confirmata, additô scilicet integrô articulô de Spiritu S. de quo nihil statuerat Nicæna Synodus 3. Canones de administratione Ecclesiarum editi, qui postea in Concilio Later: IV. sunt approbati. Isthæc Synodus convocatione solius quidem Orientis erat, attamen Oecumenica evasit accedente consensu occidentalis Ecclesiæ approbantis illam quoad res fidei ut dictum pag. 259. & longè postea quo ad laudatos canones.

Concilium Ephesinum.

Tertium ex Oecumenicis celebratū fuit annô 431. Cælestino 1. Pontifice maximo Imperante Theodosio juniore. 200. Patres in illo numerabantur. Præsidente Cyrillo Alexandrino Archiepiscopo locum Cælestini obtinente ut dicitur actione 1. & 3. utq; habetur supra

pag. 260. & aliis Papæ Legatis. In hac Synodo Nestorius Episcopus Constantinopolitanus cum suis impiis erroribus proscriptus est. Nimirum definitum fuit adversus hunc nefarium Hæresiarcham unam tantum esse VERBI Divini in Christo Personam ac proinde Beatissimam Virginem vere dici, ac esse *Deiparam*. Præterea probati sunt 12. Anathematismi in blasphemias Nestorii iam antea a S. Cyrillo lati. Demum editi sunt 8. Canones quibus 7. prioribus traditur modus procedendi contra Nestorianos, & in 8vo. prohibetur Episcopis, ne in aliena Dioecesi ordinationes celebrent.

Concilium Chalcedonense.

Quartum Oecumenicum celebratum fuit anno 451. sedente Leone Magno Pontifice maximo, Imperante Marciano. Numerabantur in illo Patres 630. præsidentibus Legatis Papæ de quibus ipse in Epistola ad Synodum scribit: *in his Fratribus: Paschasino & Lucentio Episcopis, Bonifacio & Basilio Presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me Synodo, Vestra Fraternitas æstimet præsidere.* Convocata fuit hæc Synodus adversus Eutihen monasterii Constantinopolitani Archimandritam, unam tantum in Christo natnram asserentem. In hac Synodo definitum est duas esse in Christo naturas; Dioscorus Patriarcha Alexandrinus errorem Eutyhetis sustinens ex Episco-

patu

patu dejectus eſt. Theodoretus & Ibas Edeſſenus juſſu Synodi in Neſtorium dixere Anathema; quo peracto inter Patres ſederunt. Tandem editi ſunt 28. Canones ad diſciplinam ſpectantes. Quo ad ſex duntaxat ſeſſiones approbata a S. Leone hæc Synodus ut dictum ſupra. p: 179.

Concilium Conſtantinopolitanum
II.

Quintum ex Oecumenicis convocatum fuit Anno 553. temporibus Vigilii ſummi Pontificis & Juſtiniani Imperatoris. Numerabantur Patres 165. juxta alios verò 255. Præfuit non Mennas ſed Mennæ ſuceſſor Eutichius conſentiente Vigilio ut colligitur ex epiſtola ejuſdem Eutichii ad Vigilium ſuo, aliorumq; nomine eum ad Concilium invitantis: Petimus præſidente nobis Veſtra Beatitudine de tribus capitulis quæri, & conferri. Præcipuæ iſtius Concilii definitiones fuerunt hæ: 1. Vindicatur fides Catholica in primis quatuor Conciliis ſtabilita. 2. anathematizantur Arius, Macedonius, Apollinarius, Neſtorius, Eutiches & alii cum ſuis impiis ſcriptis in quatuor primis conciliis Oecumenicis damnati. 3. dammantur tria famoſa capitula: nempe impia ſcripta Theodori & Theodoreti adverſus S. Cyrillum & Synodum Epheſinam, & Ibæ Epiſtola ad Marim Perſam, lataq; eſt definitiva ſententia his verbis. *Prædicta*

tria capitula anathematizamus : id est Theodorum impium Mopsuestenum cum nefandis ejus conscriptis, & quæ impiè Theodoretus conscripsit, & impiam Epistolam quæ dicitur Ibæ, & defensores eorum, & qui--vel recta ea dicere præsumant, vel omnino impietatem eorum Nomine Sanctorum Patrum, aut sancti Chalcedonensis Concilii defendere conantur. Demum definitum : Hæreticos etiam post obitum ab Ecclesia posse damnari. Approbatum est a Vigilio ejusq; Successoribus, ac a sequentibus Oecumenicis Synodis pro Oecumenico fuit agnitum; etsi aliquanto tempore non nulli illud non recipiebant falso putantes oppositum esse Chalcedonensi.

Concilium Constantinopolitanum III.

Sextum Oecumenicum celebratum 680 Agathone Romano Pontifice & Constantino Pogonato Imperatore. Numerabantur in illo Patres circiter 289. Præsidentibus Theodoro & Georgio Presbyteris & Joanne Diacono Legatis Papæ : patet ex omnibus actionibus, in quibus hi tres ut Legati summi Pontificis primi ante omnes Patriarchas nominantur, loquuntur, subscribunt. In eadem Synodo definitum fuit adversus Monothelitas duas esse in Christo voluntates & duas operationes unam nimirum naturæ humanæ & alteram Divinæ, quod feliciter decem & octo actionibus conclusum est. Actione 18. Definitio edita

dita his verbis: *Duas naturales voluntates in Christo & duas naturales operationnes indivisé inconvertibiliter, & inseparabiliter, in confuse secundum Patrum doctrinam prædicamus.* In illo Concilio reprehensæ sunt duæ privatæ Epistolæ Honorii Papæ ad Sergium Constantinopolitanum Episcopum, non quidem velut Hæreticæ, sed ut incautæ, fomentumq; præbentes hæresi: ut patebit ex dicendis in tracta: de Incarnatione.

Concilium Nicænum II.

Septimum ex Occumeniciis celebratum est Anno 787. Papa Adriano Imperantibus Constantino & Irene Matre ejus. Numerabantur in illo Patres 350. præsidentibus Petro Archipresbytero Ecclesiæ S. Petri, & Petro Abbate Sancti Sabæ Legatis summi Pontificis, ut patet: quia hi in omnibus actionibus primi nominantur, & actione 7. primi definitionem fidei subscribunt ante omnes Patriarchas. Damnata est in hac Synodo hæresis Iconoclastarum & definitum est retinendas esse tum Christi, tum Deiparæ tum Angelorum, tum Sanctorum imagines, iisdemq; imaginibus deberi honorariam adorationem, eam autem adorationem non esse latriam, quæ soli Deo debetur, non esse cultum qui ad figuras terminetur, sed qui referatur ad eorum prototypa ut indicant verba concilii: *Ad*

honorariam his adorationem tribuendam, non tamen ad veram latriam, quæ secundum fidem est, quæq; solam Divinam naturam decet impertiendam, imaginis honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem in ea adorat quoq; descriptum argumentum.

Concilium Constantinopolitanum IV.

Octavum ex Oecumenicis habitum est An. 869. Adriano II. Papa, Basilio Imperatore; numerabantur Patres 102. Præsidentibus Donato & Stephano Episcopis, & Marino Diacono Legatis Papæ, ut constat ex actione 10. inqua primus sic subscribit: *Ego Donatus gratiâ Dei Episcopus Sanctæ Ostiensis Ecclesiæ locum obtinens Domini mei Adriani summi Pontificis & universalis Papæ, omnia quæ superius leguntur huic Sanctæ & universali Synodo præsidens usq; ad voluntatem ejusdem eximii Præsulis promulgavi & manu propria subcripsi.* Eodem tenore subscribunt alii duo Legati. In hac Synodo Photius ex sede Constantinopolitana quam fraudulenter invaserat dejectus est, & restitutus S. Ignatiùs, qui abea iniustè detrusus fuerat. Damnati sunt iterum Iconomachi, & omnes hæreses, quæ hucusq; emerserant, atq; a septem prioribus Conciliis proscriptæ fuerant.

Conci

Concilium Lateranense I.

Nonum inter Oecumenica Anno circiter 1122. Romæ in Ecclesia Lateranensi Calisto II. Papa, & Imperatore Henrico IV. celebratum fuit. Præfuit illi ipse summus Pontifex. Numerabantur Patres 300. & amplius. Triplex fuit convocandi hujus Concilii causa 1. ut pax inter Ecclesiam & Imperium confirmaretur. 2. ut Palestina & Hispania ab infidelium tyrannide liberarentur. 3. ut Schismaticorum factionibus labefactata, ac pene collapsa in variis Ecclesiis disciplina restauraretur. Hunc in finem editi sunt varii canones.

Concilium Lateranense II.

Concilium istud inter Oecumenica 1omum Anno 1139. Innocentio II. Pontifice, & Imperatore Lothario celebratum fuit. Numerabantur in illo Patres circiter 1000. præsidente ipso perse Pontifice. Tria potissimum peracta sunt in hac Synodo 1. Rescissa fuerunt acta Petri Leonis Pseudo pontificis sive Antipapæ dicti a Schismaticis Anacletus 2dus. 2. Proscripti sunt cum suis Hæresibus & sequacibus Petrus de Bruis & Arnaldus de Brixia, qui asserebant baptisma nihil prodesse parvulis, templa esse destruenda, cruces confringendas, Eucharistiam non continere verum Christi corpus,

defun-

defunctos precibus Fidelium non juvari &c. 3. Editi sunt 30. canones; 28. pro restauranda Ecclesiæ disciplina, alii duo postremi contra Hæreticos & Schismaticos.

Concilium Lateranense III.

Inter Oecumenica 11mum Anno 1179. Alexandro Papa, Imperatore Friderico I. celebratum fuit. Numerabantur in illo Patres 300. circiter, prœsidente ipso Papa. Causæ celebrandi istius Concilii tres fuerunt 1. ut eligerentur media vitandi in posterum Schismatis, in eumq; finem statutum est, legitimam deinceps non fore Papœ electionem nisi duœ patres Cardinalium ad eandem conspirent. 2. ut Catharorum Valdensium & Albigensium duo suprema rerum principia cum Manichœis admittentium errores damnarentur 3. ad tollendos varios circa disciplinam abusus, tum deinde in hac materia conditi sunt Canones 27.

Concilium Lateranense IV.

Duodecimum inter Oecumenica Anno 1215. sub Inocentio III. Papa, Imperatore Friderico II. celebratum fuit, numerabantur in eo Episcopi plusquam 400. Prœlati minores circiter 800. prœsidente ipso Papa. Tres præcipuæ fuerunt causæ celebrandi hujus Concilii 1. Pro recuperanda terra Sancta 2. Pro-

damnan-

damnandis variis, qui tunc grassabantur erroribus Albigensium præsertim, Almarici, & Joachimi Abbatis 3. Pro restauranda disciplina Ecclesiæ.

Concilium Lugdunense I.

Inter œcumenica decimum tertium Innocentio IV. Papa, & Friderico II. Imperatore An. 1245. habitum fuit, numeravit Patres 140, præsidente ipso summo Pontifice. Tribus actionibus fuit absolutum: in 1ma examinabantur varii excessus Ecclesiasticorum, Ecclesiæ Græcæ Schisma, clades Hierosolymitana a Saracenis illata, Tartarorum in terras Christianorũ irruptio, Friderici Imperatoris crimina, & hostilia in Ecclesiam acta; in 2da actione exposita sunt sacrilegia perjuria aliaq; ejusdem Imperatoris scelera; in 3tia deniq; actione lata est in Fridericum excommunicationis, & depositionis sententia, ac demum varia decreta condita sunt pro expeditione in Palestinam. Editi etiam 27. Canones relati in 6to decretalium.

Concilium Lugdunense II.

Inter Generalia 14tum. Celebratum An. 1274. Papa Greg. X. Rudolpho Imperatore Præsidente ipso Papa. Numerabantur in eo Patres fere 1000. ex quibus Episcopi 500. Cardinales 15. Patriarchœ 2. His præcipue

de

de causis coactum I. ut Grœci ad Romanœ Ecclesiœ fidem communionemq; revocarentur 2. ut provideretur de auxilio Christianis adversus Saracenos pugnantibus, procurando. 3. pro reformanda tum in Clero, tum in populo morum disciplina, prœscribendoq; modo ad celerem Romani Pontificis sede vacante electionem. Sex sessionibus feliciter absolutum, in 4ta lectis Imperatoris Grœcorum literis, quibus Catholicam fidem profitebatur, atq; inter alia processionem Spiritus Sancti ex Patre Filioq; purgatorii pœnas, & divinitus concessum Romani Pontificis Primatum, facta est Grœcorum cum Latinis unio.

Concilium Viennense.

Dictum ab Urbe Vienna in Gallia decimum quintum numeratur inter œcumenica celebratum An. 1311. Papa Clemente V. (a quo sunt illœ constitutiones quœ in jure Canonico vocantur *Clementinœ*) Imperatore Henrico VII. Prœfuit ipse Papa, adfuerunt prœter Cardinales, Patriarcha Alexandrinus & Antiochenus, Episcopi circiter 300. In eo Concilio 1. Templariorum (sic dictorum quia Hierosolymis juxta templum habitabant) militaris Ordo ducentis fere annis durans ob gravia scelera extinctus est. 2. Proscripti errores Petri Joannis Olivi inter quos contendebat duplicem Ecclesiam esse, carnalem u-

nam

nam & divitem, cui prœeſſet ſummus Pontifex, Spiritualem alteram & pauperem quam conſtituebant, qui ſtrictiorem Fratrum Minorum paupertatem profitebantur. Damnata quoq; commenta Fratricellorum, Dulciniſtarum, Beguardorum, & Beguinarum eoſdem fere errores cum Olivo docentium. Addebant Beguardi & Beguinæ animam non indigere lumine gloriæ ad Deum intuitive videndum 3. Decreta nova expeditio in Paleſtinam.

Concilium Florentinum I.

Florentiæ in Italia abſolutum, Ferrariæ inchoatum. An. 1438. Eugenio IV. Papa, Imperatore Alberto. Decimum ſextum inter Oecumenica numeratur; præſedit illi ipſe Eugenius, adfuerunt Conſtantinopolitanus Patriarcha; Alexandrini, Antiocheni, & Hieroſolymitani PatriarchæVicarii; ſubſcripſerunt tum Latini tum Græci (uno excepto Marco Epheſino) Epiſcopi 141. interfuit etiam Paleologus Græcorum Imperator. 16. Solemnes ſeſſiones habitæ ſunt Ferrariæ, 9. Florentiæ quo ob graſſantem peſtilantiam translatum fuit. Facta eſt unio Latinorum cum Græcis. Contra quorum errores credi debere propoſitum: 1. *Spiritum Sanctum ex Patre & Filio æternaliter tanquam ab uno principio, & unica ſpiratione procedere.* 2. *particulam Filioque* merito additam

ditam Symbolo, *veritatis declarandæ gratiâ.* 3. *sive in azymo, sive in fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici.* Additũ tamen: *Sacerdotes debere in alterutro ipsum Domini Corpus conficere, unum quemq; scilicet juxta Ecclesiæ suæ occidentalis sive orientalis consvetudinem.* 4. Dari purgatorium, animasq; ibi detentas suffragiis vivorum juvari 5. Animas Innocentes, ac pugatas, *in cælum mox recipi & intueri clare Deum:* 6. *Illorum animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt mox in infernum descendere, pænis tamen disparibus puniendos.* 7. Definitum *S. Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in universum orbem tenere primatum, & ipsum successorem esse B. Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusq; Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem & Doctorem existere, & ipsi in B. Petro pascendi regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino Nostro JESU Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum & in sacris Canonibus continetur.* Definitio Synodica pro Græcorum unione incipit: *Lætentur cæli.* Feliciter inita cũ Græcis unione, accesserunt Legati Patriarchæ Armenorum quærentes & ipsi unionem cum Ecclesia Romana fideiq; rectitudinem, quam & obtinuerunt; editumq; Decretum pro instructione eorum, quod incipit: *Exultate Deo adjutori nostro.* Deinde advenerunt Orientalium Jacobitarum

Legati

Legati, Id ipsum quod Armeni postulantes & consecuti, editumq; Decretum: *Cantate Domino quoniam magnificè fecit.* Hos (translata Romam Synodo) proximè secuti sunt Legati Zaræ Æthiopum Imperatoris, Presbyteri Joannis vulgo dicti, ejurarunt q; Jacobitarum errores ac solemni fidei decreto in Ecclesiam Romanam recepti. Paulo post venit Abdala Archiepiscopus Edessæ tum suo, tum Ignatii Patriarchæ Syriorum, atq; totius Nationis suæ nomine *humiliter & devote ab Eugenio postulans; ut ea fidei regula quam Ecclesia sacro sancta Romana profitetur eis traderetur* Obtinuitq; decreto quod incipit: *Multa & admirabilia diebus nostris &c.* Postremo Chaldæi & Maronitæ in Insula Cypri habitantes, Nestorii & Monotelitarum abjuratis erroribus in communionem Catholicam admissi sunt ab Eugenio per Decretum: *Benedictus Deus.* Tanta Romanæ Ecclesiæ solatia abrupit Græcorum in Schisma relapsus, & extrema clades.

Concilium Lateranense V.

Decimum Septimum Oecumenicum inchoatum Ann. 1512. sub Julio II. Absolutum An. 1517. Sub Leone X. Imperatore Maximiliano I. Adfuerunt 114. Episcopi, Cardinales 18. Patriarchæ duo Præsidente ipso Papa. In hoc Concilio 1 Irrita facta sunt Acta Synodi Pisanæ sublatumq; Schisma per

illam

illam propagatum. 2. Sanctio Pragmatica (a Carolo VII. Rege Galliæ condita) veluti juribus Ecclesiæ præjudiciosa, abrogata est substitutaq; illi concordata inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Christianissimum 3. Damnatus perniciosissimus error dicentium *animam intellectivam mortalem esse, aut unicam in cunctis hominibus* 4. Statuta quædam circa disciplinam. 5. Postremo expeditio in Turcam decreta, sed per Schisma Luheri impedita.

Concilium Tridentinum

Decimum octavum inter Oecumenica Tridenti in Urbe Germanis contermina ab illisq; in Spirensi Conventu acceptata cæptum, Bononiæ continuatum, & Tridenti absolutum. Inchoatum An. 1545. Papa Paulo III. Continuatum Julio III. Marcello II. & Paulo IV. Finitum An. 1563. Sub Pio IV. Imperatore Carolo V. & Ferdinando I. Præfuerunt Concilio nomine summorum Pontificum eorum Legati Cardinales: Joannes Montanus, Marcellus Cervinus, Reginandus Polus, Marcellus Crescentius, Sebastianus Pighnius, Aloysius Lippomanus, Hercules Gonzaga, Hieronymus Seripandus, Stanislaus Hosius Episcopus Varmiensis, Ludovicus Simonetta, subscripserunt illud ex præcipuis orbis Christiani partibus Episcopi 255. Præcipua hujus Synodi 25. sessionibus absolutæ acta sunt

I. sess.

I. Seſſ. 4. Declaratum qui ſcripturarum libri ſacrum ingrediantur Canonem. Veterem vulgatam inter editiones Latinas ſolam habendam eſſe ut authenticam. Vetitum ne quis ſacram interpretetur ſcripturam contra ſenſum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, & unanimem Patrum conſenſum. Inſurgitur tandem in nefandos ſacræ ſcripturæ corruptores, aut deriſores, atq; in impreſſores qui prelo verſiones mandant ſine authoris nomine, ſine ſuperiorū Eccleſiaſticorū licentia. II. ſeſſ. 5. Quinq; conditi Canones, de peccato originali, quibus anathemate feriuntur quicunq; negant illius peccati exiſtentiam in Adamo, transmiſſionem in Adæ poſteros; unicum illius remedium per Chriſti baptiſmum, & etiam quicunq; contenderent parvulos non debere baptiſari, aut per gratiam in hoc Sacramento collatam radi tantum, & non imputari, non verò penitus tolli tale peccatum: *Declarat tamem hæc ipſa Synodus non eſſe ſuæ intentionis compræhendere in decreto ubi de peccato originali agitur Beatam & Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem.* III. ſeſſ. 6. Latum Decretum, quo juſtificationis initium, progreſſus, incrementum, & conſummatio exacte deſcribitur. Quo decreto exſufflatur vana hæreticorum fiducia, adſtruitur gratiæ, liberi arbitrii, meritorum, bonorum operum, ac magni perſeverantiæ doni neceſſitas; poſt hac 33. Canonibus anathemate percelluntur

totidem

totidem hæreticorum tum veterum, tum recentiorum propositiones. IV. sess. 7. Catholica doctrina circa Sacramenta in genere, atq; Baptismum & Confirmationem exponitur, dum 30. Canonibus damnantur heterodoxæ propositiones, quibus aut ceremoniarum usus improbatur, aut Sacramentorum negatur efficacia, aut Ministrorum concutitur authoritas, aut baptismi sugillatur necessitas vel confirmationis existentia. V. sess. 13 lata definitio circa Ssmum Eucharistiæ Sacramentum qua transubstantiatio prædicatur, exploduntur consubstantiatio, impanatio, sola per fidem præsentia, ubiquitas, cæteraq; portenta Hæreticorum, atq; eorum doctrina 11. Canonibus rejicitur. VI. Sess. 14. docet Synodus quid credendum de Sacramentis Pænitentiæ, & extremæ unctionis. Pænitentiæ necessitas, illius a Baptismo discrepantia, contritionis divisio, timoris gehennæ utilitas, confessionis sanctitas, satisfactionis meritum, absolutionis virtus, Ministri potestas, illius sententiæ tum ad ligandum, tum ad solvendum efficacia multiplici capite & 15. Canonibus eximiè probatur. Quo ad extremam unctionem tradit Synodus eam esse verum novæ legis Sacramentum, cujus Minister est Sacerdos: docet quo tempore conferri debeat, & mirabiles ejus exponit effectus, ac tandem quadruplici Canone Hætericorum protervam coercet pruriginem. VII. Sess. 21. pro-
posuit

posuit Synodus doctrinam de communione sub utraq; specie, & parvulorum. Docet autem Christum totum sub alterutra specie contineri, tradit Laicis, & Clericis non conficientibus non esse ex jure Divino necessariam communionem sub utraq; specie, ac penes Ecclesiæ potestatem esse hanc utramq; speciem illis concedere, vel negare, deniq; parvulos non obligari ad communionem Sacramentalem, atq; 4. anatematibus proscribit 4. errantium propositiones. VIII. Sess. 22. Exponitur doctrina de sacrificio Missæ: nempe de institutione tanti sacrificii, de mirabili illius virtute, de Canone, de Ceremoniis, de Oblatione tremendi sacrificii in honorem Sanctorum, de observandis ac evitandis in celebratione missæ; ac tandem 9. Canonibus expositum jam dogma a Protestantium calumniis vindicatur. IX. Sess. 23. De sacerdotio, de Ordinis Sacramento, de Ecclesiastica Hierarchia, de Ordinationis ritibus fides Ecclesiæ traditur, & 8. Canonibus adstruitur. X. Sess. 24. Canones 12. lati pro Sacramento Matrimonii, quidve sit de hoc Sacramento tenendum docet Synodus. XI. 25. Sess. lata decreta de purgatorio, de invocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum, de sacris imaginibus, de indulgentiis; absolutumq; fuit decretum de reformatione & disciplina Ecclesiastica.

His omnibus peractis rogati Patres num placeret illis, ut confirmatio decretorum, de-

finitorumq; nomine S. Synodi per Apostolicæ Sedis Legatos & Præsidentes a Beatissimo Romano Pontifice petatur; Singuli (unô exceptô Granatenti, quod certé arbitraretur Synodum satis confirmatam esse authoritate Legatorum summi Pontificis, & mandatis, quæ illis dederat) Patres responderunt: *Placet.* Confirmataq; est a Pio IV. per Bullam: *Benedictus Deus.* Hanc Sacro Sanctam Synodum omnes Catholicæ Regiones sive in Comitiis Generalibus, ut Polonia, sive in Synodis Provincialibus, ut Catholicæ Regiones Germanicæ, variæq; Ecclesiæ: Mediolanensis, Aquileensis, *M*exicana &c. sive in edicto Regio, ut Gallia, Hispania &c. solemniter, ac reveteriter receperunt. At nec ipsi Protestantes habent cur illud detrectent.. Sanè Lutherus provocabat ad Concilium Generale. Lutherani integrâ præfatione ad confessionem Augustanam Carolo V. oblatam urgent eum ad procurandum Concilium, quod & per orbem universum indictum est. Invitati humanissimè ad illud Principes Protestantes, datus ultro omnibus Acatholicis salvus conductus, isq; aliquoties renovatus. Summè & enim cupiebat Synodus illos pro suis placitis decertantes audire, quamvis probè sciret, causas inquibus agitur de dogmate inauditîs partibûs expendi, ac dirimi posse.

Cumq; exoptatus, diuq; expectatns eorum adventus obtineri ab illis non posset,

conqui-

conquirebantur, & undiq; Tridentum comportabantur eorum libri: ut saltem scriptis (quæ utiq; majori cum deliberatione exarantur, quamquod lingva solet depromere) caussam suam tuerentur. Seriò a Patribus commendatum fuit præstantioribus e tota Europa collectis Theologis plusquam 80: ut non minori diligentia heterodoxorum, quam SS. Patrum lucubrationes evolverent, fidelissimè argumenta colligerent, accurate explicarent, ingenio illustrarent. Nihil verò a Patribus fuit prætermissum, ut non temere, sed diuturna cum deliberatione, indicendis sententiis libertate, fide, æquitate toti orbi caussam Hæreticorum judicatam, damnatamq; declararent: ut observat Card. Pallacicinus in Hist. Concil. Trident. contra falsam Petri Svavis narrationem scripta & asserta. Didacus quoq; de Payva Theologus Lusitanus (qui Concilio suam navavit operam) in defensione fidei Tridentinæ, & multi alii. Nec quidquam recentiores Heterodoxi possunt Concilio Tridentino objicere, quod antiquiores Hæretici æquali jure primis Conciliis opponere nequirent.

CONCILIA GENERALIA.

Partim Legitima Partim Illegitima

I. *Sardicense* An. 347. Julio I. Papa. Sed Cardin. Baronius & alii duo fuisse dicunt hoc nomine nuncupata, unum verè Sardicense & legitimum a 300. & amplius Ca-

tholicis Episcopis celebratum, quodq; vocavimus appendicem Concilii Nicæni. Aliud vero spurium ab 80. circiter Episcopis Arianis Sardica profugis eodem tempore in vicinia, scilicet Philippopoli habitum.

II. *Sirmiense.* Anno circiter 356. Papa Liberio in quo rectè fuit damnatus Photinus hæreticus, sed edita non satis firma fidei Formula ab Episcopis Arianis.

II. *Constantinopolitanum* in Trullo celebratum. An. 692. inscio Romano Pontifice Sergio. Dicitur *Quini Sextum* quia Patres per Canones a se conditos voluerunt supplere defectum (ut dicebant) quinti & sexti Concili præcedentis, quorum neutrum fecit Canones; Condideruntq; Canones 102. ex quibus fuerunt aliqui a Catholicis recepti dicti Trullani.

IV. *Francofordiense* 300. circiter Episcoporum, vix tamen meretur appellari Generale, cùm nullus Orientalium Episcoporum adfuerit. Celebratum An. 694. Adriano I. Papa, inquo quæ de Filiatione naturali Christi definita fuerunt sine dubio ab Ecclesia sunt approbata; non verò quod damnarit (& si aliqui factum negant) acta Nicæni II. circa cultum Imaginum.

V. *Pisanum.* Celebratum An. 1409. pro tollendo Schismate. Cum enim Petrus de Luna dictus Benedictus XIII. & Angelus Corarius vocatus Gregorius XII. diu de Supremo Pontificatu contenderent, nec vellent cedere

pro

pro bono pacis, ut in sua electione promiserant, nec alia supereſſet Schiſmatis extinguendi ratio Cardinales utriusq; partis Piſas convenerunt numero. 23. cum tribus Patriarchis, Archiepiſcopis & Epiſcopis 300. Monaſteriorum Præfectis 180. aliisq; Theologis multis, ac Principum Europæ Legatis, & prædictos duos Pontifices a Pontificatu dejecerunt. Hoc illegitimum vocant alii, alii legitimum. Certè inter veros Pontifices numeratur Alexander V. ab eo electus.

VI. *Conſtantienſe*. An. 1414. Causâ prædicti Schiſmatis adhuc durantis, & contra Wicleffiſtarum & Huſſitarum Hæreſes a Joanne XXIII. Alexandri V. immediato Succeſſore convocatum rogatu Sigiſmundi Imperatoris. Et quidem quod ſpectat Schiſma Seſſ. 4. declarat Synodus. *Concilium Generale a Chriſto immediate poteſtatem habere, cui qui libet cujus libet ſtatus, & conditionis, etiam ſi Papalis exiſtat obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem Schiſmatis, & ad generalem Eccleſiæ Dei reformationem in Capite, & in membris.* illud decretum ſequenti Seſſione confirmatum eſt. Ceſsêre Pontificatu Joannes XXIII. & Gregorius XII. Futq; e Pontificatu dejectus Benedictus XIII. qui cedere ſponte noluerat. Tandem electus Martinus. V.

Quod ſpectat dogma & diſciplinam: 1. Articuli 45. Wicleffi damnanti ſunt reſpe-

ctivè tanquam hæretici, erronei, scandalosi, piarum auriam offensivi, temerarii &c. Inter alia asseruit hic hæreticus: omnia fatali necessitate evenire. Ecclesiam ex solis prædestinatis constare, nullum esse Dominum civilem, aut Prælatum, aut Episcopum, dum est in peccato mortali. Bonorum temporalium possessiones Ecclesiasticis esse illicitas &c. 2. Damnati sunt pariter alii 30. articuli Joannis Hus. 3. Hieronymus de Praga in ejuratam Wicleffi, & Joannis Hus hæresim relapsus excommunicatus est, ac traditus seculari judicio, cujus jussu vivus exustus est. 4. Probata communio sub una tantum specie, ac præcepta non celebratibus. 5. deniq; varia statuta disciplinam spectantia. Approbavit Martinus V. Acta contra errores Wicleffi, & aliorum, non verò quod Sess. 4. & 5. decretum fuerat de potestate Concilii supra Papam. Verba approbantia sunt sequentia: *Omnia & singula determinata, conclusa, & decreta in materiis fidei per præsens Concilium conciliariter, tenere & inviolabiliter observare velle & nunquam contraire quoquo modo: ipsaq; sic conciliariter facta approbare, & ratificare, & non aliter nec alio modo.* Porro potestas Concilii supra Papam non pertinuit *ad materiam fidei* quam spectant Verba Pontificis: alias exceptis fere solis Gallis, omnes alii, quippe eam potestatem negantes, essent hæretici. Deinde non fuisse hæc *Conciliariter* decreta probat Constantinus

tinus Roncaglia apud Natalem Alexandrum Tom. 20. Historiæ Ecclesiasticæ in Anima versionibus suis pag. 100. editionis Neapolitanæ. Ubi etiam advertit probabiliter dici PP. Constantienses dubium Papam respexisse.

VII. *Basileense* a Martino V. indictum, sed sub Eugenio IV. ejus Successore inchoatum 1431. ab eodem postea dissolutum, adhuc tamen a Patribus continuatum. Hujus Concilii quædam acta pertinentia ad beneficia Ecclesiastica, & censuras confirmavit studiô pacis Nicolaus V. Eugenii successor, non verò decreta illegitime lata de Concilii supra Pontificem authoritate. Vide animadversiones Roncaglia apud Natalem laudato Tomo p. 361.

CONCILIA GENERALIA
Illegitima.

I. *Antiochenum* 90. & amplius Episcoporum convocatum a Constantio Imperatore An. 341. inquo ab Arianis damnatus est S. Athanasius, & via patefacta ad eversionem Concilii Nicæni I. per 4. Subdolas fidei formulas.

II. *Mediolanense* plusquam 300. Episcoporum. Convocatum quidem a Liberio Papa An. 355. adeóq; legitimè inchoactum sed postea illegitimè celebratum coactis per vim Patribus a Constantio Imperatore, damnationi S. Athanasii subscribere.

III

III. *Ariminense* (non illud quod Liberio Papa An. 359. celebratum eſt, ſed aliud) Papa Damasô, Imperatorè eodem Conſtantiô An. 373. Epiſcoporum circiter 600. in quo fraude Arianorum, ac etiam ex errore lingvæ Epiſcopi Catholici ſubſcripſerunt formulæ fidei ambiguæ in qua vox *homouſios* omiſſa erat.

IV. *Epheſinum* non illud primum de quo ſupra, ſed alterum a Theodoſio Juniore An. 439. convocatum in quo omnia vi & minis acta fuerunt, Eutyches abſolutus, occiſus S. Flavianus Epiſcopus Conſtantinopolitanus.

V. *Conſtantinopolitanum* ſub Leone Iſaurico An. 730. contra Sacras Imagines convocatum. Quanquam non rectè numeratur inter Generalia, ſicut & duo ſequentia.

VI. *Conſtantinopolitanum* Pſeudoſeptimum dictum, Iconomachorum 338. An. 754. ſub Conſtantino Copronymo ad tollendum cultum Sacrarum Imaginum.

VII. *Piſanum* a quibusdam Cardinalibus contra Julium II. convocatum.

CAPUT

CAPUT V.

De Sede Apostolica

Utrùm ad salutem necessaria sit communio cum Apostolica Sede, seu Ecclesia particulari Romana, & ejus Eiscopo.

SIc Honoratus Tournely Doctor Parisiensis, qui ex omnibus Catholicis Gallis minimum concedit Ecclesiæ particulari Romanæ, respondet, tom. 1. de Ecclesia, art. 6.

Cùm Romana seu Apostolica Sedes centrum sit ac vinculum unitatis & communionis Catholicæ, nemo Catholicus haberi potest, nisi qui unitate Fidei ac doctrinæ cum ea conjunctus fuerit. Conjungi verò potest, vel interna simul & externa, vel tantùm externa unione. Utriusque unionis vinculo cum ea colligantur, qui intus & in animo eamdem cum ipsa Fidem ac doctrinam retinent, quam profitentur exteriùs: qui verò intùs & animo ab ejus Fide ac doctrina dissentiunt, nec tamen scindunt unitatem, iisdem externis Sacramentorum vinculis constructi, quales sunt omnes hæretici occulti, ii externam duntaxat ac sensibilem unionem retinent, non internam. Nomen quidem habent illi quod vivant; sed mortui sunt, spiritu vitæ interius destituti. Ecclesia autem, quæ societas est externa & sensibilis, de externa duntaxat unione seu communione judicat, non de interna. Utraque verò unio cum Ecclesia Romana semper necessaria fuit, omnibusque sæculis spe-

ctata

ctata tanquam certissimum veræ Fidei ac purioris doctrinæ signum & argumentum. Priùs dixerat: *Catholica Christi Ecclesia dicitur Romana, tum à disciplina generali, tum maximè ab ipsa Fide, quæ una esse debet cum Romana in omnibus & singulis Ecclesiis.*

Hanc doctrinam, quæ est omnium Catholicorum, probat idem Doctor ex Traditione. Textus ab illo citatos & alios plures hic referre operæ pretium est, animorum à schismate & hæresi avertendorum causa.

S. Irenæus, l. 3. adversus hæreses, c. 3. *Quoniam valde longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ & antiquissimæ, & omnibus cognitæ, à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis Traditionem, & annuntiatam hominibus Fidem per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos, indicantes, confundimus ōnes eos, qui quomodo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel cæcitatem & malam sententiam, præter quàm oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique fideles, in qua semper ab his qui sunt undique, conservata est ea quæ est ab Apostolis Traditio.*

Tertullianus, l. de Præscript. cap. 36. *Habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Statu felix Ecclesia, cui totam doctrinam*

Apostolo

Apostoli cum sanguine suo profuderunt ... Videamus quid dixerit, quid docuerit.

S. Cyprianus, ep. 18. ad Cornelium. *Audent & ad Petri Cathedram atque Ecclesiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta est à schismaticis & prophanis literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum Fides, Apostolo prædicante, laudata est, ad quos perfidia habere non possit accessum.* Et, epist. 45. ad eumdem, ait, *Romanam Ecclesiam radicem esse ac matricem Ecclesiæ Catholicæ.* Et ibidem communionem cum Cornelio Romano Pontifice sic explicat, *id est, Catholicæ* Ecclesiæ *unitatem,* sic enim ait: *Ut te universi Collegæ nostri, & communicationem tuam, id est, Ecclesiæ Catholicæ unitatem tenerent.* Et, epist. 52. ad Antonian. *Scripsisti etiam,* inquit, *ut exemplum earundem literarum ad Cornelium transmitterem, ut sciret te secum, hoc est, cum Catholica Ecclesia communicare.*

S. Gregorius Nazianzenus, in carmine de vita sua. *Fides vetustæ* (Romæ) *recta erat antiquitus ; & recta perstat nunc item, nexu pio, quodcumque labens sol videt, devinciens: ut universi Præsidem mundi decet, totam colit quæ numinis concordiam.* Itaque Fides Ecclesiæ particularis Romanæ est nexus, quo inter se devinciuntur Fideles omnes. Unde Fides illius est semper recta, ut decet Ecclesiam toti orbi Christiano præsidentem. Nam Fideles omnes

omnes non possunt inter se devinciri, & devincti universalem Christi Ecclesiam constituere nisi per ejusdem veræ Fidei professionem.

S. Ambrosius, oratione de obitu fratris sui Satyri, n. 47. ait: *Advocavit* (Satyrus) *ad se Episcopum, nec ullam veram putavit nisi veræ Fidei gratiam, percunctatusque ex eo est utrumnam cum Episcopis Catholicis, hoc est, cum Romana Ecclesia conveniret.*

S. Hieronymus, lib. 3. apologiæ contra Rufinum. *Attamen scito Romanam Fidem, Apostolica voce laudatam, istiusmodi præstigias non recipere, etiamsi Angelus aliter annunciet, quam semel prædicatum est, Pauli auctoritate munitam non posse mutari.* Idem, in epist. ad Damasum Papam. *Mihi Cathedram Petri, & Fidem Apostolico ore laudatam censui consulendam. Inde nunc meæ animæ postulo cibum, unde olim Christi vestimenta suscepi . . . Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta Patrum servatur hæreditas . . . Vos estis lux mundi, vos sal terræ . . . A Pastore præsidium ovis flagito . . . Cum Successore Piscatoris & discipulo crucis loquor. Ego nullum primum nisi Christum sequens, Beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri communione consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio . . . Non novi Vitalem, Meletium respuo, ignoro Pau-*

ro Paulinum. *Quicunque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, anti Christi est... Discernite, si placet, obsecro, non timebo tres hypostases dicere, si jubetis... Obtestor Beatitudinem tuam per crucifixum, ut mihi epistolis tuis sive tacendarum sive dicendarum hypostaseon detur auctoritas.*

S. Augustinus, in Psalmo contra partem Donati. *Numerate Sacerdotes vel ab ipsa Petri Sede, & in ordine illo Patrum, quis cui successit, videte. Ipsa est petra, quam non vincunt superbæ inferorum portæ.* Et, sem. 2. de verbis Apostoli. *Jam enim de hac causa* (Pelagianorum) *duo Concilia missa sunt ad Sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est. Utinam aliquando finiatur error.* Et, epist. 162. asserit nihil esse timendum Cæciliano, quia cum Ecclesia Romana communione conjunctus est. *Cum se,* inquit, *Romanæ Ecclesiæ, in qua semper viguit Apostolicæ Cathedræ principatus ... per communicatorias litteras videret esse conjunctum, ubi paratus esset causam dicere.*

S. Optatus Milevitanus Episcopus, l. 2. de schismate Donatistarum. *Igitur negare non potes scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus ... in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur ... Ergo Cathedram unam, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus, cui successit Linus, Lino suc-*

no successit Clemens . . Damaso Siricius, hodie qui noster est socius; cum quo nobiscum totus orbis commercio formatarum, in una communionis societate concordat. Vestræ Cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis sanctam Ecclesiam vindicare.

S. Cyrillus Alexandrinus Patriarcha, ep. ad Cælestinum I. ait: *Non prius autem illius* (Nestorii) *communionem palam apertèque deserimus, quàm hæc ipsa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde quid hic sentias præscribere; quo liquido nobis constet communicare ne nos cum illo* (Nestorio) *oporteat, an verò liberè eidem denuntiare neminem cum eo communicare, qui ejusmodi erroneam doctrinam fovet ac prædicat. Porro tuæ integritatis mens, & super hac re sententia Macedoniæ Episcopis, necnon totius Orientis Antistibus perspicuè per literas exponi debet. Nam cupientibus illis ansam dabimus, ut omnes uno animo in una sententia persistant, rectæque Fidei, quæ jam impugnatur, opem ferant.*

S. Flavianus Constantinopol. Episcopus & Martyr hæc ad S. Leonem scribit: *Causa* (Fidei ab Eutychete impugnatæ) *eget solum modo Vestro solatio atque defensione, qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem & pacem cuncta perducere. Sic enim hæresis, quæ surrexit, & turbæ quæ propter eam factæ sunt, facillimè destruentur, Deo cooperante per vestras sanctissimas literas. Removebitur autem & Concilium, quod*

quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique ſanctiſſimæ turbentur Eccleſiæ.

S. Petrus Chryſologus, epiſt. ad Eutychem. *In omnibus hortamur te, Frater honorabilis, ut his, quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas: quoniam B. Petrus, qui in propria Sede & vivit & præſidet, præſtat quærentibus Fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis & Fidei, extra conſenſum Romanæ civitatis Epiſcopi cauſas Fidei audire non poſſums.*

S. Leo Magnus, in epiſt. ad Patres Concilii Chalcedonenſis. *Non abjuncta à vobis præſentia meâ, qui nunc in Vicariis meis adſum, & jam dudum in Fidei Catholicæ prædicatione non deſum; ut qui non poteſtis dubitare quid cupiamus. Unde, Fratres chariſſimi, rejecta penitus audacia diſputandi contra Fidem divinitus inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat: nec liceat defendi quod non licet credi: cùm ſecundùm Evangelicas auctoritates, ſecundùm Propheticas voces, Apoſtolicam doctrinam pleniſſimè & lucidiſſimè per litteras, quas ad beatæ memoriæ Flavianum Epiſcopum miſimus, fuerit declaratum, quæ ſit de Sacramento Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti pia & ſincera confeſſio.*

S. Gregorius Magnus, l. 4. epiſt. 52. ad Galliarum Epiſcopos. *Si quam verò contentionem, quod longè faciat divina potentia, de Fidei cauſa evenire contigerit, aut negotium emerſerit, cujus vehemens ſit fortaſſe dubietas, &*

pro sui magnitudine, judicio Sedis Apostolicæ indigeat; examinata diligentiùs veritate, elatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congrua sine dubio sententiâ terminari.

Episcopi Africani ex tribus Conciliis, in epist. ad Theodorum Papam dicunt, *quod magnum & indeficientem omnibus Christianis fluenta redundantem apud Apostolicam Sedem consistere fontem, nullus ambigere possit; quòd Summorum Pontificum vetusta solicitudo sit tam mala damnare, quàm probare laudanda: quòd omnia auctoritate Romani Pontificis firmentur; quòd ex sententia ejus cæteræ Ecclesiæ discant quæ prædicare debent, & doctrina mysteriorum Fidei per totius orbis regiones pura & integra maneat.*

Synodus Cypria, in synodica ad Theodorum Papam epistola, sic eum alloquitur. *Firmamentum à Deo fixum & immobile, atque titulî formam lucidissimam Fidei Vestram Apostolicam Sedem constituit, o sacer vertex, Christus noster.*

S. Sophronius Hierosol. Patriarcha, ep. ad Stephanum Episcopum sic eum affatur: *De finibus terræ usque ad terminos ejus ambula, donec ad Apostolicam Sedem, ubi orthodoxorum dogmatum fundamenta existunt, pervenias.*

S. Bernardus, epist. 190. ad Innocentium II. *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque & scandala regni Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror ibi potissimùm resarciri damna Fidei, ubi non*

ubi non possit Fides, sentire defectum. Cui enim alteri sedi dictum est aliquando: ego pro te rogavi, ut non deficiat Fides tua? Ergo quod sequitur, à Petri Successore exigitur: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

Omitto multos alios Patres.

Concilium generale sextum, actione 8. approbavit Agathonis Papæ epistolam ad Constantium Imperat. in qua ait: *Hæc est veræ Fidei regula, quam & in prosperis & in adversis vivaciter tenuit Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei gratiam à tramite Apostolicæ Traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis novitatibus unquam depravata succubuit, quia dictum est Petro: Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua, &c. Hic Dominus Fidem Petri non defecturā promisit, & confirmare eum fratres suos admonuit; quod Apostolicos Pontifices meæ exiguitatis prædecessores confidenter fecisse, semper cunctis est agnitum.*

Concilium Nicænum II. generale approbavit epistolam Adriani I. ad Tharasium scriptam, in qua hæc leguntur: *Cujus* (B. Petri) *Sedes per totum orbem terrarum primatum obtinens lucet, omniumque Ecclesiarum Dei caput existit. Unde & ipse B. Petrus Apostolus Dei jussu Ecclesiam pascens, nihil omnino prætermisit, sed ubique principatum obtinuit & obtinet: cui etiam & nostræ beatæ & Apostolicæ Sedi, quæ est omnium Ecclesiarum Dei caput, velim be-*

ata vestra sanctitas ex sincera mente & toto corde agglutinetur, utpote quæ re vera sit rectè sentiens, & pietatis incorruptæ conservatrix.

Concilium generale octavum, seu Constantinopolitanum IV. approbavit & subscripsit hanc Fidei formulam ab Hormisda Papa editam: *Prima laus est rectæ Fidei regulam custodire, deinde à constitutis Dei & Patrum nullatenùs deviare. Unum quippe horum ad Fidem pertinet, alterum ad opus bonum; sic ut enim scriptum est: sine Fide impossibile est placere Deo; sic rursus legitur: Fides sine operibus mortua est. Et quia non potest Domini nostri Jesu Christi prætermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; hæc quæ dicta sunt, rerum probantur effectibus. Quia in Sede Apostolica immaculata est semper Catholica reservata Religio, & sancta celebrata doctrina. Ab hujus ergo Fide atque doctrina separari minimè cupientes, & Patrum, & præcipuè sanctorum Sedis Apostolicæ Præsulum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreticos.... Sequentes in omnibus Apostolicam Sedem, & observantes omnia ejus constituta, speramus, ut in una communione, quam Sedes Aostolica prædicat, esse mereamur, in qua est integra & vera Christianæ Religionis soliditas. Promittentes etiam sequestratos à communione Ecclesiæ Catholicæ, id est, non consentientes Sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria, &c.* Hoc Fidei libello, actione 1. lecto, *tota*

Synodus

Synodus exclamavit, juste & convenienter lectus nobis libellus expositus est à sancta Romanorum Ecclesia, & propterea omnibus placet. Et (ut Anastasius Bibliothecarius testis oculatus testatur) omnes Episcopi, & Clerici in Concilium admissi, hanc Fidei formulam descriptam, atque testium à se rogatorum testimonio & subscriptione roboratam, singuli Sedis Apostolicæ Legatis porrexerunt ad Ramanum Pontificem deferendam.

S. Avitus Viennensis sic ad Hormisdam Papam scribit: *Quæsumus ergo servitio meo juncto, ut quid filiis vestris fratribus meis, id est, Gallicanis, si consulant, respondere debeam, instruatis; quia jam securus, non dicam de Viennensi, sed de totius Galliæ devotione polliceor; omnes vestram super statu Fidei captare sententiam.*

SERIES

ROMANORUM PONTIFICUM

Ex Bellarmino, aliisq; collecta cum notis qualitatem eorum indicantibus. S. denotat Sanctum. L. *Laudabilem.* O. (*ab Arithmeticis* nulla *dicta*) *eum, qui cum scandalo præfuit Ecclesiæ.* C. *dimidia prioris, indicat mediocris vitæ, ac famæ.*

S. Petrus a Christi in cælum ascensu ejusdem in terris Vicarius, An. 36. Antiochiæ sedem locat, deinde An. 43. Romæ, unde e cruce ad Superos evolavit An. 64.

S. Linus M. ab an.	64.	S. Victor M.	192.
S. Cletus M.	78.	*Sæculum* III.	
S. Clemens M.	91.	S. Zephyrinus M.	201.
Sæculum II.		S. Callistus M.	219.
S Anacletus M.	101.	S. Urbanus M.	224.
S. Evaristus M.	110.	S. Pontianus M.	231.
S. Alexander M.	119.	S. Anterus M.	235.
S. Sixtus M.	130.	S. Fabianus M.	236.
S. Telesphorus M.	140.	S. Cornelius M.	251.
S. Hyginus M.	152.	S. Lucius M.	253.
S. Pius M	156.	S. Stephanus M.	255.
S. Anicetus M.	165.	S. Sixtus II. M.	257.
S. Soter M.	173.	S. Dionysius M.	258.
S. Eleutherius M.	177.	S. Felix M.	270.

Euty-

S. Eutychianus M. 275.
S. Cajus M. 283.
S. Marcellinus M. 296.
Sæculum IV.
S. Marcellus M. 304.
S. Eusebius 309.
S. Melchiades 311
S. Sylvester 314.
S. Marcus 336.
S. Julius 337.
L. Liberius 352.
S. Felix II. M. 355.
S. Damasus 367.
L. Siricius 385.
S. Anastasius 398.
Sæculum V.
S. Innocentius 402.
S. Zosimus 417.
S. Bonifacius 418.
S. Cælestinus. 423
S. Sixtus III. 432.
S. Leo Magnus 440.
S. Hilarius 461.
S. Simplicius 467.
S. Felix III. 483.
S. Gelasius 492.
S. Anastasius II. 496.
S. Symmachus 498.
Sæculum VI.
S. Hormisdas 514.
S. Joannes 523.
S. Felix IV. 526.
L. Bonifacius II. 529.
L. Joannes II. 532.
S. Agapetus 535.
S. Sylverius 536.
L. Vigilius 537.
L. Pelagius 555.
L. Joannes III. 561.
L. Benedictus 575.
L. Pelagius II. 579.
S. Gregorius Mag. 590.
Sæculum VII.
O. Sabinianus 604.
L. Bonifac. III. 607.
S. Bonifac. IV. 608.
S. Deusdedit 616.
L. Bonifac. V. 620.
L. Honorius I. 627.
L. Severinus 640.
L. Joannes IV. 641.
L. Theodorus 642.
S. Martinus M. 649.
L. Eugenius I. 654.
S. Vitalianus 659.
L. Adeodatus 672.
L. Donus 677.
S. Agatho 679.
S. Leo II. 682.
S. Benedictus II. 685.
L. Joannes V. 686.
L. Conon. 687.

S. Sergius 688.

Sæculum VIII.

L. Joannes VI. 702.
L. Joann. VII. 705.
L. Sisinius 707.
L. Constantinus 708.
S. Gregorius II. 715.
S. Gregorius III 731.
S. Zacharias 741.
L. Stephanus II. 752.
L. Stephanus III. 752.
S. Paulus 757.
L. Stephanus IV. 768.
L. Hadrianus 772.
S. Leo III. 795.

Sæculum IX.

L. Stephanus. V. 816.
S. Paschalis 817.
L. Eugenius II. 824.
L. Valentinus 827.
L. Gregorius IV. 828.
L. Sergius II. 844.
S. Leo IV. 847.
L. Benedictus III. 855.
S. Nicolaus Mag. 858.
L. Adrianus II. 867.
C. Joann. VIII. 872.
L. Marinus 882.
L. Hadrianus. III. 884.
L. Stephanus VI. 885.
L. Formosus 891.
O. Bonifacius VI. 896.
O. Stephanus VII. 897.
L. Romanus 897.

Sæculum X.

L. Theodorus II. 900.
L. Joannes IX. 901.
L. Benedictus IV. 902.
L. Leo V. 904.
O. Christophorus 904.
O. Sergius III. 905.
L. Anastasius III. 912.
C. Lando 914.
O. Joannes X. 915.
L. Leo VI. 928.
L. Stephanus VIII. 929.
O. Joannes XI. 931.

nonulli hic ponunt Leonem VII. *quem tamen Baronius vocat Pseudo-Pontificem.*

L. Stephanus IX. 939.
L. Marinus II. 943.
L. Agapetus II. 946.
O. Joannes XII. 956.
L. Leo VIII. 963.
L. Benedictus V. 964.
L. Joannes XIII. 965.
L. Benedictus VI. 972.
L. Donus II 974.

Hic ponunt aliqui Bonifacium VI. *quem Baro-*

Baroniꝰ appellat Tyran-
num.
L. Benedictꝰ VII. 975.
L. Joan. XIV. 984.
L. Joann. XV. 985.
L. Joann. XVI. 986.
L. Gregoriꝰ V. 996.
L. Sylvester II. 999.

Sæculum XI.

L. Joann. XVII. 1004.
C. Joann. XVIII. 1004.
L. Sergius IV. 1009.
L. Benedictꝰ VIII. 1012.
L. Joan. XIX. 1024.
O. Benedictꝰ IX. 1033.
L. Gregoriꝰ VI. 1045.
L. Clemens II. 1046.
L. Damasꝰ II. 1048.
S. Leo IX. 1054.
L. Victor II. 1055.
L. Stephanꝰ X. 1057.
L. Nicolaus II. 1059.
L. Alexand. II. 1061.
S. Gregoriꝰ VII. 1073.
L. Victor III. 1087.
L. Urbanꝰ II. 1088.
L. Paschalis II. 1099.

Sæculum XII.

L. Gelasius II. 1118.
L. Callistus II. 1119.
L. Honorius II. 1124.
L. Innocent. II. 1130.
L. Cælestinꝰ II. 1143.
L. Lucius II. 1144.
L. Eugenius III. 1145.
L. Anastasiꝰ IV. 1153.
L. Hadrianꝰ IV. 1154.
L. Alexand. III. 1159.
L. *L*ucius III. 1181.
L. Urbanꝰ III. 1185.
L. Gregoriꝰ VIII. 1187.
L. Clemens III. 1187.
L. Cælestinꝰ III. 1191.
L. Innocent. III. 1198.

Sæculum XIII.

L. Honoriꝰ. III. 1227.
L. Gregoriꝰ. IX. 1227.
L. Cælestinꝰ IV. 1241.
L. Innoc. IV. 1243.
L. Alexand. IV. 1254.
L. Urbanus IV. 1261.
L. Clemens IV. 1265.
L. Gregorius X. 1271.
L. Innocent. V. 1276.
L. Hadrianus V. 1276.
L. Joannes XXI. 1276.
L. Nicolaus III. 1277.
L. Martinus II. *alias* IV. *quia Marinus pro Martino reputatur* 1281.
L. Honorius IV. 1285.
L. Nicolaus IV. 1288.
S. Cælestinus V. 1294.
L. Bonifac. VIII. 1294.

Sæcu-

Sæculum XIV.

B. Bened. X. *alias* XI. 1303.
C. Clemens V. 1314.
C. Joan. XXII. 1316.
C. Bened. XI. *al:* XII. 1334.
C. Clemens VI. 1342.
L. Jnnocent. VI. 1352.
L. Urbanus V. 1362:
L. Gregorius XI. 1370.
L. Urbanus VI. 1378.
L. Bonif. IX. 1389.

Sæculum XV.

L Jnnocent. VII. 1404.
L. Gregor. XII. 1406.
L. Alexand. V. 1409.
O. Joan. XXIII. 1410.
L. Martinus V. 1417.
L. Eugenius IV. 1431.
L. Nicol. V. 1447.
L. Calliſtus III. 1455.
L. Pius II. 1458.
L. Paulus II. 1464.
L. Sixtus IV. 1471.
L. Jnnoc: VIII. 1484.
O. Alex. VI. 1492.

Sæculum XVI.

L. Pius III. 1503.
C. Julius II. 1503.
L. Leo X. 1513.
L. Hadrian. VI. 1522.
L. Clemens VII. 1523.
L. Paulus III. 1534.
L. Julius III. 1549.
L. Marcell. II. 1555.
L. Paulus IV. 1555.
L. Pius IV. 1559.
S. Pius V. 1566.
L. Gregor. XIII. 1572.
L. Sixtus V. 1585.
L. Urbanus VII. 1590.
L. Gregor. XIV. 1590.
L. Innoc. IX. 1591.
L. Clemens VIII. 1592.

Sæculum XVII.

L. Leo XI. 1605.
L. Paulus V. 1605.
L. Gregor. XV. 1621.
L. Urbanus VIII. 1623.
L. Jnnocent. X. 1644.
L. Alexand. VII. 1655.
L. Clemens IX. 1667.
L. Clemens X. 1669.
L. Jnnocent. XI. 1676.
L. Alexand. VIII. 1689.
L. Jnnocen. XII. 1691.

Sæculum XVIII.

L. Clemens XI. 1700.
L. Innoc. XIII. 1721.
L. Bened. XIII. 1724.
L. Clemens XII. 1730.
L. Bened. XIV. 1740.

CANO-

CANONES TRIDENTINI
Ad Tractatum de fide pertinentes.
Ex Seſſ. VI.

1. Siquis dixerit ſine præveniente Spiritûs Sancti inſpiratione atq; ejus adjutorio hominem credere ſperare diligere aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratiâ conferatur; anathema ſit. *Can.* 3.

2. Siquis dixerit ſola fide impium juſtificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri quod ad juſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe eum ſuæ voluntatis motu præparari atq; diſponi, anathema ſit. *Can.* 9.

3. Siquis dixerit fidem juſtificantem nihil aliud eſſe quam fiduciam Divinæ miſericordiæ paccata remittentis proprer Chriſtum, vel eam fiduciam ſolam eſſe qua juſtificamur; anathema ſit. *Can.* 12.

4. Siquis dixerit omni homini ad remiſſionem peccatorum aſſequendam neceſſarium eſſe ut credat certo, & absq; ulla hæſitatione propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis peccata ſibi eſſe remiſſa; anathema ſit. *Can.* 13.

5. Siquis dixerit hominem a peccatis abſolvi ac juſtificari ex eo: quod ſe abſolvi ac juſtificari certo credat aut neminem vere eſſe juſtificatum niſi qui credat ſe eſſe juſtificatum, & hac ſola fide abſolutionem, & juſtificati-

onem

onem perfici; anathema ſit. *Can.* 14.

6. Si quis dixerit hominem renatum & juſtificatum teneri ex fide ad credendum ſe certò eſſe in numero prædeſtinatorum; anathema ſit. *Can.* 15.

7. Si quis magnum illud usq; in finem perſeverantiæ donum ſe certò habiturum ab ſolutá & infallibili certitudine dixerit niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit; anathema ſit. *Can.* 16.

8. Si quis dixerit nihil præceptum eſſe in Evangelio præter fidem, cætera eſſe indifferentia; neq; præcepta neq; prohibita; ſed libera, aut decem præcepta nihil pertinere ad Chriſtianos; anathema ſit. *Can.* 19.

9. Si quis hominem juſtificatum & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obſervantiam mandatorum Dei, & Eccleſiæ, ſed tantum ad credendum; quaſi verò Evangelium ſit nuda, & abſoluta promiſſio vitæ æternæ ſine conditione obſervationis mandatorum; anathema ſit. *Can.* 20.

10. Si quis dixerit nullum eſſe mortale peccatum præter infidelitatem; aut nullo alio quamtumvis gravi, & enormi, præterquam infidelitatis peccato ſemel acceptam gratiam amitti; anathema ſit. *Can.* 27.

11. Si quis dixerit amiſſa per peccatum gratiâ, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem quæ remanet non eſſe veram fidem, licet non ſit viva; aut eum qui fidem ſine chari-

charitate habet non esse Christianum; anathema sit. *Can.* 28.

12. Siquis dixerit, eum qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidem sed sola fide amissam justitiam recuperare sine Sacramento Pænitentiæ, ptout Sancta Romana, & Universalis Ecclesia, a Christo Domino & ejus Apostolis edocta hucusq; professa est servavit & docuit; anathema sit. *Can.* 29.

PROPOSITIONES DAMNATÆ
Circa materiam fidei errantes.

Necesse est infidelem in omni opere peccare. *Alex.* VIII. 7. *Decemb.* 1690. 8.

Omne quod non est ex fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur peccatum est. *Alex.* VIII. 7. *Dec.* 1690. 11.

Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor deficit etiam fides, & etiam si videntur credere non est fides Divina, sed humana *Alex.* VIII. 7. *Dec.* 1690. 12.

Futilis & toties convulsa est assertio de Pontificis supra Oecumenicum authoritate, atq; in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate. *Alex.* VIII. 7. *Dec.* 1690. 29.

Bulla Urbani VIII. *in eminenti* est subreptitia. *Alex.* VIII. *Dec.* 1690. 31.

Ab infidelitate excusabitur infidelis, non

credens

credens ductus opinione minus probabili: *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 4.

Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale ſecundum ſe. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 16.

Satis eſt actum fidei ſemel in vita elicere. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 17.

Siquis poteſtate publica interrogatur fidem ingenue confiteri, ut Deo & fidei glorioſum conſulo tacere, ut peccaminoſum per ſe non damno. *Inn.* XI. 2. *Mart.* 1679. 18.

Voluntas non poteſt efficere ut aſſenſus fidei in ſe ipſo ſit magis firmus quam meretur pondus rationum ad aſſenſum impellentium. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 19.

Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum quem habebat ſupernaturalem. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 20.

Aſſenſus fidei ſuper naturalis & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolum probabili revelationis, imo cum formidine qua quis formidet: ne non ſit locutus Deus. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 21.

Non niſi fides unius Dei neceſſitate medii neceſſaria videtur, non autem explicita Remunerationis. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 22.

Fides late dicta ex teſtimonio creaturarum, ſimilive motivo ad juſtificationem ſufficit. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 23.

Abſolutionis capax eſt homo quantumvis laboret ignorantia myſteriorum fidei, & etiam ſi

am si per negligentiam, etiam culpabilem nesciat Mysterium Ssmæ Trinitatis, & Incarnationis Domini Nostri JESU Christi. *Inn.* XI. 2. *Mart.* 1679. 64.

Sufficit Mysteria Ssmæ Trinitatis, & Incarnationis semel credidisse. *Innoc.* XI. 2. *Mart.* 1679. 65.

Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium. *Alex.* VII. 24. *sept.* 1665. 1.

Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum non teneris denuntiare si probare non possis. *Alex.* VII. 24. *Sept.* 1665. 5.

Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia. 25. *Baj.*

Jnfidelitas pure negativa inhis, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est. 68. *Baj.*

Libri prohibiti donec expurgentur, possunt retineri, usq; dum adhibita diligentia corrigantur. *Alex.* VII. 8. *Mart.* 1666.

EX

EX TRACTATU
DE SS.MA TRINITATE, SEU DE DEO TRINO.

CAPUT I.
De SS. Trinitatis existentia.

SAnctissima Trinitas consistit in tribus Personis divinis realiter distinctis, quæ unam & eandem numero Divinitatem habeant, sintque unus Deus: sive consistit in tribus personis, quæ sint unus Deus propter identitatem naturæ diviuæ.

ARTICULUS I.
Utrùm sint in Deo tres personæ realiter distinctæ?

Nota. Pluralitatem personarum in Deo, præter Judæos negarunt plurimi Hæretici, ut Praxeas, Noetus, & Sabellius ex Lybia oriundus, à quo hæc hæresis Sabelliana dicta est, eo, quòd ejus opera multum propagata sit. Sabellius quippe docuit Deum esse unicum in persona sicut in natura, appellari tamen diversis nominibus per ordinem ad diversas operationes, & dici Patrem, quatenus est principium rerum omnium; Filium, quatenus est sapientia; & Spiritum Sanctum, quatenus est auctor sanctitatis. Ejus sectatores

tores dicti sunt Sabelliani, & Patripassiani, eò quòd unicam in Deo personam admittentes, quæ modò Pater, modò Filius, modò Spiritus Sanctus nominaretur, asserebant Patrem esse incarnatum, passum & mortuum, &c. Errorem Sabellii amplexi sunt Paulus Samosatenus, Antiochenus Episcopus; Photinus, Episcopus Sirmiensis; Priscillianus, Episcopus Abulensis; Servetus natione Hispanus, Genevæ ob hanc hæresim opera Calvini flammis combustus; Faustus Socinus Italus, & ejus Discipuli Sociniani dicti, qui docent in Deo unicam esse personam nempe Patrem æternum, Christum esse purum hominem, & Spiritum Sanctum esse duntaxat virtutem & efficaciam Dei.

§. I.

Dico tres sunt Personæ in Deo realiter inter se distinctæ cum unica natura. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura. Matth. c. ult. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Ubi realis distinctio Personarum significatur vocibus Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Filius enim distingui debet realiter à Patre, à quo gignitur: nam nemo potest esse sui ipsius Filius, & à se, ipso generari. Spiritus verò Sanctus annumeratur Patri & Fi-

lio velut diſtinctus ab utroque. Unitas autem naturæ earundem Perſonarum ſignificatur per vocem *nomine*, quæ indicat tres illas Perſonas habere unicum nomen divinitatis, unicam auctoritatem, & virtutem qua à peccato mundamur & ſanctificamur, unicam proinde divinitatem. Et verò, ſi tres illæ Perſonæ non eſſent Deus, ſequeretur Chriſtum in forma baptiſmi, qui eſt profeſſio Fidei, creaturas Deo ex æquo adjungere, & ſub eodem nomine, eademque auctoritate illas exprimere.

Jtem, 1. Joann. c. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* Ubi cùm dicatur, *tres ſunt*, & addatur, *& hi tres unum ſunt*, non verò unus ſunt, clarè ſignificatur ternarius numerus Perſonarum divinarum in unitate eſſentiæ & naturæ; ita ut ſenſus ſit: hæ tres perſonæ ſunt una res, una ſubſtantia, una natura & divinitas.

Præterea extant alia teſtimonia de diſtinctione Patris à Filio, & Patris ac Filii à Spiritu Sancto.

Nam 1. dicitur, Joann. cap. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum: & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum . . . Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis: & vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.* Hoc textu clarè exprimitur diſtin-

ctio-

ctio personæ Verbi à persona Patris. Nam dicitur, quòd *Verbum erat apud Deum*, & quòd vidimus gloriam Verbi *quasi Unigeniti à Patre*. Nemo autem dicitur esse apud se ipsum, & nemo dici potest sui ipsius Filius à se ipso unigenitus; sed hæc necessariò conveniunt personis realiter distinctis. Deinde dicitur quòd *Deus erat Verbum*, & quòd *Verbum erat in principio apud Deum*; ideoque dicitur, quòd in principio; id est, ab æterno, Deus erat apud Deum. At nomen *Deus* significat ens vivens & per se subsistens: ac proinde significatur Personam divinam nempe Verbum, esse apud aliam Personam divinam, nempe Patrem. Denique hæc verba: *Verbum caro factum est*, *& habitavit in nobis*, *&c.* significant propriam & distinctam Verbi hypostasim: nam de solo ente per se subsistente dici potest quòd factum sit homo. Hoc autem dicitur de Verbo, quod simul vocatur Unigenitus à Patre: ac proinde significatur Verbum, ut est persona distincta à Patre, suscepisse naturam humanam. Ita ferè ex hoc textu argumentatur Tertullianus, lib. contra Praxeam, cap. 21. & S. Athanasius, oratione ad versus Sabellianos.

Item distinctionem Patris & Filii in unitate essentiæ clarè ostendunt hæc Christi verba, Joann. c. 10. *Ego & Pater unum sumus.* Hæ voces (*Ego & Pater*) apertè exprimunt Personarum pluralitatem, eadem enim Per-

sona non potest esse sui ipsius Pater: unde etiam additur Verbum *sumus* in plurali. Vox autem *unum*, significat unitatem naturæ: nam non dixit *unus*, sed *unum*, quod significat unam rem absolutam, unam substantiam & naturam. Ita ferè disserunt S. Ambrosius lib. 3. de Spiritu Sancto; & S. Augustinus, tract. 35. in Joann.

2. Distinctionem Patris & Filii à Spiritu Sancto ostendunt textus sequentes. Joann. cap. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis.... Spiritum veritatis.... Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Certè Filius rogans realiter distinguitur à Patre rogato, cùm nullus se ipsum roget, sed alium à se ipso realiter distinctum. Paraclitus autem Spiritus Sanctus cùm sit mittendus à Patre, & dicatur alius à Filio, manifestè distinguitur realiter ab utroque. Et, cap. 15. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.* Et, cap. 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet.*

Ex his textibus patet 1. Spiritum Sanctum esse Personam: nam ei attribuuntur quæ non possunt convenire nisi enti per se subsistenti, nempe quòd mittatur, & procedat ab aliis Personis, quòd doceat, &c. 2. Esse Personam distinctam à Personis Patris & Filii:

Filii: nam dicitur mitti & procedere à Patre, mitti & accipere à Filio. Nulla autem Persona mittitur & procedit à se ipsa. Illam autem Personam Spiritus Sancti distinctam à Patre & Filio, esse verum & unicum Deum cum utroque, infra suo loco probabitur.

Prob. 2. Pluralitas Personarum divinarum in unitate naturæ ex Traditione, seu ex unanimi Patrum consensu, quorum multi de SS. Trinitate ex professo scripserunt; ut Tertullianus, l. contra Praxeam; Athanasius, multis locis; Basilius, libris contra Eunominum; Hilarius, 12. libris; Gregorius Nazianzenus & Gregorius Nyssenus, pluribus orationibus; Chrysostomus, quinque Homiliis; Ambrosius, libris de Spiritu Sancto; Augustinus, libris 15. Fulgentius, lib. adversus Arianorum objectiones; Damascenus, lib. 1. de fide. Sed quia Hæretici non dubitant de sententia Patrum sæculi quarti, & sequentium sæculorum circa hanc veritatem, operæ pretium est hoc fidei dogma & religionis nostræ fundamentum probare testimonio Patrum trium priorum Ecclesiæ sæculorum. Brevitatis tamen causá indicabo solùm loca ubi extant.

Primo itaque sæculo, Clemens Romanus, in sua ad Corinthios epist. Et S. Polycarpus Martyr, in oratione, quam martyrium jam jam subiturus fudit, & quæ extat

in actis ejus martyrii apud Eusebium, lib. 4. Hist. Eccles. cap. 14.

Secundo sæculo. Athenagoras, Atheniensis Philosophus Christianus, in legatione pro Christianis. Et S. Irenæus, in suis libris.

Tertio sæculo. Tertullianus, l. contra Praxeam. Dionysius Alexandrinus, in epistola, quam suo & Alexandrinæ Ecclesiæ nomine scripsit ad Paulum Samosatenum. S. Gregorius Thaumaturgus, in sua fidei expositione.

Præterea textus Patrum infra citandi de divinitate Filii & Spiritus Sancti eandem veritatem ostendunt.

Prob. 3. Trinitas Personarum divinarum in unitate essentiæ ex Conciliis generalibus.

Nam 1. Concil. Nicænum I. in Symbolo ait: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem . .. Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, ex Patre natum Unigenitum . . . Deum verum ex Deo vero, genitum non factum, consubstantialem Patri . . . Et in Spiritum Sanctum.*

2. Concil. Constantinopolitanum I. in suo Symbolo: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem . . . Et in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum verum ex Deo vero . . . . Credimus in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, &*

cum

cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum, qui locutus est per Prophetas.

3. Concil. Ephesinum, actione 6. post prolatum Symbolum Nicænum, sic ait: *Huic sanctæ Fidei omnes consentire convenit: continet enim pietatem, &c.* Et postea vetat ne quis contrariam huic Symbolo Fidem proferat aut doceat. *His igitur perlectis*, inquit, *statuit sancta Synodus alteram Fidem nemini licere proferre aut conscribere, aut componere, præter definitam à sanctis Patribus, qui in Nicæa cum Spiritu Sancto congregati sunt.*

4. Conc. Chalcedonense, Conc. Constantinopolitanum II. act. 6. & Constantinopolitanum III. act. 17. Sybolum Nicænum & Symbolum Constantinopolitanum approbant & confirmant.

5. Conc. Nicænum II. sex priora Concilia hactenus laudata confirmat.

6. Conc. Constantinopolitanum IV. actione 10. ait: *Credimus in unum Deum in tribus consubstantialibus & divinis ac principalibus Personis .... Unum quidem & singularem Deum secundùm rationem substantiæ, trinum autem vel tria, si eum secundum rationem Personarum prædicamus.*

7. Concil. Lateranense IV. c. 1. sic definit. *Firmiter credimus & simpliciter confitemur, quòd unus solus est verus Deus, æternus & immensus, omnipotens, incommutabilis, incomprehensibilis & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus*

ritus Sanctus: tres quidem Personæ, sed una essentia, substantia seu natura simplex omninò.

8. Conc. Lugdunense II, can. 1. & Florentinum, in decreto unionis, definiunt Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio, & non à solo Patre; ac proinde manifestè supponunt Trinitatem Personarum.

9. Denique Concil. Tridentinum, sess. 3. confirmat Symbolum Constantinopolitanum cum additione vocis *Filioque.*

His adde Symbolum Athanasianum à tota Ecclesia usu receptum & approbatum, quod sic habet: *Fides Catholica hæc est, ut unum Deum in Trinitate & Trinitatem in unitate veneremur: neque confundentes Personas, neque substantiam separantes. Alia est enim Persona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti. Sed Patris & Filii & Spiritus Sancti una est divinitas, æqualis gloria, coæterna Maiestas.*

Omitto plurima Concilia particularia.

Prob. 4. Argumento theologico. A tempore Apostolorum, qui negavit Trinitatem Personarum, vel divinitatem Filii aut Spiritus Sancti, aut unitatem naturæ, statim in Ecclesia habitus est Hæreticus & ut talis damnatus, ut constat ex Historia Ecclesiæ. Ergo fides Trinitatis Personarum in unitate naturæ semper fuit fides Ecclesiæ Catholicæ, & ab Apostolis tradita. Ergo fides Mysterii Trinitatis est vera fides.

§. II.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Versiculus septimus primæ epistolæ Joannis citatus, nempe *Tres sunt qui Testimonium dant in Cœlo, &c.* quo probatur Trinitas Personarum in unitate naturæ, non est Joannis, sed multis post sæculis insertus est ejus epistolæ. Nam ille versiculus non legitur in codicibus græcis, imò nec in multis veteribus latinis; & multi Patres, ut Ambrosius, Augustinus, & Leo Magnus, qui contra Trinitatis hostes scripserunt, nunquam eum adhibuerunt, qui tamen solus rem conficiebat.

Resp. Ad 1. versiculus ille non in omnibus quidem exemplaribus græcis, sed tamen in multis reperitur; & Robertus Stephanus ex sexdecim exemplaribus græcis, ex Italia, Gallia, & Hispania collectis, solummodo notat septem, in quibus versiculus ille non legitur. Item versiculus ille in multis quidem vetustissimis exemplaribus latinis omittitur in contextu; At in pluribus ejusdem ætatis supplerur ad marginem: in recentioribus verò omnibus legitur, quamvis non semper septimus, sed sæpissimè octavus legatur. Quare licet textus ille in codicibus multis incuria Amanuensium omissus sit, tamen in aliis pluribus reperitur.

Resp. Ad 2. Patres illi textum hunc ideo

deo non citarunt, vel quia usi sunt imperfectis codicibus, vel quia tunc temporis ille textus non erat ab omnibus particularibus Ecclesiis cognitus ut certò divinus, & ab Hæreticis contra quos disputabant, non admittebatur ut certò canonicus. At inde non sequitur quod non sit Joannis verus textus, tum quia Concilium Tridentinum declaravit epistolam Joannis, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia legi consueverunt, canonicam: hic autem septimus versiculus in Ecclesia publicé legitur Dominica in Albis: tùm quia multi Patres antiqui textum hunc tanquam verum & divinum citant; ut Cyprianus, l. de unitate Ecclesiæ; Athanasius, l. 1. ad Theophilum; Epiphanius, l. de hæres. Hieronymus, in prologo epistolarum canonicarum; Fulgentius, l. contra objectiones Arianorum; Idacius Clarus; Victor Uticensis; Eugenius Carthaginensis, in professione fidei, quam suo & aliorum Africæ Episcoporum nomine Hunerico Vandalorum Regi obtulit.

Inst. Saltem in eo versiculo septimo hæ voces (*& hi tres unum sunt*) non significant unitatem essentiæ ac naturæ, sed solùm testificationis, sicut hanc solùm significant verba similia versiculi sequentis: *& tres sunt qui testimonium dant dant in terra, Spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres unum sunt.*

Resp. Nego. Nam 1. Verba Scripturæ sumi debent pro subjecta materia; ex aliis autem

tem textibus Scripturæ, & ex Traditione constat Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum habere unam eandemque naturam ac divinitatem. Unde cùm hic dicantur esse unum, tò *unùm* significat unitatem naturæ, consensûs, & consequenter testificationis. At spiritus, id est, anima humana Christi, & sanguis ac aqua, quæ ex Christi mortui latere fluxerunt, non possunt esse nisi unum compositione & testimonio. 2. Quia in omnibus codicibus græcis verba versiculi octavi leguntur cum præpositione *in*, hoc modo: *& hi tres in unum sunt*, supple testimonium: quæ præpositio omissa est in codicibus latinis vel scribarum incuria, vel Hæreticorum fraude. Unde sensus textus latini ita explicari debet ac si in eo præpositio *in* quæ subintelligitur, adesset, nempe in hunc modum: hæc tria in unam eandemque rem, humanitatis nimirum à Verbo assumptæ veritatem testandam consentiunt. E contra in septimo versiculo præpositio *in* nullibi reperitur.

Obj. 2. Isai, c. 44. dicitur: *Ego sum Dominus, faciens omnia, extendens Cœlos solus, stabiliens terram, & nullus mecum.* Ergo unica est Persona in Deo.

Resp. Nego conseq. Nam pronomen *ego* supponit pro tribus Personis, quæ sunt unus Dominus; & vox exclusiva *solus* excludit solum cooperationem creaturarum in creando mundo.

Obj.

Obj. 3. Illud, Isai. c. 45. *Ego sum Deus, & non est alius præter me.* Ergo.

Resp. Nego conseq. Quia 1. pronomen *ego* supponit pro tribus Personis divinis, nempe Patre, Filio, & Spiritu Sancto: nam supponit pro ea & omni Persona, quæ est verus Deus, præter quem non est alius Deus. Tres autem illæ Personæ sunt verus Deus, utpote habentes unam eandemque divinitatem. 2. Etiamsi pronomen *ego* supponeret pro sola persona Patris, non ideo excluderetur pluralitas Personarum: nam ibi non dicitur, non est alia Persona præter me, sed, non est alius Deus præter me; quod excludit solum aliam divinitatem à divinitate Patris, ita ut sensus sit: non est ens præter me habens aliam divinitatem, ideoque quod sit alius Deus. Quare supponendo solum Patrem loqui, ibi solum negat alias esse Personas quæ sint alius Deus, non autem esse alias personas quæ sint Deus. Jam verò Filius non est alius Deus à Patre, nec Spiritus Sanctus alius Deus à Patre & Filio; sed Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt unus & idem numero Deus, præter quem non est alius.

Obj. 4. Priores Christiani non crediderunt Mysterium Trinitatis: ergo non existit. *Probo anteced.* Si priores Christiani hoc Mysterium credidissent, id non latuisset Gentiles, qui eis objecissent innumeras difficultates, quæ spontè cuique illud consideranti sese ob-

jiciunt,

jiciunt, & ex eo desumpsissent argumentum pro pluralitate Deorum, quam illis Christiani passim exprobrabant. At Gentiles neutrum fecerunt: nam nec in illorum libris, nec in Christianorum apologiis istæ objectiones reperiuntur. Ergo.

Resp. 1. Quamvis Pastores Ecclesiæ prioribus sæculis diligenter Mysterium Trinitatis Fideles explicitè docerent, nec baptizarent Cathecumenos antequam Symbolum in quo continetur, memoriter tenerent ac recitassent; tamen illud passim gentilibus non vulgabant, ne projicerent Margaritas ante porcos, ne videlicet propter difficultates quas continet, eorum animos exulcerarent, neve illud ob nonnulla quæ rationem superant, irrisioni exponerent. Quare Patres trium priorum sæculorum de illo Mysterio aut scribentes, aut coram Gentilibus loquentes, œconomiæ causa, subobscuris phrasibus usi sunt, quas tamen fidelibus postea clare explicabant.

Resp. 2. Nego min. & ejus probationem Quia 1. plurimi libri contra Religionem Christianam ab Ethnicis scripti exciderunt partim injuria temporum, partim Christianorum Principum & Prælatorum Ecclesiæ diligentia; multæ quoque Christianorum apologiæ temporum injuria, atque etiam fidei hostium malitia exciderunt. 2. Plinius, l. 10. epist. 97. ad Trajanum à Christianis ait,

Carmina

Carmina Christo tanquam Deo cantari solita. Et Justinus Martyr, in prima sua pro Christianis apologia refert Christianos ab Ethnicis insipientiæ insimulari, quòd Christum tanquam Dei Filium colant. Christi autem divina filiatio cognosci nequit sine pluralitate Personarum in Deo. 3. Sub finem secundi sæculi Praxeas scripsit contra Trinitatem, & ex ea Deorum pluralitatem adversus Catholicos probare nititur. 4. Celsus Gentilis Philosophus apud Origenem,, in l. contra eundem Celsum conatur probare ex fide Trinitatis sequi Deorum pluralitatem. His adde acta sincera Martyrum, quæ continent innumera testimonia divinitatis, & filiationis divinæ Christi, quæ cognosci non potest sine pluralitate Personarum in Deo.

Obj. 5. Si essent tres Personæ in Deo, esset compositio realis in Deo. Falsum conseq. ergo.

Resp. Nego sequel. maj. Nam compositio est unio multorum realiter distinctorum. At in Deo personæ divinæ non uniuntur adinvicem, sed identificantur in natura. Unde Personæ divinœ non se habent ut plures unius totius partes, sed ut una simplicissima entitas, unaquæque Persona cum cum natura sibi realiter identificata constituit unam Personam simplicem ab aliis Personis realiter distinctam: ita ut Deus sit in natura simplcissimus & unicus, & tamen in Personis trinus.

Inst.

Inst. 1. In Deo erit pluralitas ac distinctio realis, ergo & compositio.

Resp. Nego conseq. Nam ad compositionem realem non sufficit pluralitas realis, sed requiritur unio multorum inter se realiter distinctorum.

Inst. 2. Si daretur distinctio & pluralitas realis in attributis divinis, daretur compositio realis in Deo. Ergo à pari si datur pluralitas realis Personarum in Deo, datur compositio realis.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia si attributa divina essent inter se realiter distincta; non essent in Deo simul nisi per unionem, & sic facerent compositionem realem: nam non possunt esse in Deo per identitatem in natura quin inter se identificentur, cum inter illa non sit oppositio realis, quæ consistit in processione reali unius ab alio. At tres Personæ realiter distinctæ, sunt in Deo per identitatem naturæ, seu identificantur eidem naturæ, & tamen sunt realiter inter se dictinctæ propter oppositionem realem, quam habent inter se per processionem realem secundæ à prima, & tertiæ à duabus aliis.

Obj. 6. Aliqui Patres dicunt esse in Deo unicam hypostasim. Ergo est in Deo unica Persona.

Resp. Nego conseq. Quia illi Patres per hypostasim intelligunt naturam seu essentiam. Nam hæc vox *hypostasis* ab antiquis interdum

pro

pro natura, interdum pro persona ac supposito usurpata est: sicut *usia* promiscue pro supposito & etiam pro natuta ab aliquibus Patribus usurpata reperitur: unde ex aliis vocibus additis ejus significatio determinabatur. Nunc autem usus à multis sæculis invaluit, ut *usia* solam naturam & substantiam, hypostasis verò solam personam significaret. Imò ab aliquibus sed paucissimis nomen *substantiæ* acceptum est pro persona, & nomen *subsistentia* pro natura.

Obj. 7. Ex S. Gregorio Nysseno, in lib. ad Ablavium, Personæ divinæ se habent respectu divinitatis, sicut Petrus, Paulus & Jacobus se habent respectu humanitatis. Ergò sicut hi tres ita sunt unus homo logicè, ut tamen sint tres homines, quia sunt tres personæ: ita, &c.

Resp. Nego conseq. Quia non intendit instituere omnimodam comparationem personarum divinarum cum personis humanis, ita ut non aliter tres Personæ divinæ sint unus Deus, quam tres personæ humanæ sunt unus homo, ut patet ex ejusdem orat. cathec. cap. 3: sed solum vult significare, quod sicut Petrus, Paulus & Jacobus ita sunt unus homo ut tamen sint tres personæ humanæ: sic Pater, Filius, & Spiritus S. sic sunt unus Deus, ut tamen sint tres personæ divinæ; & vicissim quod sicut Petrus, Paulus & Jacobus ita sunt tres personæ humanæ, ut tamen sint

unus

unus homo: ſic Pater, Filius & Spiritus Sanctus ita ſunt tres Perſonæ divinæ, ut tamen ſint unus Deus; cum hoc tamen diſcrimine quod plures perſonæ humanæ ſint unus homo logicè tantùm & ſpecie, unus unitate convenientiæ & conceptibilitatis: tres autem perſonæ divinæ ſint unus Deus phyſicè & numero, ſeu unitate numerica; quia plures perſonæ humanæ habent humanitates plures numero & realiter diſtinctas, tres autem perſonæ divinæ habent unam eandemque numero divinitatem.

Obj. 8. Si eſſent tres Perſonœ divinœ, tres eſſent Dii. Falſum conſeq. ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Quia tres illœ Perſonœ divinœ habent unam eandemque numero divinitatem. Ad multiplicationem autem concreti ſubſtantivi requiritur tum ſubjecti ſeu ſuppoſiti, tùm etiam formœ multiplicatio, ut docent Philoſophi, & conſtat ex uſu.

Obj. 6. Hoc axioma: quœ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe. At tres Perſonœ Trinitatis ſunt eœdem uni tertio, nempe divinitati, ergo ſunt eædem inter ſe, proindeque ſunt eadem perſona.

Reſp. 1. Diſting. maj. Quœ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe, in illa ratione in qua ſunt eadem uni tertio, *conc. maj.* In alia ratione, *nego maj.* Sic quamvis Petrus & Paulus ſint idem cum homine ſecundùm

ſpeciem

speciem sumpto, uterqne enim est homo ejusdem speciei, tamen non sunt idem inter se secundum numerum & individuum, sed duntaxat secundum speciem. Tres autem Personæ Trinitatis sunt tantum eædem in ratione Dei seu in divinitate; unde sunt tantum idem inter se in illa ratione, nempe sunt idem Deus. At non sunt idem in personalitate, unde non sunt eadem persona.

Resp. 2. Quæ sunt eadem uni tertio adæquate sumpto, sunt eadem inter se; *conc. maj.* Quæ sunt eadem uni tertio inadæquatè sumpto, sunt eadem inter se, *nego maj.* At tres Personæ Trinitatis non sunt idem uni tertio nempe divinitati, nisi inadæquatè sumpto: nam singulæ non sunt id omne cui identificatur divinitas; Pater, v. g. est idem cum divinitate sumpta secundum omnem perfectionem absolutam quam includit: at non est idem cum ea sumpta secundum omnem entitatem relativam cui ipsa identificatur. Paternitas enim non identificatur filiationi & & spirationi passivæ, utpote paternitati oppositis, quibus tamen identificatur divinitas.

Potest adhuc sic distingui major. Quæ sunt eadem uni tertio finito & incommunicabili, sunt eadem inter se, *esto maj.* Quæ sunt eadem uni tertio infinito in omni genere, & propter infinitam fœcunditatem communicabili pluribus relativè oppositis, sunt idem inter se, *nego maj.* Divinitas autem est

infinita

infinita in omni genere, & ratione infinitæ suæ fœcunditatis communicabil s pluribus relativè oppositis, ideoque realiter inter se distinctis, tribus scilicet Personis Divin s. Unde ex eo quòd tres personæ identificentur Divinitati, sequitur tantum quod sint idem & unus Deus.

Sunt qui respondent hoc axioma etiamsi valeret in creatis, non valere tamen in divinis. Quia Mysteria Religionis nostræ, cùm humanæ rationis captum superent, non sunt philosophicis principiis explicanda, sed Scriptura & Traditione: quæ divinam revelationem continent: *Si inter nos & Deum nihil est discriminis* (inquit S. Cyrillus Alexand. l. 11. in Joann.) *divina nostris metiamur. Sin autem incomprehensibile est intervallum, cur naturæ nostræ defectus regulam ac normam Deo præfiniunt?* Sic olim apud Philosophos hoc dictum (*ex nihilo nihil fit*) habebatur principium certum; & tamen respectu Dei falsum esse fatentur ipsi Sabelliani & Sociniani: nam sentiunt Deum hocce universum ex nihilo & independenter à materia præjacente condidisse.

Porro duo absoluta identificata uni tertio identificantur inter se, quia non possunt habere oppositionem relativam producentis & producti, quæ est causa distinctionis realis: sicut eam habent relativa.

Obj. 10. Si sint in Deo tres Personæ i-

dentificatæ divinitati, ſunt quatuor res in Deo. Ergò eſt quaternitas, non trinitas.

Reſp. Nego anteced. Nam non ſunt quatuor realiter inter ſe diſtincta, divinitas enim identificatur tribus perſonalitatibus. Quamvis igitur ſint in Deo tres res relativæ nempe perſonalitates, & una res abſoluta nempe divinitas; tamen tres illæ res relativæ cum identificentur illi rei abſolutæ ſeu divinitáti, non faciunt cum illa numerum: nam in omni numero unitas diſtinguitur realiter ab unitate, quâcum numerum facit. Sic corpus & anima rationalis, & unio phyſica, & homo qui ex illis conſtituitur, non faciunt quatuor, ſed duntaxat tria & unum; quia homo, qui eſt totum ex anima & corpore unitis conſtitutum, cum iis identificetur, non facit nec facere poteſt cum illis numerum. Igitur in Deo eſt Trinitas & unitas, Trinitas Perſonarum; & unitas eſſentiæ: quare Deus eſt trinus & unus.

Obj. 11. Si Pater & Filius habeant eandem divinitatem, valebit hic ſillogiſmus expoſitorius: hæc divinitas eſt Pater, hæc divinitas eſt Fililius, ergo Filius eſt Pater; ideoque ſunt una perſona.

Reſp. Nego. Nam hic ſillogiſmus non eſt verè expoſitorius, ſed categoricus, aut ſaltem categorico æquivalet. Eſt autem vitioſus, quia medius terminus nempe divinitas

non

non sumitur universaliter distributivè, ut sumi deberet, nempe hoc modo, quidquid est divinitas, & tamen sic sumi non potest; nam falsæ sunt istæ propositiones: quidquid est divinitas est Pater, quidquid est divinitas est Filius. Quare sillogismus non est in forma, ac proinde conclusio nulla est. Porro divinitas est capax distributionis, exprimibilis hoc modo, quidquid est divinitas: nam divinitas est terminus universalis æquivalenter, cum pluribus realiter distinctis communicetur.

Obj. 12. Rationi repugnat, quòd una numero natura tribus personis realiter inter se distinctis identificetur. Ergo repugnat Mysterium Trinitatis.

Resp. Nego anteced. Id quidem humanæ mentis captum superat, & est supra non contra rationem naturalem. Imo ipsa ratio naturalis docet divinum esse, utpote infinitum & incomprehensibile, existere posse variis modis, qui intellectus finiti captum superent, & ejus modum existendi debere esse incomprehensibilem cuilibet intellectui finito, juxta illud axioma philosophicum; modus essendi sequitur esse: ac proinde modus existendi entis infiniti & incomprehensibilis, qualis est Deus, est incomprehensibilis intellectui finito, ideoque Mysterium. Fides verò nos docet, quisnam sit ille incomprehensibilis modus esse divini, docendo eum con-

fiftere in eo, quod una eademque natura divina tribus Perfonalitatibus realiter inter fe diftinctis, quarum fecunda á prima, & tertia à duabus aliis procedit, identificetur.

Obj. 13. Beatius eft dare quam accipere, ut docet Chriftus. At folus Pater non accipit, & aliæ accipiunt à Patre. Ergo folus Pater eft beatior aliis, ideoque folus Deus.

Resp. Explicando. Beatius eft dare quam accipere cum dependentia & fine exigentia infruftrabili accipiendi, *conc. maj*. Beatius eft dare quam accipere, quando qui accipit, per fe & ex natura fua infruftrabiliter exigit accipere fine dependentia id quod accipit, nec eft in potentia ad recipiendum, fed femper habet, *nego maj*. Filius autem & Spiritus Sanctus infruftrabiliter ex naturara fua exigunt accipere divinitatem per communicationem & perfonalitatem per productionem fine ulla dependentia. Nam ipfa natura divina, quæ eft tam Filii & Spiritus Sancti natura, quam natura Patris, exigit infruftrabiliter illis communicari, & perfonalitates duas fibi identificatas produci; ita ut Pater non effet Deus nifi communicaret totam naturam fuam Filio & Spiritui Sancto, & illorum perfonalitates produceret.

Obj. 14. Myfterium Trinitatis hæc duo contradictoria admittit: *Deus eft genitus*, *Deus non eft genitus*, nam Pater eft Deus, & Filius eft Deus, & tamen Pater non eft geni-

genitus, Filius verò eſt genitus. Ergo repugnat.

Reſp. Nego anteced. Quamvis enim prima propoſitio (*Deus eſt genitus*) ſit vera, quia tó *Deus* ſupponit pro Filio; tamen ſecunda eſt falſa, nam ſenſus illius eſt: nulla perſona, quæ ſit Deus, eſt genita. Ratio eſt, quia nomen *Deus* abſolutè accipitur pro perſonis indiſtinctè, niſi per prædicatum notionale reſtringatur ad unam Perſonam divinam: ſic verum eſt, *Deus generat*, quia nomen *Deus* reſtringitur ad Patrem. At quando propoſitio eſt negativa, ſubjectum non reſtringitur per prædicatum, & nomen *Deus*, quod eſt terminus univerſalis æquivalenter, determinatur per negationem ad ſuppoſitionem univerſalem. Quare cum dicitur, *Deus non generat*, vel, *Deus non eſt genitus*, ſenſus eſt: nulla Perſona divina generat, nulla eſt genita: quod falſum eſt. Equidem Myſterium Trinitatis admittit has propoſitiones: *Deus eſt genitus*, *Deus eſt ingenitus*. Nam ſenſus eſt: aliqua perſona habens divinitatem eſt genita, aliqua eſt ingenita; quia cùm propoſit omnes illæ ſint affirmantes, nomen *Deus* reſtringitur per prædicatum ad unam Perſonam, ita ut in prima propoſitione ſupponat pro Perſona Verbi, & in ſecunda pro Perſona Patris.

Item unus Deus in eſſentia verè gignit, gignitur & procedit. Nam ille unus Deus

in essentia est Pater qui gignit, est Filius qui gignitur, est Spiritus Sanctus qui procedit: quippe unus Deus in essentia sumitur pro Personis in communi. Falsum est enim, quod Deus inessentia nihil aliud sit quam ipsa essentia divina formaliter sumpta, & prout à tribus personalitatibus virtualiter distinguitur.

Obj. 15. Tres Personæ divinæ sunt tres naturæ intelligentis subsistentiæ individuæ & incommunicabiles alteri ut supposito. Ergo sunt tres Dii.

Resp. Nego conseq. Quia tres illæ subsistentiæ sunt subsistentiæ relativæ ejusdem naturœ illis absque ulla sui multiplicatione identificatæ.

ARTICULUS II.

UTrùm *Trinitas Personarum divinarum in unitate naturæ probari possit ex veteri Testamento.*

Resp. Affirm. Nam 1. Genes. c. 1. Deus hominem conditurus sic loquitur de se ipso in plurali: *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Verbum *faciamus* clarè significat plurium inter se consultationem: hæ verò voces (*ad imaginem & similitudinem nostram*) significant unitatem naturæ, alioqui debuisset dici: *ad imagines & similitudines nostras.*

Nec

Nec dic Deum in unica perſona ſecum-loqui. Nam (ut ait S. Baſilius, Homil. 9. in Hexameron) *Quis faber aut ærarius aut lignarius, ſolus ipſe quidem, nec alio quoquam ſibi cooperante ſtipatus, interque ſuæ artis inſtrumenta deſidens, ſibi ipſi admurmurat, dicens: faciamus gladium, aut compingamus aratrum; ac non potius ſilentio ſuam, cum libuerit, accommodatam ad artem, exequitur operationem? Sunt enim inſignes profectò nugæ, unum aliquem inveniri, qui ſibi imperet, ſive præceptorem deſiderare, ac hariliter ſe ipſum vehementerque urgere & adhortari.*

Neque dici poteſt Deus hic alloqui Angelos. Nam Deus Pater hic non alloquitur niſi illos, quibus, *ad imaginem noſtram.* Angeli autem non habent unam eandemque imaginem cum Deo. Ita reſpondit idem S. Baſilius, loco citato.

Neque etiam dici poteſt duas hic loqui in plurali numero ad commendandam auctoritatem ſuam. Tum quia hic nulla eſt cauſa commendandæ auctoritatis divinæ, cum Deus hic creaturas non alloquatur. Tum quia Deus in Scriptura fere ſemper loquitur in ſingulari numero, præſertim ubi commendat auctoritatem ſuam, ut cum dicit: *Ego Dominus Deus veſter. Ego ſum Dominus.* Nec in plurali numero loquitur niſi ad ſignificandam pluralitatem Perſonarum, ut, Geneſ. c. 3. *Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum.* Et c. 11. *Venite igitur, deſcen-*

descendamus, & confundamus ibi linguam eorum. Certè in his omnibus locis Deus non alloquitur creatùras, nec illis quidquam præcipit: ergo non loquitur in numero plurali ad commendandam auctoritatem suam, sed ad significandam Personarum pluralitatem.

2. Ex variis Psalmis, ut, Psal. 2. *Domino meo, sede a dextris meis . . . Ex utero ante luciferum genui te.* Ubi clarè exprimitur duplex persona distincta in una natura. Nam Pater & Filius non possunt esse una eademque Persona: nemo enim se ipsum generare potest. Pater autem non genuit Filium nisi ex sua substantia, communicando illi suam substantiam totam nempe divinitatem, non autem partem substantiæ aut aliam substantiam divinam, cum natura divina sit indivisibilis & numero unica. Ex quibus locis divinitatem Christi probat Apostolus, Hab. c. 1.

3. Isai. c. 6. dicitur de Seraphim: *Clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus: Sanctus, Sanctus, Dominuus Deus exercituum.* Ubi Trinitas Personarum in una natura non obscure indicatur: nam trina vocis *Sanctus* repetitio cum singulari nomine Domini & Dei significat Trinitatem Personarum in una natura divina. Ita differit S. Ambrosius, l. 2. de Fide ad Gratian. c. 4.

ARTI-

Utrum Filius Dei sit verus Deus?

NOta. 1. Ex dictis, articulo 1. patet tres Personas divinas esse unum verum Deum. Quia tamen Hæretici divinitatem Filii & Spiritus Sancti speciatim impugnarunt, operæ pretium est illam adhuc probare. Patris autem divinitatem neque Judæi neque Hæretici illi negarunt. Enim verò qui Deum unum agnoscunt, consequenter admittere debent unam saltem Personam in Deo, quæ possit vocari pater, cum sit principium rerum omnium. Patris tamen nomen ut primæ Personæ proprium, aliquid aliud significat, nempe principium Filii consubstantialis: nam in Scriptura Pater vocatur specialiter & singulariter Pater Domini nostri Jesu Christi, & Filii unigeniti.

Nota 2. Arius Presbyter Alexandrinus negavit Filium esse verum Deum, fuisse ab æterno, esse ejusdem substantiæ cum Patre; & asseruit eum ex nihilo factum esse, esse creaturam, sed cæteris omnibus excellentiorem. Hæc hæresis plurimos sectatores habuit, & diu in orbe Christiano grassata est. Ejus sectatores dicti sunt Ariani, quorum multi vocati sunt quoque *Anomæi*, eò quod asserent Filium per omnia Patri dissimilem, quod palam asserere non audebant Ariani politici

litici; quamvis tamen Ariani omnes dissimilitudinem in substantia admitterent in SS. Trinitate, sentientes Filium Patri, & Spiritum Sanctum utrique esse dissimilem & inferiorem.

§. I.

Dico. Filius est verus Deus. Est de fide, & Religionis Christianæ fundamentum.

Prob. 1. Ex Scriptura, & 1. quidem ex Joann. c. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum,* & Deus *erat Verbum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* Hæc verba (*&* Deus *erat Verbum*) clarè exprimunt divinitatem Verbi. Nam hic est ordo verborum secundùm sensum, & Verbum erat Deus. Præterea si Deus est Verbum, Verbum est etiam Deus: nam Deus non est creatura, & Deus secundum se & seclusa unione substantiali cum creatura non est nisi Deus. Deinde omnia per Filium facta sunt, ergo Filius non est factus, ergo Filius non est creatura, nam omnis creatura facta est. Item omnia per Filium facta sunt, quæ scilicet facta sunt, id est, omnis creatura per Filium facta est. Ergo Filius non est creatura, alioqui Filius se ipsum fecit, quod repugnat. At si Filius non est creatura, est Deus: nam omne ens verum vel est Deus, vel creatura.

2. Jo-

2. Joann. c. 10. *Ego & Pater unum sumus.* Id eſt, una res, una ſubſtantia, natura, & divinitas. Quibus verbis Chriſtus clarè exprimit ſuam cum Patre æqualitatem & unitatem in eſſentia; ita ut Judæi hoc ſtatim intellexerint, ut patet ex verbis immediatè ſequentibus: *Ego & Pater unum ſumus. Suſtulerunt ergo lapides Judæi, ut lapidarent. Reſpondit eis Jeſus: multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis. Reſponderunt ei Judæi: de bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia; & quia tu homo cum ſis, facis te ipſum Deum.*

Certè ſi Chriſtus non eſſet Deus, debuiſſet hoc Judæis illis clarè ſignificare, & verba ſua explicare de unitate morali, ut tolleret ſcandalum, & Deo debitam gloriam redderet, quod tamen non fecit. Contra verò ad veritatem ſenſus verborum illorum (*Ego & Pater unum ſumus* intellecti à Judæis, nempe de unitate & identitate naturæ cum Patre probandam provocat ad miracula, quæ coram iis patrarat. *Quem Pater ſanctificavit & miſit in mundum,* inquit, *vos dicitis, quia blaſphemas, quia dixi, Filius* Dei *ſum? Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & ſi mihi non vultis credere, operibus credite; ut cognoſcatis & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre,* Per identitatem ſcilicet naturæ. Per hanc autem mutuam immanentiam clarè adhuc exprimit ſuam divini-

divinitatem: nam in Deo nihil eſt quod non ſit Deus per identificationem divinitatis. Et verò ſi Chriſtus voluiſſet tantum ſignificare his ultimis verbis ſe eſſe in Patre, & viciſſim Patrem eſſe in ipſo, eo modo, quo ſumus, in Deo Patre, & Deus viciſſim in nobis eſt, non dixiſſet: *operibus credite, ut cognoſcatis & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre:* nam cum Judæi putarent Chriſtum eſſe purum hominem, non alio modo exiſtimabant Chriſtum eſſe in Deo quam quo ſunt alii homines.

3. Chriſtus, Joann. c. 16. ait de ſe ut Filio Dei: *omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt.* Certe qui habet omnia quæcumque habet verus Deus, is eſt verus Deus, nam habet etiam divinitatem. Atqui Filius aſſerit ſe habere omnia quæcumque habet verus Deus, ergo eſt verus Deus. *Nihil Patre minus habet ille, qui dicit: omnia quæ habet Pater, mea ſunt. Æqualis eſt igitur,* inquit S. Auguſtinus, l. 1. contra Maximum, cap. 14.

4. Epiſt. 1. Joann. c. 5. *Scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum* (Patrem) *& ſimus in vero Filio ejus. Hic eſt verus Deus, & vita æterna.*

5. Rom. c. 9. *Ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula.* Et, Phil. c. 2. *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem*

lem Deo. Et, Hebr. cap. 1. *Ad Filium: thronus tuus, Deus in sæculum sæculi.*

Prob. 2. Divinitas Filii ex Traditione, quæ clarè elucet in unanimi Patrum omnium consensu. Sed quia ejus hostes consentiunt de Patribus, qui post tertium sæculum floruerunt, satis erit, si referantur testimonia Patrum qui ante exortam Arianam hæresim scripserunt.

1. Itaque S. Ignatius Martyr, epist. ad Ephesios ait: *Dominus noster & Deus Jesus Christus Filius Dei viventis primum fuit.* Priùs dixerat: *habemus etiam medicum Jesum Christum ante sæcula unigenitum & verbum; posteà veró & hominem factum.*

2. Justinus Martyr, in cohortatione ad Græcos de Christo hæc ait: *Qui cùm Dei sit verbum, virtute ac potentia ab eo indiscretum, homine.... assumpto, ad memoriam nos priscorum parentum religionis revocavit.* Et in apologia 2. *Qui enim Filium Patrem esse dicunt, comperiuntur neque Patrem scire, neque Filium esse Patri universorum nosse: qui quod Verbum & primogenitus Dei sit, Deus etiam est.* Et in apologia prima expresſè dicit Verbum simul cum Deo Patre existere ante creaturas. *Porro,* inquit, *Filius ejus, qui solus propriè dicitur Filius, Verbum, simul cum illo ante creaturas & existens & nascens, quoniam primitus per eum cuncta condidit.*

3. Athenagoras Atheniensis Ppilosophus

Chri-

Christianus, in legatione pro Christianis. *Unum prædicamus Deum, quin & Dei Filium mente complectimur ..... Filius Dei est Verbum Patris, in idea & efficacia. Ab ipso enim & per ipsum facta sunt omnia, cum Pater & Filius unum sint.* Et inferiùs. *Nequaquam nos esse à Deo alienos, qui universitatis ejus opificem, simulque ejus Verbum, seu verum Deum, veneramur, demonstratum est.* Superiùs autem clarè totam Trinitatem profitetur his verbis: *Deum asserimus, & Filium ejus Verbum, & Spiritum Sanctum .... essentia unum.*

4. Theophilus, qui Ecclesiam Antiochenam sub Marco Aurelio rexit, sic ait, l. 4. Allegoriarum in Evangelium: *sciendum est, quod Christus Dominus noster ita vetus homo, & verus est. Deus, de Patre Deo Deus, de matre homine homo.*

5. S. Irenæus, S. Policarpi discipulus, l. 3. contra hæreses, c. 6. *Neque igitur Dominus, neque Spiritus Sanctus, neque Apostoli eum, qui non esset Deus, definitive & absolute Deum nominassent aliquando, nisi esset verus Deus... Similiter illud: sedes tua Deus in æternum virga directionis, virga Regni tui. Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus. Utrosque enim Dei appellatione significavit Spiritus, & eum, qui ungitur, Filium & eum qui ungit, id est, Patrem... Hæc enim est Synagoga Dei, quam Deus, hoc est, Filius ipse*

per

per semetipsum collegit: de quo iterum dicit: De*us* Deorum *Dominus locutus est, & vocavit terram. Quis* Deus*? de quo dixit* Deo*; manifestè veniet,* Deus *noster, & non silebit: hoc est, Filius, qui secundùm manifestationem hominibus advenit . . . . Nemo igitur alius, quemadmodum prædixi,* Deus *nominatur, aut* Dominus *appellatur, nisi qui est omnium* Deus *&* Dominus*, qui & Moysi dixit: ego sum, qui sum, & hujus Filius Jesus Christus* Dominus *noster.*

6. Clemens Alexandrinus Presbyter, in admonitione ad Græcos seu ad Gentes. *Nunc autem apparuit hominibus hic ipse Verbum, qui solus est ambo,* Deus *& Homo . . . . Verbum divinum, qui re-vera est* Deus *manifestissimus, qui est Universorum* Domino *exæquatus; quoniam erat ejus Filius, & Verbum erat in* Deo. Et, l. 1. Pædagogi, c. 8. *Nihil ergo odio habet* Deus*, sed neque Verbum utrumque enim unum est, nempe* Deus*. Dixit enim: in principio erat Verbum, & Verbum erat in* Deo*, &* Deus *erat Verbum.* Et, l. 3. in fine. *Laudemus unum* Patrem*, & Filium . . . una cum Sancto Spiritu, qui unus est omnia, &c.*

7. S. Cyprianus Carthaginensis Episcopus, l. de unitate Ecclesiæ. *Dicit Dominus: ego & Pater unum sumus. Et iterum de Patre & Filio, & Spiritus Sancto scriptum est: & hi tres unum sunt.*

8. S. Methodius Tyri Episcopus & Martyr sub Diocletiano, in l. de Simeone & Anna,

Anna, de Christo dicit: *Venit . . . . lumen sempiternum . . . . lumen Deo ac Patri consubstantiale . . . Lumen illuminans cœlestia & terrestria Christus verus Deus noster.* Et inferiùs sic Christum alloquitur: *Tu lumen verum ex vero lumine, Deus verus ex Deo vero . . . à te ipso, non per gratiam Deus . . . . quoniam tua est gloria, & potestas & magnificentia, ac majestas cum Patre & Spiritu Sancto in sæcula sæculorum.*

9. S. Zeno Veronensis circa ann. 260. sic, serm. 1. de æterna Filii Dei generatione ait de Filio Dei: *de Deo nascitur Deus, de ingenito unigenitus, de solo solus, de toto totus, de vero verus, de perfecto perfectus. Totum Patris habens* (quoad naturam) *nihil derogans Patri.* Et, serm. 2. dicit Filium essæ æqualem in omnibus Patri.

His adde testimonia Martyrum de divinitate Filii, quæ extant in eorum actis sinceris, & Patrum Concilii Antiocheni contra Paulum Samosatenum congregati, in sua ad eundem Paulum epistola infra citanda.

Prob. 3. Divinitas Filii ex Conciliis generalibus 1. Ex Conc. Nicæno I. contra Arium coacto, quod in Symbolo definiit Filium esse, *Deum verùm ex Deo vero, natum factum, consubstantialem Patri.* 2. Ex Conc. Constantinopolitano I. in Symbolo ubi dicitur: *Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem . . . . . & in unum Dominum Jesum*

Christum

Christum, Filium Dei unigenitum . . . . . Deum verum ex Deo vero, homousion Patri, hoc est, ejusdem cum Patre substantiæ. 3. Ex pluribus aliis Conciliis generalibus, nimirum Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano secundo & tertio, & Nicæno II. quæ approbant & confirmant Symbolum ac definitionem Concilii Nicæni I. 4. Ex Conc. Lateranensi IV. quod, cap. 1. definit Patrem & Filium & Spiritum Sanctum esse tres Personas, sed unam essentiam & substantiam seu naturam, & esse *consubstantiales & coæquales, coomnipotentes & coæternos.* 5. Ex Conc. Viennensi, Clementina 1. de Summa Trinitate. 6. Ex Conc. Florentino, in definitione, ubi ait: *Omnia quæ Patris sunt, ipsum Patrem unigenitum Filio gignendo dedisse præter esse Patrem.* 7. Ex Conc. Tridentino, sess. 3. ubi approbat & confirmat Symbolum Fidei, quod in Missa legitur. His adde Symbolum Athanasianum, in quo dicitur: *Patris & Filii & Spiritus Sancti una est divinitas, æqualis gloria, coæterna majestas.*

Prob. 4. Argumento præscriptionis. Ecclesia initio quarti sæculi damnavit hæresim Arianam asserentem Filium Dei esse creaturam, & definiit eum esse verum Deum, ejusdem cum Patre substantiæ. Ergo initio quarti sæculi Ecclesia credebat Filium esse verum Deum. Ergo Ecclesia etiam tribus prioribus sæculis credidit divinitatem Filii.

Nam si prioribus sæculis fuisset alia fides, doctrina Ecclesiæ mutata fuisset initio quarti sæculi vel tertio sæculo. At hoc dici non potest: nam dici non potest quo tempore, in qua regione, quo auctore hæc mutatio cœperit, quas contentiones excitarit, quos adversarios habuerit, quibus promotoribus & quibus præsidiis omnes Ecclesias particulares pervaserit. Tantam enim doctrinæ Catholicæ ab Apostolis traditæ mutationem ac corruptionem in re tanti momenti factam esse incerto auctore & tempore, nemine reclamante & obsistente, consentientibus omnibus Ecclesiæ Præsulibus & Doctoribus, prorsus incredibile est, & evidenter repugnat experientiæ cujuslibet mutationis præsertim in re tam gravi, atque Christi promissionibus de conservanda Ecclesia sponsa sua in vera fide ab ipso & Apostolis ejus accepta.

§. II.

Solvuntur objectiones à Scriptura petitæ.

Obj. 1. Filius vocatur Deus in Scriptura figuratè tantùm, sicut Moyses dicitur Deus Pharaonis, Exodi cap. 7. *Constitui te Deum Pharaonis*: & sicut Judices ac Magistratus dicuntur Dii, Psalm. 81. *Ego dixi, Dii estis, & Filii excelsi omnes.* Item non vocatur

tur Filius Dei nisi per adoptionem. Ergo Filius non est verè Deus.

Resp. Nego anteced. Nam 1. Filius Dei dicitur Deus simpliciter & absolutè, & in singulari. Nullus autem in Scriptura vocatur Deus simpliciter & sine addito & in singulari numero nisi verus Deus. At Moyses dicitur tantùm Deus cum addito destruente veram rationem Dei, nempe dicitur constitutus Deus Pharaonis, id est, constitutus cum potestate Ministri Dei in Pharaonem: Judices verò dicuntur in plurali Dii, qui certè non possunt esse tales verè, sed solùm in sensu metaphorico, quatenus sunt Ministri Dei, & ejus vices gerunt erga alios. 2. Filius dicitur in Scriptura *Deus super omnia benedictus, verus Deus*, unum cum vero Deo; quæ omnia dici non possunt nisi de vero Deo. 3. In Scriptura tribuuntur Filio attributa & opera Dei propria, ut omnipotentia, æternitas, creatio, &c. & de eo ab Apostolis exponuntur plures textus veteris Testamenti solum verum Deum spectantes, ut videre est apud Bellarminum, l. 1. de Christo, c. 4. 4. Denique dicitur Dei Filius proprius, & unigenitus, ut, Rom. c. 8. *Proprio Filio suo non pepercit.* Et Joann. cap. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret*, cùm tamen sint multi filii adoptivi. Item dicitur Filius per oppositionem ad Angelos, c. 1. *Cui enim dixit aliquando Angelorum : Filius meus es tu, ego*

hodie genui te? Igitur eſt Filius Dei naturalis, ideoque ejuſdem cum Patre ſubſtantiæ ac naturæ, & verus Deus ſicut ipſe Pater. Nam Dei Filius naturalis eſt ille qui eſt ex ſubſtantia Dei, nempe divinitate: quæ cum ſit unica & indiviſibilis, debuit tota communicari per generationem. Itèm Pater non genuit Filium niſi ex ſua ſubſtantia, communicando illi ſuam ſubſtantiam totam, nempe divinitatem, non verò partem ſubſtantiæ, aut aliam ſubſtantiam divinam, cum natura divina ſit indiviſibilis & unica etiam numero.

Inſt. Cùm Judæi, Joann. c. 10. dicerent de Chriſto, quod ſe faceret Deum, ipſe reſpondit: *Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra, quia ego dixi, dii eſtis?* Ergo Chriſtus ſe dicebat Deum figurate, ſicut Judices dicuntur Dii.

Reſp. Nego conſeq. Imò hac ſua reſponſione Chriſtus confirmat ſe etiam verum hominem exiſtentem, eſſe etiam verum Deum, nam addidit: *Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura: quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: quia blaſphemas quia dixi; Filius Dei ſum, ſi non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio... operibus credite, ut cognoſcatis & credatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre.* Hoc eſt, ſi Judices & Magiſtratus in Scriptura rectè vocantur Dii, quia nempe ſunt Vicarii Dei in judicando & regendo mundo; quo jure me de blaſphe-

miæ arguitis, eò quod me Filium Dei vocem, & unum cum illo me dicam, quem ipſe Pater ſanctificavit per communicationem divinæ ſuæ naturæ, & quem opera miraculoſa oſtendunt eſſe in Patre & Patrem in me eſſe per identitatem naturæ?

Obj. 2. Illud, Joann. c. 17. *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Ergo ſolus Pater eſt Deus.

Reſp. Nego conſeq. Quia Chriſtus ibi non vocat Patrem ſolum verum Deum cum excluſione eorum, qui eandem habent divinitatem cum Patre, nempe cum excluſione ſui & Spiritus-ſancti, ſed duntaxat cum excluſione creaturarum, quibus Ethnici divinitatē affingebant. Quare ſenſus hujus loci eſt: hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te, ò Pater, qui es Deus ille, qui ſolus verus Deus eſt. Nam cùm aliqua Perſona divina dicitur eſſe unus Deus, ſolus Deus, vox excluſiva cadit in vocem *Deus*, non in Perſonam quæ dicitur Deus.

Obj. 3. Illud, 1. Cor. c. 8. *Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus Jeſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.* Ergo.

Reſp. Nego conſeq. Quia vox *unus* non excludit à divinitate Filium & Spiritum ſanctum, ſed duntaxat Ethnicorum Deos, quod patet ex his verbis præcedentibus: *nam etſi*

 ſunt,

sunt, qui dicantur dii, sive in Cœlo, sive in Terra, siquidem sunt Dii multi, & Domini multi: nobis tamen unus Deus Pater, &c. Et verò sicut Apostolus ibi dicendo unum Dominum Jesum Christum, non excludit Patrem ab appellatione Domini: ita dicendo unum Deum Patrem, non excludit Christum ab appellatione Dei. Imo ex eò quòd Christus dicatur unus Dominus, rectè infertur illum esse unum Deum: sicut ex eò quod Pater dicatur unus Deus, rectè infertur eum etiam esse unum Dominum.

Obj. 4. Illud, Prov. c. 8. *Dominus creavit me initio viarum suarum.* Ergo Filius factus est ex nihilo, ergo est creatura.

Resp. Nego conseq. Quia verbum creare ibi sumitur latè, non strictè. Nam creare in sensu lato est præcisè producere sine ulla mutatione & diminutione producentis. Creare verò in sensu stricto est producere aliquid ex nihilo tum sui, tum subjecti, sine mutatione & diminutione producentis. Igitur Pater creavit Filium, quia produxit illum absque ulla mutatione & diminutione sui: nam illum producit, totam suam substantiam ei sic dando, ut totam retineat. Unde non produxit Filium ex nihilo, sed ex sua substantia genuit, eam totam illi communicando.

Obj. 5. Illud, Act. c. 2. *Dominum cum*

& Chri-

& *Christum fecit Deus hunc Jesum, quem vos crucifixistis.* Ergo Christus factus est.

Resp. Christus factus est secundum naturam humanam assumptam, seu factus est ut homo. At non est factus secundum personam assumentem: nam illa Persona est æternum Dei Verbum, genitum non factum, consubstantiale Patri, quod in tempore homo factum est.

Obj. 6. Illud, Joan. c. 1. *Ante me factus est.*

Resp. Sensus est: in majore dignitate & honore, quam ego, constitutus est, ut homo scilicet: nempe ut sit Redemptor & Rex omnium, cum ego Redemptoris minister sim. Quod patet ex verbis sequentibus, *quia prior me erat*: id est, natu major, non secundum naturam humanam, (nam Christus post Joannem Baptistam conceptus & natus est ex Maria Virgine) sed secundum naturam divinam, secundum quam tota æternitate Joannem Baptistam antecessit, & dicebat Judæis: *Amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum.* Joann. c. 8.

Porro illud, Hebr. c. 1. (*tantò melior Angelis effectus*) significat: tantò magis præ Angelis honoratus est.

Obj. 7. Illud, Rom. c. 1. *Qui prædestinatus est Filius Dei, in virtute secundum spiritum sanctificationis.* At prædestinatio est eorum quæ sunt per gratiam, non per naturam.

Resp.

Resp. Id dicitur de Christo ut homine, seu secundùm humanitatem, non secundùm Personam. Itaque Christus ut homo prædestinatus est duntaxat secundùm humanitatem, ut esset Filius Dei; quia humanitati per se non competebat ut uniretur Verbo in unitatem Personæ. At non est prædestinatus secundùm Personam: nam Persona Christi est Persona Verbi, quæ est tam necessaria, quàm Persona Patris, cui consubstantialis est.

Obj. 8. Verba hæc, Col. cap. 1. *Qui est imago Dei invisibilis primogenitus omnis creaturæ.* Ergo Filius est creatura omnium excelentissima.

Resp. Nego conseq. Nam Filius dicitur primogenitus omnis creaturæ, quia genitus est ab æterno, ac proinde antequam ulla esset creatura: sive hæ voces (*primogenitus omnis creaturæ*) significant genitum antequam esset ulla creatura. Id etiam intellexit Conc. Toletanum XI. de Christo ut homine, & tunc sensus est, Christum ut hominem esse excellentiorem omnibus creaturis.

Obj. 9. Filius omnia accipit à Patre, ex Math. c. 11. *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Ergo est creatura.

Resp. Nego conseq. Nam Filius quidem à Patre omnia, quæ habet, accepit, sed sine ulla dependentia ac imperfectione, & ex summa ac infrustrabili exigentia suæ essentiæ, naturæ scilicet divinæ, omninò necessa-

riæ,

riæ, independentis, & infinitè perfectæ, quæ exigit ut communicetur Filio à Patre modo perfectissimo. Unde non est meliùs Patri dare quàm Filio accipere.

Porro Pater omnia, quæ habet, dedit Filio, excepta scilicet sola proprietate paternitas, quæ sola ex his, quæ habet Pater, est incommunicabilis Filio propter oppositionem realem, quam habet cum proprietate filiationis.

Obj. 10. Hœc verba, Joann. c. 6. *Descendi de Cælo, non ut fáciam voluntatem meam, sed ejus, qui misit me.* Et ista, 1. Cor. c. 15. *Cùm subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia.* Ergo Filius est subjectus & obedit Patri, ideoque non est Deus.

Resp. In his locis agitur de Filio ut homo est, non ut Deus est. Et re vera Filius ut homo, est, & erit subjectus Patri in æternum. Sensus autem primi loci est, Filium Dei assumpsisse naturam humanam in utero Virginis ut voluntatem humanam suam subjiceret voluntati divinæ, quæ est voluntas Patris, & sua ut Deus est: nam hæc verba (*descendi de Cælo*) idem sonant, ac assumpsi naturam humanam; quia Filius Dei per assumptionem humanitatis fuit novo modo in terris quo anteà non erat. In Filio autem Dei Incarnato sicut duæ naturæ, ita & duæ voluntates sunt, una divina, quæ

tribus

tribus Perſonis communis eſt: & altera humana, quæ propria eſt Filio, ut homini facto, & ſubjecta eſt priori voluntati. Unde Filius ſecundum unam ſui voluntatem ſibi ipſi & aliis Perſonis ſubjectus eſt.

Reſp. 2. Chriſtus ibi loquitur de ſe ut homine, ut patet etiam ex verbis præcedentibus: *ſi diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem; quia Pater major me eſt.* Igitur Pater Chriſto major eſt ſub eo reſpectu, ſub quo Chriſtus vadit ad Patrem in Cœlum, ut patet ex particula cauſali *quia.* At Chriſtus vadit in Cælum duntaxat quatenus eſt homo. Ergo Pater Chriſto major eſt ſolum quatenus Chriſtus homo eſt.

Obj. 12. Illud, Marc. 10. *Quid me dicis bonum? Nemo bonus, niſi unus Deus.* Ergo Chriſtus fatetur ſe non eſſe Deum.

Reſp. Nego conſeq. Nam ibi Chriſtus hominem increpat, eó quòd ipſum appellaret ſingulariter bonum, & tamen non crederet Deum. Deus enim ſolus dignus eſt, qui ſingulariter bonus dicatur, cum ſolus ſit bonus per eſſentiam & à ſe ipſo; creaturæ verò bonæ ſint contingenter tantum & per bonitatem acceptam à Deo, eamque limitatam. Quare ſenſus eſt; cur me vocas ſingulariter bonum, & non credis eſſe Deum cum nemo ſingulariter bonus ſit niſi ſólus Deus?

Obj. 13. Joan. c. 5. Chriſtus ait: *Pa-*

ter diligit Filium, & omnia demonstrat ei. Et Marc. 13. *De die autem illo vel hora nemo scit, neque Angeli in Cœlo, neque Filius, nisi Pater.*

Resp. ad 1. Sensus est, quod Pater omnia demonstret Filio, non docendo, sed generando, & per generationem communicando ei naturam divinam primarió ut est scientia rerum omnium: unde Filius est Verbum Patris. Item cum Christus, Joann. c. 15. dicit: *quæcumque audivi à Patre, nota feci vobis*: vel ibi loquitur de se ut homine: vel si loquitur de se ut Deo, audit à Patre non discendo, sed nascendo, nam rerum omnium scientiam per nativitatem accepit à Patre.

Resp. ad 2. Christus ibi loquitur de se ut homine & de scientia communicabili aliis: ita ut sensus sit se ut hominem nescire diem judicii ea scientia quæ aliis communicari possit; quamvis id sciret etiam ut homo est. nam in illo *sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi*, ut ait Apostolus, Col. c. 2. Et cognitio diei judicii pertinet ad munus Judicis omnium hominum, quod Christus ut homo gerit. Christus autem ut homo non poterat hanc cognitionem diei judicii communicare hominibus, quia Deus volebat ut dies ille lateret homines. Neque Christus ibi usus est restrictione mentali, nam loquebatur ad mentem audientium.

Obj.

Obj. 14. Illud, Matth. c. 20. *Sedere ad dexteram meam vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo.*

Reſp. Ibi Chriſtus loquitur de ſe ut homine, & ſenſus eſt: non debeo ex humana & naturali inclinatione primas Regni mei ſedes dare vobis, quia præcisè eſtis affines mei, & eas petitis, ſed iis quibus paratæ ſunt voluntate divina Patris mei, quæ eſt etiam mea, nempe iis, qui illas merebuntur.

Obj. 15. Illud, Joann. c. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt.* Ergo Filius fuit duntaxat inſtrumentum Patris in creatione mundi.

Reſp. Nego conſeq. Nam Pater, Filius, & Spiritus-ſanctus ſunt una cauſa principalis productionis mundi, cum mundus ex nihilo conditus ſit per omnipotentiam communem & identificatam tribus Perſonis: præpoſitio autem *per* hic ſignificat cauſam principalem; ita ut cum dicitur: (omnia per ipſum facta ſunt,) perinde ſit ac ſi diceretur, omnia ab ipſo facta ſunt: ſicut hæc præpoſitio in multis aliis Sripturæ locis cauſam principem, non inſtrumentum ſignificat, ut Geneſ. c. 4. *Poſſedi hominem per Deum.* Prov. c. 8. *Per me Reges regnant.*

§. III.

§. III.

Solvuntur objectiones à Patribus petitæ.

Obj. 1. Justinum Martyrem, qui in Dialogo cum Triphone non semel dicit solum Patrem esse Deum esse *fabricatorem universitatis supra quem alius Deus non est, esse Dominum rerum Universarum & ipsius Christi.*

Resp. Sanctus Justinus ista omnia in bono sensu intellexit: nam certum est ex iisdem libris eum divinitatem Verbi credidisse & docuisse. Itaque in his locis intendit probare numericam Personarum divinarum distinctionem in unitate naturæ. Et ut hanc veritatem probet, multa durè & parùm accuraté dixit, quæ benignè & juxta ejus mentem exponenda sunt. Et ad summum vult Patrem, non quatenus est Deus, sed quatenus est Pater, habere aliquam dignitatem ac prærogativam supra Filium, sed relativam & notionálem.

Obj. 2. S. Irenæus, l. 2. c. 49. dicit solum Patrem scire diem judicii, & Patrem esse majorem Filio. Et l. 3. c. 8. in hæc verba psalmi (*Ipse præcepit, & creata sunt*) ait: *Cui ergo præcepit? Verbo scilicet, per quod, inquit, Cœli firmati sunt.* Et lib. 4. cap. 17. sic ait: *Ministrat ei ad omnia sua progenies, & figuratio sua.*

Resp. ad 1. Sanctus Irenæus loquitur de Fi-

lio

lio ut homine facto: nam loquitur de Filio ut nos exteriús docente, *ut discamus per ipsum*, inquit.

Resp. ad 2. Vult Patrem Filio præcipere impropriè tantùm, nempe hoc sensu, quòd Pater voluit mundum fieri per Verbum, sed voluntate & potentia utrique communi & à Patre accepta.

R*esp.* ad 3. Juxta Irenæum Filius ministrat Patri impropriè tantùm, quatenus Filius agit cum Patre per virtutem ab illo acceptam sed sine dependentia propriè dicta. Tamen videtur Irenæus cum aliis quibusdam Patribus sensisse Patrem notionali prærogativa Patris Filio excellere, quæ tamen perfectam in natura & perfectionibus absolutis æqualitatem non excludat; & hanc quandam prærogativam & excellentiam relativam indicare voluisse his vocibus, *ministrare*, *præcipere*.

Obj. 3. Clemens Alexandrinus, l. 7. stromatum dicit *naturam Filii esse soli omnipotenti propinquissimam*. Et inferius dicit Filium *omnipotentis Patris voluntati servire*.

R*esp.* ad 1. Ibi sumit naturæ nomen pro persona, & solum vult personam Filii esse personæ Patris conjunctissimam & immanentem. Quod mirum videri minimè debet: nam vox *physis* seu natura illis temporibus sumebatur etiam pro persona. Imò etiam post exortam Arianam hæresim sic usurpata fuit à Catholicis, ut ab Alexandro Alexandriæ Episco-

po,

po, in Epist. ad Alexandrum Constantinopolitanum.

Resp. ad 2. Loquitur de Filio ut homo est. Præterea si id diceret de Filio ut Verbo, τὸ *servire* sumeretur improprie, nempe pro cō-sentire seu agere conformiter voluntati Patris, quæ est etiam voluntas Verbi sed accepta à Patre.

Obj. 4. Origenes negavit divinitatem Verbi.

Resp. Origenes pugnantia scripsit, falsa & hæretica ex nimio in Platonis doctrinam studio; vera & catholica ex vi ac authoritate Traditionis. Equidem Rufinus asserit libros Origenis ab Hæreticis corruptos fuisse, iisque errores insertos. Sed dissentiunt Patres fide digniores, nimirum Hieronymus, Augustinus, & Epiphanius.

Obj. 6. Tertullianum.

Resp. Ille rectè sensit de SS. Trinitate & divinitate Verbi. Nam, l. contra Praxeam, c. 2. de Christo dicit: *Hunc missum à Patre in Virginem, & ex ea natum hominem & Deum, cognominatum Jesum Christum.* Et infinem asserit, *Patrem Filium & Spiritum Sanctum unius esse substantiæ, unius status, unius potestatis.* Et c. 22. de Filio ait: *unum sumus dicens, ego & Pater, ostendit duos esse, Trinitatem unius divinitatis, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum.*

Dices.

Dices. Tertulianus multa docet, quæ pugnant cum divinitate Filii.

Nam 1. l. contra Praxeam, c. 6. docet Filium esse à Patre separatum; de sapientia enim, quæ est Filius, ait: *adsistentem eam ipsa separatione cognosce.*

Resp. Solum vult Filium esse realiter distinctum à Patre, & per separationem illam intelligit distinctionem realem. Nam Tertullianus duplicem distinguit separationem, nempe unam late & impropriè dictam, quæ solum est realis personalitatum distinctio: alteram vero propriè ac strictè dictam, quæ est realis, tum personalitatum, tum substantiarum distinctio ac diversitas, quam quidem negat in Patre & Filio, ut patet ex c. 9.

2. Eodem libro, c. 9. ait: *Pater tota substantia est, Filius verò derivatio totius, & portio, sicut ipse profitetur: Pater major me est.*

Resp. Tertullianus solum intendit totam substantiam divinam esse in Patre tanquam in fonte, unde profluit in Filium & Spiritum-sanctum: Filium vero esse veluti rivum ex hoc fonte profluentem, & veluti portionem illius, non quod non habeat totam naturam ac substantiam divinam, sed quia non habet id totum quod est Pater, nempe non habet prærogativam notionalem Patris, positam in eo quòd Pater sit fons unde profluunt aliæ Personæ divinæ, sive in eo quòd Pater sit principium sine principio: propter

quam

quam prærogativam Filius dicit: *Pater major me est*. Ita ſentire Tertullianum patet, quia eodem illo capite negat eſſe in Patre & Filio ſubſtantiarum diſtinctionem & diverſitatem: ac proinde in utroque admittit unitatem & identitatem ſubſtantiæ.

3. Cod. lib. c. 14. comparat Patrem Soli & Filium radio.

Resp. Hæc ſimilitudo apud ipſum non valet quoad omnia, ſed ad hoc ſolum, ut indicet notionalem prærogativam, quam attribuit Patri ſupra Filium, eò quod Pater ſit principium ſine principio; & vi cujus prærogativæ congruum fuit, ut Pater nunquam, Filius vero aliquando hominibus in aſſumpta forma inviſibili appareret.

4. Tertullianus cod. lib. c. 14. & 15. docet Patrem inviſibilem, Filium verò viſibilem eſſe, & viſum fuiſſe etiam ante incarnationem.

Resp. Docet Filium viſibilem eſſe & viſum fuiſſe, non ſub propria ſpecie, ſed ſolum ſub aſſumpta ſpecie ſenſibili, atque hominibus ante incarnationem apparuiſſe in corpore aereo ad tempus aſſumpto, poſt incarnationem verò in carne vera & animata, quam ſibi perſonaliter univit in utero B. Virginis.

Docet quidem Patrem inviſibilem eſſe etiam in forma aſſumpta, ſed de lege ordinaria, quia nempe Pater ab æterno decre-

vit nunquam hominibus apparere in forma assumpta.

5. Idem, l. contra Hermogenem, c. 3. ait. *Quia & pater Deus est, & Judex Deus est: non tamen ideo Pater & Judex semper.... fuit autem tempus, cum & delictum & Filius non fuit.*

Resp. Tertullianus solum vult personam illam divinam, quam Pater ab æterno generat, & quæ fuit ab æterno sophia seu sapientia, non extitisse in nomine Filii, nisi postquam à Patre prolata est exterius per creaturarum productionem: tunc enim primùm juxta Tertullianum perfecte nata est, cum exterius per creaturarum productionem ex utero paterno in quo ab æterno concepta est, excessit, & in lucem prodiit. Quare tunc primum juxta illum secunda persona Trinitatis cœpit existere in nomine Filli propriè & stricte, & Pater tunc denominatus est proprie & striстè Pater. Quod quidem falsum est, cum secunda persona ab æterno sit verè ac proprie Filius, & prima propriè ac strictè Pater: sed tamen hæc falsitas non evertit divinitatem Filii.

Obj. 7. Patres non pauci, ut Athanasius, orat. 2. contra Arianos, Basilius, l. 1. contra Eunomium, Gregorius Nazianz. orat. 4. de Theologia, Chrysostomus, Hom. 75. in Joann. Hilarius, l. 3. de Trinitate dicunt

Patrem

Patrem eſſ majorem Filio, quatenus Filius eſt, & non ſolum ut homo eſt.

Reſp. Docuerunt quidem Patrem eſſe majorem Filio ut Filio, non ſecundum naturam ab eo acceptam per generationem, ſed ſecundum perſonalitatem; quia putarunt rationem Patris, ſeu paternitatem includere aliquam dignitatem, ſeu prærogativam relativam ac notionalem ſupra Filium ſeu filiationem: ſed ſimul docuerunt Filium eſſe Patri natura, ſubſtantia & divinitate omnino æqualem, & eſſe tam Deum verum ac perfectum quàm Patrem, ut conſtat ex eorum operibus. Nam dignitas, eminentia ſeu prærogativa relativa, ac notionalis Patris ſupra Filium non impedit perfectam æqualitatem Filii cum Patre in omnibus perfectionibus eſſentialibus & abſolutis, nec ullam in Filio imperfectionem dicit.

Dices. Ergo eſt aliqua ſubjectio notionalis in Filio.

Reſp. Hæc ſubjectio nullam etiam dicit imperfectionem in Filio; quia illa non impedit perfectam æqualitatem Filii cum Patre in eſſentialibus. Nam hæc notionalis eminentia Patris, & notionalis inferioritas Filii, ſi ſic appellari poteſt, juxta illos Patres in eo conſiſtit, quòd Pater generet Filium, & Filius à Patre quidquid habet accipiat. Hoc autem non impedit perfectam æqualitatem Filii cum Patre in natura, Deitate,

 & per-

& perfectionibus absolutis, ut rectè probat S. Augustinus, lib. 3. conrra Maximum, c. 14. ubi ait: *quidquid eum dicis à Patre accepisse, fatemur & nos: prorsus Pater dedit, Filius accepit. Sed cùm Pater omnia quæ habet, gignendo dederit, æqualem utique genuit, quoniam nihil minus dedit. Quomodo ergo tu dicis, quia ille dedit, ille accepit, æqualem Filium Patri non esse: cùm eum, cui data sunt omnia, & ipsam æqualitatem videas accepisse* .... *Nihil enim Patre minus habet ille, qui dicit: omnia, quæ habet Pater, mea sunt. Æqualis est igitur.*

Obj. 8. Aliqui Patres, ut Basilius, Chrysostomus, &c. dicunt Patrem esse causam Filii.

R*esp*. Sumunt causam latè, nempe pro principio & origine.

Obj. 9. Patres Concilii Antiocheni contra Paulum Samosatenum congregati sæculo tertio definierunt Filium non esse *omousion*, id est, consubstantialem Patri, ut testatur S. Athanasius, lib. de Synodis. Ergo non senserunt Filium esse verum Deum.

R*esp*. Disting. anteced. Definierunt Filium non esse consubstantialem in sensu pravo & profano, quem huic voci attribuebat Paulus Samosatenus ab illo Conc. damnatus, *conc. ant.* In sensu proprio & à Catholicis intellecto, *nego ant. & conseq.*

Paulus Samosatenus voci consubstantialis sensum erroneum & ab Ecclesiastico sensu alienum

alienum affingebat: ſive quia (ut docet S. Hilarius, l. de Synodis) hanc vocem ſumebat in ſenſu Sabellii Perſonas in Trinitate non diſtinguentis; ita ut vellet cum Sabellio per vocem *conſubſtantialis* ſignificari Filium unam cum Patre perſonam conſtituere. Sive quia (ut aſſerit S. Athanaſius, l. de Synodis) Paulus hanc vocem intelligebat corporaliter, id eſt, in ſenſu, in quo res corporea dicitur conſubſtantialis alteri, quatenus nempe habet ſubſtantiam ejusdem ſpeciei cum ſubſtantia alterius, ſed numero diſtinctam ab illa: ſicut in humanis Filius dicitur conſubſtantialis Patri, quatenus ſubſtantia Filii eſt ejuſdem ſpeciei cum ſubſtantia Patris, à qua derivatur, & à qua numero diſtincta eſt.

At Patres Antiocheni vocem *conſubſtantialis* non repudiarunt in ſenſu Eccleſiaſtico ſeu in ſenſu in Eccleſia jam diu accepto, nempe ut ſignificantem id quod unam eandemque numero cum alio ſubſtantiam ac naturam habet: nam, in ſua ad Paulum Samoſatenum epiſtola ſic ajunt: *Qui autem contrà dicit Filium Dei non eſſe ante conſtitutionem mundi, dicitque credere & confiteri eſſe Deum, non eſſe aliud, quàm duos Deos prædicare; qui Filium Dei non eſſe Deum prædicat, hunc alienum eſſe ab Eccleſiaſtica regula arbitramur, & omnes Eccleſiæ Catholicæ nobiſcum conſentiunt.* Et inferiùs. *Qua de cauſa idem Deus & homo Jeſus Chriſtus prophetabatur in lege & pro-*

phetis, & ab omnibus in Ecclesia, quæ sub Cœlo est, creditus est Deus quidem, qui se ipsum Deo, homo verò ex semine David secundùm carnem &c. Sed qui dicunt Patrem & Filium non esse duos Deos, & Filium esse Deum, hoc ipso dicunt Patrem & Filium habere unam eandemque substantiam ac naturam divinam, ideoque esse verè consubstantiales in sensu Ecclesiastico.

Nota Vox *usia* sumebatur ab Ethnicis pro persona, seu substantia singulari per se subsistente & divisa à quavis alia. Unde vox *omousion* apud illos significabat id quod cum alio est una & eadem persona. At Doctores & Scriptores Ecclesiastici nomen *usiæ* sumebant pro substantia, natura, essentia: ac proinde per *omousion* intelligebant personam ejusdem substantiæ ac naturæ cum alia persona.

Inst. 1. Ergo Patres Concilii Nicæni non debuerunt vocem *omousion* adhibere in Symbolo propter abusum & malum sensum hujus vocis.

Resp. Nego. Itaque jure merito Concilium hanc vocem adhibuit in Symbolo, quia vox illa aptissima erat ad damnandam hæresim Arianam, contra quam coactum erat, & ad stabiliendam Fidem Catholicam. Nam vox illa *consubstantialis* significat in sensu Ecclesiastico jam pridem usitato verbum esse unius ejusdemque substantiæ ac naturæ cum

Patre:

Patre: proindeque esse verè ac substantialiter Deum sicut Pater est Deus, & nulla ratione dici posse creaturam.

Inst. 2. Sabellius dicebat Filium *omousion* Patri, & tamen damnatus est à Catholicis. Ergo Concil. Nicænum non debuit hanc vocem adhibere.

Resp. Sabellius decebat Filium *omousion* Patri, sed in sensu pravo & profano, non in sensu Ecclesiastico seu in sensu à Scriptoribus & Doctoribus Ecclesiasticis usurpato, in quo hanc vocem adhibuit Concilium Nicænum. Nam Sabellius per *omousion* intelligebat id quod est ejusdem cum alio personæ, & damnatus est, quòd in hoc sensu diceret Filium *omousion* seu consubstantialem Patri.

Inst. 3. Nomen *consubstantialis* non reperitur in scriptura. Ergo male usurpatum fuit in Symbolo Fidei.

Resp. Nego conseq. Nam ut vocabulum aliquod merito adhibeatur ad fidem explicandam, satis est quod res per illud significata reperiatur in Scriptura vel Traditione, & sic quòd vocabulum illud in verbo Dei reperiatur quoad sensum, atque aptum sit ad damnandum errorem contra fidem. Tale autem est vocabulum *consubstantialis*: nam quoad sensum continetur in illo textu, Joann. c. 10. *Ego & Pater unum sumus;* & penitus evertit Arianam hæresim.

Inst.

Inst. 4. Tempore Concili Nicæni nomen *consubstantialis* erat inusitatum. At non licet ad explicanda Fidei Mysteria novis ac inusitatis vocibus uti. Ergo.

Resp. 1. Nego maj. Nam tribus prioribus Ecclesiæ sæculis jam Filius à Patribus *omousion* seu consubstantialis dictus fuerat, ut testatur S. Dionysius Alexandrinus, in sua ad Paulum Samosatenum epistola, in qua eum sic redarguit: *desertum dicis eum, qui erat natura Dominus, & Verbum Patris, per quem omnia Pater fecit, & quem sancti Patres omousion Patri vocaverunt.* Et S. Athanasius, l. de Sinod. & l. de decretis Synod Nic. scribit ipsum Dionysium Alexandrinum à Pentapolitanis hæresis accusatum fuisse apud Dionysium Romanum Pontificem, quòd in suis contra Sabellianos epistolis dixisset Filium non esse consubstantialem Patri, & hanc consubstantialitatem negantium sententiam in Concilio Romæ coacto damnatam fuisse, Ponticemque hoc Episcoporum judicium scripsisse ad Dionysium Alexandrinum, & consubstantialitatis Filii confessionem ab eo exegisse, ut haberetur Catholicus: ipsum verò Alexandrinum sese purgare jussum, apologiam edidisse, in qua ait: *ego & in alia epistola scripsi, ubi ostendo crimen, quod deferunt contra me, falsum esse, quasi qui dicerem Christum non consubstantialem esse Deo.* Adeò vox illa *consubstantialis*

tialis in Ecclesia usitata & necessaria erat, ne quis in hæresis suspicionem veniret.

Resp. 2. Nego min. Nam Ecclesia graves ob causas potest aliquas novas voces adhibere ad fidei dogma contra insurgentes hæreses clarius explicandum, & impediendas omnes Hæreticorum cavillationes.

§. IV.

ANNOTATIO

De Fide Liberii Papæ circa Divinitatem Filii.

Tres sunt formulæ fidei quœ dicuntur Syrmienses prima formula in Synodo Syrmiensi contra Photinum Anno 351. edita est, quam S. Hilarius lib. de Synodis expendit & in sensum Catholicum exponit. Secunda Syrmiensis formula Syrmii edita Anno 327. Arianam impietatem clare continet, & ideo à S. Hilario blasphemia vocatur. Tertia deniq; formula Syrmiensis post magnam coram Constantio de fide altercationem à Marco Arethusio conscripta est & ab omnibus qui aderant Episcopis subscripta Syrmii Annò 359. Hæc supprimit vocem *consubstantialis* sed Filium profitetur similis cum Patre substantiæ. Liberius itaq; Papa in exilium à Constantio Imperatore Beræam relegatus subscripsit ibidem

dem primam ſolum formulam Syrmienſem, in qua expreſſe aſſeritur Filius eſſe DEUS ex DEO Patre natus ante omnia ſæcula, & anathematizantur Ariani. Non ſubſcripſit autem ſecundæ aut tertiæ formulæ quæ erant Arianæ. Non ſubſcripſit tertiæ, quia hæc edita fuit Annô 359. Liberius autem hoc Annô Beræę non fuit, ſiquidem, Annô 358. Beræâ Romam reverſus eſt. Non ſubſcripſit ſecundæ formulæ, quia Liberius Beræę illi tantùm formulæ ſubſcripſit, quæ ab orientalibus edita fuit ut conſtat ex Epiſtolis ipſiusmet Liberii; ſecunda vero Syrmienſis formula non ab Orientalibus ſed ab Occidentalibus compoſita fuit, Valente ſcilicet, Urſacio & Germinio. Præterea Liberius formulis Arianorum ſubſcribere non potuit, ſi Arianam hæreſim etiam exul damnavit, nam Beræę ſubſcribendo primam Syrmienſem formulam Anathematizavit eos, qui dicunt Filium ex alia ſubſtantia non ex DEO eſſe. Quod ſanè eſt damnare hæreſim Arianam & æquivalenter profiteri Flium eſſe Conſubſtantialem Patri & nullatenus creaturam.

Neq; dicas 1*mo* Liberium communicaſſe cum Homæuſianis rejicientibus vocem *Homouſion* ſeu Conſubſtantialem. Nam Reſp. nego conſeq. licet enim communicavit cum Homæuſianis, hæreſi tamen Arianæ nequaquam conſenſit. Illi ſiquidem Homæuſiani, Orien-

tales

tales videlicet Episcopi quibus cum communicavit Liberius solùm pro bono pacis & concordiæ, non erant Ariani, quia asserebant Filium esse Patri similem in substantia. Erant quidem communione conjuncti cum Arianis & cum illis Athanasium persequebantur, ac vocem *Homousion* tanquam novam pertinaciter rejiciebant, Divinitatem tamen Verbi constanter admittebant Unde Schismatici tantum non Ariani erant, eò quod Ecclesiæ in admittenda voce *Omousios* obedire nollent.

Neq, dicas 2*do*. Liberius damnavit S. Athanasium acerrimum propugnatorem Nicænæ Fidei, nam Resp. damnavit illum non ex affectu Arianæ hæresis, sed propter crimina ei falso imposita ab Arianis, & si asserit Athanasium juste damnatum fuisse, asserit tantùm id propter crimina, propter quæ damnatus fuit ab Eusebianis non autem ob causam fidei.

Neq; dicas 3*tio* S. Hieronymus in catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum c. 97. ait: *in hoc habetur detestabilis, qui Liberium Romanæ Urbis Episcopum ad subscriptionem hæreseos compulit.*

Resp. Liberius ab Hieron. & aliis hæreseos redarguitur, non quod Arianam formulam subscripserit, aut Arianam Hæresim amplexus fuerit, sed quia subscripsit condemnationi Athanasii ob crimina ei imposita factæ

ab

ab Arianis & quia ob bonum pacis & concordiæ,, tum ob tædium ac ærumnas exilii communicavit cum orientalibus Schiſmaticis qui communione cum Arianis conjuncti erant. Non compulit itaq; Conſtantius Liberium ad ſubſcribendam Hæreſim Arianam nec unquam Arianis conſenſit dum poſtulanti Imperatori ut damnaret *Omouſion* fortiter ſemper ac conſtanter reſtitit.

§. V.

ANNOTATIO

De *Ariminenſis Synodi fide circa* Divi*nitatem Filii.*

Patres Synodi Ariminenſis quamvis graviter peccarint diuturna calamitate in carcere fracti conſentiendo in ſuppreſionem *uſiæ* ſeu ſubſtantiæ & ſuo facto contra ſuam intentionem coacti Arianiſmo faverint & malam de ſe ſuſpicionem concitarint ſcandalumq; graviſſimum præbuerint in hæreſim tamen nullatenus conſenſerunt: nam licet diu vexati ſubſcripſerunt formulæ Nicenſi, hæc tamen in ſenſu proprio & obvio non eſt Ariana, & à PP. Ariminenſibus in bono ac Catholico ſenſu ſubſcripta eſt. Et primo quidem formula Nicenſis in ſenſu proprio & obvio non eſt Ariana ſed Catholica, quia

Divini-

Divinitatem Filii clare exprimit per illa verba: *Credimus in unigenitum DEI Filium, qui ante omnia sæcula & ante omnia principia natus est ex DEO...* Est subscripta hæc formula à PP. in bono & Catholico sensu, quia id constat tum ex iis quæ ante subscriptionem suam & post eam in libertatem restituti egerunt dum unanimiter hæresi Arianæ restiterunt; & præsertim id patet ex eò, quod Arianos compulerint ad Arium ejusq; doctrinam anathematizandum ut testatur S. Hieron. Dialogo contra Luciferianos.

Neq; dicas 1*mo* in formula Nicensi omissa fuit vox *Consubstantialis* cui PP. Ariminenses subscripserunt, ergo: consenserunt in hæresim. Nam Resp. neq; conseq. nam licet hæc vox *Consubstantialis* omissa fuerit, expresse tamen asseritur Filius esse similis Patri secundum scripturas, secundum quas in sensu proprio & vero sumptas, Filius est utiq; similis Patri in substantia.

Neq; dicas 2*do* PP. communionem cum Arianis inierunt & cum eis communem fidei formulam subscripserunt E. &c. Nam resp: nego consq. quia communionem inierunt cum illis solis Arianis, qui errores suos damnarunt anathematizando eos qui negant Christum Filium DEI esse DEUM; quamvis autem illi hæretici non sincere loquerentur, nec verba illa in sensu proprio & Ecclesiastico acciperent, sed in sensum improprium detorque-

detorquerent. Ariminenſes tamen putabant eos ſincere loqui, *putabant ſenſum congruere cum verbis.* Ait de illis S. Hieron. ſupra citatus.

Neq; dicas 3*tio* Valens Arianus in Synodo exclamavit: *ſi quis dixerit eſſe creaturam Filium DEI, ut ſunt cæteræ, Anathema ſit* & Ariminenſes ſimiliter dixerunt *Anathema ſit* E. &c. Reſp. quamvis Valens Arianus hunc Anathematiſmum in malũ ſenſum pronuntiavit, PP. tamen in ſenſu Catholico eundem intellexerunt nempe ſic: ſi quis dixerit Filium eſſe creaturam ideoq; ex nihilo productum, ſicut productæ ſunt in tempore cæteræ creaturæ, Anathema ſit.

Neq; dicas 4*to* Liberius Papa in ſua apud Socratem Epiſtola dicit: Epiſcopos Ariminenſes poſt diſſolutionem Synodi ad ſanam mentem reverſos eſſe E. &c. Nam Reſp. Liberium ideo ſic loqui, quia Ariminenſes à ſuppreſſione vocis *ſubſtantiæ* & conſequenter vocis *Conſubſtantialis* ad ejusdem vocis profeſſionem expreſſam reverſi ſunt.

Neq; dicas 5*to* S. Ambr: *Qui dudum in Ariminenſi Concilio perfidæ prævaricationis auctores Imperatoris gratiam ſequuntur & DEI gratiam perdiderunt.* Reſp. Hæc verba intelligi debent ſolum de Valente Urſacio & aliis Arianis, cùm ii ſoli perfidæ prævaricationis authores fuerint. Et plane conſtat PP. Ariminenſes ſincere retractaſſe ea, quæ decepti

pti egerunt in carcere & Nicænam definitionem subscripsisse fortiterq; postea illam propugnasse.

Neq; dicas 6to S. Hieron. ait: *Tunc Usiæ nomen abolitum est, tunc Nicænæ fidei damnatio conclamata est. ingemuit totus orbis & Arianum se esse miratus est.* Resp Hieron. loquitur per quandam exaggerationem qui toti tribuitur id, quod conuenit tantum parti, ut cum dicimus: talis natio crudelis ac ferox est, non quod omnes tales sint, sed quod multi licet minorem partem constituentes, tales sint. Præterea nomen *Usiæ* seu substantiæ ab Ariminensibus abolitum non est, nisi postquam dogma Catholicum in suo sensu collocatum est. Non erat curæ Episopis de, vocabulo (inquit idem S. Doctor) cum sen-, sus esset in tuto. Unde nomen istud ab il-, lis abolitum non fuit ex affectu hæreseos, sed ex aliis causis nempe pacis, concordiæ & libertatis recuperandæ. Neq; etiam Nicænæ fidei damnatio conclamata est ab Ariminensibus sed à solis Arianis, qui blasphemiis & mendaciis hanc damnationem conclamabant.

Neq; dicas 7mo Lucifer Calaritanus PP. Ariminenses habuit ut hæreticos. Resp. in hoc ipso erravit Lucifer & ejus discipuli Luciferiani qui in Ecclesia habiti sunt ut Schismatici ut hoc illis exprobrat S. Hieron: *Cur damnassent eos qui Ariani non erant? Cur*

Eccle-

Ecclesiam scinderent? Cur credentes bene sua obstinatione facerent Arianos?

Neq; dicas ultimo S. Aug: Epist. 50. ait Ariminenses *Venenô perierant Arianô* Resp. Ariminenses venenô perierant Arianô hoc est peccarunt non quod in hæresim lapsi sunt, sed quod malîs Arianorum artibûs inducti in suppressionem *Usiæ* consenserint, postquam Catholicum dogma in tuto positum esse putaverint.

ARTICULUS IV.

Utrùm Spiritus Sanctus sit Deus.

NOta. Arius & alii Hæretici, qui Filium esse creaturam asserebant, negabant quoque divinitatem Spiritus Sancti: nemo enim Hæreticus unquam Spiritum Sanctum Filio anteposuit. Cùm tamen Arius Spiritus Sancti divinitatem expressis verbis non negasset, nec Concilium Alexandrinum, nec Nicænum hanc hæresim expresse damnarunt. Sed Spiritus Sancti Divinitatem apertè impugnarunt Aetius, & ejus discipulus Eunomius, ambo Ariani, sub Imperatore Constantio. Eandem hæresim apertiùs propugnavit Macedonius Constantinopolitanus Episcopus, cujus sectatores ab ejus nomine dicti sunt Macedoniani, qui etam semi-Ariani appellati sunt, quia partim Arianis consenserunt ne-

gando

gando divinitatem Spiritus Sancti; partim ab illis dissenserunt, confitendo divinitatem Filii. Vocati sunt quoque ab illa hæresi *Pneumatomachi.*

§. I.

Dico. Spiritus Sanctus est verus Deus. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Math. c. ult. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ubi Spiritui Sancto tanquam Personæ à Patre & Filio distinctæ tribuitur idem nomen scilicet auctoritatis ac virtutis cum Patre & Filio. Ergo Spiritus Sanctus tam est verus Deus quam Pater & Filius.

1. Joann. c. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus. Et hi tres unum sunt.* Ergo Spiritus Sanctus est una res, una substantia ac natura cum Patre & Filio, proindeque eandem habet divinitatem cum utroque.

Act c. 5. Petrus ait Ananiæ: *cur tentavit satanus cor tuum mentiri te Spiritui Sancto?* Et versu sequenti addit: *non es mentitus hominibus, sed Deo.* Ubi Spiritus Sanctus dicitur simpliciter & absolute Deus, & opponitur creaturis.

Accedit consensus Patrum, quorum plurimi ex professo scripserunt de Spiritus Sancti

cti divinitate, nimirum Athanasius, epist. ad Serapion. Basilius, l. 3. & 5. contra Eunomium, & l. de Spiritu Sancto; Gregorius Naz. l. 5. de Theologia; Nyssenus, l. ad Eustat. Epiphanius, hæresi 74. Didimus, libris duobus de Spiritu Sancto; Cyrillus Jerosol. Catechesi 16. & 17. Chrysostomus, in Homiliis aliquot; Cyrillus Alexand. l. 7. de Trinitate, & l. 13. & 14. Thesauri, & in lib. speciali de Spiritu Sancto; S. Hilarius, libris de Trinitate; Ambrosius, libris tribus de Spiritu Sancto; Augustinus, l. 1. de Trinitate, c. 6. &c.

Prob. 2. Ex Conciliis generalibus. Et 1. quidem ex Constantinopolitano I. in Symbolo, ubi dicitur: *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum & vivificantem, cum Patre & Filio adorandum, & conglorificandum:* ideoque Patri & Filio æqualem ac consubstantialem. Quamvis autem hoc Concilium esset duntaxat 150. Episcoporum Orientalium, tamen quia anno sequenti scilicet 382. Damasus Romæ Concilium Episcoporum Occidentalium congregavit, in quo Symbolum Concilii illius Constantinopolitani approbatum & confirmatum fuit, hæc definitio Symboli habita est ut duorum Conciliorum, Orientis scilicet & Occidentis in unum coalescentium definitio, ideoque ut definitio Concilii generalis: quod quidem nomen attributum est Constantinopolitano Concilio, à quo illud

lud Symbolum editum fuit. 2. Ex Conciliis Chalcedonensi, Constantinopolitano II. & III. & Nicæno II. quæ Symbolum Constantinopolitanum approbarunt & confirmarunt. 3. Ex Constantinopolitano IV. quod non solum Constantinopolitanum I. suscepit, sed etiam nominatim damnat Macedonium, & asserit Spiritum Sanctum esse Patri & Filio consubstantialem. 4. Ex Conc. Lateranensi IV. c. 1. jam citato, ubi definit, *quod unus solus est verus Deus .... Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: tres quidem Personæ, sed una essentia, substantia, seu natura simplex omnino.* Et quòd sunt *consubstantiales, coæquales, coomnipotentes & coæterni, unum universorum principium.* 5. Ex Conc. Trident. profitente in Symbolo Spiritum Sanctum cum Patre & Filio simul adorari & conglorificari. His adde Symbolum Athanas. in tota Ecclesia receptum, ubi divinitas Spiritus Sancti clarè exprimitur.

Adde etiam omnia primo articulo allata de Trinitate Personarum in unitate naturæ.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Illud, Joann. c. 15. *Cùm venerit Paraclètus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.* Ergo

 Spiritus

Spiritus Sanctus mittitur. Sed qui mittitur, minor est eo, à quo mittitur. Ergo, &c.

Resp. Disting. conseq. Spiritus Sanctus mittitur per processionem, *conc. conseq.* Per imperium, *nego conseq.* Spiritus Sanctus non mittitur à Patre & Filio per imperium, aut quovis modo imperfectionem indicante in misso; sed mittitur duntaxat per processionem, quatenus nempe ab utroque procedit, & incipit esse novo modo in creatura per effectum, qui ei per appropriationem tribuitur. Nam missio in divinis nihil aliud est, quàm personæ ab alia procedentis præsentia in creatura per effectum aliquem temporaneum, qui personæ procedenti specialiter adscribitur propter specialem aliquam ejus notionem.

Obj. 2. Verba, Joann. c. 16. *Non loquetur à semetipso, sed quæcumque audiet, loquetur . . . Ille me clarificabit, quia de meo accepiet.*

Resp. Spiritus Sanctus à Patre & Filio accipit scientiam rerum omnium, sed absque ulla dependentia, nec discendo, sed procedendo, & per processionem accipiendo naturam divinam, quæ per se ipsa rerum omnium scibilium cognitio est. Item omnia quæ habet, accipit à Patre & Filio, sed sine dependentia, indigentia, & imperfectione, verum ex infrustrabili exigentia naturæ suæ, scilicet divinæ, quæ tam est Spiritus Sancti, quam Patris & Filii natura.

Obj.

Obj. 3. Illud, Rom. c. 8. *Ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Ergo Spiritus Sanctus est capax gemituum, & orat ut inferior, ideoque non est Deus.

Resp. Nego conseq. Nam sensus est: ipse Spiritus per interiorem gratiam facit nos postulantes gemitibus, qui enarrari nequeunt. Unde ibi metaphoricé ponitur verbum effectum significans pro verbo causali. Sic, 2. Cor. c. 2. dicitur: *Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu.* Id est, qui nos triumphare seu triumphantes facit per gratiam ex meritis Christi datam.

Inst. Si ita est, tam Pater rectè dicetur postulare pro nobis: nam omnes effectus ad extra sunt Trinitati communes.

Resp. Nego sequel. Quia invaluit usus, Scripturarum consuetudine confirmatus, ut quædam opera, licet toti Trinitati communia, imò & perfectiones certo quodam modo, qui appropriatio dicitur, uni personæ, non alteri tribuantur. Sic quia Pater est fons & origo Trinitatis, omnipotentia & creatio Patri tribuitur: quia Filius est Verbum Patris & procedit per intellectum, dicitur sapientia: denique quia Spiritus Sanctus per mutuum Patris & Filii amorem producitur, dona supernaturalia, quæ sunt effectus specialis Dei erga homines amoris ac benevolentiæ, ei specialiter attribuuntur.

Obj. 4. Omnia per Verbum facta sunt,

ex Joann. c. 1. *Omnia per ipsum facta sunt.* Ergo Spiritus Sanctus factus est, ideoque est creatura.

Resp. Cum dicitur: *omnia per ipsum facta sunt;* intellige quæ facta sunt, ut patet ex integro textu: *omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil, quod factum est.* At non omnia quæ sunt, facta sunt, alioqui Pater ipse factus esset per Verbum, quod evidenter falsum est. Spiritus autem Sanctus non est factus, sed ex Patre & Filio tanquam ex uno principio procedit absoluta necessitate & sine ulla dependentia.

Obj. 5. Quarto sæculo adhibebatur hæc glorificationis formula: *Gloria Patri & Filio in Spiritu Sancto.* Ergo Spiritus Sanctus non annumerabatur ut æqualis Patri & Filio.

Resp. Nego consq. Quia 1. quarto sæculo, imó etiam tribus prioribus Ecclesiæ sæculis, in Ecclesia tum Orientali, tum Occidentali usitatissima fuit hæc glorificationis formula: *Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto,* seu, *cum Spiritu Sancto;* ut testatur S. Basilius, l. de Spiritu Sancto, cap. 29. Porro præpositio *cum* idem planè significat quod conjunctio *&* ut idem S. Doctor notat, c. 27. ejusdem libri. 2. In ista glorificationis formula, *Gloria Patri & Filio, in Spiritu Sancto,* quæ longè minus usitata est, præpositio *in* eandem significationem habet

quam

quam præpositio *cum*, ut probat S. Basilius, eod. lib. c. 25.

Nota. Cùm in Scriptura de Patre dicitur *ex quo*, de Filio *per quem*, de Spiritu Sancto *in quo*, hæ voces idem significant. Nam voces *ex ipso*, *per ipsum*, *in ipso* dicuntur de Deo in Scriptura, ut, Rom. c. 11. *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula.*

Obj. 6. Dionysius Alexandrinus negavit divinitatem Spiritus Sancti: nam S. Basilius, epist. 41. de hoc Dionysio hæc ait: *De Spiritu Sancto voces edidit, quæ nulla prorsus sui parte competunt Sancto Spiritui, divinam illi atque adorandam adimens majestatem, & eundem ad hæc inferiora devexum creatæ adnumerat ac servili creaturæ.*

Resp. S. Basilius, cum hanc epistolam scriberet, non habebat præ manibus apologeticum à Dionysio compositum, ut ipse Basilius ibidem testatur: unde Dionysii mentem & doctrinam non satis perspectam habuit. Quare anteponendum est testimonium S. Athanasii, qui libros apologeticos à Dionysio conscriptos habuit, & eum hac hæresi purgavit in epistola de sententia Dionysii, ubi refert verba Dionysii, quibus ipse expresse testatur se nunquam separasse vel divisisse, se nunquam existimasse separatam vel divisam esse substantiam Filii à substantia Patris, aut substantiam Spiritus Sancti à sub-

ſtantia Patris & Filii: quod eſt teſtari ſe ſemper ſenſiſſe eandem eſſe ſubſtantiam, ideoque divinitatem Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Et idem Dionyſius, in ſua reſponſione ad propoſitiones Pauli Samoſateni ſic ait: *non impune geret, qui adverſus Spiritum Sanctum blaſphemus eſt. Spiritus autem eſt Deus.*

Obj. 7. S. Baſilius cum aliquibus aliis conſultò non dicebat Spiritum Sanctum eſſe Deum. Hancque omiſſionem laudat S. Gregorius Nazianzenus.

Reſp. S. Baſilius aliquoties tantum in publicis concionibus non dixit expreſſis verbis Spiritum Sanctum eſſe Deum, ne hæretici inde occaſionem ſumerent Eccleſiam, cui præerat, invadendi ac pervertendi. Sed ita à nuncupatione Dei, de Spiritu Sancto loquens, abſtinebat, ut aliis verbis æquivalentibus ſignificaret Spiritum Sanctum eſſe verum Deum, eique, quæ ſoli vero Deo conveniunt, attribueret. Præterea etiam in concionibus publicis ſæpe, quando nullum periculum Eccleſiæ imminebat, Spiritum Sanctum Deum appellabat; & ſemper in privatis colloquiis, interrogantibus de divinitate Spiritus Sancti, expreſsè reſpondebat illum eſſe Deum. Ita refert S. Gregorius Nazianz. orat. 20. qui non præcisè omiſſionem illam, ſed œconomiam S. Baſilii laudat.

Porro S. Baſilium rectè ſenſiſſe de divinitate

vinitate Spiritus Sancti, patet ex innumeris locis; præsertim l. de Spiritu Sancto, & l. 5. adversus Eunomium, ubi, tit. 1. ait: *Cùm quæ communia sunt creaturis, Spiritui Sancto non communicentur; & quæ Spiritus propria sunt, creaturæ non communicentur; colligitur hinc Spiritum non esse creaturam: quoniam quæ communia sunt Patri & Filio, eadem communia sunt & Spiritui. Nam quibus designatur in Scriptura Pater & Filius esse Deus, eisdem designatur & Spiritus Sanctus Deus. Ex quibus colligitur ejusdem Spiritum esse Deitatis cum Patre ..... Ex quo patet Trinitatem esse consubstantialem.*

Obj. 8. Illa Persona non est Deus, quæ nec est genita, nec ingenita. At talis est Spiritus Sanctus. Ergo non est Deus.

Resp. Nego maj. Nam inter genitum & ingenitum datur aliquod medium, scilicet procedens alia via, quàm per generationem.

CAPUT II.

De Processionibus divinis.

ARTICULUS I.

Utrùm dentur in Deo processiones reales adintra?

Nota. 1. PRocessio est emanatio, seu origo unius ab alio: sic fluvius dicitur

dicitur procedere à fonte, quia ab eo emanat & oritur. Unde processio in divinis est dimanatio seu origo unius personæ ab alia.

Nota. 2. processio duplex est, nempe transiens seu ad extra, & immanens seu adintra. Processio transiens & ad extra est ea, per quam potentia extra se ipsam producit aliquid: sive ea, cujus terminus productus est extra principium producens: talis dicitur processio luminis à sole. Processio immanens & adintra est ea, cujus terminus productus est in principio producente: sic intellectio procedit ab intellectu.

Dico. Dantur in Deo processiones reales adintra. Nam re-vera Filius procedit immanenter à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre & Filio, ut sequentibus articulis probabitur. Ergo.

ARTICULUS II.

Utrùm Filius in divinis procedat à Patre, & quidem solo?

Dico 1. Filius in divinis procedit à Patre. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. c. 7. sic Christus Filius Dei loquitur: *Ab ipso sum, & ipse me misit.* Et c. 8. *Ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à me ipso veni, sed ille me misit.* Et c. 16. *Exivi à Patre, & veni in mundum.* Et Psalm. 109. Deus Pater sic Filium

lium alloquitur: *ex utero ante luciferum genui te.*

2. Ex unanimi Patrum consensu.

3. Ex Conciliis: Nicæno I. & Constantinopolitano I. in Symbolo, ubi dicitur: *Credimus in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, Deum verum ex Deo vero.* Et ex aliis Conciliis generalibus supra dictis hoc Symbolum approbantibus & confirmantibus.

4. Ratione. Quia secunda Persona in divinis est vere Filius. At est de ratione Filii, ut procedat à Patre. Ergo Filius in divinis procedit à Patre. Præterea, si Filius non procederet à Patre, non distingueretur realiter ab illo. Falsum conseq. ergo. *Prob. sequel. maj.* In divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio. At si Filius non procederet à Patre, non haberet cum eo relativam oppositionem: nam in Deo nulla alia oppositio relativa, præter eam quæ fundatur in processione unius personæ ab alia esse potest, quæ non adversetur infinitæ ejus perfectioni. Ergo si Filius non procederet à Patre, esset una & eadem persona cum illo, & sic non distingueretur realirer ab illo.

Dico 2. Filius in divinis procedit à solo Paret. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, quæ nullam aliam processionem Filii nisi à Patre assignat.

2. Ex

2. Ex Conc. generali Lateranensi IV. c. 1. Ibi: *Pater à nullo, Filius autem à solo Patre, ac Spiritus Sanctus ab utroque pariter, absque initio, semper & fine.*

3. Ex Symbolo Athanasiano, in quo dicitur: *Filius à Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus.*

4. Quia si Filius procederet ab aliquo alio, maximè à Spiritu Sancto: nam non potest procedere realiter ab essentia seu natura divina, cum ei identificatur: nec à se ipso, cum nihil possit se ipsum producere: nec ab alia persona, cum in Deo sint tantum tres Personæ. Atqui Filius non procedit à Spiritu Sancto, nam ipse Spiritus Sanctus a Filio procedit. Ergo.

Dico 3. Processio Filii à Patre in divinis est processio adintra seu immanens. Est de fide.

Prob. Processio immanens est ea, per quam terminus productus immanet principio producenti sive est in principio producente. At talis est Filii processio à Patre in Divinis: nam Filius in divinis perfectissimè immanet Patri, cum una eademque sit natura ac substantia Patris & Filii. Unde Filius ipse, Joann. c. 14. ait: *Ego in Patre, & Pater in me est.* Ergo processio Filii à Patre est immanens.

ARTI-

ARTICULUS III.

Utrùm Spiritus Sanctus procedat à Patre & Filio?

NOta. Ariani, teste S. Augustino, l. de hæresibus, c. 49. dixerunt Spiritum Sanctum a solo Filio productum esse. Idem docuit Macedonius: unde in Symbolo Constantinopolitano additum est pro Spiritu Sancto: *qui ex Patre procedit.* Alii in oppositum errorem lapsi dixere Spiritum Sanctum à solo Patre procedere. Theodoretus à multis existimatur prior hunc errorem quinto sæculo docuisse, quia in confutatione noni anathematismi S. Cyrilli asseruit impium & blasphemum esse dicere, quod Spiritus Sanctus etiam ex Filio sit. Sed alii Theodoretum ab hoc errore purgant; & volunt verbis illis solum intellexisse Spiritum Sanctum non esse ex Filio ut facturam seu creaturam Filii. Ut ut sit, certum est, Theoderetum ea omnia quæ contra S. Cyrillum scripsit, in Concilio Chalcedonensi damnasse.

Octavo sæculo sub Imperatore Constantino Copronymo, Græci quæstionem de processione Spiritus Sancti ex Filio cum Latinis agitarunt in Concilio Gentiliaco ad Lutetiam, ut testatur Ado in chronico.

Novo sæculo Photius hunc errorem pertinaciter contra Latinos defendit, Latinos

hæresis insimulans, quod assererent Spiritum Sanctum etiam ex Filio procedere. Ideoque auctor hujus hæresis habetur, præsertim cum ei Græci adhæserint. Mortuo Photio Græci sæpe cum Latinis de hac re decertarunt.

Undecimo sæculo Michael Cerularius Constantinopolitanus Episcopus contra Latinam Ecclesiam debacchatus est, & promulgavit Romanum Pontificem omnesque Latinos excommunicatos esse, quod contra decretum Concilii Ephesini, has voces *Filioque* Symbolo addidissent.

Sæculo decimo tertio in Concil. Later. IV. Græci in Ecclesiæ Romanæ communionem rediere. Sed brevi postea pro sua levitate ad suos errores reversi sunt. Eodem sæculo iterum suam hæresim & schisma operâ Gregorii X. & Michaelis Palæologi Græcorum Imperatoris abjurarunt in generali Concilio Lugdunensi, in quo ter græcè & latinè hæc verba Symboli (*qui ex Patre Filioque procedit*) repetita sunt in Missa solemni. Sed mortuo Imperatore rursus ad vomitum redierunt Græci.

Annô 1439. imperante Joanne Palæologo suos errores iterum in Conc. Flor. ejurarunt. Sed paulo post opera Marci Ephes. qui decreto Concilii subscribere renuerat, in omnes suos errores relapsi sunt. Verum post annos quatuordecim justo Dei judicio Græ-

corum

corum Imperium à Turcis funditus eversum est die solemni Pentecostes.

§. I.

Dico 1. Spiritus Sanctus procedit à Patre. Est de fide.

Prob. Ex Joann. c. 15. *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.*

2. Ex Traditione Patrum.

3. Ex Symbolo Constantinopolitano, in quo de Spiritu Sancto dicitur: *qui ex Patre procedit.*

Dico 2. Spiritus Sanctus procedit etiam à Filio. Est de fide.

Prob. 1. Ex Scriptura, Joann. cap. 16. Christus ait: *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos.* Ergo Spiritus Sanctus mittitur à Filio, ergo ab illo procedit. Nam Filius non mittit Spiritum Sanctum, neque per imperium sicut Dominus mittit servum: neque per consilium sicut Sapiens mittit eum, quem instruit: neque per impetum sicut Sagittarius mittit sagittam; nam verus Deus nullis his modis mitti potest. Ergo Filius mittit Spiritum Sanctum per productionem naturalem sicut planta mittit flores & folia, seclusis imperfectionibus: nam non sunt alii modi mittendi;

Eodem

Eodem cap. sic Christus de Spiritu Sancto loquitur: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet & annuntiabit vobis.* Ergo Spiritus Sanctus scientiam à Filio accipit; at eam non accipit per doctrinā aut infusionem, cū hic uterque modus repugnet Deo. Ergo accipit per productionem personalitatis suæ identificatæ essentiæ divinæ, quæ est per se scientia rerum omnium. Item ex eodem textu Filius habet omnia quæ habet Pater, excepta scilicet proprietate paternitatis ei opposita, ut exponunt Patres & Concilia. Sed Pater habet virtutem spirandi seu producendi Spiritum Sanctum, ergo eam etiam habet Filius. Ita, S. Ambrosius, lib. 2. de Spiritu Sancto argumentatur.

Item, Gal. c. 4. *Misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra.* Et, Matt. cap. 10. *Non vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.* Ergo Spiritus Sanctus est spiritus Patris & Filii. At non est spiritus Patris, nisi quia à Patre procedit: ergo nec est spiritus Filii, nisi quia à Filio procedit. Sic disserit S. August. tract. 99. in Joann. ubi ait: *Cur non credamus, quod etiam de Filio procedat Spiritus Sanctus cum Filii quoque ipse sit spiritus?*

Prob. 2. Ex Patribus Græcis. 1. S. Athanasius, epist. ad Serapion. ait: *Filius à Pa-*

tre

tre mittitur .... Filius Spiritum mittit ... Spiritus à Filio accipit ... Cum igitur istiusmodi ordinem & naturam habeat Spiritus ad Filium, qualem Filius habet ad Patrem, qui fieri potest, ut qui Spiritum creaturam dicit, non illud idem necessariò & de Filio sentiat? si enim Filii spiritus creatura est, consequens est, ut dicant, etiam Verbum Patris creaturam esse. Ergo ex S. Doctore Filius Spiritum mittit, sicut ipse Filius mittitur à Patre. At Filius mittitur à Patre per processionem, ergo & Spiritus Sanctus à Filio mittitur per processionem. Item Spiritus Sanctus eam relationem habet ad Filium, quam Filius habet ad Patrem. Atqui Filius habet relationem producti ad Patrem. Ergo Spiritus Sanctus habet producti relationem ad Filium.

Idem, serm. 4. contra Arianos sic ait: *Non .... tria principia, aut tres Patres introducimus, sicut Marcionistæ; cum non tres soles ad comparationem adducamus, sed unicum solem, ejusque splendorem, unicamque ex ambobus lucem: ita unum principium agnoscimus, &c.* Ubi comparat Patrem Soli, qui nec est à splendore, nec à luce; Filium splendori, qui est à sole; & Spiritum Sanctum luci, quæ est ex ambobus, id est, ex sole & splendore. Ergo sensit Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere.

2. S. Basilius, l. 2. contra Eunomium docentem Spiritum Sanctum à solo Filio esse, probat Spiritum Sanctum non solùm à Filio,

 sed

sed etiam à Patre procedere, nam sic ait: *Illud verò cui non paret, quòd nulla Filii operatio à Patre divisa est? Nec est aliquid in rebus, quod Filio insit, & à Patre alienum sit? Omnia, inquit, mea tua sunt, & tua mea. Quomodo ergo spiritus causam & originem Unigenito soli attribuit* (Eunomius,) *& ad ejus accusandam naturam, hujus creationem accipit.* Ubi manifestè supponit & indicat Spiritum Sanctum esse à Filio; imò id expresse significat, asserendo actionem productivam omnem esse communem Patri & Filio, quia omnia quæ habet Filius sunt communia Patri, & vicissim.

3. S. Gregorius Nazianz. orat. in Pentecost. *Omnia quæcumque Pater habet sunt Filii, præterquàm quod ingenitus non est.* Ergo ex S. Gregorio Filius habet vim spirandi sicut Pater, ergo spirat seu producit Spiritum Sanctum sicut Pater. Et, orat. 5. de Theologia docet Spiritum Sanctum non esse Filium, & tamen nihil essentiale deesse ei ut sit Filius, cùm habeat totam essentiam divinam sicut totam habet Filius, sed non esse Filium propter differentiam relationum scilicet producti & producentis: sicut Filius non est Pater propter differentiam relationum, quamvis Filio nihil desit essentiale ut sit Pater, cùm totam essentiam divinam habeat, sicut Pater habet.

4. S. Chrysostomus, Homil. 1. de Symbol. *Iste est Spiritus procedens de Patre & Filio, qui dividit singulis propria dona prout vult.* Et, Homil.

Homil. 2. *Istum Spiritum Sanctum dicimus Patri & Filio coæternum & procedentem de Patre & Filio.*

5. S. Euphanius, hæres. 74. *Dei Spiritus à Christo, utpote qui ab utroque procedit: id quod Christus ipse testatur: qui à Patre procedit, inquit, &, hic de meo accipiet.... Spiritus adoptione sunt, aut vocatione complures, qui & in peccatum proni sunt ac proclives. At Spiritus Sanctus solus à Patre & Filio, Spiritus veritatis, & Dei Spiritus, & Spiritus Christi, & Spiritus gratiæ nominatur.*

6. S. Cyrillus Alexandrinus Thesauri lib. seu assertione 34. *Cùm igitur Spiritus Sanctus nobis immissus, conformes nos Deo efficiat, procedat verò is à Patre & Filio; manifestum est ex Divina essentia ipsum esse.*

Prob. 3. Ex Patribus Latinis. S. Hilarius, lib. 2. de Trinit. num. 29. *De Spiritu autem Sancto nec tacere oportet, nec loqui necesse est: sed sileri à nobis, eorum causa qui nesciunt, non potest. Loqui autem de eo non necesse est, qui Patre & Filio auctoribus confitendus est.* S. Ambrosius, lib. 1. de Spiritu Sancto, c. 10. *Spiritus Sanctus cùm procedit à Patre & Filio, non separatur à Patre, non separatur à Filio.* S. Augustinus, lib. 4. de Trinit. c. 20. *Nec possumus dicere, quòd Spiritus Sanctus & à Filio non procedat: neque enim frustra idem Spiritus & Patris & Filii spiritus dicitur....* Neque enim *flatus ille corporeus substantia Spiritus Sancti fuit, sed demonstratio per congruam significationem, non tantùm à Patre, sed*

& à Filio procedere Spiritum Sanctum .... Qui ergo à Patre procedit & Filio, ad eum refertur, à quo natus est Filius. S. Leo, ep. 93. cap. 1. *Demonstratur quàm impiè sentiant de Trinitate divina, qui & Patris, & Filii, & Spititus Sancti unam atque eandem asserunt esse personam: tanquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus Sanctus nominetur: nec alius sit, qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque processit.* S. Fulgentius, lib. de Fide, c. 2. *Nec natus est ipse* (Spiritus Sanctus) *nec genuit, sed solus de Patre Filioque procedit.*

Prob. 4. Ex Conciliis generalibus. Nam 1. Conc. Ephesinum, & postea Chalcedonense, & Constantinopolitanum secundum & tertium approbarunt Synodicam S. Cyrilli Alexandrini epistolam, in qua dicitur: *Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est. Unde & ab isto similiter sicut ex Patre procedit.* 2. Conc. Lateranense IV. consentientibus Græcis, sic definit, c. 1. *Pater à nullo, Filius autem à solo Patre, ac Spiritus Sanctus ab utroque pariter, absque initio semper ac sine fine.* 3. Conc. Lugdunense II. consentientibus quoque qui aderant Græcis, sic definit. *Fideli ac devota professione fatemur, quòd Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre & Filio, non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ab uno principio: non duabus spirationibus, sed unica spiratione procedit.* 4. Conc. Florentinum, in fidei definitione per Eugenium IV. definit: *Ut hæc fidei veritas*

ab

ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, sicque omnes profiteantur, quòd Spiritus Sanctus ex Patre & Filio æternaliter est, & essentiam suam suumque esse subsistens habet ex Patre & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab uno principio & una spiratione procedit .... Definimus insuper explicationem verborum illorum, Filioque, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licitè ac rationabiliter Symbolo fuisse appositam. Huic definitioni omnes Græci, uno excepto Marco Ephesino Episcopo, consenserunt, ea tamen lege, ut quamvis faterentur, voces *Filioque* rationabiliter à Latinis insertas fuisse Symbolo, eas tamen ipsi non insererent. His adde Conc. Tridentinum, quod, sess. 3. recitat & approbat Symbolum Constantinopolitanum cum additione *Filioque.*

Prob. denique ratione duplici. Prima. Filius accipit à Patre omnem perfectionem compossibilem cum filiatione, juxta illud Christi, Joann. c. 16. *Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt.* Atqui virtus spirandi est compossibilis cum filiatione: nam non habet cum illa relativam oppositionem producentis & producti. Ergo Filius accipit à Patre virtutem spirandi, ergo Filius cum Patre spirat seu producit Spiritum Sanctum.

Secunda ratio. Si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non distingueretur realiter ab illo. Falsum conseq. ergo. *Prob. sequel. maj.* In divinis omnia sunt unum ubi

non obviat relationis oppoſitio. At ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non haberet cum eo relationis oppoſitionem: nam in Deo nulla alia oppoſitio relativa, quæ non adverſetur infinitæ ejus perfectioni, eſſe poteſt præter eam, quæ fundatur in proceſſione unius ab alio. Ergo ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, eſſet una & eadem Perſona cum Filio, & ſic non diſtingueretur realiter ab illo. Major eſt axioma theologicum, quod conſtat tùm ex communi conſenſu Patrum, tùm quia in ente in omni perfectione infinito & ſimpliciſſimo ea omnia neceſſariò idem ac unum realiter eſſe debent, quæ inter ſe non opponuntur, & in tali ente nulla alia oppoſitio excogitari poteſt quàm relativa.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Scriptura facit tantùm mentionem proceſſionis Spiritus Sancti à Patre, ut Joan. c. 15. *mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.*

Reſp. In hoc textu, qui non eſt excluſivus, & in aliis ſaltem virtualiter & æquivalenter continetur proceſſio Spiritus Sancti à Filio: nam ibi dicitur Spiritus Sanctus mitti à Filio, & alibi accipere de Filio, eſſe ſpiritus Filii.

Porro

Porro sæpe in Scriptura quæ pluribus personis communia sunt, uni tribuuntur, sed non cum aliarum exclusione, & sæpissimè quidem Patri, eò quòd sit fons Trinitatis, & principium sine principio, à quo aliæ personæ accipiunt quidquid habent.

Obj. 2. In Concilio Ephesino publicè lectum fuit Symbolum Nestorii cum libro Theodoreti contra Anathematismos S. Cyrilli, in quorum utroque expressè negabatur processio Spiritus Sancti à Filio; & tamen Concilium id non damnavit: ergo tacite approbavit.

Resp. Concilium implicitè damnavit errorem processionis Spiritus Sancti à solo Patre, tanquam Catholicam approbando epistolam à S. Cyrillo & à Synodo Alexandrina scriptam ad Nestorium, in qua dicitur Spiritus Sanctus etiam à Filio procedere. Quam quidem Epistolam etiam approbarunt alia Concilia generalia, nempe quartum, quintum, sextum & septimum. Ephesinum autem non damnavit expressè errorem processionis Spiritus Sancti à solo Patre, quia noluit expressè agere de processione Spiritus Sancti, cùm propter aliud dogma congregatum esset. Porro sæpe Concilia, ut omninò incumbant scopo quem sibi proponunt, quæstiones incidentes licèt gravissimas omittunt.

Obj. 3. Concilium Constantinopolitanum I. definit solùm in Symbolo Spiritum Sanctum à Patre procedere omisso Filio. Ergo non procedit à Filio. *Resp*.

Resp. Nego conseq. Quia hoc Concilium coactum erat contra errores Macedonii, qui asserebat Spiritum Sanctum à solo Filio procedere. Unde satis erat ad scopum Concilii, ut definiret Spiritum Sanctum à Patre procedere, non negando, sed cum Hæreticis supponendo procedere etiam à Filio. Concilium autem non debuit, nec voluit assignare expressè principium adæquatum Spiritus Sancti: nam solum debuit & voluit damnare errores Macedonii.

Obj. 4. Aliquos Patres Græcos. 1. S. Dionysius, de divinis hominibus cap. 2. ait: *Solus fons supersubstantialis deitatis est Pater.*

Resp. Solus Pater dicitur fons deitatis, quia aliæ personæ ab ipso procedunt, & ipse non procedit ab alia persona, & sic est principium sine principio: Filius verò est principium de principio, quia Filius producit & producitur.

2. S. Athanasius, in quæst. Quid est Deus? *Deus*, inquit, *& Pater ipse solus est causa duobus.*

Resp. Solùm vult unum Patrem esse principium duarum aliarum Personarum, quamvis Filius sit etiam principium unius personæ.

3. S. Basilius, epist. 43. dicit Filium secundùm propriam notionem nullam habere communionem cum Patre. Ergo spiratio activa non communicatur Filio.

Resp.

Resp. Nego conseq. Nam solùm vult Filium secundùm filiationem realiter distingui à Patre, & filiationem nullatenus identificari Patri. Quamvis autem Filius cum Patre non conveniat ratione filiationis, cum eo tamen convenit ratione spirationis activæ.

4. S. Gregorius Nazianz. orat. ad Episcopos Ægypti ait: *omnia quæ habet Pater, Filii sunt præter principium.*

Resp. Solùm vult Filium non esse primum fontem, seu principium sine principio sicuti est Pater. Nam, ut notat Petavius, Græci nomine principii sæpe intelligunt primum fontem.

Obj. 5. Patres Græci dicunt Spiritum Sanctum non esse ex Filio, sed per Filium. Sic S. Damascenus, lib. 1. de fide, c. 11. ait: *Ex Filio Spiritum non dicimus, sed eum Filii spiritum nominamus.* Et, c. 13. *Filii spiritus est, non tanquam ex ipso, sed quòd per ipsum ex Patre procedat.*

Resp. 1. Multi Patres Græci etiam dicunt expressè Spiritum Sanctum esse ex Filio, ut Chrysostomus, Epiphanius, Cyrillus Alex. suprà adducti.

Resp. 2. Cùm Patres Græci dicunt Spiritum Sanctum esse per Filium, per tò *per* intelligunt idem quod significatur per tò *ex:* nam præpositio *per* sæpe significat actionē principii, ut, cùm Joann. cap. 1. dicitur: *omnia per ipsum facta sunt.* Aliquando tamen præpositione *per*, cum

cùm agitur de Filio, volunt insuper significare Filium agere per virtutem acceptam à Patre. Quare cum Damascenus dicit, Spiritum Sanctum procedere per Filium, non ex Filio, solum vult non procedere à Filio ut à principio, quod ab alio suum esse & virtutem producendi non acceperit; sed procedere à Filio tanquam à principio, quod ab alio suum esse & suam virtutem producendi accepit: ita ut præpositione *per* significare velit principium agens per virtutem ab alio acceptam, & propositione *ex* principium sine principio.

Ob. 6. Pater est sufficiens principium Spiritus Sancti. Ergo solus Pater producit Spiritum Sanctum.

Resp. Disting. anteced. Et virtus spirandi quæ inest Patri, eadem inest Filio, *conc. ant.* Et eadem virtus non inest Filio, *nego ant. & conseq.* Quamvis Pater sit principium sufficiens Spiritus Sancti, tamen non producit solus Spiritum Sanctum, sed cum Filio, eò quòd Filius eandem habeat spirandi virtutem quam habet Pater. Sic quamvis Pater sit sufficiens principium creationis mundi, tamen non solus creat mundum, sed creat cum Filio & Spiritu Sancto, quia potentia creandi est communis tribus Personis.

Obj. 7. Si Spiritus Sanctus procederet Patre & Filio, vel procederet ab illis tanquam duobus principiis, vel tanquam unico principio. Neutrum dici potest. Ergo.

Resp.

Resp. Nego min. Et dico Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio tanquam unica spiratione seu actione productiva. Quia 1. ita expresse definiunt Concilia Lugdunen. II. & Florentinum supra laudata. 2. Quia Pater & Filius producunt Spiritum Sanctum una spiratione per unam eandemque spirandi virtutem. Concreta autem substantiva non multiplicantur nisi multiplicato formali eorum significato, seu forma per illa significata: unde ad multiplicitatem principiorum præter multiplicitatem suppositorum requiritur multiplicitas actionum. Sic Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sunt unicum principium mundi, quia producunt mundum una actione per unam eandemque potentiam agendi ad extra.

Inst. 1. S. Hilarius, lib. 2. de Trinit. dicit Spiritum Sanctum esse à Patre & Filio auctoribus.

Resp. Cum S. Thoma Hilarius sumit tò *auctoribus* adjectivè, non substantivè. Unde impropriè locutus est.

Inst. 2. Pater & Filius sunt duo spirantes, ergo sunt etiam duo spiratores.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia nomina adjectiva multiplicantur pro multiplicitate suppositorum. At nomina substantiva non multiplicantur nisi etiam multiplicetur forma illis significata. Forma autem per nomen spiratoris significata est virtus spirandi seu producendi Spiritum Sanctum, quæ u-

na & eadem numero eſt in Patre & Filio, ac proinde non facit duos ſpiratores: quemadmodum divinitas, quæ eſt una & eadem numero in tribus Perſonis, non facit tres Deos. *Adjectiva nomina habent numerùm ſecundum ſuppoſita; ſubſtantiva verò à ſe ipſis ſecundùm formam ſignificatam*, ait S. Thomas, q. 36. a. 4. ad 7.

Inſt. 3. Si Pater & Filius ſunt unum principium quod propter unicam virtutem ſpirandi, Pater eſt duplex principium quod propter duplicem virtutem, unam ſcilicet gerandi & alteram ſpirandi. Falſum conſeq. ergo.

Reſp. Nego ſequel. maj. Quia ut ſit duplex principium quod, requiritur non ſolum duplex virtus producendi, ſed etiam duplex ſuppoſitum. Ratio eſt, quia nomina ſubſtantiva non multiplicantur, niſi multiplicetur non ſolum forma illis ſignificata, ſed etiam ſuppoſitum habens talem formam.

Nota. Nomen *ſpirator* præſcindit ab hoc vel illo ſuppoſito in particulari, & ab uno vel duobus ſuppoſitis. Unde accipi poteſt & accipitur modò pro duobus ſuppoſitis, modò pro unico, modò pro pluribus ſimul & uno. Hinc veræ ſunt iſtæ propoſitiones: *Pater & Filius ſunt ſpirator: Pater eſt ſpirator: Filius eſt Spirator: Pater & Filius ſunt ſpirator, qui eſt Pater.* Nam ſenſus eſt: Pater & Filius ſunt ſuppoſita habentia ſpirationem activam, quam re vera habet Pater.

Obj. 8.

Obj. 8. Cum vox *Filioque* jam addita esset Symbolo in Hispaniarum Ecclesiis, Leo III. Symbolum Constantinopolitanum in tabula argentea describi jussit sine additione illa, & poni in Altari post corpus S. Pauli. Ergo additionem illam improbavit.

Resp. Nego conseq. Nam Leo hoc fecit, ut hujus Symboli, quale fuerat à Concilio Constantinopolitano conditum, memoria honorificè in Ecclesia conservaretur, & ut tolleret Græcis occasionem existimandi hoc Symbolum à Latinis contemni.

Dices. Conc. Aquisgranense, postquam additionem (*Filioque*) approbavit, misit legatos ad eundem Leonem, qui eum orarent, ut illam approbaret, & Symbolum cum hac additione juberet cantari in Ecclesia Romana: Pontifex verò utrumque recusavit.

Resp. Leo neutrum præstare voluit, ne Græcis videretur contemnere Symbolum Constantinopolitanum quale primum conditum fuerat, & quia nondum in Ecclesia Romana cantatum fuerat cum hac additione. Sed simul ipse palàm professus est Spiritum Sanctum procedere etiam à Filio, ut testantur acta legationis.

Obj. 9. Etiamsi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, adhuc tamen distingueretur realiter ab illo. Ergo ratio supra allata nulla est.

Resp. Nego anteced. Nam Patres distin-

ctionem

ctionem perſonarum repetunt à ſola proceſſione unius ab alia. Pro omnibus ſint S. Gregorius Nyſſenus, lib. ad Ablavium, ubi ait: *diſtinguitur Spiritus à Filio, quòd per ipſum eſt.* S. Auguſtinus, tract. 39. in Joann. *Hoc ſolo numerum inſinuant, quòd ad invicem ſunt.* S. Damaſcenus, l. 1. de fide, c. 11. *In ſolis autem proprietatibus, nimirum paternitatis, filiationis, & proceſſionis ſecundum cauſam & cauſatum diſcrimen advertimus.* Conc. Toletanum XI. c. 1. *In relatione perſonarum numerus cernitur. Hoc ſolo numerum inſinuant, quòd ad invicem ſunt.*

Inſt. 1. SS. Athanaſius, Auguſtinus, & Anſelmus dicunt ideo Spiritum Sanctum non eſſe Filium; & viciſſim, quia Filius per viam intellectus, & Spiritus Sanctus per viam voluntatis procedit. Ergo Filius & Spiritus Sanctus diſtinguerentur realiter inter ſe, etiamſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio; quia adhuc unus per intellectum, & alter per voluntatem procederet.

Reſp. Neg. conſeq. Quia Patres illi tunc non aſſignant rationem formalem & proximam diſtinctionis realis Filii à Spiritu Sancto: nam hæc ratio eſt ſola oppoſitio relativa fundata in proceſſione unius ab alio; ſed afferunt ſolùm rationem radicalem, poſitam in eo quòd Filius procedat per intellectum, & Spiritus per voluntatem; nam propterea Filius accepit à Patre vim ſpirandi Spiritum Sanctum.

Porro

Porro quamvis hac in re obſcura & dubia ſit Anſelmi mens, tamen cùm hoc axioma (*in divinis omnia ſunt unum, ubi non obviat relationis oppoſitio*) admittat, in lib. de proceſſione Spiritus Sancti, ſecum pugnaret ſi Scoto conſentiret.

Inſt. 2. Si Spiritus Sanctus non produceretur à Filio, adhuc Filius & Spiritus Sanctus procederent per diverſa principia formalia, intellectum ſcilicet & voluntatem. Ergo adhuc eſſent duæ productiones totales ut nunc. At eadem perſona non poteſt procedere per duas productiones totales: nam alioqui una ex illis eſſet ſuperflua, omnis autem ſuperfluitas in divinis implicat. Ergo adhuc eſſent duæ perſonæ realiter diſtinctæ.

Reſp. Nego conſeq. Nam tunc eſſet unica realiter productio totalis; ſicut enim duo principia formalia, intellectus ſcilicet & voluntas, non diſtinguuntur realiter, ſed ſolum logicè & virtualiter ob defectum oppoſitionis relativæ: ita duæ productiones ob eundem defectum non diſtinguerentur realiter, ſed per identitatem conflarent unicam productionem totalem, cujus terminus totalis eſſet una perſona per intellectum & voluntatem producta, & quæ proinde ſimul eſſet Filius & Spiritus Sanctus: ſicut re ipſa eadem perſona eſt Pater & Spirator, quia producit per intellectum & voluntatem.

Inſt. 3. In allata hypotheſi Spiritus Sanctus eſſet

esset cum Filio respectu Patris terminus dispa- ratus: ergo adhuc opponeretur Filio.

Resp. Esto anteced. disting. conseq. Opponeretur disparatè, *conc. conseq.* relativè, *nego conseq.* Equidem in creatis termini disparati distinguuntur realiter, sed non in divinis. Disparitas est, quia in creatis unum disparatum, cum sit finitum & limitatum, non habet entitatem vel perfectiones alterius. At in divinis, terminus, qui supponitur disparatus, adhuc esset infinitus, proindeque contineret tum entitatem, tum perfectiones alterius termini disparati. Nam infinitum in ente & in perfectione includit omnes entitates & perfectiones, quæ sese invicem non excludunt, quales sunt eæ, quæ inter se non habent rationem producentis & producti.

Inst. 4. Si Spiritus Sanctus produceretur à solo Filio, adhuc distingueretur à Patre: ergo similiter distingueretur à Filio; etiamsi à solo Patre procederet.

Resp. Nego conseq. Quia si Spiritus Sanctus à solo Filio immediatè produceretur, adhuc procederet à Patre mediatè velut à principio reali sui principii, & sic haberet oppositionem relativam sufficientem ad distinctionem realem. Cùm nullum ens possit à se ipso produci sive immediatè, sive mediate. At si Spiritus Sanctus à solo Patre procederet, nullam haberet cum Filio oppositionem relativam ne mediatam quidem, ac proinde non distingueretur realiter ab ipso. *Inst.*

Inst. 5. In creatis Amor distinguitur realiter à Verbo, quamvis non producatur ab illo. Ergo idem in divinis posset esse.

Resp. Nego conseq. Disparitas est, quia in creatis distinctio realis repetitur non solùm ab oppositione relativa, sed etiam à limitatione: nam in creatis multa ob solam limitationem distinguuntur realiter inter se, quamvis nullam habeant oppositionem. At in divinis propter infinitudinem & summam identitatem ea omnia sunt unum realiter, quæ non habent inter se relationem producentis & producti, in qua consistit oppositio relativa.

Ex dictis collige Spiritum Sanctum æquè immediatè procedere à Patre & Filio ut sunt spirator, tùm immediatione virtutis, cùm una eademque virtus spirandi sit in Patre & Filio, & sic virtus unius non mediet inter virtutem alterius: tùm immediatione suppositi, cum Pater & Filius sint unum & idem principium quod Spiritus Sancti, & producant una eademque spiratione, & sic unum suppositum non mediat inter alterum. Tamen Spiritus Sanctus procedit etiam mediate à Patre, quatenus procedit à Filio, qui procedit à Patre, & ab eo accipit virtutem spirandi.

Observa. Pater & Filius sese mutuò redamantes, producunt personam, quæ vi suæ processionis per se primò est amor ille, quo se mutuò redamant, ideoque per identitatem

est illud omne divinum, cui identificatur amor ille, & quocum ipsa persona non habet oppositionem relativam: sicque Spiritus Sanctus totam habet Patris & Filii substantiam.

EX TRACTATU
DE ANGELIS

ARTICULUS I.

Utrùm existant Angeli, & à quo, quando creati sunt?

Resp. 1. EXistunt Angeli. Est de fide, ut constat ex plurimis Scripturæ locis id clare significantibus, & ex Patribus omnibus. Hoc exigebat etiam perfectio Universi. Nam in hac rerum universitate existunt substantiæ corporeæ completæ, existit etiam substantia partim corporea, partim spiritualis: nempe homo. Ergo ut perfectum sit opus Dei, nullumque perfectionis genus huic Universo desit, debet quoque esse substantia purè spiritalis completa nempe Angelus.

Resp. 2. Angeli omnes à Deo per creationem producti fuerunt. Fide constat 1. Ex Apostolo, Col. c. 1. *In ipso* (Christo) *condita*

condita sunt universa in Cœlis & in Terra, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum & in ipso creata sunt; & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. 2. Ex Symbolo Nicæno: *Credimus in Deum, Patrem omnipotentem, factorem Cœli & Terræ, visibilium omnium & invisibilium.* Et ex Conc. Lateranensi IV. cap. *firmiter.*

Resp. 3. Angeli non sunt producti ab æterno. Est de fide. Constat 1. ex Scriptura docente Verbum productum fuisse & existere antequam produceretur & existeret ulla creatura, ex Prov. c. 8. ubi de Verbo seu sapientia increata dicitur: *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Et, Eccli. c. 24. *Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam.* 2. Ex Conc. Later. c. *firmiter.*

Resp. 4. Angeli à Deo cum mundo corporeo, non ante vel post, creati sunt. Ita communiter Theologi.

Prob. 1. Ex Script. Genes. c. 1. *In principio creavit Deus Cœlum & Terram.* In principio, id est, Antequam quidquam creavisset, ut explicant SS. Epiphanius, Augustinus, & alii Patres.

2. Ex Conc. Lateranensi IV. c. *firmiter,* ubi de Deo dicitur: *qui sua omnipotenti virtute, simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem, & corporalem, angeli-*

angelicam videlicet & mundanam; ac deinde humanam. Ubi hæ voces (*simul ab initio temporis*) significant simultatem durationis, & particula *simul* opponitur particulæ *deinde*, quæ ibi significat *postea*. Quare aliqui Theologi nostram assertionem ad fidem pertinere, & ab Ecclesia definitam esse putant: alii vero ut certam, nec sine temeritate negabilem tenent.

Obj. Aliqui Patres putarunt Angelos productos fuisse ante mundum corporeum.

Resp. In hoc lapsi sunt, & nunc aliter sentirent post expositionem; Concilii generalis.

Resp. 5. De loco in quo creati sunt Angeli, non constat. Non improbabile est, eos in aliqua superiore mundi parte creatos fuisse. S. Thomas, 1. p. q. 61. art. 4. docet Angelos in Cœlo Empireo, quod supremum est, creatos fuisse, quia *conveniens fuit quod Angeli in supremo corpore crearentur, tanquam toti naturæ corporeæ præsidentes.* Ad illud autem, Isai. c. 14. *In Cœlum conscendam, supra astra Dei exaltabo solium meum:* dici potest, his verbis metaphoricè exprimi luciferi superbiam. Et, S. Thomas hunc locum exponit de Cœlo SS. Trinitatis, non de Cœlo aliquo corporeo.

ARTICULUS II.

Utrùm Angeli sint incorporei?

NOta. Ab aliquibus Patribus ut à S. Augustino; epist. 28. corporeum impropriè

sumitur

ſumitur in duplici ſenſu, nempe 1. Pro eo omni, quod veram ac realem entitatem habet: quo ſenſu omne omninò ens exiſtens, eſt aliquid corporeum. 2. Pro eo omni, quod loco determinato & finito circumſcribitur, & mutationi obnoxium eſt: quo ſenſu omnis & ſola creatura corporea eſt. Corporeum vero proprie ſumptum, ut hic ſumitur, eſt illud, quod habet molem, id eſt, partes extra partes, diverſis loci partibus reſpondentes.

Dico. Angeli ſunt omnino incorporei, & purè ſpirituales. Ita nunc omnes Catholici; & ita certum eſt, ut ſaltem ſine temeritate negari non poſſit. Multi tamen negant hoc eſſe de fide, quia putant Concilium Lateranenſe definire ſolum voluiſſe Deum eſſe rerum omnium creatorem, cætera vero adjicere ſecundum communiorem ſententiam, nihil abſolute definiendo circa illa. Sed unde hoc habent? Concilium enim potuit hoc definire ex Scriptura & Traditione, & ejus verba ſunt abſoluta, atque clare Angelorum incorporeitatem exprimunt. Verum non meum eſt hanc certitudinem definire, ſed aſſertionis momenta exponere.

Prob. 1. Ex Scriptura, in qua paſſim Angeli vocantur ſpiritus, ut, Luc. 10. *Spiritus vobis ſubjiciuntur.* Heb. c. 1. *Omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus.* Apoc. 4. *Septem lampades ardentes ante Thronum, qui ſunt ſeptem ſpiritus Dei.* Nomen autem *ſpiritus*, dum in

Scriptura enti intelligenti tribuitur, significat substantiam incorpoream, ut patet ex Luc. 24. *Spiritus carnem & ossa non habet.* Et, Joan. 4. *Spiritus est Deus.*

Prob. 2. Ex Patribus, S. Gregorius Thaumat. serm. de S. Theophania ait: *Rex Cœlestis ad Joannem præcursorem suum accurrit, non Angelorum movens castra, neque præcursores sibi præmittens incorporeas potestates.* S. Athanasius, in collectione testimoniorum sacræ Scripturæ de naturali, &c. *Angelus animal est rationale, expers materiæ, hymnis dicendis aptum, immortale.* Per animal intelligit duntaxat substantiam cognoscitivam. Eusebius Cæsariensis, l. 4. demonstrationis Evangelicæ, c. 1. *Cùm Deus ... esset jam jam omnem rationalem creaturam in lucem producturus, incorporeas videlicet quasdam atque intelligentes & divinas Potestates, Angelosque atque Archangelos, materiæque expertes, & ab omni parte puros spiritus, &c.* S. Gregorius Nyssen. Hom. 4. de orat. Dominica. *Omnis creatura rationalis partim in corpoream, partim in incorpoream naturam divisa est: est autem angelica quidem incorporea: altera verò species, nos homines sumus.* S. Chrysostomus, Hom. 22. in c. 6. Genes. *Quomodo rationi consonum est, Angelum incorporeum... homini invidere corpore circumamicto? ..... Quanta non dementia plenum fuerit dicere Angelos dejectos, ut cum mulieribus rem habeant, & incorporea illa natura copuletur corporibus.* S. Cyrillus Alexandrin. l. 2. in Genes. negat Angelos

gelos concupiviſſe mulieres, quia Angeli incorporei ſunt. S. Hilarius, tract. in Pſalm. 137. *Oratio* (Eliſæi) *ad Dominum, viſum incorporalium* (Angelorum) *etiam puero ſuo meruit. In horũ igitur aſſiſtentium humanis auxiliis Angelorum conſpectu pſallet Propheta, ſpiritalibus ſpiritalium operum contemplatione placiturus.* S. Damaſcenus, l. 2. Orthodox. fidei, c. 3. *Angelus eſt eſſentia intelligens, perpetuo motu, atque arbitrii libertate prædita, corporis expers, &c.* S. Leo Magnus, epiſt. ad Turibium, c. 6. contra aſſerentes diaboli naturam eſſe per ſe malam ait: *fidem veram, quæ eſt Catholica, omnium creaturarum ſive ſpiritualium, ſive corporalium bonam confiteri ſubſtantiam, & mali nullam eſſe naturam.* Ubi per creaturas ſpirituales intelligit dæmones. S. Gregorius, l. 4. dialog. ad hanc quæſtionem, utrùm dæmones corporei ſint, an incorporei, inducit Petrum ſic reſpondentem: *quis ſapiens, eſſe ſpiritus corporeos dixerit?* Ergo ex S. Gregorio Angeli mali, ideoque etiam boni ſunt ſpiritus, & quia ſunt ſpiritus, non ſunt corporei.

His omnibus adde Lactantium, lib. 7. inſtit. divin. c. 21. Theodoretum, quæſt. 20. in Geneſim.

Prob. 3. Ex Conc. generali Lateranenſi IV. c. *firmiter* ubì ſic definit: *firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quòd unus ſolus eſt verus Deus .... Creator omnium inviſibilium & viſibilium, ſpiritualium & corporalium; qui ſua omnipotenti virtute, ſimul ab initio temporis, utramque de ni-*

hilo condidit creaturam, spiritualem & corporalem, Angelicam videlicet & mundanam, ac deinde humanam quasi communem, ex spiritu & corpore constitutam. Ubi Concilium declarat Deum condidisse triplicem naturam, corpoream scilicet quæ est mundana, spiritualem quæ est angelica, & mixtam ex corpore & spiritu quæ est humana; & manifestè naturam angelicam opponit naturæ corporali seu mundanæ, & humanæ ex spiritu & corpore constitutæ. Ergo ex Concilio natura angelica diversa est à substantia purè corporea, & à mixta ex corpore & spiritu, ideoque omninò incorporea est. Item ex Concilio natura humana medium tenet inter creaturā spiritualem nempe Angelicā & corporalem nempe mundanam seu purè corpoream. Ergo ex Concilio creatura spiritalis nempe angelica spiritu tantùm, corporalis verò seu mundana corpore tantùm constat.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1. Ex Script. Genes. c. 6. juxta antiquam versionem Angeli genuerunt gigantes, ergo sunt corporei.

Resp. Per angelos ibi intelligi debent filii Dei, qui in vulgata leguntur pro Angelis in hunc modum: *gigantes autem erant super terram in diebus illis: postquam enim ingressi sunt Filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, isti sunt potentes a sæculo viri famosi.* Illi autem filii Dei, de quibus hic loquitur Scriptura, sunt

filii Seth, dicti filii Dei à pietate paterna & recta institutione: & filiæ hominum, quas acceperunt uxores, sunt filiæ Cain seu Cainitarum, ex quibus gigantes procreati sunt. Ita S. Augustinus, & alii Patres communiter. Idque satis patet ex Scriptura, quæ post verba citata subjicit: *videns autem Deus quòd multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pœnituit eum quòd hominem fecisset in terra.*

Obj. 2. Aliquos Patres, nempe Justinum, Origenem, Ambrosium, qui docent Angelos esse ex parte corporeos, seu esse compositos ex corpore & spiritu.

Resp. Illi hanc suam sententiam, non ex Scriptura nec Traditione, sed ex Philosophia Platonica hauserunt; & illis oppono longè plures alios Patres, imò Scripturam, & Concilium generale.

Obj. 3. S. Basilium, in lib. de Spiritu Sancto, c. 16.

Resp. Ibi quidem dicit Angelorum substantiam spiritum esse aereum, aut ignem immaterialem. Sed in Homil. quòd Deus non sit auctor malorum, oppositum clarè docet, nam de dæmone loquens hæc ait: *natura ipsius incorporea est secundùm Apostolum dicentem: non est nobis colluctatio adversùs carnem & sanguinem, sed adversùs spiritalia nequitiæ.*

Obj. 4. S. Hilarius, in c. 5. commentarii in Matthæum sic ait: *nihil est quod non in sub-*

stantia

stantia sua & creatione corporeum sit. . . . . Nam & animarum species, sive obtinentium corpora, sive corporibus exulantium, corpoream tamen naturæ suæ substantiam sortiuntur: quia omne quod creatum est, in aliquo sit necesse est.

Resp. Ibi sumit corporeum impropriè, nempe pro eo, quòd finitam ac limitatem extensionem habet, sive formalem habeat, ut naturæ corporeæ habent, sive virtualem tantùm, ut habent substantiæ spiritales. Quod patet tùm ex his verbis: *quia omne quod creatum est, in aliquo sit necesse est*: tùm quia apertè docet animæ humanæ incorporeitatem, nam, tract. in Psalm. 118. ait: *est ergo in hac rationali & incorporali animæ substantia primùm, quòd ad imaginem Dei factum sit.* Et, tract. in Psalm. 130. *Anima humana . . . . nihil in se habet corporale.* Præterea, tract. in Psalm. 137. vocat Angelos incorporales.

Inst. S. Hilarius negat Angelum & animam hominis esse spiritum, quamvis fateatur esse spiritales.

Resp. Sumit spiritum inpropriè, per illum intelligendo ens immensum & incommutabile, ut patet ex l. 2. de Trinit. ubi ait: *spiritus nec circumscribitur, nec tenetur, qui per naturæ suæ virtutem ubique est, neque usquam abest, in omnibus omnis exuberans.*

Obj. 5. S. Augustinus, in Psalm. 85. ait: *adhuc habet vitam utique corpus nostrum, & tamen comparatum corpori illi, quod futurum est, qua-*

lia

lia sunt Angelorum corpora, invenitur corpus hominis mortuum, quamvis adhuc habens vitam. Idem docet, l. 2. de Trinit. c. 7. nempe Angelos habere corpora.

Resp. Si S. Doctor nunc viveret, aliter sentiret.

Obj. 6. Conc. Nicænum II. act. 5. approbavit Joannis Thessalonicensis dialogum, in quo negat Angelos esse incorporeos.

Resp. Nego. Nam approbavit tantùm ejus sententiam de pingendis Angelis, & acclamavit tantùm Tharasio Episcopo Constantinopolitano referenti sententiam Joannis Thessalonicensis de pingendis Angelis, quia sunt certo loco definiti, & cum humana forma apparuerunt, ut patet ex actis Concilii: recitatis enim verbis Joannis Thessalonicensis, Tharasius, prætermisso prudenter Joannis errore, dixit: *ostendit Pater quòd & Angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & ut homines apparuerunt. Sacra Synodus dixit: etiam, Domine,* nempe quòd & Angelos pingere oporteat.

ARTICULUS III.

De custodia Angelorum.

DIco 1. Angelos aliquo modo deputari ad custodiam hominum saltem aliquorum, est de fide: nam hoc expresse docet scriptura, ut Heb. c. 1. *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæ-*

redita-

reditatem accipient salutis. Accedit unanimis Patrum consensus.

Dico 2. Singuli Fideles habent Angelum custodem. Hoc ita certum est, ut oppositum sit saltem erroneum, quamvis juxta Doctores communiùs non sit de Fide.

Prob. 1. Quia id satis claré indicat & supponit Scriptura, Psal. 34. *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Et, Psal. 90. *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Matth. c. 18. *Videte, ne contemnatis unum ex his pusiliis: dico enim vobis, quia Angeli eorum in Cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in Cœlis est.* Act. c. 12. Scriptura refert, Petro è carcere educto & ostium pulsante, multos Fideles qui domi tunc erant, dixisse: *Angelus ejus est.* Ergo primis Christianis persuasum erat, unicuique Fidelium deputatum esse Angelum custodem.

Prob. 2. Ex communi Patrum consensu. Origenes, Hom. 11. in cap. 18. Numerorum ait: *sic dicebatur in Actibus Apostolorum quia Angelus Petri esset, qui pulsaret ad ostium. Similiter ergo intelligitur esse & alius Pauli Angelus, sicut est Petri, & alius alterius Apostoli, & singulorũ per ordinem.* S. Gregorius Thaumaturg. orat. panegyrica in Origenem. *Quisquis est privatim pædagogus noster* (Angelus)..... *qui cùm in cæteris omnibus bonus semper nutritor & curator meus fuerit .... ut olim me, ita nunc quoque alios, erudit, ac manu ducit.* S. Basilius, l. 3. contra

a Eunomium. *Quod singulis Fidelium adsit Angelus, ut pædagogus quidam & pastor ad vitam dirigendam, nemo contradicet, qui verborum Domini recordatur, dicentis: ne contemnatis unum ex his pusillis, &c.* S. Chrysostomus, Hom. 3. in cap. 1. epist. ad Coloss. *Unusquisque Fidelis habet Angelum. Nam etiam ab initio unusquisque vir probus habebat Angelum, sicut dicit Jacob: Angelus qui pascit me, & liberat me à juventute mea. Si ergo habemus Angelos, modestè nos geramus, tanquam nobis adsint quidam pædagogi.* S. Hieronymus, in c. 18. Matth. *Magna dignitas animarum, ut unaquæque habeat ab ortu nativitatis in custodiam sui Angelum delegatum.* S. Damascenus, l. 2. Orthodoxæ fidei, c. 3. *Cuique hominum sigillatim designatus est Angelus custos, director, & dux, ad bonum incitans, à malo præservans, & ad felicitatis æternæ gloriam instimulans.* S. Bernardus, lib. 4. de considerat. *Singulis hominibus dari creduntur* (Angeli) *missi in ministerium secundùm Pauli doctrinam, &c.* His adde Justinum, Theodoretum, alios.

Prob. 3. Ex Catholicorum omnium, ideoque veræ Ecclesiæ consensu contra Calvinum.

Dico 3. Quilibet homo etiam reprobus & infidelis habet Angelum custodem.

Prob. 1. Ex multis Patribus apud Petavium.

2. Ex communi Theologorum consensu, & ex S. Thomæ, 1. p. q. 113. art. 4.

3. Denique ratione. Quia nemo ex reprobis & infidelibus viatoribus excluditur à mediis

diis salutis generalibus, inter quæ est Ang lorum custodia: nam Deus vult sincerè om um etiam reproborum salutem.

Dico 4. Singula regna habent Angel custodes.

Prob. 1. Ex Script. Daniel. cap. 10. *Princeps autem Regni Persarum restitit mihi viginti uno diebus: & ecce Michael unus de Principibus pr mis venit in adjutorium meum.* Per Principem Regni Persarum certò intelligitur Angelus Per fidis præses & custos. Eadem autem est ratio pro quovis alio Regno etiam Infidelium, quales erant Persæ.

2. Ex Patribus. Pro omnibus sufficiat S Basilius, l. 3. contra Eunomium, ubi ait: *Angeli omnes, ut appellationis unius, sic ejusdem sunt naturæ inter se: attamen alii ipsorum gentibus pr positi sunt: alii verò fidelium singulos consequuntur. Quanto autem gens uni viro præponenda est tantò majorem necesse est Angeli, qui gentis principatum habeat, esse dignitatem, dignitate eorum quibus singulorum tutela commissa est, &c.*

Imò juxta Originem, Hom. 20. in Numeros, S. Ambrosium, l. 2. in Lucam, & S. Gregorium Naz. orat. 32. singulæ Diœceses sui habent Angelos tutelares. Ex communi autem consensu Ecclesia universalis suum habet Angelum tutelarem, nempe Michaëlem Archangelum, qui olim Synagogæ præfuit, ut constat ex veteri Scriptura.

FINIS.

